

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DOKTORA TEZİ

**TARİHİ KENT MERKEZLERİNDE
MEKAN KALİTESİNİN OKUNABİLİRLİĞİ
ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR**

Beyza ÇERMİKLİ

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Peyzaj Mimarlığı Programı

Danışman

Yrd. Doç. Dr. H. Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ

Ocak, 2016

İSTANBUL

Bu çalışma 22/01/2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Peyzaj Mimarlığı programında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi:

Yrd.Doç.Dr. H. Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ
(Danışman)
İstanbul Üniversitesi
Orman Fakültesi

Prof.Dr. Yahya AYAŞLIGİL
İstanbul Üniversitesi
Orman Fakültesi

Prof.Dr. Funda YİRMİBEŞOĞLU
İstanbul Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi

Prof.Dr. Haldun MÜDERRİSOĞLU
Düzce Üniversitesi
Orman Fakültesi

Yrd.Doç.Dr. İ. Müge ÖZGÜÇ ERDÖNMEZ
İstanbul Üniversitesi
Orman Fakültesi

ÖNSÖZ

“Tarihi Kent Merkezlerinde Mekan Kalitesinin Okunabilirliği Üzerine Araştırmalar” adlı bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Peyzaj Mimarlığı Programı’nda Doktora Tezi olarak hazırlanmıştır.

Doktora tez danışmanlığımı üstlenerek çalışmama yön veren, her alanda benimle bilgi ve tecrübesini paylaşan değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. H. Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ’e gösterdiği özveriden dolayı çok teşekkür ederim.

Tez izleme komitemde yer alarak, çalışmam boyunca kıymetli görüş ve eleştirilerini benden esirgemeyen değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Funda YİRMİBEŞOĞLU’na ve Sayın Yrd. Doç. Dr. İ. Müge ÖZGÜÇ ERDÖNMEZ’e teşekkürlerimi sunarım.

Tez süresince deneyimleri ve yardımlarıyla çalışmama katkı sağlayan değerli hocam Sayın Doç. Dr. Y. Çağatay SEÇKİN’e teşekkür ederim.

Uzun eğitim hayatım boyunca bana her konuda destek olan, başta Sayın Sibel ÇERMİKLİ ve Sayın Aras ÇERMİKLİ olmak üzere, tüm aile üyelerime sonsuz teşekkür ederim.

Doktora çalışmam boyunca her türlü sıkıntıma ortak olan, beni yalnız bırakmayan ve her aşamada yardımda bulunan Sayın Gökçe UCA, Sayın Ogün ÇEZİK ve Sayın Süreyya ÖZTÜRK’e çok teşekkür ederim.

Son olarak; anket çalışmamda gösterdikleri yardımlardan dolayı başta Sayın Serkan METİN ve Sayın Adnan KADEMLİ olmak üzere tüm Consul Travel ailesine teşekkürlerimi sunarım.

Ocak, 2016

Beyza ÇERMİKLİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
TABLO LİSTESİ.....	xi
KISALTMA LİSTESİ	xiv
ÖZET.....	xv
SUMMARY.....	xviii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL KISIMLAR	13
2.1. KENT VE KENTSEL KİMLİK.....	13
2.2. KENTE KİMLİK KAZANDIRAN TARİHİ DOKULAR	15
2.2.1. Tarihi Doku Kavramı ve Önemi	15
2.2.2. Tarihi Dokuları Koruma	18
2.2.3. Koruma ve Sürdürülebilir Turizm İlişkisi	22
2.3. KENTSEL MEKÂN KALİTESİ.....	25
2.3.1. Kalite ve Mekânsal Kalite Kavramı	25
2.3.1.1. Nesnel Değerlendirmeler	27
2.3.1.2. Öznel Değerlendirmeler.....	28
2.3.2. Mekânsal Kalite Parametreleri.....	29
2.3.3. Mekân Kalitesini Algılama: “Okunabilirlik”	35
3. MALZEME VE YÖNTEM.....	39
3.1. ARAŞTIRMA ALANI: “EMİNÖNÜ” TARİHİ KENT MERKEZİ.....	39
3.1.1. İstanbul Metropolü İçerisindeki Konumu.....	40
3.1.2. Topoğrafik Yapı Özellikleri.....	40
3.1.3. Jeolojik Özellikler	41
3.1.4. İklim Özellikleri	41
3.1.5. Yeşil Alan Özellikleri.....	42
3.1.6. Ulaşım Özellikleri	42

3.1.7. Görsel Özellikler	44
3.1.8. Kültürel Özellikler.....	45
3.1.9. Kullanım ve Turizm Özelliği	47
3.1.10. Tarihsel Gelişimi	49
3.1.10.1. “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi.....	49
3.1.10.2. Sultanahmet Meydanı ve Çevresi.....	60
3.1.11. Planlama Süreci.....	67
3.2. YÖNTEM.....	74
3.2.1. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem	75
3.2.1.1. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemin Uygulanması	79
3.2.2. Mekânsal Dizin Yöntemi.....	80
3.2.2.1. Mekânsal Dizin Yönteminin Uygulanması	85
3.2.3. Anket Yöntemi.....	86
3.2.3.1. Anket Yönteminin Uygulanması.....	88
4. BULGULAR.....	90
4.1. ÜST ÖLÇEK: “EMİNÖNÜ” TARİHİ YARIMADA BÖLGESİ’NE İLİŞKİN ANALİZLER.....	90
4.1.1. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemden Elde Edilen Veriler	90
4.1.1.1. Mekânsal Ve Zamansal Veriler	92
4.1.1.2. Fotoğraf Yorumlarına İlişkin Veriler.....	102
4.1.2. Mekânsal Dizin Yöntemden Elde Edilen Veriler.....	105
4.1.2.1. Bütünleşme Değeri Analizi.....	106
4.1.2.2. Bağlantı Değeri Analizi.....	111
4.1.2.3. Anlaşılabilirlik Analizi	114
4.2. ALT ÖLÇEK: “SULTANAHMET” KENT MERKEZİ’NE İLİŞKİN ANALİZLER.....	115
4.2.1. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemden Elde Edilen Veriler	115
4.2.1.1. Mekânsal ve Zamansal Veriler	116
4.2.1.2. Fotoğraf Yorumlarına İlişkin Veriler.....	125
4.2.2. Mekânsal Dizin Yönteminden Elde Edilen Veriler.....	127
4.2.2.1. Bütünleşme Değeri Analizi.....	128
4.2.2.2. Bağlantı Değeri Analizi.....	133
4.2.2.3. Anlaşılabilirlik Analizi	135
4.2.3. Anket Yönteminden Elde Edilen Veriler.....	136
4.2.3.1. Kullanıcı Özellikleri Verileri.....	137

4.2.3.2. Kullanım Özellikleri Verileri	144
4.2.3.3. Donatı Verileri	153
4.2.3.4. Ulaşım Verileri	159
4.2.3.5. Alanın İmajına İlişkin Veriler	167
4.2.3.6. Çapraz Tablolardan Elde Edilen Veriler	170
4.2.3.7. Beğenilme Ölçütü (Sıfat Çiftleri) Verileri	208
4.2.3.8. Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişkiler	212
4.2.3.9. Alanın Algılanabilirlikle İlgili Verileri	231
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	239
KAYNAKLAR	254
EKLER	269
EK-1: Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Analiz Tablosu	270
EK-2: Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemin Uygulama Aşamaları	271
EK-3: Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Sonuçlarına Göre “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Nisan Ayı Günlük Kullanım Değerleri	272
EK-4: Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Sonuçlarına Göre “Sultanahmet” Meydanı ve Çevresi Nisan Ayı Günlük Kullanım Değerleri	273
EK-5: Türkçe Anket Formu	274
EK-6: İngilizce Anket Formu	277
EK-7: Anket Yöntemi Algı Soruları Değerlendirme Örneği	280
ÖZGEÇMİŞ	281

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1.1: Araştırmanın Akış Şeması.....	10
Şekil 3.1: Araştırma Alanı Konumu.....	40
Şekil 3.2: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ndeki Açık ve Yeşil Alanlar.....	42
Şekil 3.3: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Ulaşım Haritası.....	43
Şekil 3.4: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Silüeti.....	44
Şekil 3.5: Tarihi Yarımada Sit Bölgeleri.....	46
Şekil 3.6: Tarihi Yarımada Dünya Kültür Mirası Alanları.....	47
Şekil 3.7: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Kullanım Analizi.....	48
Şekil 3.8: II. Theodosius Dönemi Kent Gelişimi.....	52
Şekil 3.9: Panvinius’un Hippodrom Gravürü ve Boundelmonti’nin Konstantinopolis Gravürü.....	53
Şekil 3.10: 1520 Vavassore’nin ve 1672 Grelot’un Haritaları.....	55
Şekil 3.11: XIX. Yüzyılda Allom’un At Meydanı ve Haliç Gravürü.....	56
Şekil 3.12: XIX. Yüzyılda Fossati’nin Ayasofya Meydanı Gravürleri.....	57
Şekil 3.13: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi.....	60
Şekil 3.14: Augustaion, Büyük Saray ve Hippodrom Yerleşkesi.....	61
Şekil 3.15: Melling’in Tasvir Ettiği At Meydanı ve Ayasofya Meydanı.....	64
Şekil 3.16: At Meydanı’nın Üzerinde Yer Alan Anıtlar.....	64
Şekil 3.17: Sultanahmet Meydanı’nı Çevreleyen Önemli Yapılar.....	65
Şekil 3.18: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Anıtsal Yapıları.....	66
Şekil 3.19: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde İşlevini Koruyan Yapılar.....	67
Şekil 3.20: 1839 Moltke Planı ve 1936 Prost Planı.....	70
Şekil 3.21: Üst ve Alt Ölçekteki Çalışma Alanları.....	74
Şekil 3.22: Bütüncül Bir Yöntem Modeli Geliştirilmesi.....	75

Şekil 3.23: Lijiang Şehri Turist Güzergahları ve Çekim Noktaları Haritası	78
Şekil 3.24: 1:Açık Alan Haritası, 2:Konveks Mekan, 3:Aksiyel Harita.	82
Şekil 4.1: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi 40 Alt Bölgesi.....	92
Şekil 4.2: Değerlendirmeye Alınan ve Alınmayan Fotoğraflar.....	92
Şekil 4.3: Değerlendirme Dışı Bırakılan Fotoğraflar.....	94
Şekil 4.4: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Kullanım Haritası.	94
Şekil 4.5: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Yoğunluk Haritası.....	96
Şekil 4.6: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Yerel Hareketlilik Akış Şeması.	97
Şekil 4.7: Ziyaretçi Profili.....	98
Şekil 4.8: Ziyaretçilerin Alanı Kullanım Zamanları.	98
Şekil 4.9: Fotoğrafların Görüntülenme Profili.	99
Şekil 4.10: Fotoğrafların Görüntülenme Dağılımları.....	99
Şekil 4.11: Yıllar Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri Dağılımları.	100
Şekil 4.12: Aylar Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.	101
Şekil 4.13: Mevsimler Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.	101
Şekil 4.14: Nisan Ayına Ait Haftalık Kullanım Dağılımları.....	102
Şekil 4.15: Alanın Ziyaret Edildiği Saat Dilimleri.	103
Şekil 4.16: Fotoğrafların Yorumlanma Profili.	103
Şekil 4.17: Fotoğraflara Yapılan Yorumların Dağılımları.	104
Şekil 4.18: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Aksiyel Haritası.	107
Şekil 4.19: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Bütünleşme Değeri Haritası.	108
Şekil 4.20: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ndeki En Bütünleşmiş Akslar.....	109
Şekil 4.21: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Bağlantı Değeri Haritası.....	112
Şekil 4.22: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ndeki En Yüksek Bağlantı Değerleri	113
Şekil 4.23: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Anlaşılabilirlik Grafiği.....	115
Şekil 4.24: Değerlendirmeye Alınan ve Alınmayan Fotoğraflar.....	116
Şekil 4.25: Değerlendirme Dışı Bırakılan Fotoğraf Değerleri.	117
Şekil 4.26: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Kullanım Haritası.....	117

Şekil 4.27: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Yoğunluk Haritası.	119
Şekil 4.28: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Yerel Hareketlilik Akış Şeması.	120
Şekil 4.29: Ziyaretçi Profili.	118
Şekil 4.30: Ziyaretçilerin Alanı Kullanım Zamanları.	121
Şekil 4.31: Fotoğrafların Görüntülenme Profili.	121
Şekil 4.32: Fotoğrafların Görüntülenme Dağılımları.	122
Şekil 4.33: Yıllar Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.	122
Şekil 4.34: Aylar Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.	123
Şekil 4.35: Mevsimler Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.	124
Şekil 4.36: Nisan Ayma Ait Haftalık Kullanım Dağılımları.	124
Şekil 4.37: Alanın Ziyaret Edildiği Saat Dilimi Dağılımları.	125
Şekil 4.38: Fotoğrafların Yorumlanma Profili.	125
Şekil 4.39: Fotoğraflara Yapılan Yorumların Dağılımları.	126
Şekil 4.40: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Aksiyel Haritası.	129
Şekil 4.41: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Bütünleşme Değeri Haritası.	130
Şekil 4.42: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi En Bütünleşmiş Akslar Haritası.	131
Şekil 4.43: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi En Bütünleşmiş Değerdeki İkincil Akslar.	132
Şekil 4.44: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Bağlantı Değeri Haritası.	134
Şekil 4.45: Alanın En Yüksek ve İkinci Yüksek Bağlantı Değerindeki Akslar Haritası.	133
Şekil 4.46: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Anlaşılabilirlik Grafiği.	136
Şekil 4.47: Ziyaretçilerin Cinsiyet Dağılımı.	137
Şekil 4.48: Ziyaretçilerin Yaş Aralıkları.	138
Şekil 4.49: Ziyaretçilerin Uyrukları.	138
Şekil 4.50: Yabancı Ziyaretçilerin Uyrukları.	139
Şekil 4.51: Ziyaretçilerin Eğitim Durumu.	140
Şekil 4.52: Ziyaretçilerin Meslek Durumları.	140
Şekil 4.53: Ziyaretçilerin Aylık Geliri.	141
Şekil 4.54: Ziyaretçilerin İnternet Kullanımı.	141

Şekil 4.55: Paylaşım Siteleri Kullanımı.	142
Şekil 4.56: Ziyaretçilerin Üye Oldukları Paylaşım Siteleri.	143
Şekil 4.57: İnternet Sitelerinde Paylaşımında Bulunma.	144
Şekil 4.58: Alana Ziyaret Sıklığı.	145
Şekil 4.59: Alanın Ziyaret Edildiği Günler.	145
Şekil 4.60: Alanın Ziyaret Edildiği Saatler.	146
Şekil 4.61: Alanın Tercih Edilme Nedenleri.	147
Şekil 4.62: Alanda Yapılan Etkinlikler.	150
Şekil 4.63: Alanda Yapılan Etkinliklerden Görünümler.	151
Şekil 4.64: Alanda Kalış Süresi.	151
Şekil 4.65: Kullanım ve Fonksiyonların Yeterliliği.	152
Şekil 4.66: Alanda İstenen Fonksiyonlar.	154
Şekil 4.67: Alandaki Kafe, Fıskiyeli Havuz ve Dinlenme Alanından Görünümler.	153
Şekil 4.68: Açık ve Yeşil Alanların Yeterliliği.	155
Şekil 4.69: Kent Mobilyalarının Yeterliliği.	155
Şekil 4.70: Yer Açısından Yanlış Konumlanmış ve/veya Kullanım Açısından Eksik Donatılar. ...	159
Şekil 4.71: Alandaki Donatı Elemanları.	160
Şekil 4.72: Alana Nereden Gelindiği.	160
Şekil 4.73: Ziyaret Edilecek Bir Sonraki Destinasyon.	161
Şekil 4.74: Ziyaret Edilen Destinasyonlar.	162
Şekil 4.75: Ziyaret Edilen Destinasyon Noktaları.	163
Şekil 4.76: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ne Ait Genel Görünümler.	162
Şekil 4.77: Alanın Çevre İle Ulaşılabilirliği.	163
Şekil 4.78: Ziyaretçilerin Tercih Ettikleri Ulaşım Araçları.	164
Şekil 4.79: Giriş Noktaları Yeterliliği - Algılanabilirliği.	165
Şekil 4.80: Alan İçi Ulaşılabilirlik Durumu.	165
Şekil 4.81: Alanda Yaşanan Ulaşım Problemleri.	166
Şekil 4.82: Alanın Genel Durumundan Memnuniyet.	167

Şekil 4.83: Alandaki Seyyar Satıcılar ve Sokak Sanatçıları.....	169
Şekil 4.84: Alanda Ziyaretçileri Rahatsız Eden Unsurlar.....	168
Şekil 4.85: Fiziksel Kurgu İle Tarihi Yapı Örtüşmesi.....	170
Şekil 4.86: Ziyaret Sıklığı - Uyruk Arasındaki İlişki.....	171
Şekil 4.87: Ziyaret Sıklığı – Eğitim Durumu Arasındaki İlişki.....	173
Şekil 4.88: Ziyaret Sıklığı – Meslek Grubu Arasındaki İlişki.....	176
Şekil 4.89: Ziyaret Sıklığı – Ziyaret Edilen Günler Arasındaki İlişki.....	177
Şekil 4.90: Ziyaret Sıklığı – Tercih Edilme Nedenleri Arasındaki İlişki.....	180
Şekil 4.91: Ziyaret Sıklığı – Yapılan Etkinlikler Arasındaki İlişki.....	182
Şekil 4.92: Ziyaret Sıklığı – Kalış Süresi Arasındaki İlişki.....	184
Şekil 4.93: Ziyaret Sıklığı – Fonksiyonların Yeterliliği Arasındaki İlişki.....	185
Şekil 4.94: Ziyaret Sıklığı – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.....	187
Şekil 4.95: Ziyaret Sıklığı – Gidilecek Başka Destinasyonlar Arasındaki İlişki.....	188
Şekil 4.96: Ziyaret Edilen Günler – Yaş Grupları Arasındaki İlişki.....	190
Şekil 4.97: Ziyaret Edilen Günler – Meslek Grupları Arasındaki İlişki.....	192
Şekil 4.98: Ziyaret Edilen Günler – Kalış Süresi Arasındaki İlişki.....	194
Şekil 4.99: Ziyaret Edilen Günler – Alana Nereden Gelindiği İlişkisi.....	195
Şekil 4.100: Tercih Etme Nedenleri – Uyruk Arasındaki İlişki.....	197
Şekil 4.101: Tercih Etme Nedenleri – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.....	198
Şekil 4.102: Kalış Süresi – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.....	199
Şekil 4.103: Fonksiyonların Yeterliliği - Uyruk İlişkisi.....	200
Şekil 4.104: Alana Nereden Gelindiği – Memnuniyet İlişkisi.....	201
Şekil 4.105: Alana Nereden Gelindiği – Destinasyon İlişkisi.....	202
Şekil 4.106: Çevre - Alan İçi Ulaşılabilirlik Arasındaki İlişki.....	203
Şekil 4.107: Çevre Ulaşılabilirliği - Giriş Noktaları İlişkisi.....	204
Şekil 4.108: Memnuniyet – Uyruk Arasındaki İlişki.....	205
Şekil 4.109: İnternet Kullanımı - Uyruk İlişkisi.....	206
Şekil 4.110: İnternet Kullanımı – Yaş Grupları Arasındaki İlişki.....	207

Şekil 4.111: Paylaşım Siteleri Takibi – Yaş Grubu Arasındaki İlişki.....	209
Şekil 4.112: Beğenilme Ölçütü Verileri.....	213
Şekil 4.113: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde En Çok Tercih Edilen Noktaların Haritası.	232
Şekil 4.114: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde En Çok Tercih Edilen Noktaların Yoğunluk Haritası.	233
Şekil 4.115: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde Tercih Edilmeyen Noktaların Haritası.	233
Şekil 4.116: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde Tercih Edilmeyen Noktaların Yoğunluk Haritası.	234
Şekil 4.117: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde Görsel Hakimiyetin Sağlandığı Noktaların Haritası.	235
Şekil 4.118: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde Görsel Hakimiyetin Sağlandığı Noktaların Yoğunluk Haritası.	236
Şekil 4.119: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Görsel Hakimiyetin Sağlanamadığı Noktalar.	237
Şekil 4.120: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde Görsel Hakimiyetin Sağlanamadığı Noktaların Yoğunluk Haritası.	238

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 4.1: Anket Yöntemi'nde Kullanılacak Olan Sıfat Çiftleri.	106
Tablo 4.2: Alanın Tercih Edilme Nedenleri.	147
Tablo 4.3: Alanda Yapılan Etkinlikler.	149
Tablo 4.4: Alanda İstenen Fonksiyonlar.....	153
Tablo 4.5: Kullanım Açısından Yetersiz Ve/Veya Yanlış Donatılar.	158
Tablo 4.6: Alanda Yaşanan Ulaşım Problemleri.....	166
Tablo 4.7: Alanda Ziyaretçileri Rahatsız Eden Unsurlar.....	168
Tablo 4.8: Ziyaret Sıklığı - Uyruk Arasındaki İlişki.	171
Tablo 4.9: Ziyaret Sıklığı – Eğitim Durumu Arasındaki İlişki.	172
Tablo 4.10: Ziyaret Sıklığı – Meslek Grubu Arasındaki İlişki.	175
Tablo 4.11: Ziyaret Sıklığı – Ziyaret Edilen Günler Arasındaki İlişki.	177
Tablo 4.12: Ziyaret Sıklığı – Tercih Edilme Nedenleri Arasındaki İlişki.	179
Tablo 4.13: Ziyaret Sıklığı – Yapılan Etkinlikler Arasındaki İlişki.	181
Tablo 4.14: Ziyaret Sıklığı – Kalış Süresi Arasındaki İlişki.	183
Tablo 4.15: Ziyaret Sıklığı – Kullanım ve Fonksiyonların Yeterliliği Arasındaki İlişki.....	185
Tablo 4.16: Ziyaret Sıklığı – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.	186
Tablo 4.17: Ziyaret Sıklığı – Gidilecek Başka Destinasyonlar Arasındaki İlişki.	188
Tablo 4.18: Ziyaret Edilen Günler – Yaş Grupları Arasındaki İlişki.	189
Tablo 4.19: Ziyaret Edilen Günler – Meslek Grupları Arasındaki İlişki.....	191
Tablo 4.20: Ziyaret Edilen Günler – Kalış Süresi Arasındaki İlişki.	193
Tablo 4.21: Ziyaret Edilen Günler – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.....	195
Tablo 4.22: Tercih Etme Nedenleri – Uyruk Arasındaki İlişki.....	196
Tablo 4.23: Tercih Etme Nedenleri – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.	198

Tablo 4.24: Kalış Süresi – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.....	199
Tablo 4.25: Kullanım ve Fonksiyonların Yeterliliği - Uyruk Arasındaki İlişki.....	200
Tablo 4.26: Alana Nereden Gelindiği – Memnuniyet Arasındaki İlişki.....	201
Tablo 4.27: Alana Nereden Gelindiği–Destinasyon İlişkisi.	202
Tablo 4.28: Çevre-Meydan İçi Ulaşılabilirlik Arasındaki İlişki.	203
Tablo 4.29: Çevre Ulaşılabilirliği – Giriş Noktalarının Belirginliği ve Yeterliliği İlişkisi.....	204
Tablo 4.30: Memnuniyet – Uyruk İlişkisi.	205
Tablo 4.31: İnternet Kullanımı - Uyruk Arasındaki İlişki.	206
Tablo 4.32: İnternet Kullanımı – Yaş Grubu İlişkisi.....	207
Tablo 4.33: Paylaşım Siteleri Takibi – Yaş Grubu İlişkisi.	208
Tablo 4.34: Beğenilme Ölçütü Verileri.	209
Tablo 4.35: Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	214
Tablo 4.36: “Sıradan x Çekici” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	215
Tablo 4.37: “Sıkıcı x Eğlenceli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	216
Tablo 4.38: “Monoton x Hareketli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	217
Tablo 4.39: “Çirkin x Güzel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.....	218
Tablo 4.40: “Huzursuz x Huzurlu” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	219
Tablo 4.41: “İtici x Davetkar” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	219
Tablo 4.42: “Kullanılsız x İşlevsel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.....	220
Tablo 4.43: “Kalitesiz x Kaliteli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	221
Tablo 4.44: “Güvensiz x Güvenli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	222
Tablo 4.45: “Bakımsız x Bakımlı” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	223
Tablo 4.46: “Konforsuz x Konforlu” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	224
Tablo 4.47: “Karmaşık x Düzenli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	225
Tablo 4.48: “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki. ..	225
Tablo 4.49: “Silik x Popüler” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	226
Tablo 4.50: “Modern x Tarihi- Geleneksel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki..	227
Tablo 4.51: “Eski-Yeni Doku Uyumlu x Uyumsuz” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri İlişkisi.....	228

Tablo 4.52: “Sade x İhtişamlı” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.	229
Tablo 4.53: “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri İlişkisi.....	230
Tablo 4.54: “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri İlişkisi	231

KISALTMA LİSTESİ

Kısaltmalar Açıklama

EOQC	: The European Organization for Quality (Avrupa Kalite Kontrol Organizasyonu)
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MİA	: Merkezi İş Alanı
NİP	: Nazım İmar Planı
SPSS	: Statistical Package for the Social Science (İstatistiksel Analiz Programı)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UİP	: Uygulama İmar Planı
UK	: United Kingdom (Birleşik Krallık)
UM	: Universal McCann (Wave 7)
UNWTO	: The United Nations World Tourism Organization (Dünya Turizm Örgütü)

ÖZET

DOKTORA TEZİ

TARİHİ KENT MERKEZLERİNDE MEKAN KALİTESİNİN OKUNABİLİRLİĞİ ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Beyza ÇERMİKLİ

İstanbul Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. H. Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ

Endüstri Devrimi'nden sonra toplum yapısında görülen ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel değişimler, gelişen teknoloji ile birlikte kentlerin fiziki yapısını etkilemiştir. Kentlerin büyük bir bölümü plansız şekilde gelişirken, tarihi kent merkezleri değişen yeni dünya ihtiyaçlarına göre alınan yanlış kararlarla, eski işlevlerini kaybetmiş, değerlerini yitirerek kimliksizleşme sürecine girmiştir.

Dünyada başlayan küreselleşme hareketi ile birlikte, uluslararası ortak miras kabul edilen tarihi kent merkezlerinin önemlerinin vurgulanarak yaşatılmasına yönelik çalışmalar artmıştır. Kentlerde başlayan kimlik arayışları sonucu, geçmişe dair değerlere sahip çıkma bilinci ile tarihi kent merkezlerinin korunarak, sürdürülebilir turizm stratejileriyle yeni işlevler yüklenmesi ve kalite anlayışının benimsendiği kentsel tasarım yaklaşımları ile yeniden ele alınması gündeme gelmiştir.

Tez çalışmasında; tarihi kent merkezlerinde mekânsal kalitenin artırılmasına yönelik bütüncül bir okuma yaklaşımı geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda; geçmiş toplumların bıraktığı çok katmanlı izleri dikkate alacak şekilde ulaşılabilirlik, işlevsellik, algılanabilirlik ile konfor, bakım, güvenlik gibi fiziksel ve sosyo-kültürel tasarım özelliklerini başarıyla kurgulayan ve ziyaretçilerin istek ve beklentilerini karşılayan sağlıklı bir mekân organizasyonu oluşturarak, tarihi kent merkezlerinde kalite kavramının ortaya koyulmasına çalışılmıştır.

Bu amaçla; İstanbul Metropolünde, binlerce yıllık tarihi ile farklı medeniyetlerin ve kültürlerin izlerini taşıyan, coğrafi konumu, topoğrafik yapısı, mimari ve sosyal doku özellikleri, ulaşım ilişkileri, ticaret ve turizm merkezi kimliği yanı sıra yaşadığı fiziksel ve işlevsel değişim, dönüşüm ve kayıplar ile kendine özgü ve ayrıcalıklı bir kent dokusu olan “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi, araştırma alanı olarak seçilmiştir. “Eminönü” Tarihi

Yarımada Bölgesi'nde, mekânın fiziksel özellikleri ile ziyaretçilerin davranışsal ve sosyo-kültürel nitelikleri birlikte değerlendirilerek, kalite parametreleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra; alanın korunarak sürekliliğin sağlanması ve geliştirilecek peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarında kalitenin yükseltilmesi için çok boyutlu bir yöntem modeli geliştirilmiştir.

Araştırmada, mekânsal kalitenin kullanıcılar gözünden okunabilirliğini ortaya koyabilmek için; objektif veriler sunan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, Mekânsal Dizin ve Anket Yöntemleri'yle çalışılmış ve iki farklı ölçekte analizler yapılmıştır. Çalışmada; İstanbul Metropolü "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi, "Üst Ölçek" araştırma alanı olarak belirlenmiştir. "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi'nde yapılan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Mekânsal Dizin Yöntemi sonucunda elde edilen, ziyaretçilerin en çok tercih ettikleri tarihi kent mekânı olan Sultanahmet Meydanı ve Çevresi (Ayasofya ve At Meydanı) ise "Alt Ölçek"te analizler yapılacak araştırma alanı olarak ortaya çıkmıştır.

Çalışmada; insan-çevre ilişkisini analiz etmek için kullanılan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, diğer tekniklerle ilişki kurularak bir yöntem ağı geliştirilmesine öncülük etmiştir. Yöntemle; Panoramio web sitesine yüklenip paylaşımına açılan açık alan fotoğrafları, Google Earth Programı yardımıyla incelenmiştir. Yöntemde ziyaretçilerin, tercih ettikleri mekânlar; Kullanım Haritası, kullanım tarihleri; Zaman Grafikleri, çekim merkezleri; Yoğunluk Haritası, tercih ettikleri güzergâhlar ve çizdikleri rotalar; Yerel Hareketlilik Akış Şeması ve ziyaretçilerin yorumları; Sıfat Çiftleri ile ortaya koyulmuştur.

Çalışmada ikinci yöntem olarak; mekân organizasyonun insan hareketi ve görüş alanları ile ilişkisini matematiksel olarak inceleyerek, mekânların insanları bir araya getirme potansiyellerini ortaya koyan Mekânsal Dizin'den yararlanılmıştır. Yöntemle; ArcGIS Programı'nın uzantısı olan Axwoman Yazılımı kullanılarak, Aksiyel Haritalar oluşturulmuştur. Bu haritada çizilen akslarla; ulaşılabilirlik ve erişilebilirliği ortaya koyan; Bütünleşme Değeri Haritası, mekânlar arasındaki bağlantılılık ilişkisini gösteren; Bağlantı Değeri Haritası ve bu değerlerin kullanıcılar gözünden kavranabilirliğinin ölçülmesi için de Anlaşılabilirlik Grafiği oluşturulmuştur.

Çalışmada; alt ölçekte araştırma alanı olarak belirlenen Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde, üst ölçekte tercih edilen yöntemlere ilave olarak Anket Yöntemi kullanılmıştır. Yöntemle; yerli ve yabancı ziyaretçilerin tercih, memnuniyet, beğeni, istek ve algılarının sorgulanması amaçlanmıştır. Anket çalışması; araştırmaya öncülük eden Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem verileri sonuçları doğrultusunda, "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi'nin en çok tercih edildiği ay ve kullanıcı sayısı dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre çalışma, en çok verinin yer aldığı Nisan ayı ve bu aydaki analiz sayısını gösteren 229 ziyaretçi ile yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Yöntemde; Soru, Anlamsal Farklılaşım ve Biliş Haritaları Tekniği bir arada kullanılmıştır. Soru Tekniğiyle; "kullanıcı", "kullanım", "donatı", "ulaşım" ve "imaj" özellikleri araştırılmış, Anlamsal Farklılaşım Tekniği ile ise; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen yorum bilgileri analiz edilerek, ortaya çıkarılan 19 sıfat çifti "beğenilme ölçütü" ile sınanmıştır. Biliş Haritaları Tekniği'yle ise; alanın en çok kullanılan/kullanılmayan noktalarına ve en beğenilen/beğenilmeyen noktalarına ait algı verileri ölçülmüştür.

Analizler sonucu Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Mekânsal Dizin Yöntemi'nden elde edilen verilerle; tercih ve bağlantılılık, Referanslandırılmış Fotoğraf

Tabanlı Yöntem ve Anket Yöntemi'nden elde edilen verilerle; kullanım (işlevsel) özellikleri ve beğeni, Mekânsal Dizin Yöntemi ve Anket Yöntemi'nden elde edilen verilerle; algı ve erişilebilirlik özelliklerine ulaşılmaya çalışılmış, buna Anket Yöntemi'nden elde edilen mekân özellikleri, ziyaretçi özellikleri, beklenti ve istekleri ile güvenlik, bakım ve konfor veriler de eklenerek, mekânsal kalitenin okunmasına yardımcı olacak tasarım araçları belirlenmiştir. Bu şekilde geliştirilen kavramsal model, kurgulanan yöntem ilişkileri ile sınanarak kalite parametreleri ortaya koyulmuştur. Elde edilen verilerden "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi'nde tarihi, fiziksel, sosyal ve kültürel bütünlüğün sağlanarak yaşanabilir bir çevre oluşturulması için; ziyaretçilerin fizyolojik, duysal (psikolojik) ve sosyal ihtiyaçlarını optimum düzeyde karşılanarak memnuniyetlerinin sağlanmasının ve mekân organizasyonunun ulaşılabilirlik, işlevsellik ve algılanabilirlik parametreleri ile estetik, teknik ve bakım değerlerini göz önünde bulunduran bir yaklaşım ile değerlendirmesinin, alanın okunabilirliğini sağladığı sonucuna varılmıştır.

Yapılan karşılaştırmalar; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ile Mekânsal Dizin Yöntemi'nin yüksek oranda birbirlerini doğruladığını, Anket Yöntemi'nin ise alt ölçekte (Sultanahmet Meydanı ve Çevresi) daha ayrıntılı veriler ortaya koyduğunu ve diğer iki yöntemi desteklediğini göstermiştir. Bunun yanı sıra; yoğun turist çeken alanlarda uygulanacak Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'in, Mekânsal Dizin çalışmalarında tahmin edilebilirliği arttırıcı bir teknik olarak kullanılabilirliğini ortaya koymuştur.

Mekânsal kalite kavramı karmaşık, tek bir ölçütü olmayan bir kavramdır. Bu nedenle, çalışmada tek bir yöntem kullanmak yerine, farklı yöntemler bir arada kullanılarak araştırmaya farklı bir bakış açısı getirilmiştir. Yöntemlerden elde edilen verilerin, birbirleri ile karşılaştırılarak, her bir yöntemin güçlü yanının, diğer yöntemin zayıf yanını tamamlamasına çalışılmıştır. Bu şekilde ortaya çıkabilecek problemlerin en aza indirgenmesi, alanın daha detaylı analiz edilmesi, daha sağlıklı ve doğru sonuçlar alınması mümkün olmuştur. Yapılan analizler sonucu; üst ve alt ölçeklerdeki çalışma alanlarında yüksek kalite değerlerine ulaşılmıştır. Geliştirilen çok yönlü yöntem modeli ile anlamlı sonuçlara ulaşılmış, bundan sonra yapılacak bilimsel çalışmalara ışık tutması açısından önemlidir.

Tarihi kent merkezlerinde mekânsal kalitenin arttırılması, mevcut değerler ile geleceğin değerleri arasında denge kurularak, ziyaretçilere daha iyi yaşam koşulları sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Disiplinler arası çalışma gerektiren mekânsal kalite konusunda, kuşkusuz en büyük görev peyzaj mimarlarına düşmektedir. Peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarında dikkate alınması gereken okunabilirlik yaklaşımıyla, tarihi kent merkezlerinin, dünyada kaybettiği prestije geri kavuşarak gelecek nesillere doğru aktarılması mümkün olacaktır.

Ocak 2016, 301 Sayfa.

Anahtar kelimeler: Tarihi kent dokusu, Mekânsal kalite, Okunabilirlik, Eminönü Tarihi Yarımada Bölgesi, Sultanahmet Meydanı ve Çevresi.

SUMMARY

Ph.D. THESIS

RESEARCHES ON LEGIBILITY OF SPATIAL QUALITY IN HISTORICAL CITY CENTERS

Beyza ÇERMİKLİ

İstanbul University

Institute of Graduate Studies in Science and Engineering

Department of Landscape Architecture

Supervisor: Asst. Prof. Dr. H. Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ

After the Industrial Revolution, the economic, political, social and cultural changes in the community structure, in company with developing technologies, have affected the physical structure of cities. While majority of cities were developing in an unplanned manner, particularly historical city centers lost their former functions and values. Therefore, they entered into a disidentification period due to wrong decisions taken for the changing requirements of the new world.

Together with the globalization movement in the world, the emphasis was put on the importance of the historical city centers, which were recognized as international joint heritage. The identity seeks starting in cities increased the awareness on owning the historic values and brought up the idea to protect the historical city centers and put new functions to on them with sustainable tourism strategies and to readdress them with the urban design approaches adopting a quality understanding.

The thesis study intended to develop a holistic legibility approach to increase spatial quality in historical city centers. Within this scope, by considering the multi-layered traces of past societies, it was attempted to bring out the quality concepts in historical city centers by creating a healthy space organization that both meets the demands and expectations of visitors, and successfully constructs accessibility, functionality, perceivability and the physical and socio-cultural design features like comfort, maintenance and security.

For this purpose, the “Eminönü” Historical Peninsula Region was selected as research area. Eminönü has the traces of different civilizations and cultures through its history of thousands of years in the Istanbul Metropolitan City. Eminönü is a unique and privileged

urban area with its geographical position, topographical structure, architectural and social texture features, transportation relations, trade and tourism center identity as well as its physical and functional changes, transformations and losses.

After determining the study area, quality parameters were determined in the “Eminönü” Historical Peninsula Region by a combined evaluation of the physical qualities of the space and behavioral and socio-cultural qualities of visitors. In addition, a multidimensional method model was developed to protect the area, to ensure continuity and to increase quality in the landscape planning and design works to be done.

The study included analyses of two different scales and used the Photography Based Method, Space Syntax and Survey Methods that provide objective data in order to put forward the possibility to read spatial quality through the eyes of users. The study determined the “Eminönü” Historical Peninsula Region of the İstanbul Metropolitan City as the *Upper Scale* research area. According to the results got from the Photography Based Method and Space Syntax Method, the Sultanahmet Square and its environment (Haghia Sophia and Hippodrome Square) was identified as the most popular historic city space for visitors, and *Subscale* analyses were conducted at this area.

The Photography Based Method was used in the study to analyze the human-environment relation led to the development of a method network through association with the other techniques. With this method, the open space photos which were opened to sharing by uploading to the Panoramio web site, were examined by the Google Earth Program. The method reveals the spaces preferred by visitors by the Usage Map; use dates by the Time Graphics; attraction centers by the Density (Hotspots) Map; preferred routes and plotted courses by the Movement Traces Flow Map, and user comments by Adjective Pairs.

Space Syntax was used in the study as the second method which reveals the human gathering potential of spaces after mathematical examining the relation of space organization with human movement and visual areas. By the help of Axwoman Software, which is an extension of the ArcGIS Program, an Axial Map was created. With axial lines drawn through on this map, the Integration Map that provides the reachability and accessibility, the Connection Map that shows the connectivity between spaces and the Intelligibility Graphic that enable the measurement of the ability of users to grasp these values, were created.

The study used the Survey Method in the Sultanahmet Square and its environment which was determined as the subscale research area, in addition to the methods used in the upper scale. It was intended with this method to question the preference, satisfaction, appreciation, wish and perception of national and international visitors. The survey was conducted by taking into account the most popular month and number of users of the “Eminönü” Historical Peninsula Region in line with the result of the data from the Photography Based Method. Accordingly, the study was conducted in April including the most data and with face to face interviews with 229 visitors which is the number of analyses in this month. The method used Question, Semantic Differential and Cognitive Maps Techniques in combination. The Question Technique was used to search the qualities for “user”, “use”, “equipment”, “transportation” and “image” while the Semantic Differential Technique was used to analyze the information from the Photography Based Method and to test the 19 adjective pairs with the appreciation scale. The Cognitive Maps

Technique measured the perception data of mostly used/unused points of the area and mostly liked/disliked points of the space.

As a result of the analyses, it was attempted to obtain preferences and connectedness qualities by the data obtained from the Photography Based Method and Space Syntax Method; usage (function) qualities and appreciation by the data obtained from the Photograph Based Method and Survey Method; and perception and accessibility qualities by the data obtained from the Space Syntax Method and Survey Method. Then the data obtained from the Survey Method (visitor qualities, expectations and demands) were added all to determine the design instruments to assist in reading spatial quality. The conceptual model developed in this scope was tested by the method relations that were configured and the quality parameters were revealed. In this way, it was concluded that the correct data on space legibility will be provided by carrying out an evaluation through space organization method which takes into consideration the accessibility, functionality and perceivability parameters of the space and its aesthetic, technical and maintenance values to ensure optimum provision of the physiologic, sensual (psychological) and social needs of the visitors in order to create a livable environment in the “Eminönü” Historical Peninsula Region through its historic, physical, social and cultural integration.

The comparisons indicated that the Photography Based Method and Space Syntax Method significantly verified each other while the Survey Method provided more detailed data in the subscale (Sultanahmet Square and its environment) supporting two other methods. In addition, it was shown that the Photography Based Method could be used as a technique to increase predictability in Space Syntax studies.

Spatial quality concept is a complex concept having multiple criteria. Therefore, the study used different methods instead of a single one to provide a different perspective to the study. The data obtained from these methods were compared to each other in order to make sure that a weak aspect of a method is complemented by a strong aspect of another method. This way, it was possible to minimize the possible problems, to conduct a more detailed analysis of the space and to obtain healthier and correct results. As a result of the analyses, high quality values were obtained in the study areas of upper scale and subscale. Reaching significant results with the multidimensional method model that was developed is important to shed a light for the future scientific studies.

Increasing the spatial quality in historical city centers is very important for providing the visitors with better living conditions by establishing a balance between the current values and the future values. Undoubtedly, landscape architects have the greatest role for spatial quality that requires interdisciplinary study. Legibility approach that needs to be taken into consideration in landscape planning and design works will allow the historical city centers in particular to regain the lost prestige in the world and to be conveyed to future generations properly.

January 2016, 301 Pages.

Keywords: Historical City Texture, Spatial Quality, Legibility, “Eminönü” Historical City Center, “Sultanahmet” Square and its Environment.

1. GİRİŞ

Teknoloji çağı ve sonrasında yaşanan modernleşme hareketleri ile birlikte insan ihtiyaçlarının, sosyo-kültürel değerlerin ve yaşam biçimlerinin farklılaşması, kentsel alan kullanımlarının değişmesine ve tarihi değerlere bağlılığın azalmasına neden olmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra kentlerin yeniden şekillenmeleri ve yenilenmeleri sırasında alınan yanlış kararlar sonucu tarihi dokular yok edilerek, insan-çevre ilişkisinden yoksun yeni yaşam alanları yaratılmış, tarihi ve kültürel değerler üzerinde geri dönülmez kayıplar yaşanmıştır.

Küreselleşen dünyada, tüm dünya ülkelerinin ve milletlerinin ortak mirası kabul edilen tarihi kent merkezleri; geçmiş toplumların sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik, mimari ve estetik özelliklerini bugüne ve gelecek kuşaklara aktaran en önemli kentsel kimlik mekânlarıdır. Günümüzde tarihi kent merkezlerinin, geçmişe dair değerlere sahip çıkma bilinci ile korunarak, sağlıklı çevre özelliklerine sahip kentsel tasarım yaklaşımları ile yeniden ele alınması ve sosyal, kültürel ve ekonomik işlevler yüklenerek kente geri kazandırılması çalışmaları önem kazanmıştır.

Toplumların yüzyıllardır yarattığı tarihi ve kültürel değerlerin korunarak, günümüz koşullarındaki gelişimler ve değişimler karşısında yaşatılması, eski değerlerin canlandırılarak yeni fonksiyonlar verilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanarak gelecek kuşaklara aktarılmasında, turizm en etkin politikadır. Sürdürülebilir turizm, bir yandan koruyup onararak, diğer yandan ise yeni dünya dinamikleri ile tarih arasında bir bütünlük kurarak, mekânsal kalitenin iyileştirilip yükseltilmesine olumlu katkılar sağlamaktadır.

Dünyadaki bilimsel gelişmeler, iletişim kanallarının ve çeşitlerinin yaygınlaşması ve bilgilenme düzeyinin artması ile birlikte; yaşanabilir, sağlıklı, konforlu, insan ihtiyaçlarının karşılandığı kaliteli mekânlarda yaşama beklentisi yükselmiştir. 21. yüzyılda hayatın her alanında karşımıza çıkan kalite kavramı, kentsel tasarım disiplininde; malzemedan kullanıma, mekânsal tasarımdan uygulamaya, detaydan plana kadar her kararda ve ölçekte değerlendirilmektedir.

Son yıllarda kentsel yaşam ve mekân kalitesini ele alan pek çok araştırma yapılmaktadır. Ancak bugüne kadar yapılan çalışmalarda, mekânın toplumun ürünü, toplumunda mekânın yansımaları olduğu yaklaşımının dikkate alındığı, objektif bir bakış açısıyla mekân ve kullanıcı özelliklerini birlikte değerlendiren bir mekânsal okuma yaklaşımı geliştirilememiştir.

Okunabilirlik kavramı; kentsel tasarımda, çevre-insan arasındaki ilişkiyi derinlemesine inceleyen bir çözümleme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu kapsamda, tasarım eksikliklerinin ve yanlışlarının belirlenmesine ve doğru kararların alınmasına yardımcı olarak, tarihi kent merkezlerinde mekân kalitesinin artırılmasında etkin rol oynamaktadır.

Tarihi kent merkezlerinde; geçmiş toplumların bıraktığı çok katmalı tarihi ve kültürel izlerin anlaşılabilirliğinin belirlenmesi, kullanıcıların mekânsal davranışlarının ortaya koyularak başarılı bir mekân organizasyonu sağlanması için gerekli olan tasarım unsurlarının sınılanması ve insanların ihtiyaç ve gereksinimlerinin neler olduğunun tespit edilmesi ile yani kullanıcıların öznel özellikleri ile mekânın nesnel özelliklerinin okunmasıyla “kalite” ölçümü yapılmaktadır.

Bu tez çalışmasında; gerek dünya gerekse Türkiye’deki tarihi kent merkezlerinde mekânsal kalitenin artırılmasına yönelik bütüncül bir okuma yaklaşımı geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda çalışmada; İstanbul Metropolü içinde binlerce yıllık tarihi birikimi ile farklı medeniyetlere ve kültürlere ev sahipliği yapmış, evrensel değerde nitelikler ve potansiyeller taşıyan, özgün yapısını korusa bile bazı bozulmalara maruz kalmış “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde, mekânın fiziksel özellikleri ile ziyaretçilerin davranışsal, sosyal ve kültürel niteliklerinin ortaya koyularak kalite parametrelerinin belirlenmesi ve alanın korunarak kültürel sürekliliğinin sağlanması ile çağdaş yaşam koşullarına sahip yaşanabilir mekânlar yaratılması arasındaki hassas dengenin sağlanması amacıyla kalitenin yükseltilmesi ve bu doğrultuda yapılacak peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarında çok boyutlu bütüncül bir yöntem modelinin ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Çalışmada; İstanbul’un en önemli tarihi kent dokusu olarak bilinen “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi örnek alınarak, tüm tarihi kent merkezlerinde kullanılacak

mekânsal kalite parametrelerinin açıklanması ve kalite okuma tekniklerinin ortaya koyulması için aşağıda yer alan alt amaçlar belirlenmiştir:

- Okunabilirlik için mekânsal kalite parametrelerinin belirlenerek kavramsal bir model önerisi sunulması,
- Çok boyutlu bütüncül bir yöntem kurgusu geliştirilerek, kullanılan tekniklerin birbirini sınaması ve birbirinin eksikliklerini kapatması,
- “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde ziyaretçilerin kullanımlarının, ihtiyaçlarının ve kentsel mekân tasarımının incelenerek kalite değerinin belirlenmesi,
- Mekânsal kalite kavramının, tarihi ve kültürel çevrelerin korunarak kullanılmasındaki öneminin ve bu alanlarda yapılacak peyzaj planlama ve tasarım uygulamalarındaki etkinliğinin ortaya koyulması,
- Çalışmada kurgulanan yöntem yaklaşımlarının, yapılan analizlerin ve elde edilen bulguların, ileride tarihi dokularda yapılacak mekânsal kalite çalışmalarına veri sağlaması ve benzer çalışmalar için yol gösterici olması.

Çalışmada amaçların gerçekleştirilebilmesi için mekânsal analizlerin yapılmasının yanı sıra, yerli ve yabancı (uluslararası) ziyaretçilerin yani; turist ve günübirlikçi olarak alana gelen kullanıcıların hedef kitle olarak seçilerek araştırma yapılması uygun bulunmuştur. Ziyaretçiler; sadece geçiş yapmak amacıyla değil, mekânı yaşamak ve mekândaki değerleri anlamak amacıyla bir tercihte bulunarak, çalışmadaki en bilinçli kullanıcı grubunu oluşturmaktadır. Buna göre çalışmada; dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. faaliyetler yapan yerli ve yabancı tüm kullanıcılar ziyaretçi olarak kabul edilmiştir.

Tarihi kent merkezlerinde mekânsal kalitenin okunabilmesi için; ulaşılabilirlik, işlevsellik, algılanabilirlik ve konfor, bakım, güvenlik gibi unsurlar ile fiziksel özelliklerin ve ziyaretçilerin tercih, istek ve beklentilerinin ölçülmesi ile sosyo-kültürel özelliklerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda tarihi kent merkezlerinde mekânsal kalitenin okunabilmesi için oluşturulan hipotezler aşağıda yer aldığı şekliyle belirlenmiştir:

- Tarihi ve kültürel çevrelerin sahip olduğu çekim gücü turizm kullanımını arttırmaktadır.

- Fiziksel ve sosyal doku arasında etkileşimli bir ilişki vardır. Bu nedenle peyzaj planlama ve tasarım yaklaşımlarında her ikisini de temel almak gereklidir.
- Tarihi kent merkezlerinde yer alan kentsel alanlar, kaliteyle ilgili en çok veri sunan mekânlardır.
- Tarihi kent merkezlerinde kaliteyi arttırmak için geliştirilecek peyzaj planlama ve tasarım yaklaşımlarında ziyaretçilerin davranışlarının değerlendirilmesi ve isteklerinin referans alınması gereklidir.
- Hatalı ya da eksik kentsel tasarım uygulamaları; ulaşılabilirlik, işlevsellik ve algılanabilirlik gibi kalite özelliklerini olumsuz etkilemekte, mekânsal kalitenin ziyaretçiler gözünden okunabilirliğini azaltmaktadır.
- Mekânın bakım, konfor, güvenlik, temizlik vb. unsurlarının yetersizliği bireyin mekânla kurduğu psikolojik ve fiziksel ilişkinin sağlıklı olmamasına neden olarak alanının tercih edilmesini engellemektedir.
- Yoğun turistik kullanımın olduğu kentsel alanlarda, koordinat sistemine dayalı fotoğraf paylaşım siteleri, ulaşılabilirlik ve algılanabilirlik özellikleri ile ilgili bilgiler sunarak arazi çalışmasına gerek olmadan fiziksel çevreyle ilgili veriler elde edilmesini sağlamaktadır.
- Mekânsal Dizin Yöntemi ulaşılabilirlik ve algılanabilirlik ile ilgili matematiksel analizler yapılmasına imkân tanıyarak mekânsal kalite hakkında bilgi sunmaktadır.
- Sosyal ağlar üzerinden yapılan yorumlar ve paylaşımlar, kentsel alanlara ilişkin kullanım, teknik ve bakım özellikleri ile ilgili bilgiler toplanmasına yardımcı olurken, kullanıcı memnuniyet ve isteklerinin ölçülmesini sağlamaktadır.
- Kullanımın yoğun olduğu tarihi ve turistik bölgelerde, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen mekânsal veriler, Mekânsal Dizin Yöntemi'nin tahmin edilebilirliğinin sınanmasında kullanılabilir.
- Sürdürülebilir turizm; doğru planlandığında, tarihi çevrelerin korunarak kullanmasında en etkili stratejidir. Bunun için alanın değerlerini tahrip etmeden tarihsel ve kültürel özelliklerini vurgulayan, fiziksel olduğu kadar sosyal olarak da alanın sürdürülebilirliğini sağlayan bir turizm senaryosuna ihtiyaç vardır.
- Turizm ile; tarihi dokularda ticaret, eğlence ve kültür fonksiyonlarının gelişimi sağlanarak çağdaş yaşam koşullarına sahip yaşanabilir mekânlar yaratılması mekân kalitesini arttırmaktadır.

Çalışmada; gerek amacın belirlenmesi ve hipotezlerin ortaya koyulması, gerekse kullanılacak yöntemlerin seçilmesi ve nasıl uygulanacağını incelenmesi aşamasında birçok ulusal ve uluslararası yazılı, görsel ve elektronik kaynak incelenmiştir. Aşağıda çalışmada en çok yararlanılan, araştırma konusuna ve yaklaşımına yakın olan, örnek teşkil eden ya da temel alınarak geliştirilen kaynakların literatür listesi verilmiştir.

Ahunbay (2009) “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” adlı kitabında; koruma düşüncesi ve kuramsal temeli ile korunacak değerler ve değerlendirme ölçütlerini açıklamıştır. Kitapta; tarihi çevre kavramı, tarihi çevrenin temel öğeleri, tarihi çevreyi koruma ölçütleri, tarihi çevrenin bozulmasına neden olan etkenler ve tarihi çevrelerde koruma planlaması konularında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Fitch (2001) “Historic Preservation: Curatorial Management of Built World” adlı kitabında; koruma kavramı, kültürel miras alanları, bakım ve onarımın ekonomik boyutu, tarihi koruma parametreleri, restorasyon, yeniden düzenleme ve iyileştirme çalışmaları konularında ayrıntılı bilgiler sunarken, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle ilgili örneklere ve analizlere yer vermiş ve tarihi alanların korunması için yapılması gerekenleri açıklamıştır.

Çınar ve Kart (2005) “Tarihi Kentsel Mekânları Koruma Olgusunun Turizme Etkileri ve Sultanahmet Çevresi İçin Bir Öneri” adlı makalesinde; tarihi kentsel mekânlarda koruma olgusu ve politikalarını incelemiş, turizmin tarihi çevrelerdeki gelişme potansiyeline değinmiş ve korumanın turizme etkisine vurgu yapmıştır. Çalışmada; Sultanahmet ve çevresi örnek alan olarak seçilerek, alanın tarihsel süreç içindeki mekânsal değişimi araştırılmış ve bu değişime neden olan faktörler ve turizme etkileri saptanmıştır. Bu amaçla alanın geçmiş fotoğrafları ile güncel fotoğrafları değerlendirilerek görsel saptamalar yapılmıştır.

Arabacıoğlu ve Aydemir (2007) “Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı” adlı makalesinde; yeniden değerlendirme kavramını incelemiş ve tarihi çevrelerin yeniden değerlendirilmesi aşamasında dikkat edilmesi gereken unsurları açıklamıştır. Çalışmada; yeniden değerlendirme kavramı tarihsel süreç içinde incelenmiş ve yeniden değerlendirme çalışmalarının yapılması için gerekli nedenler belirlenmiştir. Makale; dondurarak koruma anlayışından uzaklaşıldığı ve çağın gereklerini yerine getirerek

yaşatma fikrinin yaygınlaştığı günümüzde, tarihi çevrelerde çevresel, toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanmasında yenilemenin önemini vurgulamıştır.

Urry (2002) “Consuming Places” adlı kitabında; zaman ve mekân ilişkisini, toplum ve mekân ilişkisini, yer ve kimlik ilişkisini incelemiştir. Bunun yanı sıra; turizm ve çevre bilinci, turizm ve çevresel zarar, turizm ve toplumsal kimlik gelişimi konularıyla ilgili araştırmalar yapmıştır.

Turgut ve Özden (2005) “Sürdürülebilir ve Turizm Eksenli Bir Kentsel Dönüşüm Hedefine Doğru: Eminönü Tarihi Kent Merkezi” adlı makalesinde, Eminönü Bölgesi’ne ilişkin güncel plan ve geçmiş planlar üzerinde karşılaştırmalar yaparak, turizm konusunda bölgenin sahip olduğu güçlü yönleri, potansiyelleri, fırsatları, tehditleri ve zayıf yönleri ortaya sermiş, sürdürülebilir turizm politikasıyla ilgili sonuç ve önerilere yer vermiştir.

İnceoğlu ve Aytuğ (2009) “Kentsel Mekânda Kalite Kavramı” isimli makalesinde; kentsel mekân ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi incelenmiş, dünyadaki gelişmeler paralelinde ülkemizde, gerek tasarımı yeni yapılacak, gerekse yeniden düzenlenecek kentsel mekânlarda (meydanlar ve sokaklar) kullanılabilecek mekânsal kalite parametreleri belirlenmiştir.

Van Der Voordt ve Van Wegen (2005) “Architecture in Use: An Introduction to the Programming, Design and Evaluation of Buildings” adlı kitabında; tasarım ilkeleri, tasarım aşamaları ve metodları, kullanım kalitesi, kullanım kalitesi kriterleri ve ölçüm metodlarını açıklanmıştır.

Bentley ve diğerleri (1993) “Responsive Environments: A Manual For Designer” adlı kitabında, kentsel mekânlarda kaliteyi oluşturan yedi özelliğe değinmiş, bu özelliklerin nasıl etkili olduğunu ayrıntılarıyla ortaya koymuş ve bu özelliklerin birbiri ile ilişkisini açıklamıştır.

Parfect ve Power (1997) “Planning For Urban Quality: Urban Design in Towns and Cities” adlı kitabında; kentsel kalite kavramını incelemiş, kentsel tasarımın başarılı olması için kalite prensiblerinin belirlenmesi gerektiği vurgulanmış, tasarım, koruma ve yenilemede kalitenin önemine değinmiş, kalite parametrelerini açıklamış, kalite-

teknoloji-sanat ve modernizm ilişkisini ortaya koymuş, sürdürülebilir kentsel mekân kalitesi için gereklilikleri belirlemiş, modern ve tarihi alanlardaki kentsel kalite arayışları arasındaki farkları ortaya koymuştur.

Altınçekiç ve diğerleri (2014) “Tarihsel Süreç İçinde Kent Kimliğinin Mekânsal Kalite Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma” isimli makalesinde; Taksim Meydanı ve çevresini örnek alan olarak belirleyerek, mekânsal kalite parametrelerini ortaya koymuş, alanı tarihsel değişim sürecinden yola çıkıp mekânsal kalite parametreleri açısından irdeleyerek, yenileme projesinin alanın kimliğine etkilerini değerlendirmiştir.

Çerçi (2012) “Geçmişten Günümüze Çevresel Kalite Değişiminin Çeşitli Parametrelerle İrdelenmesi” adlı makalesinde; gelenekselden günümüze çevresel kalite değişimlerini ve nedenlerini açıklamış, çevresel kalite parametrelerini analiz etmiş ve tarihi çevrelerin oluşumunu ve sürekliliğini göz önünde bulundurularak tarihi çevrelerdeki kalite parametrelerini ortaya koymuştur.

Lynch (1960) “The Image of the City” adlı kitabında; okunaklılık, doku ve kimlik, kent imgeleri ve aralarındaki ilişkiler, imgelerin kalitesi, kent bütününe algılanması, tasarım süreci gibi konuları açıklamış ve bu konulara ilişkin Boston, Jersey ve Los Angeles şehirlerinden örnekler sunarak karşılaştırmalar yapmıştır.

Taylor (2009) “Legibility and Aesthetics in Urban Design” adlı makalesinde, okunabilirlik kavramını açıklamış ve bu kavramı K. Lynch’in okunaklılık kavramı ile kıyaslamış, okunabilirliğin bir kentsel tasarım aracı olduğuna değinmiş ve estetik algı ile okunabilirlik algısının kentsel çevrenin aynı kalite parametrelerine bağlı olduğunu savunmuştur.

Li ve arkadaşları (2011) “Photography-Based Analysis of Tourists’ Temporal–Spatial Behaviour in the Old Town of Lijiang” adlı makalesinde; Çin Lijiang eski kent merkezinde, Panoramio fotoğraf paylaşım sitesi yardımıyla yapılan analizlerle turistlerin mekânsal ve zamansal davranışlarını ortaya koymuştur. Bu kapsamda; sosyal paylaşım sitesi üzerinden; çekim noktaları, güzergâhlar, kalış süreleri ve zamanlarına ilişkin analizler gerçekleştirilerek, elde edilen sonuçların kentsel turizm kaynaklarında mekân kalitesini arttırmak ve korumak için kullanıldığı yeni bir yöntem geliştirmiştir.

Hillier ve Hanson (1986) “The Social Logic Of Space” adlı kitabında; Mekânsal Dizin (Space Syntax) adı verilen ve kullanıcı davranışlarıyla mekânın fiziksel yapısını anlamamızı mümkün kılan matematiksel bir yöntem geliştirerek, hareketin mekânsal morfolojiye bağlı olduğunu kanıtlamıştır. Geliştirilen yöntemin mevcut durumu açıklayabildiğini, tasarım sürecinde farklı önerilerin hareket dokuları üzerindeki olası etkilerini sımayabildiğini ve yöntemin iyileştirmelerde yapılacak alternatiflerin geliştirilmesinde kullanılabileceğini öne sürmüştür.

Kubat (1996) “Şehirselleşme Mekân Biçimlenmesinin Sosyal Mantığı: İstanbul Tarihi Yarımada Örneği” isimli makalesinde; Tarihi Yarımada’nın çeşitli tarihsel dönemlerden günümüze gelinceye kadar değişen morfolojik yapısını, Mekânsal Dizin Yöntemi’ni kullanarak incelemiştir. Yöntemle hareket ve yoğunluk dokuları ile ilgili sonuçlara ulaşılmış ve kentsel biçimlenmeye yönelik yeni görüşler kanıtlanarak savunulmuştur. Çalışma ile Mekânsal Dizin Yöntemi açıklanmış, yapılan çalışmalar sayısal olarak ortaya koyulmuş ve yöntemin getirdiği yaklaşımlar sınanmıştır.

Hillier (1999) “Centrality as a Process; Accounting for Attraction Inequalities In Deformed Grids” adlı bildirisinde; İngiltere kentlerindeki tarihi şehir merkezlerini Mekânsal Dizin Yöntemi ile incelemiştir. Çalışmada; aksiyel haritalar oluşturularak, entegrasyon, derinlik gibi mekânsal dizin araçlarıyla hareket ekonomisi kavramı üzerinde incelemeler yapmıştır. Bildiride; tarihi merkezlerde hareketin, ulaşım kolaylığıyla ya da tarihi merkezlerdeki çekim noktalarını büyüterek değil, yer alan fonksiyon alanlarını değiştirerek ve çeşitlendirerek canlandırılabilmesi ve çekici kılınabileceğini savunulmuştur.

Chao ve Hillier (2007) “In Search of Patterns of Land-Use in Mexico City Using Logistic Regression At The Plot Level” adlı bildirisinde; Mexico City’de Mekânsal Dizin Yöntemi’ni kullanarak grid sistemli şehirselleşme alanlardaki hareket ekonomisini incelemiştir. Araştırmada yöntemle kent merkezi ve alt kent merkezlerindeki hareketin dağılımı ve nedenleri ortaya koyulmuştur.

Baç (2012) “Tarihselleşme Bir Kentin Morfolojisi: Bergama Kent Örgütlenmesi” adlı makalesinde; Bergama antik dokusunda Mekânsal Dizin Yöntemi ile morfolojik çalışmalar yapmıştır. Çalışmada, milattan öncesinden 1990’lı yıllara kadar şekillenen tarihi kent dokusunun yapılanması analiz edilerek, kültürel ve coğrafik değişimler

ortaya koyulmuş, mekânsal farklılaşmanın sosyal yapıyla beraber değiştiği ve dokuya yapılan müdahalelerin sosyal yapıyı etkilediği belirtilmiş ve mekânsal sürdürülebilirliğin sosyal sürdürülebilirlikle ilişkisi tartışılmıştır.

Başer ve Kubat (2007) “A New Landscape Design Strategy For Creating Continuous, Perceptible and Productive Urban Green: A Case Study of Kadıköy–İstanbul” adlı bildirisinde; İstanbul’da yeşil yapısı, mekânsal özellikleri ve sokak ağıyla karakteristik bir bölge olan Kadıköy’ü, Mekânsal Dizin Tekniği ile tasarım ve erişilebilirlik yönünden incelemiştir.

Jiang ve arkadaşları (1999) “An Analytical Tool for Urban Morphological Analysis” adlı makalesinde; Mekânsal Dizin Yöntemi’nin kentsel mekânlarda uygulanması için ArcGIS programına eklenen Axwoman modülünü geliştirerek, ulaşılabilirlik (erişilebilirlik) ve doğal hareketlilikle ilgili analitik ölçümlerin yapılmasına olanak sağlamıştır. Jiang tarafından program üzerinde hala çalışılmakta ve program yenilenerek ve geliştirilerek, ileri ArcGIS sürümlerine entegre edilebilmektedir.

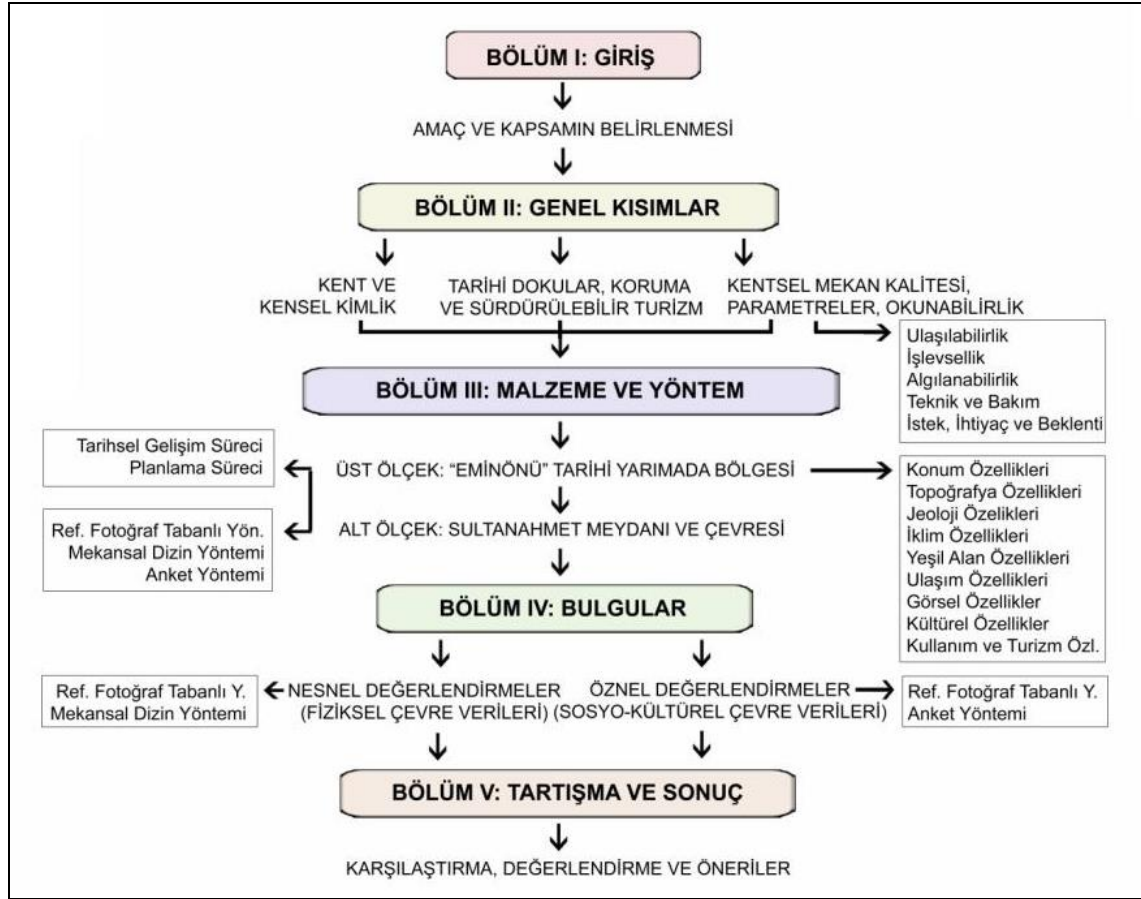
Seçkin (2005) “Tarihi Kentlerdeki Açık Mekânların Değişen Kullanımlarının Değerlendirilmesi: Amasya Örneği” adlı doktora çalışmasında; Amasya tarihi kentindeki açık mekânların değişen kullanımlarını incelemiştir. Çalışmada; kent merkezi ve kent merkezinde yer alan dört ayrı kentsel açık alanın kullanımı Mekânsal Dizin Tekniği ile incelemiş ve kent merkezi ile açık alanların bütünleşme değerleri karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar, gözlem ve anket yönteminden elde edilen sonuçlarla desteklenmiştir.

Mumcu (2009) “Açık Mekânlarda Davranış Konumları: Oturma Davranışının Değişiminin İncelenmesi” isimli doktora tezinde; Trabzon Kanuni Parkı’nda oturma eylemi başta olmak üzere yapılan tüm eylemlerin konumlarının değişimini araştırmıştır. Araştırmada analizlerin yapılması için Anket ve Davranış Gözlemi Yöntemleri ile çalışılmıştır. Anket Yöntemi’nde; açık uçlu sorular, likert tutum skalası ve biliş haritaları tekniği kullanılmıştır. Anket yöntemi’nden elde edilen veriler ise davranış gözlemleri verileri ile sınımlanmıştır.

Galanis ve Eliou (2011) “Grading Methodology of the Pedestrian Urban Road Environment” adlı makalesinde; Yunanistan Volos kent merkezinde yer alan altı

caddeyi örnek alan olarak belirlemiş ve bu alanlarda kullanıcıların güvenlik, hareketlilik ve konfor ile ilgili düşüncelerini öğrenebilmek için 16 karşıt sıfat çiftinden oluşan bir anket uygulamıştır. Anlamsal Farklılaşım Tekniği'nin kullanıldığı çalışmada kullanıcıların her cevaba 1-5 arasında puan vermeleri istenmiştir. Her cadde için, sıfatlara verilen puanların aritmetik ortalaması alınarak bir değer biçilmiş, daha sonra da bu değerlere göre caddelerin kendi aralarında kıyaslaması yapılmıştır.

Yapılan literatür araştırmaları sonucunda tez çalışmasının genel kapsamı oluşturulmuştur. Tez; “Giriş”, “Genel Kısımlar”, “Malzeme ve Yöntem”, “Bulgular” ve “Tartışma ve Sonuç” olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Araştırmanın Akış Şeması.

Çalışmanın “Giriş” bölümünde; tezin tanıtımının yapılması amacıyla tez konusunun önemine değinilmiş, bu kapsamda çalışmada kurulan hipotezler açıklanmış, tezin genel yapısının oluşturulmasında kullanılan kaynakların özetleri sunulmuş, tezin amaçları, alt amaçları ve kapsamına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

“Genel Kısımlar” bölümünde araştırma konusu ile ilgili; kent ve kentsel kimlik kavramları hakkında genel bilgiler verilmiş, daha sonra kente kimlik kazandıran tarihi dokular başlığında; tarihi doku kavramı ve önemi, tarihi dokuları koruma ve koruma-sürdürülebilir turizm ilişkisi incelenmiş, son olarak ise kentsel mekân kalitesi başlığı altında; kalite ve mekânsal kalite kavramı, mekânsal kalite parametreleri ve okunabilirlik konuları açıklanmış ve tezin kavramsal çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır.

“Malzeme ve Yöntem” bölümde; ilk olarak araştırma alanı olarak seçilen “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi, doğal ve kültürel verileri dikkate alınarak tanıtılmıştır. Daha sonra, alanın tarihsel süreç içerisinde geçirdiği fiziksel değişim ve tarihi değeri incelenmiş ve alanda yaşanan planlama süreci ortaya koyularak materyale ilişkin veriler toplanmıştır. Ayrıca bu bölümde, araştırma alanında uygulanan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, Mekânsal Dizin ve Anket Yöntemleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bu kapsamda; yöntemlerin özellikleri, tercih edilme nedenleri ve uygulama aşamaları hakkında ayrıntılı veriler sunulmuştur.

“Bulgular” bölümde; “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Mekânsal Dizin Yöntemi ile analizler gerçekleştirilmiştir. Üst ölçek araştırma alanı olarak seçilen tarihi kent merkezinde yapılan karşılaştırmalar sonucu, ziyaretçilerin en çok tercih ettikleri tarihi kent mekânı olan Sultanahmet Meydanı ve Çevresi (Ayasofya ve At Meydanı) alt ölçekte analizleri yapılacak araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Alt ölçekte; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, Mekânsal Dizin Yöntemi ve Anket Yöntemi kullanılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ile, ziyaretçilerin tercih ettikleri mekânlar; Kullanım Haritası, kullanım tarihleri; Zaman Grafikleri, çekim merkezleri; Yoğunluk Haritası, tercih ettikleri güzergâhlar ve çizdikleri rotalar; Yerel Hareketlilik Akış Şeması ve ziyaretçilerin yorumları; Sıfat Çiftleri ile ortaya koyulmuştur. Mekânsal Dizin Yöntemi ile; Axwoman Yazılımı kullanılarak Aksiyel Harita oluşturulmuştur. Haritada yer alan aksiyel çizgiler yardımıyla; ulaşılabilirliği ve erişilebilirliği ortaya koyan; Bütünleşme Değeri Haritası, mekânlar arasındaki bağlantılılık ilişkisini gösteren; Bağlantı Değeri Haritası ve bu değerlerin kullanıcılar gözünden kavranabilirliğinin ölçen Anlaşılabilirlik Grafiği hazırlanmıştır. Anket Yöntemi’nde ise; Soru, Anlamsal

Farklılaşım ve Biliş Haritaları Tekniği bir arada kullanılmıştır. Soru Tekniği ile; kullanıcı, kullanım, donatı, ulaşım ve imaj özellikleri araştırılmış, Anlamsal Farklılaşım Tekniği ile; 19 sıfat çifti için beğenilme ölçütü verileri sınanmış, Biliş Haritaları Tekniği ile ise; algı verileri ölçülerek alanın en çok kullanılan/kullanılmayan ve en beğenilen/beğenilmeyen noktaları ortaya koyulmuştur. Ulaşılan bulgular; ArcGIS Programı yardımıyla haritalara dönüştürülmüş, SPSS Programı yardımıyla tablollaştırılmış, Excel Programı yardımıyla ise grafiklere aktarılarak alanla ilgili detaylı bilgiler elde edilmiştir. Seçilen yöntemlerle elde edilen fiziksel ve sosyo-kültürel verilerin birbirini tamamlamasına özen gösterilmiş ve bütüncül ve çok boyutlu bir yöntem kurgusu geliştirilerek, mekânsal kalitenin okunabilirliği derinlemesine araştırma imkânı bulunmuştur.

“Tartışma ve Sonuç” bölümünde; çalışmanın kavramsal temelini oluşturan veriler ile araştırma alanında uygulanan yöntemler sonucu elde edilen bulgular, birbiriyle ilişkilendirilerek iki farklı ölçekte yorumlanmıştır. Seçilen yöntemlerin alan için uygunluğu, elde edilen verilerin birbirleriyle karşılaştırılmaları, tutarlılıkları ve güvenilirliği ile araştırmanın bundan sonra yapılacak çalışmalar için literatürde alacağı yer gözler önüne serilmiştir. Seçilen örnek alanlar üzerinde yaşanan sorunlar, bu sorunların nedenleri ve geliştirilebilecek çözümler ortaya koyulmuştur. Ayrıca tarihi kent merkezlerinde mekânsal kalitenin okunabilirliğinin arttırılması için çeşitli öneriler sunulmuştur.

2. GENEL KISIMLAR

Başlık altında; çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülen “Kent ve Kentsel Kimlik”, “Kente Kimlik Kazandıran Tarihi Dokular” ve “Kentsel Mekân Kalitesi” konuları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

2.1. KENT VE KENTSEL KİMLİK

Mumford (2015)’e göre kent; günlük yaşam biçiminin olduğu, toplumsal ilişkilerin kurulduğu, sanat, politika, ticaret vb. amaca yönelik faaliyetlerin sınırlandırılmış fiziksel bir alanda uyum içerisinde yapıldığı bir sahne, olarak tanımlanmaktadır. Bu özelliğinden dolayı kent, toplumsal ilişkiler ağının ve yaşam biçimlerinin hem yaratıcısı, hem de düğüm noktasını oluşturmaktadır.

Kent; mimarisi, estetiği ve kendine özgü ölçeğiyle, fiziki bir mekân olmanın ötesinde; tarihi, sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi özellikler de taşır (Kaya, 2004). Bu özellikler kentin coğrafi özelliği, yerel gelenekleri, yaşam biçimi gibi niteliklerle birleşerek kentin kimliğini tanımlar ve vurgular (Wiberg, 1993).

Kente, özgün bir anlam katan kimlik öğeleri; her kenti bir diğerinden ayırarak ona karakteristik özellikler katmaktadır. Kentte birbiri ile tutarlı bir doku içinde düzenlenmiş bulunan; bağlantılar (yollar), sınırlar, bölgeler, düğüm (odak) noktaları ve işaretlerden oluşan kimlik öğeleri, kent yapısı hakkında bilgiler sunarak, kenti fiziksel bir bütün olarak anlamamızı sağlar (Lynch, 1960).

Kent kimliği, fiziki çevre ve içinde yer alan yaşam deneyimleri ile bir bütün oluşturarak, sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplumsal ilişkilerle yeniden üretilir. Bu ise, kent kimliğinin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır (Sahil, 1995).

Bir kentin kimliğini; mimari yapılar ve doğal çevre özelliklerinden çok, içinde geçirilen yaşam deneyimleri ile anlam ve değer kazanan, kentin kültür ve geleneğini yansıtan, kentsel mekânlar ortaya koymaktadır (Topçu, 2011). Krier (2005) tarafından; binalar arasında kalan ve onlarla sınırlanan, yapılaşmamış tüm alanlar, olarak ifade edilen kentsel mekânlar, kent içinde halkın zaman geçirebileceği canlı ve çekici fiziksel

çevreler yaratarak, bireysel ve toplumsal açıdan sosyal gelişimin sağlanmasına, insanlar arasında güçlü ilişkiler kurulmasına ve ortak paylaşımlarda bulunulmasına olanak sağlamaktadır (Şahin ve Dostoğlu, 2007).

Kentsel mekânlar, kente ölçek vererek kent kimliğinin en çarpıcı şekilde okunmasına yardımcı olurlar. Kentsel mekânın fiziki yapısı, içerdiği sosyo-kültürel boyut ve kullanıcı katılımı ile gerçekleşen aktiviteler, kente kimlik katmaktadır. Kimlik oluşumunda bu üç temel özelliğin biri diğerinden üstün değil, birbirini tamamlayıcı özellikler olarak yer alır (Relph, 1976).

Gehl (2011)'e göre kentsel mekânda gerçekleşen aktiviteler üç başlık altında toplanmaktadır:

- Zorunlu (gerekli) aktiviteler: Okula gitmek için yürümek, alışveriş yapmak, otobüs beklemek vb. az ya da çok yapmak zorunda olduğumuz eylemlerdir.
- İsteğe bağlı (seçimli) aktiviteler: Aktivitelere katılmak için istek, zaman ve uygun yer olması gerekmektedir. Temiz hava almak için dolaşmak, vitrin seyretmek, güneşlenmek, gün batımını seyretmek vb. aktiviteleri içerir. Bu tür aktiviteler dış koşullar (hava, yer, vb.) uygun olduğunda insanları davet etmelidir.
- Sosyal (toplumsal) aktiviteler: Kamusal alanlarda yapılan; çocukların oynaması, karşılıklı sohbet etme, toplumsal aktivitelerde bulunma vb. eylemleri içermektedir.

Kentsel mekânın tanımlanmasında; mekânın birleşenleri, zaman, yaşamsal değerler ve mekâna yüklenen anlamlar önemlidir. Zamana ve kültüre bağlı olarak; bir yandan kentsel mekânı oluşturan mimarlık nesnelere, ürünleri ve teknolojileri değişmekte, bir yandan ise mekânın organizasyonel yapısı ve yapılan eylemlerin icrası farklılaşmaktadır (Hacılibeyoğlu, 2013). Böylece her seferinde yeni biçimler ve işlevler kazanan kentsel mekânlar, toplumsal anlamda da değişmelere neden olmaktadır. Bu birbirini izleyen süreç, tek yönlü bir ilişki olmaktan çok karşılıklı bir ilişkiyi ifade eder (Castells, 1979).

Farklı toplumların, zamanların ve yaşamların oluşturduğu birikimler ile şekillenen kentler, tarihi bir bakış açısı içinde ele alınmalıdır. Kentlerin geçmiş nesillerden devralınıp, bugünkü sakinlerine kaliteli bir yaşam tarzı sunmaları ve gelecek nesillere de

kullanılabilir şekilde teslim edilmeleri, kimliklerini korumaları ve uygar bir kent kültürü oluşturmaları açısından önemlidir.

2.2. KENTE KİMLİK KAZANDIRAN TARİHİ DOKULAR

2.2.1. Tarihi Doku Kavramı ve Önemi

Kentin kimliğini belirleyen en önemli faktörler, “kültür” ve “tarih”tir. Her kentin bir hikâyesi vardır. Bu hikâye, onun tarihsel geçmişini ve bu süreç içindeki gelişimini sergiler. Kentsel dokuya tarihsel bir açıdan yaklaşmak; tarih içinde geçirdiği evreleri daha iyi kavramamızı sağlamaktadır (Kaya, 2004). Milletler, tarihten öğrendikleri bilgileri, içinde yaşadıkları zamanın kültürleri ile birlikte yoğurarak geleceklerini kurarlar. Tarihi ve kültürel bilgileri aktaran en önemli mekânlar ise, kent içindeki eski dokulardır (Sayan, 1994).

Değişik süreçlerde toplumun biçimlendirdiği fiziki mekânlar, bir sonraki süreç için “eski” olarak nitelendirilmektedir. Bu tanımlama, nitelik ve nicelik açısından tüm eskimeyi içermekte ve insanoğlunun kültürel evriminin bir parçası olması nedeni ile “tarihi” olma özelliği kazanmaktadır (Aysu, 1977).

Tarihsel süreklilik içerisinde kentsel ve mimari yapılar; farklı dönem ve kültürlerin yaşam şekilleri, estetik anlayışları ve teknolojik olanaklarının somut bir yansıması olarak meydana gelen oluşum, değişim ve dönüşüm süreçleri geçirmiştir (Altınöz, 2010). Yaşanan her süreç mekânı farklı kılmış, zaman olgusu içinde üst üste ya da yan yana gelerek, katmanlaşmış bir yapı oluşmasına neden olmuştur. Bu katmanlaşma içerisinde kimi kez bir öncekini silmiş, kimi kez kendinden öncesi ile eklenmiş, kimi kez bir öncekinden izler, bilgiler taşıyarak yenilenmiştir (Saygın ve diğ., 2004).

Bugün olgusu içinde şekillenen tarihi kent dokularının son görüntüsü, kültürel birikimin ifadesi olarak tüm var oluşun izlerini taşımaktadır. Her iz, geçmiş-bugün-gelecek arasında bir süreklilik kurulmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan her mimari eser ve anıt, çevresiyle birlikte bir mekân oluşturarak, o toplumun kimliğini ve kişiliğini yansıtmaktadır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Kültürel, sosyal, arkeolojik ve estetik değerleri nedeni ile korunması ve yaşatılması gereken tarihi çevreler; yapıldıkları devrin duygu, düşünce, yaşam biçimi ve birikimlerini günümüze aktararak, geçmiş ile gelecek arasında köprü kurmakta ve

kentlerin okunabilirliğini arttırmaktadır (Özkan, 2002). Bu alanlar, bir yandan geçmişte nasıl bir çevrede yaşandığını gösteren, bir yandan ise bugünü anlamaya yarayan açık hava müzeleridir (Ahunbay, 2009).

Tarihi dokuların; geçmiş uygarlıklardan bugüne ulaşabilen kültür değerlerinin bir kez daha yenilemeyecek düzeyde duygusal, işlevsel, ekonomik, bilimsel, edebi, felsefi, efsanevi ve sanatsal değerler taşımaları, onlara “tarihi miras” niteliği kazandırmaktadır. Miras değeri yüksek olan bu alanlar, önemli olayların yaşandığı mekânlar olabileceği gibi farklı büyüklüklerdeki kent parçalarını da içerebilmektedir (Özyaba, 2004).

Tarihi dokular, ölçüğe bağlı olarak 3 gruba ayrılmaktadır (Sönmez, 1987; Mazı, 2009):

- Tarihi çevre; tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren bir veya birkaç sokaktan oluşan dokulardır.
- Tarihi kent; tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren dokuların oluşturduğu kent yerleşmeleridir.
- Tarihi bölge; birkaç kenti de içine alan tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerler ile bütünlük gösteren bölgelerdir.

İnsanlığın ortak malı olarak kabul edilen tarihi dokular insan ölçüsüne göre düzenlenmiş mekânlar olarak ilgi çekicidir. Tarihi çevrede yer alan mimari ve estetik öğelerin usupları, tasarımları ve yapım teknikleri geçmişteki sanatçıların mimari çözümleri ve yaratıcılıkları ile ilgili ipuçları verir, hayal gücünü geliştirir, görsel olarak tarihin öğrenilmesini sağlar. Bunun yanında, yerel sanatın incelenmesi ve tanıtılması açısından da çok önemlidir. Böyle bir çevrede bulunmak kişiyi mutlu eder (Ahunbay, 2009). Orada yaşayanlara yaşamsal ve psikolojik destek sağlarlar. Sosyal ilişkileri olumlu yönde etkiler ve bireyler arasındaki birlik duygusunun pekiştirilmesine yardımcı olur. Bu anlamda; kuşaklar arasında, anılarla dolu bir tiyatro sahnesi görevi görmektedir (Fitch, 2001).

Tarihsel dokular, her uygar ülkede kentsel çevrenin kalitesine önemli katkıda bulunan özel alanlar olarak değerlendirilmelidir. Her kültürel ize, kentin çevresel kalitesine katkıda bulunması açısından özel önemle yaklaşılmalıdır. Geleneksel dokuyu sergileyen bu izler; sokaklar, kentsel öğeler, duvarlar, doğal peyzaj vb. öğeler olarak, yeni tasarımlar ve tasarımcılar için sayısız yol gösterici veri içermektedir (Akın, 1995).

Günümüzde düzensiz kentleşme hareketleri, kent arazilerinin değer kazanması, göç, artan nüfus yoğunluğu gibi nedenlerden dolayı tarihi dokuların hem varlıkları tehlikeye girmekte, hem de bulunduğu çevre ile görsel bütünlükleri kaybolmaktadır (Kuban, 2000a). Oysa tarihi kentsel dokular; kentlerin gelişimi aşamasında sosyal yaşama katılarak, uyumlu bütünleşmeyi yakalayabildikleri ölçüde kentsel çevreye olumlu katkıda bulunabilirler. Günümüzde tarihi kentsel dokulara; iki tip müdahale olduğu görülmektedir. Bunların ilki, içsel müdahalelerdir; doku içerisinde yaşayan kullanıcıların, değişen gereksinim, istek ve ilişkileri sonucunda, çoğu zaman bilinçsiz olarak tarihi dokudaki yapıları ve çevreyi bozucu müdahalelerde bulunması ya da bakımsız bırakarak veya terk ederek dokunun bozulmasına neden olmasıdır. İkinci ise dışsal müdahalelerdir; dokunun çevresinde bulunan alanlarda ortaya çıkan rant taleplerinin etkisi, plan ile yapılan müdahaleler ya da eğer doku sit alanı kapsamı içine alınmışsa koruma–geliştirme–yenileme kapsamındaki yanlış düzenlemelerdir (Yaşlıca ve diğ., 2015).

Bunun yanı sıra tarihi dokularda meydana gelen bozulmalar; yaşlanma (eskime), afetler gibi doğal nedenlerden ya da ulusal ve uluslararası politika yetersizlikleri, yönetim eksiklikleri gibi insan kökenli nedenlerden de kaynaklanabilmektedir. Tarihi çevrelerdeki en büyük bozulmalar ise ekonomik yapının (kapital güç) gelişmesi için ticari işlevlere aşırı yüklenmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bu yüklenme, ölçeğin ve niteliğin bozulmasına, yapı ve alanların olumsuz yönde kimlik değiştirmesine yol açar. Üretim biçimindeki değişimler, tarihi alanlarda geleneksel üretim teknikleri ve ürünleri yerine fabrikaların, büyük ticari ve iş merkezlerinin gelmesine neden olmaktadır. Bu ise beraberinde; kimliksizleşmenin yanı sıra, yoğun trafik ve çevre kirlenmelerini getirmektedir (Anon., 2009).

Bu müdahaleler kontrol edilemediği takdirde şehrin genel ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve fiziksel yapısını olumsuz yönde etkileyerek, çekicilik ve cazibe özelliklerinin kaybolmasına neden olmaktadır (Oruç ve Giritlioğlu, 2006). Ayrıca alınacak önlemlerin hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi isteği sonucu araştırma ve belgelemeye dayanmayan uygulamalar, kararların zorlayıcı etkisi, koruma planının olmayışı veya bilinçsizce hazırlanmış olması, çevre ve koruma eğitiminin yetersizliği, hızlı teknolojik gelişmeler sonucu geçmişle bağların kopması da tarihi çevreye zarar vermektedir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Tarihi dokularda, değişen dünya ve yaşam koşullarına karşı tarihi sürekliliğin sağlanması en önemli sorunu oluşturmaktadır. İkinci önemli sorun bakım, onarım ve sağlıklılaştırma için gerekli teknik ve maddi desteğin bulunamamasıdır. Diğer önemli konu ise; tarihi çevrede yaşayanların bu çevreyi tahrip etmeden geleceğe aktarabilecek istek ve bilince sahip olmamalarıdır (Ahunbay, 2009).

2.2.2. Tarihi Dokuları Koruma

Planlı veya plansız büyüme süreçleri içinde görünümleri değişen, hızlı ve düzensiz kentleşme hareketleri ile karakterleri kaybolan tarihi dokularda koruma; mekânsal kalitenin artırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması ile ortaya çıkan bir olgudur (Çınar ve Kart, 2005).

Koruma, kültürel ve doğal çevremizde geçmişten gelen mesajların bugüne ve geleceğe aktarılmasına ve bozulmanın önlenmesine yönelik bir eylemdir (Feilden, 2003). Bu eylem, değerlerin zaman içinde yok olmasını önlemek için geliştirilen optimum kullanım yöntemleri bütününe ifade etmektedir (Özyaba, 2004). Geçmişine sahip çıkma hakkı ile anlam bularak, tarihi ve kültürel değerlerin, özgünlüklerinin yaşatılmasına ve güvence altına alınmasına vurgu yapmaktadır (Erdoğan ve diğ., 2011).

Hızla gelişen ve değişen dünyada tarihi dokuların, değişimin yıkıcı etkilerine karşı ayakta durabilmesi, kentsel alanların karakterini etkileyen değişimin yönetilerek sürekliliğin sağlanabilmesi ve fiziksel dokunun çağdaş yaşamın gereksinimleri ile bütünleştirilmesi, koruma yaklaşımının temelini oluşturmaktadır (Zanchetti and Jokilehto, 1997).

Günümüzde koruma kavramı toplumsal bir olgu olarak, saklayarak muhafaza etmeyi amaçlayan gelişme karşıtı ya da gelişmeyi durduran bir kavram değil, sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde kullanımı, faydalanmayı ve gelişmeyi ifade eden bir kavramdır (Dağabakan ve Taş, 2012). Burada ifade edilen genel olarak fiziksel çevre korunması olmayıp, ekonomik ve teknolojik olguların üstünde sosyal ve kültürel korumayı içeren bir yaklaşımdır (Kuban, 2000a).

Fiziksel çevrenin korunan öğeleri; günümüzün hızla değişen dünyasında kişilerin ve toplumların kimliklerini belirleyen, düşünsel ve duygusal özelliklerine ait ipuçları veren, toplumun yabancılaşmasını engelleyen ve onu özgün kılan değerlerdir (Fitch,

2001). Tarihi çevreyi korumayı gerektiren bu değerler 3 başlık altında toplanmaktadır (Feilden, 2003):

- Duygusal değerler: Merak, kimlik, süreklilik, saygı ve yüceltme özellikleri, simgesel ve manevi özellikler,
- Kültürel değerler: Dokümantasyon, arkeoloji, tarihi, teknolojik ve bilimsel özellikler, ender bulunma, estetik anlamda sembol olma, mimari özellikler, ekolojik ve peyzaj özellikleri,
- Kullanım değerleri: Fonksiyonellik, eğitim özellikleri, sosyal, ekonomik ve politik özellikler.

Toplumlarda görülen sosyal ve ekonomik değişimlerin neden olduğu eylemlere bağlı olarak doğan ihtiyaçlar, kente yeni işlevler yüklemekte ve buna bağlı olarak eski yapıların ve mekânların yeniden kullanımları veya inşa edilmesi gündeme gelmektedir. Bu aşamada yapılan her hata, geçmiş uygarlıklardan günümüze kalan fiziksel izlerin silinmesine, bu nedenle de kimliğini yitirmiş bir fiziksel çevre yaratılmasına ve köksüz bir sosyal yapı oluşmasına neden olmaktadır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Yakın zamana kadar koruma anlayışı, yalnızca yapının restore edilerek, onarımının yapılmasını kapsamakta iken artık günümüz koşullarında bu yapılara yeni işlevler kazandırarak, kullanım alanları yaratılması ve bölgenin sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda yaşatılması düşüncesini de kapsar hale gelmiştir (Boynikoğlu ve Çetinkaya, 2011).

Tarihi dokuların korunmasının amaçları Özen (1995) ve Kiper (2004) tarafından şu şekilde özetlenmektedir:

- Toplumsal ve kültürel sürekliliğin sağlanması,
- Mimari yapıların sağlıklı duruma getirilerek yeniden kazanılması,
- Mekânsal sürekliliğin sağlanması,
- Gelecek nesillerin eğitiminde önem teşkil etmesi,

- Kente ve yöreye ekonomik gelir sağlaması,
- Doğal çevreye olumlu etkiler sunması,
- Yerel karakterlerin ve özelliklerin tanınmasının sağlanması,
- Yörede yaşayanlar için toplumsal imajın yükseltilerek, manevi kazanç sağlaması.

Koruma bağlamında çevresel ve toplumsal sürdürülebilirliğin tüm yönleriyle ele alınarak, tarihi dokuların yeniden değerlendirilmesi; belirlenen bir amaç doğrultusunda, bir kaynağı bulunan ve belirli süreye yayılacak bir programı içeren işlem dizisinden oluşmaktadır. Bu kapsamda; doğal kaynaklar, insan kaynakları, ekonomik kaynaklar, tarihi ve kültürel kaynaklardan oluşan tüm değerlerin uzun vadeli bir refah içinde organize edildiği bir gelişme stratejisi geliştirilmelidir. Stratejilerin uygulanmasıyla koruma, soyut bir kavram olmaktan çıkıp, eylemler ile somutlaşan bir gerçek haline gelecektir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Çevre dokusunu oluşturan birleşenlerin sürekli bakımlarını sağlamak, tahribi en aza indirgeyecek önlemleri almak, disiplinler arası bir çalışma, iyi bir örgütlenme, maddi kaynak ve duyarlı bir kamuoyu desteği ile günümüz ve gelecek için uygun bir koruma politikası saptamak, kültür varlıklarının geleceği için yaşamsal bir önem taşımaktadır. Koruma politikasının amacı; eski kentlerde yaşayanları çağdaş yaşamın olanaklarından yararlandırmak, tarihi mekânları ve yapıları günümüz yaşam biçimine, gereksinimlerine uyarlamak için özel projeler hazırlamaktır (Ahunbay, 2009).

Tarihi dokuların korunması, tüm insanlığın malı olduğu ve bu nedenle kamu yararı gözetildiği için, kentlilerin ortak sorumluluğundadır. Bu nedenle bu alanlarda geliştirilecek koruma politikası, ülkenin genel kültür politikasının bir parçası olmalıdır. Oluşturulacak politika ile, bireysel çıkarların yerine yurttaşlık bilincini ön plana çıkararak, aidiyet ve sahiplenme duygusunun yaratılması ve ulusal kimlik düşüncesinin geliştirilmesi, sürdürülebilirlik için en önemli kısmı teşkil etmektedir (Özgünel ve diğ., 2002).

Korumanın hayat bulabilmesi için; kentin bugünkü kullanıcılarının, yaşadıkları kentin değerlerine sahip çıkacak biçimde eğitilmesi gerekmektedir. Oluşturulacak eğitim politikasıyla; bireylerin tarih ve çevre konusunda bilinçlenmesi, dolayısıyla toplumun

bilinçlenerek duyarlılık kazanması ve bunun tutum ve davranışlarına yansıtması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım, korumaya ilişkin her türlü yasal yaptırımdan daha etkilidir (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005).

Doğru ve sürdürülebilir koruma politikaları; yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve akademik heyet başta olmak üzere gerek yetkili, gerek yatırımcı, gerek kullanıcı, gerek akademisyen, gerek uzman rolünde olsun, tüm aktörlerin katıldığı ve güç dağılımının belirli bir dengeye sahip olduğu, sağlıklı yönetim ortamlarının kurulmasıyla mümkün olabilir (Dağabakan ve Taş, 2012).

Madran (2009); tarihi çevrelerde korumanın sağlanması için beş unsurun dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre:

- Korumanın; ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmenin önemli bir faktörü olduğu benimsenmelidir. Sürdürülebilir kalkınma, bu hususun kabulü ve doğal-kültürel kaynakların gelecek nesiller için korunması bilincine varılması ile mümkün olmaktadır.
- Uluslararası kuram ve kavramlar benimsenmeli, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında dil ve terminoloji birliği sağlanmalıdır.
- Koruma, katı kurallar ve yasağcı hükümler yerine, temel evrensel ilkelere bağlı ama gelişmeyi izleyebilen bir tutumla gerçekleşmelidir.
- Koruma, özellikle uygulamaya yönelik olarak bir yerel yönetim sorunu olmalıdır. Bunun ön koşulu ise, yerel yönetimlerin bilinçlendirilmesi ve gerekli alt yapıyla donatılmalarıdır.
- Anıt ve mekânları çevresiyle dikkate alan, bütünleşmiş koruma politikaları benimsenmeli, noktasal çözümlerden kaçınılmalıdır.

Tarihi çevrelerin korunmasında, yaşatılmasında ve sürekliliğinin sağlanmasında ise en etkin yöntem, iyileştirme, yenileme ve gelişmelere olanak tanıyan kentsel tasarımdan yararlanmaktır. Bu şekilde; mimari kimlik, kentsel peyzaj öğeleri ve kentsel donatılar bütünleştirilerek, mekânsal kalitenin geliştirilmesi mümkün olmaktadır. Bunun için

tarihi kent merkezlerini koruma kapsamında, kentsel tasarım ölçeğine kadar ayrıntılı projeler üretilmelidir (Kuter, 2007).

2.2.3. Koruma ve Sürdürülebilir Turizm İlişkisi

Çevrenin korunmasında ve kullanılmasında, turizmin ekonomik, toplumsal ve coğrafi örgütlenmesine bağlı yönlendirmeler etkili olmaktadır. Turizm, fiziksel ve doğal çevreye yönelik ilginin, çevre bilincinin ve korumanın artmasına neden olmakta, gelecek kuşaklara daha iyi bir miras bırakmak için etkin bir teknik olarak kullanılmaktadır (Urry, 2002).

Turizm; insanların normalde yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerin dışındaki yerlere kısa süreli seyahatleri (dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb.) ve bu yerlerde kalırken gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir (Kurt, 2009).

Günümüzde tüm milletler tarafından kabul gören Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'nün tanımına göre ise; insanların tatil, eğlence, iş ve diğer amaçlarla her zaman yaşadıkları olağan çevreleri dışındaki yerlere, gelir elde etmeye yönelik faaliyetlere bağlı kalmaksızın ve ardışık bir yıldan fazla olmayacak şekilde seyahat etmeleri ve konaklama aktiviteleri, olarak ifade edilmiştir (UNWTO, 1995).

Turizm olayının öznesi insandır. Turizmin temelinde, insanın psikolojik tatmininin sağlanması yer alır. Turizm olayına yol açan, yön veren ve bu olayın odak noktasını oluşturan insan, turist sözcüğü ile tanımlanmaktadır (Barutçugil, 1989).

Turist sözcüğünün araştırmacılar ve kurumlar tarafından yapılmış çok sayıda tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlamalar sadece turist değil, ziyaretçi ve günübirlikçi terimleri ile de ilgilidir. Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), uluslararası turizm istatistiklerinde belirli standartların oluşturulması, ülkeler arasındaki farklılıkların giderilmesi ve ülkelerin aynı tanım ve kriterleri kullanmalarını sağlamak amacıyla ziyaretçi, turist ve günübirlikçi terimlerine açıklık getirmiştir. Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Devlet İstatistik Enstitüsü de bu tanımları kabul etmiştir (Çuhadar, 2006).

Ryan (2003) ziyaretçiyi, 12 aydan daha kısa bir süre için her zaman yaşadığı olağan çevresinden başka bir yere seyahat eden ve asıl amacı, ziyaret edilen yerden karşılığını alacağı bir faaliyette bulunmak dışında olan kişi, olarak tanımlamaktadır.

Ziyaretçiler, yerli ve uluslararası ziyaretçiler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Ryan, 2003):

- Yerli ziyaretçiler: Yaşadığı ülke içinde, her zaman bulunduğu olağan çevresinden başka bir yere, bir yılı aşmayacak şekilde seyahat eden ve asıl amacı, ziyaret edilen yerden karşılığını alacağı bir faaliyette bulunmak dışında olan kişidir.
- Uluslararası ziyaretçiler: İkamet ettiği ve her zaman yaşadığı olağan çevresinden başka bir ülkeye, bir yılı aşmayacak şekilde seyahat eden ve asıl amacı, ziyaret edilen yerden karşılığını alacağı bir faaliyette bulunmak dışında olan kişidir.

Dünya Turist Örgütü (UNWTO)'nün tanımına göre ziyaretçiler, para kazanma amacı olmaksızın dinlenmek, eğlenmek ya da kültürel bilimsel, sportif, idari, diplomatik, dini, sağlık vb. nedenlerle, ikamet ettiği yer dışına geçici olarak çıkan ve tüketici olarak belirli bir süre yolculuk ettikten sonra yeniden sürekli kaldığı yere dönen kimselerdir (Güler ve Çobanoğlu, 1994).

Yerli ve uluslararası ziyaretçiler “turist” ve “günübirlikçiler” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Ryan, 2003):

- Turistler: Ziyaret ettikleri ülkede en az bir gece tek başına ya da topluca konaklayan ziyaretçilerdir.
- Günübirlikçiler: Ziyaret ettikleri ülkede 24 saatten az kalan, tek başına veya topluca konaklama yapmayan ziyaretçilerdir.

Turizm, ekonomik kalkınma sağlayarak tarihin korunarak sürdürülebilirliğini sağlamakta ve doğru çalışan ve yaşanabilir bir kentin ortaya çıkmasında önemli bir araç olarak kullanılmaktadır (Allison and Peters, 2011). Bu kapsamda tarihi dokularda sürdürülebilirlik kavramı ile birlikte gelişerek, sürdürülebilir turizm olgusunu gündeme getirmektedir. Sürdürülebilirlik kelime anlamı ile, sürekliliğin ve kesintisizliğin olması durumunu ifade etmektedir (Akten ve Akten, 2011).

Sürdürülebilir turizm; turizm kaynağı olan doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve estetik değerlerin bozulmadan ve değiştirilmeden korunup geliştirilerek, bütünlüğünün ve

çekiciliğinin devamının sağlanması ve gelecek nesillere aktarması olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda; sosyal, fiziksel ve toplumsal açıdan kaynakları güzelleştiren, olumlu tarzda ekonomik gelişmeyi destekleyen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Scharpf, 1998).

Sürdürülebilir turizmde amaç, ziyaretçilerin ve yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak, gelecek ile ilgili fırsatları korumak ve arttırmaktır (Leung et al., 2008). Bu kapsamda sürdürülebilir turizm, doğru ekonomik gelişme stratejileriyle; tarihi-kültürel çevrelerdeki yerel ekonomileri canlandırır, kente gelir sağlar, yeni iş kolları ve istihdam yaratır (Kiper, 2004). Bunun yanı sıra; küresel pazarlama yolu ile toplumlar arasında sosyal ve kültürel bütünleşme kurar, çevre kalitesini arttırarak ziyaretçiler için yüksek kalitede mekânsal bir deneyim sağlar (Köse, 2011).

Tarihsel ve sosyo-kültürel kaynakların korunması, turizme bağlı olmamakla birlikte turizm, kaynakların varlıklarını sürdürmeleri, geliştirmeleri, canlandırılmaları ve gelecekleri için önemli bir teknik olarak kullanılmaktadır. Turizmden sağlanan gelirlerin bir bölümü, kültür kaynaklarının bakımı ve onarımı için kullanılırsa, koruma finanse edilerek, turizm ve kaynak etkileşimi olumlu yönde gerçekleşir (Gospodini, 2001).

Burada turizm ile kültürel değerlerin korunması arasında doğan karşılıklı bir ilişki den bahsetmek gereklidir. Turizm ile; bir yandan doğal ve kültürel çevrenin ihtiyaçları gözetilirken, bir yandan da ekonomik kalkınma ve rekabet gücü kazanma çabalarını destekleyen bir yaklaşımın benimsenerek, doğru bir dengenin kurulması gereklidir (Anon., 2012). Kimliği oluşturan değerlere saygı ile kazanç sağlama arasındaki dengenin doğru kurulamaması ya da bozulması durumunda ise turizm, kültür üzerinde olumsuz etki yaparak, kültürel ve doğal değerleri tehdit etmeye başlayacaktır (Uslu ve Kiper, 2006).

Bu kapsamda sürdürülebilirlik yaklaşımıyla, koruma-kullanma dengesinin geliştirilmesi ön görülmektedir. Tarihi çevrelerin çabuk bozulabilir yapısı dengenin sağlanmasında belli stratejilerin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda turizm hareketlerinin kontrollü gelişebilmesi için turizm gelişim planları yapılmalı, turizmden elde edilen gelirlerin büyük bir bölümü ulusal ve yerel ölçekte koruma etkinlikleri için ayrılmalı, sürdürülebilir turizm hareketlerinin benimsendiği yönetim sistemleri oluşturulmalıdır (Madran ve Özgönül, 2005).

Uzun ömürlü bir turizm planlaması şu ilkeleri içermelidir (Anon., 2012):

- Turizmin; yerel toplum, kültür varlığı ve ziyaretçiler için yarar sağlama potansiyelini benimseme ve uzun vadeli politikalar izleme,
- Mekânın mimari, arkeolojik, kültürel ve insani değerini gelecek kuşaklara aktarırken, ziyaretçi sayısını ve akışını yöneterek olumsuz etkileri en aza indirme,
- Kültür varlığına ulaşım ve alt yapı sağlarken aynı zamanda deneyimleme, bilgi edinme ve öğrenme olanakları ile olası baskısının olumsuz etkilerine karşı koruma,
- Tehdit oluşturan; izdiham, araç yoğunluğu, aşınma ve yıpranma, duyarlı alanlarda uygun olmayan ziyaretçi davranışları gibi etkileri azaltma,
- Yerel kullanıcıların isteklerini göz önünde bulundurma.

Koruma ve sürdürülebilirlik üzerine kurulmamış bir turizm anlayışı her türlü niteliğe sahip kentsel çevrenin yok olmasına neden olacaktır. Tarihi dokularda turizm; kültürel, fiziksel ve sosyal olarak alanın sürdürülebilirliğinde en etkin yöntem olarak kullanılarak, mekân ve yaşam kalitesinin artırılmasına yardımcı olur.

2.3. KENTSEL MEKÂN KALİTESİ

2.3.1. Kalite ve Mekânsal Kalite Kavramı

Crosby (1996)'ye göre kalite, ihtiyaçlara uygunluktur. Avrupa Kalite Kontrol Organizasyonu (EOQC, 2015) kaliteyi; bir fonksiyonun veya ürünün kullanıcı isteklerine uygunluk derecesi, olarak tanımlamaktadır. Juran (1998) ise; daha genel bir tanımla; ürün ya da hizmetlerin sonucunda ihtiyaçların karşılanarak memnuniyetin sağlandığı özelliklerin toplamı, olarak ifade etmektedir.

Yaşamın her alanında, nitelik belirten bir değer olarak, her şeyi derecelendirmeye ve karşılaştırmaya olanak tanıyan kalite olgusu, eksikliklerden kaçınarak mükemmele ulaşma isteği sonucu ortaya çıkmıştır ve başarı ölçütü olarak kullanılmaktadır (Dereli ve Baykasoğlu, 2001). Bu anlamda bir şeyin iyi ya da kötü olma özelliği kalitesini göstererek, başarı derecesini belirlemektedir.

İnsanların iyi bir yaşama sahip olması için (iş, eğitim, sağlık vb.) günlük hayatı etkileyen sorunların ortadan kaldırılması ve kaliteli bir mekânda yaşanması gerekmektedir (Carmona et al., 2004). Yaşanabilir bir mekân; güvenli, sürdürülebilir, sağlıklı, insan ölçeğine uygun, sınırları belirlenmiş, insanların iletişim kurmasına elverişli ve aktivitelere olanak tanıyan mekândır (Gehl, 2010).

Toplumun yapısına, isteklerine ve her türlü gereksinmelerine paralel olarak biçim alan kalitenin, tarih ve tarihsellik kavramının ön plana çıktığı çevrelerde doğru bir şekilde analiz edilip yönlendirilmesi, kültürel mirası gelecek kuşaklara taşıması açısından çok önemlidir (Çerçi, 2012).

Tarihi çevrelerde kentsel yaşamın varlığı, kaliteli mekânların oluşturulması ve sürdürülebilmesi üzerine dayandırılmaktadır. Kentsel kalitenin yükseltilmesinde kentsel tasarım etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Kalitenin yükseltilmesi için aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Kentleşme Şurası, 2009):

- Kentsel standartlarda tutarlılık ve anlam gereksinimlerinin karşılanması,
- Doğal ve kültürel değerlerinin korunarak sürdürülmesi,
- Gelişmeye açıklık ve seçenekler sunulması,
- Kentsel işlev ve olanakların dengeli dağılımı,
- Yeterli düzeyde kültürel ve sosyal donanımın sağlanması,
- Hoşnutluk, konfor, güvenlik, estetik ve altyapı olanakları sağlanması,
- Kentliler arasındaki iletişimi en üst düzeye çıkartacak düzenlemelerin sağlanması,
- Kararlara ve etkinliklere katılma olanakları sağlanması,
- Kentin tarihi geçmişi, kimliği ve karakteri ile mekânın biçimi ve mimarisi arasındaki ilişkiyi kurgulayacak ve yükseltecek mekân üretme sanatı yaratılması.

Kentsel mekânın kalitesinin ortaya koyulabilmesi için öncelikle çevrenin hangi nesnel özelliklerinin bileşiminin kaliteli bir çevre oluşturduğunun belirlenmesi gerekmektedir.

Bu süreci izleyen aşama ise; insanların kullandıkları çevreyi algılamalarına ilişkin öznel değerlendirmelerdir. Bu doğrultuda kalitenin belirlenmesinde kentsel çevrenin nesnel birleşenleri ile bu çevreyi kullanan insanların öznel değerlendirmeleri birlikte ele alınmalıdır (Erkut, 1995). Bu kapsamda nesnel özelliklerin; faydalılık (fiziksel ve mekânsal çevrede) ve sağlamlık (yapı, yapım ve detayda) gereksinimleri, öznel özelliklerin; toplumsal ve psikolojik gereksinimleri karşılması beklenir (Ayran, 1995).

2.3.1.1. Nesnel Değerlendirmeler

Mekânsal kalitenin optimum seviyede sağlanabilmesi için, mekân organizasyonunun başarılı bir şekilde uygulanmış ve çevresel faktörlerin mekânsal kaliteyi sağlayacak düzeyde etkin olmaları gerekmektedir (Günel ve Esin, 2007).

Mekân organizasyonunun başarısı, çevre karakteri ve çevrenin görsel değerlendirmesine yönelik olarak salt fiziksel özellikler olmak üzere tüm biçimsel, boyutsal, oransal, dokusal özelliklerin saptanmasını içerir. Bu kapsamda; kentsel karakter, doluluk-boşluk oranı, detay öğeleri, malzeme, doğal değerler, görsel yönelme ve açılım noktaları ile ilgili tüm bilgileri kapsamaktadır (Velioğlu, 1999).

Kentsel mekân kalitesi; uyum, açıklık, tamamlayıcılık, süreklilik, kontrast, ritim, çeşitlilik, özgünlük, baskınlık, odak, derinlik, anlamlılık, düzen, zenginlik, ferahlık, doku, çeşitlilik, birlik, canlılık, tekillik, ölçek, saydamlık, dayanıklılık, bağlantı, tutarlılık, birlik, denge vb. algısal özellikler ile nitelendirilmiştir. Bir mekânı kaliteli olarak tanımlanması için bu niteliklerin birini kullanmak yeterli değildir, ancak birleşimi ile tam bir anlam çıkarılabilir (Ewing et al., 2006).

Marcus and Francis (1990); kentsel alanlarda alanın konumu, büyüklüğü ve sınırı, görsel düzeni, farklı kullanımları, ulaşımı, emniyeti, bakımı, mikro iklimi, temizliği, konforu ve içerdiği donatılarının (yeşil alanlardan kamusal sanat öğelerine kadar), kalite üzerinde önemli bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra; kültürel ve tarihi yapılar açısından zengin olma, eski ve yeni mimari öğeler arasında denge kurabilme, yapı sağlığı-teknoloji ilişkisi geliştirebilme, doğal çevre özelliklerine sahip olma gibi öğeler de etkin rol oynamaktadır (Çerçi, 2012).

Mekânsal kalitenin sağlanabilmesi için sadece fiziksel mekân organizasyonunda değil, mekânsal bileşenlerde de kalite aramak gereklidir. Kentsel mekânlar, içinde yer alan

çeşitli aktivitelerle, kente çekicilik ve canlılık katılmasında etkin rol oynayarak, tercih edilen ve gidilmek istenen bir yer haline dönüşmelidir (Oruç ve Giritlioğlu, 2006). Bu kapsamda kentsel mekânlarda kültürlere bağlı olarak yapılan; tanışma, konuşma, arkadaşlık kurma, bilgi alışverişinde bulunma, toplumsal olaylar için bir araya gelme, eğlenme, dinlenme, rahatlama, sanatsal etkinliklere katılma, alışveriş yapma, yemek yeme, törenler yapma, dini veya dini olmayan rütiellere katılma vb. aktivitelerin çeşitliliğinin, kaliteyi arttırıcı bir rol oynadığı görülmektedir (Mazumdar, 2003).

2.3.1.2. Özne Değerlendirmeler

İnsan-mekân ilişkisi içinde yer bulan kalite kavramı; mekânın, kullanıcı ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayabildiği ve kullanıcıların davranışlarını nasıl etkilediği ile doğrudan ilişkilidir. Bu kapsamda; mekânsal kalitedeki öznel değerlendirmeler, kişinin tatmin olma duygusu ile ölçülerek ortaya çıkarılmaktadır (Kahraman, 2014).

Kim için ve hangi amaçla ve işlevle tasarlandığı kullanıcılar tarafından idrak edilemeyen mekânlarda, kaliteden uzaklaşmaktadır. Çünkü bu yaklaşımda; mekânın öznesi olan kullanıcı yani insan, dikkate alınmamaktadır. Bu nedenle kentsel mekânlarda, insan gereksinimlerinin göz önüne alınması önemlidir (Gehl, 2010).

Maslow'un "ihtiyaç hiyerarşisi" piramidine göre insanın temel ihtiyaçları; fizyolojik, emniyet ve güvenlik, sevgi ve aidiyet, saygınlık ve kendini geliştirme özelliklerinin tatmin edilmesiyle ilgilidir. Bilişsel ihtiyaçları; bilgi, anlam bulma vb., estetik ihtiyaçları ise; güzellik, denge, biçim gibi öğelerden oluşmaktadır (McLeod, 2014).

Mekân, kullanıcıların konfor, zevk, keşif, prestij, sosyal ilişkiler, etkinlik, huzur gibi psikolojik gereksinimlerini karşılayabilmelidir (Carr et al., 1992). Psikolojik gereksinimler, kültür özellikleri içinde karşılanmaya çalışılmaktadır. Kültürler; dünya görüşünü, bireylerin hal ve hareketlerini, seçimlerini ve kararlarını belirlemektedir. Kullanıcı içinde yaşadığı kültürün kabul edilebilir davranışlarını sergileyebildiği mekânlarda mutlu olmakta ve doyuma ulaşmaktadır (Günel ve Esin, 2007).

Şüphesiz ki gereksinimler, kullanılan mekânın türüne ve kullanım amacına göre değişecektir. Bunun yanı sıra kullanıcı gereksinimleri, farklılaşan yaşam koşullarına ve kişisel özelliklere (yaş, cinsiyet, statü, kültürel alt yapı) göre de değişebilmektedir (Onur, 2009). Bu nedenle Mazumdar (2003), mekânsal kalitenin belirlenmesinde

kullanıcı profiline irdelenmesi gerekliliğini vurgulamış; farklı cinsiyetteki, farklı yaş grubundaki (çocuklar, genç, yaşlılar) ve farklı etnik gruplardaki kişilerin, birbirinden farklı ihtiyaç ve beklentilerinin olabileceğini savunmuştur.

2.3.2. Mekânsal Kalite Parametreleri

Kalite kavramının çok boyutlu ve katmanlı olmasından dolayı sadece mekâna ait fiziksel (işlevsel) özelliklerin değil, o yere özgü, onu tanımlayan, anlamlı kılan birçok doğal özelliğin ya da tasarım özelliğinin, yerel yaşam ve kullanıcı özellikleri ile beraber ele alınması gereklidir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009).

Nesnel ve öznel verilerle ilişkili kalite kavramında, hangi parametrelerin nasıl inceleneceği ve ölçüleceği önemlidir. Mekân kalitesini, içinde yer alan kullanım ve olanakların kullanıcılarda yarattığı memnuniyet ve tatmin ile ölçmek mümkündür. Bu yaklaşımla Günel ve Esin (2007); tasarımcıların, kullanıcılar tarafından algılanacak duyuşal sonuçları tahmin etmek yerine, kullanıcının algıladığı duyuşal sonuçları tasarım süreçlerine katmasının, tasarım kalitesini büyük ölçüde arttıracakını vurgulayarak, kalite parametrelerinin nesnel ve öznel özelliklerin ilişkisi üzerine kurulduğunu göstermiştir. Bu anlamda mekân; hem nesnel, hem de öznel açıdan başarılı olduğu düzeyde kalitelidir.

Parfect and Power (1997) kentsel mekân kalitesinin; ekonomik, sosyal, tarihsel, fiziksel ve diğer birçok faktörle ilişkili olduğunu dile getirmiştir. Buna göre kentsel mekânların; bakım ve hizmet için belli bir finansı olmalı, insanlara yarar sağlamalı, insanlar açısından kullanımları çekici olmalı, tek ya da toplu yapılabilen düzenli faaliyetlere olanak tanımalı, erişimi kolay olmalı, yayalara ayrılmış olmalı, trafik ve park sorunu olmamalı ve güvenli olmalıdır.

Van Der Voordt and Van Wegen (2005), geliştirdiği yaklaşımda mekânsal kalite parametrelerini; işlevsel, estetik, ekonomik ve teknik ve fiziksel özellikler olarak ortaya koymuş, ölçülebilir ve öznel özellikler taşıyan bu dört parametrenin göstergelerini açıklamıştır. Buna göre mekânsal kalite:

- İşlevsellik özellik: Kullanışlı fonksiyonlara sahip olma, ulaşım olanakları, park imkânları, erişilebilirlik, etkinlik, fonksiyonellik, güvenlik, mekânsal yönelme, mahremiyet, esneklik, sosyal ilişkiye neden olma, fiziksel konfor vb. değerlerle,

- Estetik özellik: Mekânın ne kadar güzel algılandığı, teşvik edici olması, düzenli olmalı, kentin özgün dokusunu yansıtması, uyumlu olması, sembolik ve görsel özelliklerin varlığı, tarihi ve kültürel değerlerle,
- Ekonomik özellik: Mekânın yatırım maaliyeti, kullanım maliyeti, sağlanan gelirler, düzenlemelerin maaliyeti vb. finansal kaynaklarının etkin ve verimli kullanımıyla,
- Teknik ve fiziksel özellik: Mekânın ne derece güvenli, sağlıklı, bakımlı olduğu, emniyeti, sürdürülebilirliği, malzeme özellikleri vb. değerlerle, ortaya koyulmaktadır.

Bir mekânın genel anlamda kaliteli olduğunu, sözkonusu dört başlık altında tanımlanan özelliklerinden sadece birini sımayarak söylemek mümkün değildir. Kalite başlıkları altında tanımlanan tüm özellikler özü itibari ile kullanıcıyla ilişkili ise de işlevsel ve estetik özellikler öznel, ekonomik, teknik ve fiziksel özellikler ise nesnel kalite parametrelerine karşılık gelmektedir (Kahraman, 2014). Bu dört özellik birbiri ile ilişki içindedir. Ekonomik kaynaklar doğru kullanıldıkça, teknik ve fiziksel özelliklerin bakımı ve güvenliği sağlanacak, bu şekilde ulaşım imkânlarından fonksiyonlara kadar mevcut sorunlar çözülecek, sorunların çözülmesi ise alanın estetik olarak kullanıcılar tarafından daha iyi anlaşılmasına neden olacaktır.

Kullanıcılar tarafından tam olarak benimsenemeyen konforsuz mekânlar (oturma ve toplanma alanlarının yokluğu, zayıf girişlere sahip ve görsel olarak erişimi olmayan mekânlar, insanların ulaşmak istedikleri yerlere erişememesi, yoğun araç geçişinin olduğu, toplu taşıma duraklarının uzak olduğu), tahrip edilmiş (vandalizme açık) ya da güvensiz, düzensiz ve kirlili mekânlar, insan-mekân ilişkisini kopararak, tercih edilmemektedir. Tüm bu sorunların ortadan kalkarak, başarılı bir kentsel mekânın yaratılabilmesi için mekânın dört temel özelliğinin olması gerekmektedir (Madden, 2000):

- Kullanımlar ve Aktiviteler: Eğlenceli, hareketli, çeşitli ve farklı fonksiyonlar sunan, canlı, kendine has yerel değerlerin benimsendiği, kullanışlı, samimi, sürdürülebilir vb.,

- Konfor ve imaj: Güvenli, özgün, temiz, yeşil alan varlıklarınca zengin, etkileyici, çekici, tarihi, kültürel ve dini öğeler barındıran, gezilebilir, oturulabilir, güvenilir vb.,
- Sosyallik: Sohbet edilebilen ve ilişkilerin gelişebildiği, işbirliği yapılabilen, karşılaşmalara olanak tanıyan, karşılıklı etkileşime izin veren vb.,
- Ulaşılabilirlik ve Bağlantılılık: Erişilebilir, yürünebilir, devamlı, kolay bağlantı kurulabilen, kullanışlı (rahat), algılanabilir, toplu taşıma istasyonlarına yakın vb. nitelikler taşınmalıdır.

Van Der Voordt ve Van Wegen (2005) ile Madden (2000)'in birbirine yakın geliştirdikleri parametreler yanında Greene (1992), mekâna ilişkin özelliklere vurgu yapmıştır. Bu yaklaşımda; tasarım özelliklerinin iyileştirilmesi ile kullanıcıların memnun edilmesi fikri yatmaktadır. Greene (1992)'nin belirlediği dört ana kalite prensibi şu şekildedir:

- İşlev: Bağlantılılık (erişim, etkileşim, örtüşme), güvenlik (emniyet, mahremiyet, etkinlik), konfor (fiziksel ve görsel konfor, kullanım kolaylığı), çeşitlilik (seçim şansı),
- Düzen: Uyumluluk (giriş, kenar, sınır, silüet), açıklık (strüktür, kapalılık), devamlılık (sistem, ardışıklık, ritim), denge (örüntü, vurgu),
- Kimlik: Odak (görsel odak, düğüm noktası), birlik (kavram, tekrar), karakter (bütünlük, sadelik, sınırlılık, üslup), özgünlük (tekillik, sembolizm, tarihi değer),
- Çekicilik: Ölçek (insancıl boyut), uygunluk (oran, orjinallik, aşinalık), canlılık (uyarıcı, hareket, farklılık), uyum (ışık, renk, doku, çizgi, ses, koku).

Carmona et al. (2004), yukarıda özellikleri ile sayılan parametreleri on başlık altında toplamıştır. Buna göre kentsel alanlarda kalite için; ulaşılabilirlik, temizlik, çekici unsurlar, konfor, tanımlanmış sınırlar, canlılık ve düzen, fonksiyonellik, kimlik (özgünlük), güvenlik ile emniyet ve sosyal hareketlilik özelliklerinin var olması gerektiğini ve bu niteliklerle mevcut sosyal yapı ile örtüşen ve yaşanabilir kentsel alanlar yaratılabileceğini vurgulamıştır.

Bentley et al. (1993) kentsel mekân kalitesinden bahsedebilmek için; erişilebilirlik, işlevsellik ve anlaşılabilirlik parametrelerinin incelenmesi gerektiği açıklamıştır. Buna göre:

- Erişilebilirlik parametresi ile ulaşım özellikleri ortaya koyularak; mekânın çevresi ile arasındaki fiziksel ve görsel geçirgenlik, bağlantılılık, bir noktadan diğer noktaya giderken sunulan alternatif rotaların varlığı, yol kademeleri ve yoğunlukları, yaya ve araç trafiği ayrımı, mevcut girişlerin ve aksların çevre bağlantıları incelenebilecektir.
- İşlevsellik kavramı ile çeşitlilik, canlılık ve zenginlik ortaya koyularak; mekânın formu ve tasarımıyla, mevsimsel ve zamansal kullanımlarıyla ve kullanıcı özellikleriyle (farklı yaş grupları, cinsiyet, kullanıcı sayısı, sağlıklı ya da engelli olması gibi) farklı aktiviteler sunması, aktif ya da pasif alanlar, ortak kullanım alanları ya da geçiş alanları, özgür ya da mahrem alanlar, hareketli ya da sakin alanlar sunularak farklı seçim düzeyleri sunması, hareket, tat, koku, görsel ve dokunma algıları ile deneyim sağlayarak zenginlik sunması, politik, ticari, kültürel, tarihi vb. kullanımlara imkân tanınması, farklı materyal ve tekniklikler kullanılarak çeşitlilik sağlanması incelenebilecektir.
- Anlaşılabilirlik kavramı ile algılanabilirlik, uyumluluk, ve kimlik ortaya koyularak; fiziksel form ile kullanımlar arasındaki ilişkinin uyumluluğu, modern ve geleneksel doku arasındaki ilişkinin uyumluluğu, önemli fiziksel elemanların ve çevrenin algılabirliği, mekânsal formların benzerlik, farklılık ya da ayrıntıların kavranabilirliği, açık ve net tasarım özellikleri göstermesi, mekânın kullanıcılara tercihler sunması, kullanıcı memnuniyetinin anlaşılması, özellikli ve alanın kimliğini yansıtan öğelerinin varlığı ve sınır etkisine sahip olması incelenebilecektir.

Aydın ve Ayataç (2015) ise, Bentley et al. (1993)'un üç kategoriye ayırdığı parametreleri; erişim ve bağlantılar, kullanım ve aktiviteler, konfor ve imaj ile sosyallik olarak dört grupta incelemiştir. Fakat iki yaklaşımında ortaya koyduğu kalite parametrelerinde; temizlik, güvenlik, emniyet gibi bakım özellikleri yer almamaktadır. Oysa doğru bir mekânsal organizasyonla, ziyaretçiler tarafından kentin en tercih edilen noktaları haline gelecek kentsel alanlarda bu özelliklerin eksikliği kaliteyi düşürecektir.

Bu kapsamda İnceoğlu (2007) mekânsal kalite için dört parametre ve bu parametreler altında da prensipler belirlemiştir:

- İşlevsel ve kullanım kalitesi: Ulaşılabilirlik ve park imkânları, erişilebilirlik, etkililik, esneklik, güvenlik, mekânsal yönelim, bölgesellik, mahremiyet, sosyal ilişki, konfor (eylemsel ve görsel), çeşitlilik ve sürdürülebilirlik prensipleri,
- Estetik kalite: Düzen, uyumluluk, açıklık, devamlılık, denge, kimlik, odak, birlik, karakter, müstesnalık, cazibe, ölçek, uygunluk ve canlılık prensipleri,
- Yapım Kalitesi: Detaylandırma, malzeme, işçilik ve dayanıklılık prensipleri,
- Bakım ve Hizmet Kalitesi: Düzenli bakım ve onarım, kamu ve özel hizmetler ve hizmet sürekliliği prensipleri.

Yukarıda sayılan kentsel mekân kalite parametreleri yanında, tarihi dokularda; siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel kimlik değerlerini vurgulama, değişen gereksinimlere uyum sağlama, sembolleşmiş nostaljik öğelerin kullanılan malzemeye bağlı olarak dayanımları ve günümüze kadar gelebilmeleri, yapı-çevre uyumu sağlama, doğaya uygunluk gibi değerlerinde dikkate alınması ve tarihi mekân-insan ilişkisi korunması gerekmektedir (Çerçi, 2012). Bu kapsamda Altınçekiç ve diğ. (2014), tarihi kent dokularında göz önünde bulundurulması gereken kalite parametrelerini aşağıda yer aldığı şeklinde sıralamıştır:

- İşlevsel kalite: Ulaşılabilirlik, erişilebilirlik, çeşitlilik, esneklik, güvenlik, mekânsal bütünlük, konfor ve sürdürülebilirlik,
- Estetik kalite: Düzen, kimlik ve etki-çekim,
- Yapım kalitesi: Detaylandırma, malzeme, dayanıklılık ve sağlamlık,
- Bakım ve hizmet kalitesi: Düzenli bakım ve onarım, kamu ve özel hizmetler,
- Ekonomik kalite: Zamanla sağlanan gelirler.

Tarihi çevrelerin oluşumu ve sürekliliği söz konusu olduğunda geleneksel çevre değerlerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Geleneksel çevrelerdeki olumlu değerlerin

saptanarak ve yorumlanarak modern tasarımlara ışık tutacak temel ölçüt ve ilkelere ulaşılabilmektedir. Bu değerler şu şekilde özetlenebilir (Velioğlu ve Öztürk, 1993):

- Belli dönemlere damga vurma: Usluptan malzemeye; mimari, kültürel ve teknolojik olarak, yaşam tarzı ve anlayışı ile oluştukları ve geçirdikleri dönemleri temsil etme,
- Tarihi birikim: Tarih içinde bir yeri, değeri ve önemi olarak tarihsel değer yaratma,
- Kollektif anıları yaşatma,
- Çevre kimliği ve kişiliğinde etkili olma: Kentlerin sürekliliğinde ve gelişiminde etkili olma.

Korkmaz (2007), bu değerlerin aynı zamanda toplumsal hedefler de olduğunu vurgulamaktadır. Bu kapsamda bu hedefleri temel alan kalite yaklaşımı; güvenlik, erişilebilirlik, çok fonksiyonluluk, kimlik ve imaj, sosyal yaşam ve esneklik olmak üzere altı parametreden oluşmaktadır. Belirlenen parametrelerde ise aşağı yer alan unsurlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Mekânlar, yapılardan daha önemlidir,
- Mekânda erişilebilirlik, ulaşım ve hareket özgürlüğü sağlanmalıdır,
- Aktivitelerce zengin olmalıdır,
- Bölgenin geçmişi, gelişime yönelik önemli ipuçları verir,
- Mekân anlaşılabilir olmalıdır,
- Mekânlar ve yapılar, insani ölçekte olmalıdır,
- Mekânlar insanları bir araya getirmeli, sosyal iletişime olanak tanınmalıdır,
- Uzun ömürlü ve esnek olmalıdır,
- Değişimin kontrolü sağlanabilmelidir.

İncelenen farklı yaklaşımların tümü, çevresel koşullar ve insan tepkilerinin etkileşimini ele almaktadır. Bununla birlikte bazı kavramlar ağırlıklı olarak çevre ile ilişkilendirilirken, bazıları ise bireyle ilişkilendirilmektedir. Mekânsal kalite ile geliştirilen tüm bakış açılarının ise özünde; çevre ve insan ilişkisinin gelecekte uyum içinde olması, sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve yaşam kalitesi kavramlarına odaklanması gereklidir (Onur, 2009).

Mekânsal kalite konusunda, araştırmacıların, farklı terimlerle benzer özellikleri dikkate alarak parametreler oluşturduğu görülmektedir. Yapılan incelemeler; tarihi dokularda yapılacak kalite araştırmalarda mekânsal kalite parametrelerine ek olarak; kimlik, imaj, sezgisel olarak mekâna ait olma hissi ve sahiplilik, özgünlük, tarihi, kültürel ve estetik değerlere sahip olma ve bakımla devamlılığı sağlama (sürdürülebilirlik), fiziksel form ile kullanımlar ve donatılar arasında bütünlük gösterme, modern doku ile geleneksel doku arasında denge kurulması gibi algısal özelliklerin de dikkate alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Burada önemli olan; çevresel koşullarla insan tepkilerinin etkileşimidir. Diğer önemli konu ise, belirlenen bu kalite parametrelerin en doğru nasıl ölçülebileceği, yani okunabileceğidir.

2.3.3. Mekân Kalitesini Algılama: “Okunabilirlik”

Okunabilirlik, çevre ve insan ilişkilerini temel alan disiplinler arası çalışmalara konu olmuş bir kavramdır. Kentsel tasarım çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan bu kavram, kentsel alanın algısı ve kullanılabilirliği üzerine odaklanmakta, mekân kalitesinin düzeyine göre azalmakta ya da artmaktadır (Ramadier, 2004).

Sürekli değişim içinde olan, dinamik, enerjik ve karmaşık kentsel mekânları anlamak, özgünlüğünü algılamak, yeni mekânlar tasarlamak, mevcut sorunları araştırmak, çevrenin sürdürülebilirliğini sağlamak ve yapılacak katkının tüm kent bütüne hizmet etmesi açısından, okunabilirlik yaklaşımı önemli özellikler göstermektedir (Alemdar, 2010).

Okunabilirlik; algılama, analiz etme ya da bir mekânın niteliklerini belirlenme, olarak tanımlanabilir. Ancak okunabilirlik kavramı, “mekân okuma”dan farklıdır. Kentsel tasarım ilkelerinden biri olan mekân okuma; çevrenin imajları ile ona bağlı fiziksel

dokuların organizasyonun anlaşılmasında kullanılan bir kavramdır (Koseoglu and Onder, 2011).

Lynch (1985) mekân okumasını; fiziksel parçaların belirgin bir düzen içinde fark edilmesi, tanımlanabilmesi, birbirleri ile tamamlanabilmesi ve uyumlu bir şekilde organize edilmiş olması olarak ifade etmektedir. Bu kapsamda okuma, sadece nesnel yani mekânsal özelliklerin analiz edilmesinde kullanılan bir kavram olarak, okunabilirlik kavramından farklılık göstermektedir.

Mekân üzerine yapılan okumalarda, mekân sadece fiziksel bir nesne olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle de, yapılan mekân okumaları çoğunlukla tekil değerlendirmelerin ürünü olmaktadır. Oysaki mekânın oluşum sebebi olan toplumsallık, mekândan ayrı düşünülemez. Mekânın toplumun ürünü olduğu, toplumunda mekânı etkilediği fiziksel okumalarda eksik kalmaktadır (Gürkaş, 2010).

Ewing et al. (2006)'a göre okunabilirlik kavramı; mekânın fiziksel ve sosyal olarak algılanmasını, kavranmasını temel almaktadır. Okunabilirlik, kentlerde meydana gelen ve üretilen sosyal ve toplumsal kullanımları belirleyerek, çevre dokusu hakkında çeşitli veriler sunan bir bilgiler toplanma ve değerlendirme aracıdır (Ramadier and Moser, 1998).

Okunabilirlik; hemen fark edilmeyeni görünür kılmak, farklı katmanların birbiri ile ilişkisini anlama ve mekânın biçimsel özellikleri ile onu kullananların sosyo-kültürel dünyası arasındaki ilişkileri analiz ederek mekâna dair anlamlar çıkarma yöntemi olarak, o yerin geleceğine dair kestirimler yapabilmek, herhangi bir müdahalede bulunabilmek ve onu daha iyiye taşımak için gereken ön adımdır (Çil, 2006).

Taylor (2009) okunabilirliğin, insanların kentsel mekândaki deneyimleri ve estetik algıları ile ölçüldüğünü belirtmiştir. Bu ölçüm işlemi; çevreden mekânsal bilgileri toplamak, zihinde bu bilgileri işlemek ve bu bilgileri anlamlandırarak kullanmak süreçlerinden oluşarak, tüm mekân ve mekân birleşenlerinin, kullanıcı tarafından, kullanıcı özellikleri ile değerlendirilmesi sürecini kapsamaktadır.

Mekân, kullanıcıları ile bulunduğu anda insan-mekân iletişim süreci başlamaktadır. Mekân insanlar tarafından; renk, biçim, ışık gibi görsel duyumlar ve koku, ses,

dokunma gibi uyarıcılar yardımıyla elde edilen anlık duyuşsal ipuçlarıyla, geçmiş deneyimlerle, mekâna ait biçimsel, nesnel, tarihi ve kültürel niteliklerle algılanmaktadır (Lynch, 1960). Algı, duyuşlar yoluyla alınan bilginin seçilmesi, düzenlenmesi ve yorumlanması sürecidir. Mekânın algılanması ve niteliklerinin tanınması sonucunda; değerlendirme, seçim yapma, karar verme süreci başlamakta ve bu süreç kişinin davranışsal tepkiler vermesine neden olmaktadır (Rapoport, 1977). Amaç ve güdüler doğrultusunda çevreye verilen tepkiler, mekânsal davranışlarla ortaya koyulur. Kullanıcının sergilediği davranışlar yorumlanarak ise, kullanıcı tatmini ve memnuniyeti ölçülebilmekte ve mekân okunabilirliği sağlanabilmektedir (Günel ve Esin, 2007).

Okunabilirlik, kentsel tasarım çalışmalarında hem eski hem de ağdaş alanlarda, mekânlara yüklenen anlamların kullanıcılar tarafından anlaşılabilirliğini ölçmek için kullanılan bir mekânsal çözümleme aracıdır. Bir alanı, yaşamsal ve mekânsal olarak tanımlamak, kültürel bilgisini açık bir kod olarak ortaya çıkarmak, mekânsal oluşumu geçmişten geleceğe bir süreklilik içinde algılamak ve kavramak kentsel okunabilirlikle sağlanabilir (Olgun, 2009). Bu nedenle kentsel tasarım uygulamalarında ve tasarım planları geliştirilirken en önemli kentsel tasarım aracı olan okunabilirliğin temel alınması gerekliliği vurgulamaktadır. Okunabilirlik, insanların çevresel algısını yükseltmek, tercihlerini belirlemek, plan ve tasarım kararlarında kullanıcıların etkili olması, kentsel mekân-insan ilişkilerinin anlaşılması ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi için kullanılmaktadır (Abkar et al., 2011).

Tarihi kent dokularında okunabilirliğin ise; mekânın fiziksel özelliklerinin değerlendirilmesi yanında, tarihsel, ekonomik, politik, toplumsal, sosyal, zihinsel, algısal, deneyimsel, görsel vs. katmanlarında değerlendirilmesi gereklidir. Mekânın okunabilirliğinde; gündelik yaşantının ve etnik-kültürel-geleneksel farklılıkların ve deneyimlerin anlaşılması, bireysel ve toplu davranış örüntülerinin mekândan öğrenilmesi açısından önemlidir (Gürkaş ve Barkul, 2012).

Tarihi dokularda okunabilirlik; bir topluma özgü özelliklere, toplum ile çevre arasındaki ilişkiye ve o ilişkinin çevre içinde kültürel olarak kurulma ve yapılandırılma biçimine bağlıdır (Urry, 2002). Kentin tüm toplum tarafından uzlaşılmış tek bir okunabilirlik ve anlamlandırma biçimi yoktur. Kentin farklı kişilerce farklı şekilde okunabilir olması,

okuyucuların farklı sosyal ve kültürel düşünce, görüş ve değerlerini, kentün gücünü ve sosyal yapısı içindeki pozisyonlarını yansıtmaktadır (Thorns, 2004).

Sözkonusu okunabilirlik kavramı, özellikle tarihi kent dokularındaki geçmiş izlerin deşifre edilmesinde ve geleceğin sezinlenmesinde kullanılarak, kentsel mekânların kent içindeki imajına ve önemine dikkat çekecektir.

3. MALZEME VE YÖNTEM

Bu başlık altında “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nin doğal, kültürel ve tarihi özellikleri incelenerek, araştırmada kullanılan yöntemler ve tercih edilme nedenleri açıklanacaktır.

3.1. ARAŞTIRMA ALANI: “EMİNÖNÜ” TARİHİ KENT MERKEZİ

Çalışmada; tarihi kent merkezlerinde mekânsal kalitenin ortaya koyulabilmesi için “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi araştırma alanı olarak seçilmiştir. “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nin araştırma alanı olarak seçilme nedenleri:

- Binlerce yıllık tarihi birikimi ile farklı medeniyetlere (Roma, Bizans ve Osmanlı) başkentlik yapmış, farklı inançlara (Pagan, Hristiyan ve Müslüman) kucak açmış ve kültürlere ev sahipliği yapmış olması ve bu kültürlerin sentezini taşıması,
- Tarihin çok katmanlı izlerini, kesintisiz olarak kentsel yaşamda devam ettirmesinden dolayı oluşan; sürekli, yoğun ve iç içe girmiş kozmopolit yapısı,
- Coğrafi konumu, topoğrafik yapısı, mimari ve sosyal doku özellikleri, ulaşım ilişkileri, ticaret merkezi kimliği, kültür ve tabiat varlıklarıyla kendine özgü ve ayrıcalıklı bir alan oluşu,
- Sahip olduğu tarihsel ve kültürel değerler ve potansiyellerle uluslararası bir miras niteliği göstermesi,
- Turizm açısından önemli bir merkez konumunda olması ve yerli-yabancı turistleri çekmesi,
- Koruma kaygısı taşımayan planlama çalışmalarının etkisi ile fiziksel ve işlevsel dönüşüm süreci geçirmiş, yeni yaşam koşullarının tarihi kent dokusu ile entegrasyonun sağlanmasında bazı bozulmalara maruz kalmış olması ve güncel sorunlarının bulunması, olarak özetlenebilir.

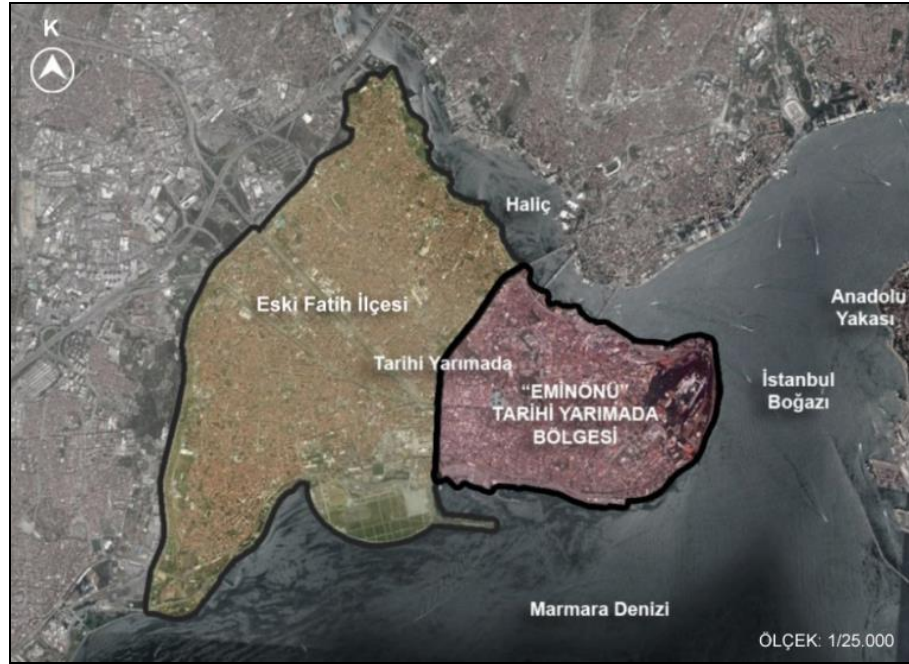
Araştırma kapsamında kullanılan yöntemler doğrultusunda üst ölçekte “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar doğrultusunda alt ölçekte Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde detaylı analizler gerçekleştirilmiştir.

3.1.1. İstanbul Metropolü İçerisindeki Konumu

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi, coğrafi konum olarak E 28° 59' 26.88" ve 29° 56' 51.36" boylamları ile N 41° 01' 19.2" ve 41° 00' 1.44" enlemleri arasında yer almaktadır (Google Earth, 2015).

Proje alanını oluşturan “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi, bugün Fatih ilçesine bağlı olan, eski Eminönü ilçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. 29 Mart 2009 tarihinde, yürürlüğe giren 5757 Sayılı Kanunla 1928 yılında ayrılan Eminönü ve Fatih ilçeleri birleşerek Fatih adıyla anılan tek bir ilçeye dönüşmüştür (Fatih Belediyesi, 2015).

Tarihi Yarımada, yaklaşık 1.600 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Tarihi Yarımada'nın doğusunda bulunan “Eminönü” Bölgesi ise tüm alanın 511 hektarlık kısmını kaplamakta, İstanbul Metropolitan alanın tam merkezinde konumlanmaktadır. “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi'nin kuzeyinde Haliç, güneyinde Marmara Denizi, doğusunda İstanbul Boğazı ve batısında ise Eski Fatih ilçesi yer almaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1: Araştırma Alanı Konumu (Google Earth, 2015).

3.1.2. Topoğrafik Yapı Özellikleri

Alan, Marmara kıyılarından kuzeye doğru hafif eğimlerle yükselmekte ve yer yer belirginleşen platolar ve tepciklerle vurgulanan Trakya-Kocaeli pennepleni içinde yer almaktadır. Haliç ve Marmara Denizi ile eğimli yamaçlar arasında kalan kıyı şeridi;

genelde dar, düz ve yer yer dolgularla genişletilmiştir. Alanın doğal özelliklerinin en belirgin ögesi olan tepeler; Topkapı Sarayı'nın bulunduğu kesimde 65 m, Bab-ı Ali'nin üstündeki tepede 55 m, Beyazıt'taki tepede 60 m dolaylarındadır. Kıyı düzlüklerinden başlayarak +40 ve +50 arasında değişen kottaki sırtlara kadar uzanan yamaçlar, eğim açısından uniform seyretmekte; Topkapı Sarayı'nda +45, Sultanahmet'te +33, Çemberlitaş +53, Süleymaniye +54 kodunda görülmektedir. Sarayburnu'ndan başlayarak Beyazıt'a kadar yükselen arazi, buradan Şehzadebaşı'na kadar hafifçe alçalmaktadır. Ortalama olarak %10-20 arasında değişen eğimler; Kumkapı, Sirkeci, Rüstempaşa gibi sahil kesimlerinde %5-10'a kadar düşmekte, Sarayburnu, Süleymaniye etekleri ve Sultanahmet'in bazı kesimlerinde %30'a ulaşmakta, Süleymaniye ve Topkapı Sarayı bulunduğu tepe noktalarında ise %60'lara çıkmaktadır (İBB, 2003).

3.1.3. Jeolojik Özellikler

Çalışma alanı, Trakya-Kocaeli platosunun Trakya kısmında yer almakta ve bu platonun güneydoğu ucunu teşkil etmektedir. Jeolojik yapı açısından; alttan üste doğru Paleozoik yaşlı (alt karbonifer) Trakya Formasyonu (şeyl, tubititik kumtaşı-çakıl taşı), Üst Miyosen-Sarmasiyen yaşlı Çukurçeşme Formasyonu (gevşek blok-çakıl-kum-kil), Güngören Formasyonu (kum mercekli gri killer), Bakırköy Formasyonu (mactralı kireçtaşı-marn-kil ardışımı) ve güncel yaşlı alüvyonlardan (gevşek çakıl-kum-kil) oluşmaktadır. Burada Trakya Formasyonu kaya özellikli olup en sağlam kısmı teşkil etmektedir (İBB, 2003).

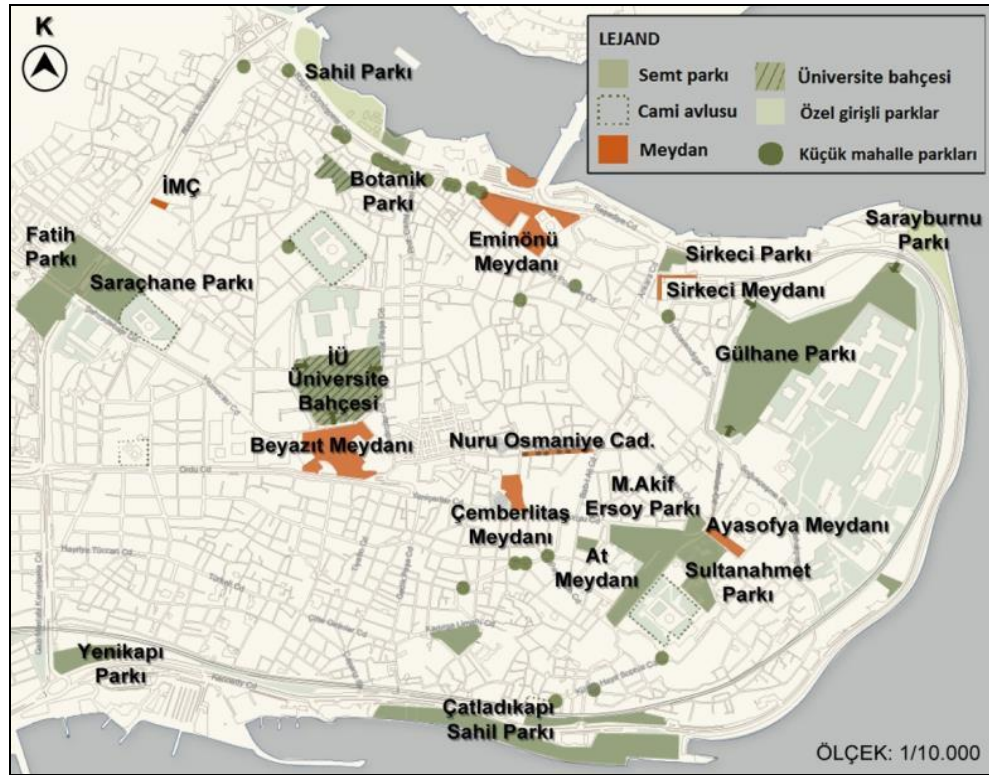
3.1.4. İklim Özellikleri

Bölgeye; Akdeniz, Karadeniz ve Marmara ile karasal iklim tipleri hâkimdir. Bölge, denizle çevrilmiş olmasının ve Boğaz'ın varlığının getirdiği özgün mikro klima özellikleri taşımaktadır. İlkbahar mevsiminde ılık ve nemli, sonbaharda serin ve nemli, yazın sıcak ve kurak, kışın yağışlı ve soğuk havalar hâkimdir (Şensoy ve diğ., 2015).

Yıllık ortalama sıcaklık 13.8°C'dir. En yüksek sıcaklık Temmuz ve Ağustos aylarında, en düşük sıcaklık Ocak ve Şubat aylarında görülmektedir. En yüksek sıcaklık değeri; 40.0°C (Haziran 2007), en düşük sıcaklık -11.0°C (Ocak 1963) ölçülmüştür. Yıllık yağış ortalaması 33.4 kg/m²'dir. Yıllık yağışlı gün sayısı 129.2'dir. Birinci derecede hâkim rüzgâr yönü kuzeydoğu (Poyraz) olup, ikinci derecede hâkim rüzgâr yönü güneybatı (Lodos)'dır (MGM, 2015).

3.1.5. Yeşil Alan Özellikleri

Bölgenin en önemli yeşil alanı Topkapı Sarayı Bahçesi ve Gülhane Parkı'dır. Alan, M.Ö. 2000'li yıllara dayanan bir yerleşime sahip olduğundan buradaki ekosistem yüzyıllardır insan faktörü ve kentleşmenin etkisi altında değişim göstermiştir. Bugün sur çevreleri, mezarlık alanları, üniversite bahçeleri ve külliyelerin çevreleri dışında pek yeşil alan kalmamıştır. Sınırlı sayıdaki parklar ve dolgu alanları en yeşil görünen alanlarıdır (Şahin, 2008) (Şekil 3.2).

Şekil 3.2: "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi'ndeki Açık ve Yeşil Alanlar (Gehl Architects, 2015'ten uyarlanmıştır).

3.1.6. Ulaşım Özellikleri

Tarihi Yarımada deniz, kara ve raylı sistemler gibi çeşitli ulaşım türlerinin toplandığı bir merkez konumundadır. Bölgenin sahip olduğu ticaret, eğitim, kültür, turizm gibi işlevler ve Eminönü, Yenikapı gibi transfer noktaları barındırması ulaşım açısından da odak noktası haline gelmesine neden olmaktadır.

"Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi, motorlaşan kentin yarattığı baskının en hissedildiği noktalardan biridir. Özellikle kıyı şeridinde yer alan ve Yarımada'yı çevreleyen Kennedy ve Ragıp Gümüşpala Caddeleri'nde trafik hacimleri yüksektir.

Atatürk Bulvarı ile Ordu-Yeniçeri Caddeleri'nde de yoğun trafik görülmektedir. T1 Kabataş-Bağcılar Tramvay Hattı, Yarımada'yı geçmekte ve sık aralıklı duraklarıyla yüksek hacimli yolcu taşıma kapasitesi göstermektedir. Devam eden Karayolu Tüp Geçiş Projesi, 2013 yılında hizmete giren Marmaray, 2014 yılında hizmete giren M2 Taksim-Yenikapı-Hacıosman Metro Hattı ve M1 Yenikapı-Havalimanı-Kirazlı Metro Hattı, bölgenin önemli bir aktarma noktası haline gelmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra Eminönü, Vezneciler ve Beyazıt'ta otobüs ana durakları yer almakta ve bölgeden şehrin farklı yerlerine ulaşım mümkün olmaktadır. Yenikapı İDO terminalinden; Kadıköy, Bostancı, Armutlu, Bandırma, Bursa, Avşa Adası, Marmara Adası ve Yalova'ya, Eminönü Şehir Hatları iskelelerinden Haliç, Kadıköy, Üsküdar, Beşiktaş'a ulaşım sağlanabilmekte ve ayrıca boğaz turları yapılmaktadır. Sirkeci İDO terminalinden ise Harem'e araba vapuru hizmetleri verilmektedir (Şekil 3.3).

Şekil 3.3: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Ulaşım Haritası (Öztaş ve Akı, 2014’den uyarlanmıştır).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, tarafından bölgedeki yaşam kalitesini iyileştirmek adına 2005-2009 yılları arasında Eminönü Meydanı, Beyazıt Meydanı ve Ayasofya Meydanı yayalaştırma projeleri hazırlanmış ve Gülhane Parkı trafiğe kapatılmıştır. 2010 yılında Sultanahmet Meydanı ve civarındaki sokaklar yayalaştırılmış ve turist otobüsleri trafiğine dair yönetim planı hazırlanmıştır. Ayrıca Eminönü, Tahtakale, Beyazıt, Laleli, Gedikpaşa ve Hocapaşa'da 295 sokak yayalaştırılmıştır (Öztaş ve Akı, 2014).

3.1.7. Görsel Özellikler

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi, İstanbul'a hâkim olan manzara noktaları ve eşsiz silüetiyle, gerek dünyada, gerekse Türkiye ve İstanbul'da, bu denli görsel özelliklere sahip nadir kent dokularından biridir.

Manzara Noktaları: Bölge, jeomorfolojik yapısı nedeniyle, çok sayıda manzara teraslarına, çok geniş açılı perspektiflere ve bakış noktalarına sahiptir. Sarayburnu, Sultanahmet ve Haliç boyunca manzara terasları bulunmaktadır. Tepelerinde yer alan külliye ve camilerin minaresinden 360 derecelik İstanbul görüşleri yakalanabilmektedir (Kart, 2008).

Siluet: Sarayburnu kesiminde taçlanan Topkapı Sarayı, Sultanahmet Cami, Ayasofya Müzesi ve bu alandan başlayarak Atatürk Bulvarı'na kadar tepelerde sıralanan cami, minare ve diğer anıtsal yapılar “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi'nde eşsiz bir silüet oluşturmaktadır (Şekil 3.4).

Şekil 3.4: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Silüeti (Stratmann, 2010).

Tarihi Yarımada'nın eşsiz silüetinde doğal formu kadar tarih boyunca süre gelen biçimlenişinin de etkisi çoktur. Anıtsal yapıların tepelerin üzerinde oluşu bu tepeleri daha da yükseltir ve belirginleştirir. H. Prost (1936), +40 rakımda 9,5 m'den daha yüksek yapılmaya izin verilmemesi şartıyla İstanbul silüetinin korunması açısından çok önemli bir karar almıştır. Zamanla yerleşimin artmasıyla ve kentleşme etkisiyle silüet yapısı bozulmaya başlamıştır. Yarımada'nın, tarihi ve doğal yapısının korunması

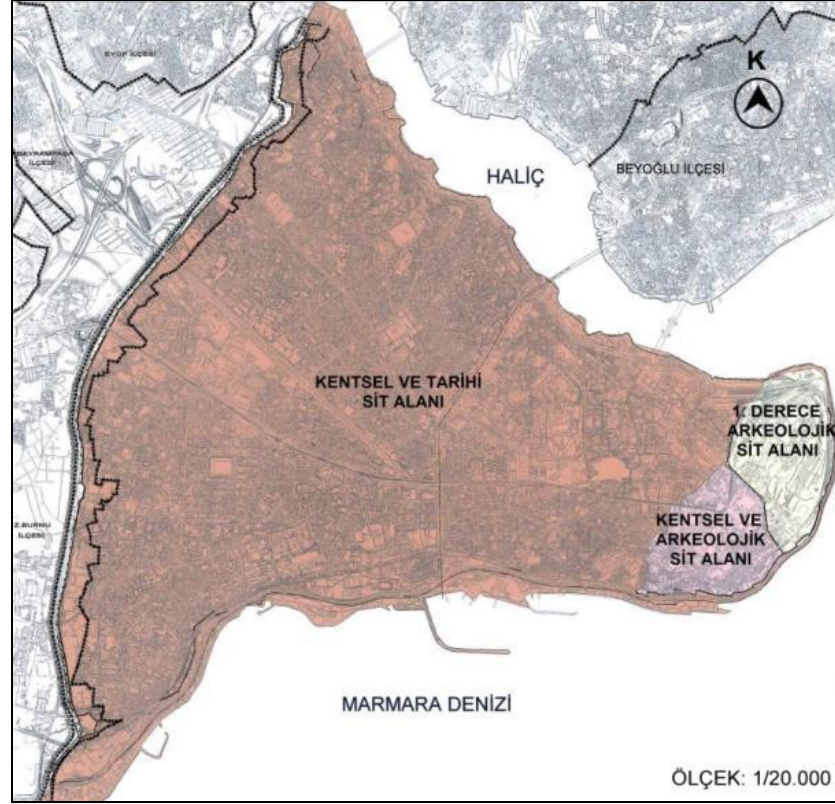
amacıyla Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından bölgenin tamamının sit alanı ilan edilmesi, ayrıntılı silüet çalışmaları yapılmasına ve silüetin korunmasına neden olmuştur (Şahin, 2008).

Son yıllarda Tarihi Yarımada'nın arkasında silueti bozan gökdelenlerin (Kazlıçeşme 16/9 Projesi) ortaya çıkmasıyla yeni bir koruma prensibi geliştirilmek zorunda kalınmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi, 2012'de "Tarihi Kent Merkezi Görünümünü (Silüetini) Etkileyen Alanlarda Olumsuz Yapılaşma Koşullarının Engellenmesine Yönelik 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı Plan Notu İlavesi"ni kabul etmiştir. Düzenleme 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni İmar Planı'na da eklenmiştir (İBB, 2012). Dünya Miras Alanı Tampon Bölge Sınırları'nı da etkileyen maddeye göre; silüetin algılanabildiği alanlardaki yapılaşma tarihi ve kültürel kimlik ile uyuşmalı, Türkiye'nin uluslararası sözleşmeler ile korumayı taahhüt ettiği Dünya Kültür Miras Alanı üzerinde olumsuz etki yaratmamalıdır. Bunun yanı sıra; Haliç Metro Geçiş Köprüsü kültürel miras çalışmalarını tekrar gündeme taşımış, UNESCO'nun köprünün ayağının Süleymaniye Camisi'nin görünümünü kapatacağı, İstanbul silüetiyle bağdaşmayacağı ve varlığın üstün evrensel değeri üzerindeki olumsuz etkisi yönündeki itirazları sonucu köprü ayakları 90 m'den 47 m'ye düşürülmüştür (Çelikyay, 2014).

3.1.8. Kültürel Özellikler

Binlerce yıllık geçmişe sahip ve bugün "Tarihi Yarımada" olarak adlandırdığımız eski İstanbul, antik şehir Byzantion'dan günümüze kadar birçok uygarlığın, kültürün ve zenginliklerin beşiği olmuştur. Tarihi Yarımada'nın sit ilan edilmesinden önce semt ya da mevki olarak ilan edilmiş koruma bölgeleri bulunmaktadır. Kaçak yapılaşmanın sürekli affedilmesi sürecinde, bölgede artan yık-yap faaliyetlerinin önüne geçebilmek, kentin silüetini bozan, tarihi eserleri olumsuz etkileyen inşaat faaliyetlerini engelleyebilmek, tarihi eserlerin çevresindeki yapılaşmayı kontrol altına alabilmek için alan 12.7.1995 tarihinde İstanbul 1 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 6848 No'lu kararı ile sit alanı ilan edilmiştir. Buna göre; Sur-u Sultan-i içi (Topkapı Sarayı dış surları içinde kalan bölge) 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı, yarımadanın güney doğusunda yer alan Sultanahmet Cami civarı Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı, yarımadanın geri kalanı ise; Tarihi ve Kentsel Sit Alanı olarak belirlenmiştir (Özden, 2006). Çalışma alanı sınırları içerisinde; 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı,

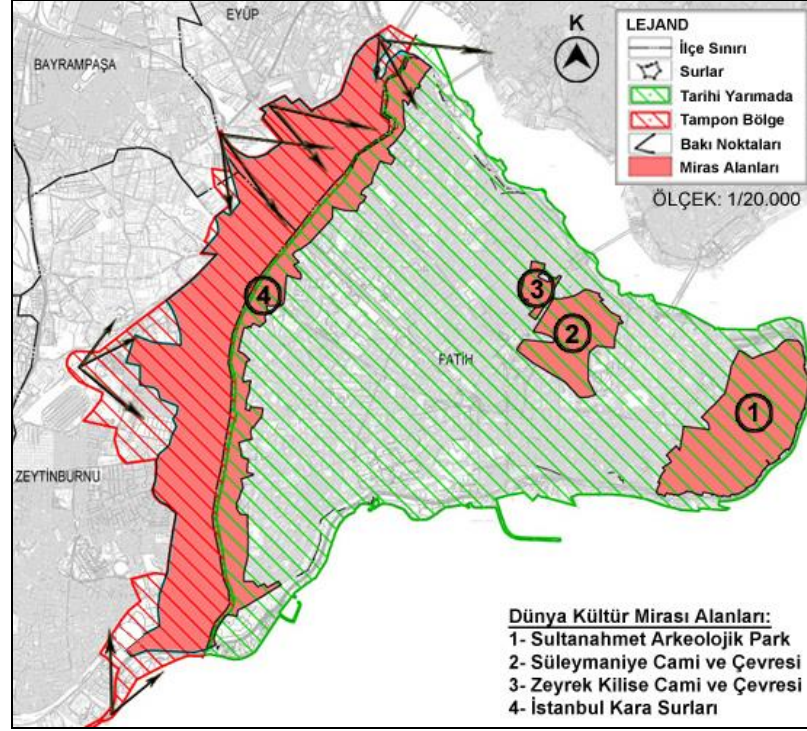
Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı ile Tarihi ve Kentsel Sit Alanı yer aldığı görülmektedir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5: Tarihi Yarımada Sit Bölgeleri (İBB, 2003).

Tarihi Yarımada kentsel arkeolojik sit alanınının, diğer sit alanlarından farklılığı; tarihi geçmişin tanığı olması, yer altında ve yer üstünde barındırdığı zenginliklerdir (Yenen ve Özden, 2008). Yer üstündeki kültür varlıklarının bir kısmı tescil edilmiş, bir kısmı tescilsiz kaybedilmiş, bir kısmı ise tescil edilmeyi beklemektedir. Bölge'de 3168 adet tescil edilmiş eski eser bulunmaktadır. Tescil edilmiş eski eserlerin hepsi mevcut ya da orijinal hali ile korunmuş değildir. Bunların; 981'i anıt eser, 157'si resmi yapı, 2030'u ise sivil mimarlık örneğidir. Tescil edilip şu an yerinde olmayan eser sayısı 445'tir. 1294 adet ise eski ve tescile değer eser tespit edilmiştir (Şahin, 2008).

Tarihi Yarımada 4 farklı bölge ile 1985 yılında Unesco Dünya Miras Listesi'ne girmiştir. Bu bölgeler; çalışma alanı sınırları içine de giren Sultanahmet Arkeolojik Park (1. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Kentsel Arkeolojik Sit Alanı tamamı), Süleymaniye Cami ve Çevresi Koruma Alanı, Zeyrek Kilise Cami (Pantokrator) ve Çevresi Koruma Alanı ve İstanbul Kara Surları'dır (Halil ve Börek, 2014) (Şekil 3.6).

Şekil 3.6: Tarihi Yarımada Dünya Kültür Mirası Alanları
(Halil ve Börek, 2014'ten uyarlanmıştır).

3.1.9. Kullanım ve Turizm Özelliği

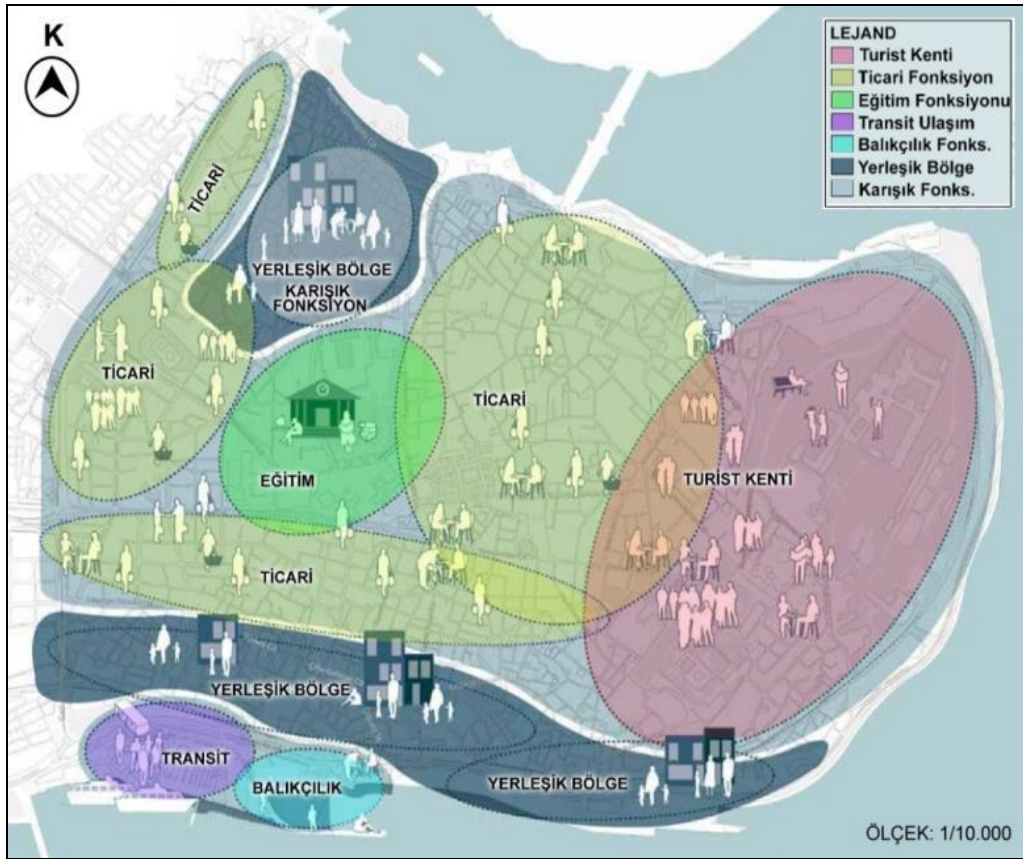
Gerek Bizans öncesi, gerek Bizans, gerekse Osmanlı dönemlerinde Tarihi Kent Merkezi'nin bir üretim, tüketim, dağıtım ve denetim merkezi olması, bu coğrafi mekânın öncelikle büyümesine, ardından kendi içinde bütünleşerek yığılmasına ve giderek yoğunlaşarak yayılmasına neden olmuştur (Yenen ve diğ., 1996).

“Geleneksel merkez” olarak kentin uluslararası ve ulusal kimlik noktalarından biri olan “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi'nin üstlendiği farklı işlevler ve içinde barındırdığı kültürel ve sosyal çeşitlilik fiziki mekâna da yansımış, kültür ve tabiat varlıklarıyla son derece kendine özgü ve ayrıcalıklı bir yapı oluşturmuştur. Bölgenin geçmişten bugüne kadar gelen renkli kimliği ve heterojen yapısı; üstlendiği fonksiyonlarda, fiziksel, sosyo-ekonomik ve kültürel yapıda kendini göstermiştir (Turgut ve Özden, 2005).

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi, tarihte İstanbul'un en eski yerleşim yerlerinden biri olmuş, günümüzde ise konut alanlarından daha çok geleneksel ticaret mekânları ve küçük imalat atölyeleri ile ticari işlevlerin yönlendirdiği ve yine çoğunlukla turizmin güdümünde yaşamını sürdüren eğlence sektörünün yer aldığı bir alan haline dönüşmüştür. Bölgede bunun yanında; hizmet, yönetim, basın-yayın, müze vb.

yapılarından dolayı kültür fonksiyonu ve üniversite, kütüphane vb. yapılardan dolayı eğitim fonksiyonu da yer almaktadır. İçerdiği farklı fonksiyonlar ise destinasyon ve aktarma noktası olarak kullanılmasına neden olmaktadır (Turgut ve Özden, 2005).

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde fonksiyonların belli alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Salt konutun hâkim olduğu alanlar oldukça sınırlıdır, ticaret fonksiyonu ise devamlılık göstermektedir. Sultanahmet ve yakın çevresinde konaklama ve turistlere yönelik hediyelik eşya dükkanları, yeme-içme yerleri ve oteller bulunmaktadır (Öztaş ve Akı, 2014) (Şekil 3.7).

Şekil 3.7: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Kullanım Analizi
(Öztaş ve Akı, 2014’ten uyarlanmıştır).

Merkez olma özelliğinden dolayı kent çekirdeğini oluşturan bölge, her türlü işlevin üst üste ve yan yana olduğu, sadece kültürel mirasın önemli yapıları ile değil, içindeki geleneksele yakın yaşantı ile de dünya turizmi açısından ilgi çeken yerlerden biridir (Yenen ve Özden, 2008). Bölge kullanıcıları; oturanlar, çalışanlar ve turistlerden oluşmaktadır. Alan, binlerce yıllık tarihinin beraberinde getirdiği sayısız eserle yerli ve yabancı turistlerin yoğun bir şekilde ilgisini çekmektedir (Kaşlı, 2007).

Yüzyıllar boyunca kucaklamış olduğu kültürler arası medeniyetler ve değerler ile uluslararası bir miras olarak kabul edilen bölge, turizm için önemli bir merkez konumundadır. Kapalıçarşı, Hanlar Bölgesi, Beyazıt, Süleymaniye, Sultanahmet, Çemberlitaş gibi evrensel düzeyde önemli ve tarihi değerler taşıyan mekânları, turizm işlevi açısından son derece güçlü potansiyele sahip noktalar. Bölgenin barındırdığı ve farklı uygarlık ve dönemlere ait sivil, askeri, dini ve anıtsal mimari öğeler ve vista noktaları, bölgenin ağırlıklı potansiyellerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda söz konusu birimlerin ve bu birimlerin yer aldığı aksların yer aldığı alanların, kültür, din, ticaret (turizme yönelik alış-veriş), eğlence gibi fonksiyonlarla yüklendiği görülmektedir (Turgut ve Özden, 2005).

3.1.10. Tarihsel Gelişimi

3.1.10.1. “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ne ait ilk buluntular M.Ö. 6500 yıllarına denk gelen Neolitik Çağ’a aittir (Fatih Belediyesi, 2015). Alan 8500 yıllık geçmişiyle Doğu Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu’na başkentlik yapmış bir merkez konumundadır. Tarihi Yarımada’nın süreç içerisindeki gelişimi, yeni döneme ait unsurların bir öncekinin yerini almasıyla gerçekleşmiştir. Bu özelliğine bağlı olarak Tarihi Yarımada “çok katmanlı” bir nitelik göstermektedir (Öztaş ve Akı, 2014).

Roma-Bizans Dönemi:

M.Ö. VIII.-VII. yüzyılda Megaralılar, Avrupa yakasındaki tepede, Boğaz girişinin çevresinde kurdukları yerleşmeye Byzantion adını vermişlerdir. Byzantion M.Ö. VI.-II. yüzyıllar arasında başta Persler ve Spartalılar olmak üzere birçok medeniyetin egemenliğine girmiş, zaman zaman bağımsızlığını ilan etmiştir (Kuban, 1996).

Megaralı koloniciler döneminde, liman sayesinde sağladığı avantaj ile Karadeniz ve Ege’ye sınırlı olan ülkelerle ticaret yapan küçük ve zengin bir kasabadır. Helen ve Roma dönemlerinde çok sınırlı gelişme göstermiş olan küçük yerleşimde, Haliç kıyı geliştirek, Neorion ve Prosforion limanları kurulmuştur (Pralong, 2011).

M.Ö. 146’da Roma İmparatorluğu’na bağımlı bir kent-devlet haline gelen şehrin, Septimius Severus döneminde (193-211) kent surları genişletilmiş, kent bir dizi yeni yapıyla donatılmıştır (Kuban, 1996). Yarımada’nın tepesinde Zeuxippos hamamları,

Hippodrom ve Strategeion adı verilen kumanda alanı yapılmıştır. O dönemde kara surları, bugünkü Karaköy Köprüsü'nün bulunduğu yerden Nur-u Osmaniye'ye doğru devam etmekte ve Hippodrom'un güneydoğusu ile kesişmektedir. Bugün Topkapı Sarayı'nın bulunduğu yerde şehrin Akropolis'i, Ayasofya Meydanı'nın yerinde ise Agora'sı yer alır. Bu dönemde Akropolis üzerinde tapınaklar yükseldiği, kentte tiyatro ve amfi tiyatro bulunduğu bilinmektedir (Kós, 2008).

Hristiyanlığı kabul eden İmparator Constantinus (272-337), tükenmiş olan Roma yerine daha büyük bir kent olan Byzantion'u kendine başkent olarak benimsemiş, kentin konumunun etkili olduğu bu kararda "Yeni Roma" yapma düşüncesiyle kenti genişletmiş, yapılandırmıştır. Eski sınırı ileriye taşıyarak büyük surlarla çevirmiş ve şehre adını vermiştir (Gyllius, 1997).

Constantinus tarafından inşa edilmeye başlanan şehir, 330 yılında Doğu'nun başkenti olarak resmi açılışını yapmış, şehrin odak noktası yine Agora olarak kalmıştır. Bu dönemde 130 yıldan fazla süredir bitmemiş olan Hippodrom tamamlanmış, Zeuksippos hamamı olduğu yerde kalmış ama genişletilerek güzelleştirilmiş, hamamın kuzeyinde Ayasofya inşa edilmeye başlamış ve önündeki açık alan imparatorun annesinin adını alarak Augusta Meydanı'na (Augustaion Forumu) dönüştürülmüştür. Meydanın doğu tarafındaki girişin önünde, 6 büyük sütundan oluşan Senato binası, kuzeybatı köşesinde Yeni Roma'dan başlayan mesafelerin ölçüldüğü Million Taşı, kuzeye doğru Eirene Kilisesi (Aya İrini), güneybatısında Hippodrom vardır. Hippodrom'un doğusunda şimdi Sultanahmet Camisi'nin bulunduğu yer, imparatorluk sarayını meydana getirecek olan binalara ayrılmıştır (Millingen, 2003).

Şehrin eski yolu Via Etnega, batıya doğru daha da uzatılarak ana cadde Mese'ye dönüştürülmüş ve aralıklarla kamusal mekânlar yerleştirilmiştir. Bu kamusal mekânların en önemlisi merkezinde Constantinus'un heykelini taşıyan bir sütun bulunan Constantinus Forumu'dur (Mango, 2011).

İmparator Justinianus döneminde (331-363) tamamlanmış olan imar çalışmaları sonucunda eskisinden daha büyük ve geniş bir Constantinopolis ortaya çıkmıştır. Şehrin en göze çarpan kısmı, kulelerle surların taçlandırıldığı muhteşem Akropolis'tir. Akropolis'in solundan aşağı inen eğimli yokuşta; imparatorluk sarayları, köşkler,

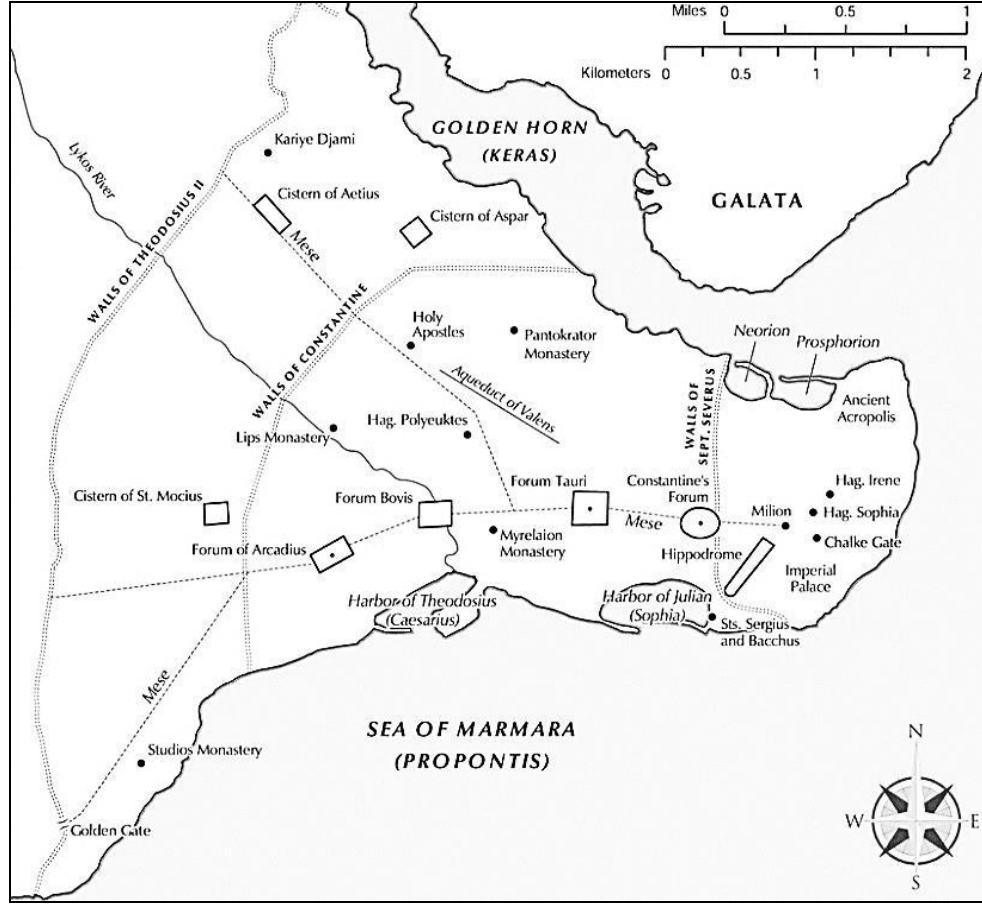
bahçeler ve hamamlar yer almaktadır. Vlanga bostanında (Yenikapı) Teodosius limanı, Kumkapı da ise Julianus limanı bulunmaktadır (Kós, 2008).

Mese, Artopoleia (Fırıncılar Mahallesi) Forumu'ndan Marmara manzarasına sahip, teraslar şeklinde düzenlenmiş Tauri Forumu'na uzanmaktadır. I. Theodosius döneminde (364-395) yaptırılan Tauri Forumu'nu, bugün İstanbul Üniversitesi'nin bulunduğu alanda yer alan saray, altında tapınaklar olan Kapitol binası, hamam ve bazilika çevrelemektedir. Etrafında ise çok sayıda yer altı sarnıcı bulunmaktadır. Forumu, üzerinde heykel yer alan I. Theodosius sütunu dikilmiş ve Anemodulion adı verilen 12 rüzgârı gösteren bir anıt yapılmıştır. Forumun güneyindeki Mese'nin üzerine ise Theodosius'a atfedilen zafer takı eklenmiş ve kemerli bir yol yapılarak burası imparatorluk kapısı olarak hizmet vermiştir (Kuban, 1996).

Şehrin kuruluşundan 85 yıl sonra 413'te, II. Theodosius'un hükümdarlık yıllarının başında, büyüyen şehri kale durumuna getirme ihtiyacı doğmuş, bugün hala ayakta olan surlarla şehir genişletilmiştir. Bu dönemde yangınlarda zarar gören binalar onarılmış; Ayasofya Kilisesi, Akhilleus hamamları ve Senato binası yeniden hayat bulmuştur (Millingen, 2003) (Şekil 3.8).

I. Ioustinianos dönemi (527-565), Bizans İmparatorluğu'nun ve başkentinin en ünlü dönemidir. 532 yılında çıkan Nika ayaklanması sonucu, kentin büyük bölümü tahrip olmuş, bu ise imparatora kenti, kendi istediği gibi yeniden biçimlendirme ve yeni-büyük anıtlar yapma olanağı vermiştir. Aya İrini ve Ayasofya Kiliseleri ile kara surları onarılmış, Hippodrom'un güneyinde Hagios Sergios ve Bakhos Kiliseleri ile Bazilika ve Binbirdirek Sarnıçları yapılmıştır. VII. yüzyılın başında ise kent gelişimi gerilemeye başlamıştır (Mantran, 2015).

VIII. yüzyılda Doğu Roma İmparatorluğu yok olmuş, ortaya karanlık, düzensiz bir Ortaçağ Bizans Devleti çıkmıştır. Eski anıtlar terk edilmiş ya da başka amaçlarla kullanılmaya başlanmış, amfi tiyatro yıkılmış, Zeuksippos Hamamı'nın bir bölümü kışlaya, bir başka bölümü hapisaneyeye dönüştürülmüş, su kaynakları artık halk hamamlarının yükünü taşıyamaz hale gelmiştir. Deprem, veba salgınları ve düşman saldırıları ile kent çevresi harabeye çevirmiş, kent yaşamı ise büyük bir sarsıntı geçirmiştir (Kuban, 1996).

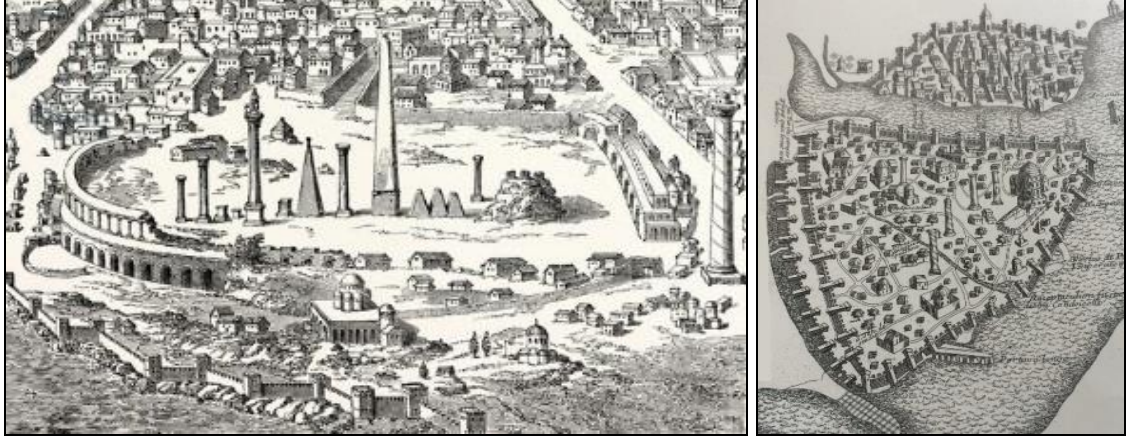
Şekil 3.8: II. Theodosius Dönemi Kent Gelişimi (Anon., 2015a).

İmparator Theofilos döneminde (829-842) Büyük Saray'da birçok yenileme olmuş, saray duvarları ve şehrin surları, özellikle de deniz surları onarılmıştır. I. Basileios'un (867-886) imar etkinlikleri, önceki iki yüzyılın perişanlığını biraz olsun gidermiştir. Fakat X. yüzyıldan sonra, yapılan imar etkinlikleri artık etkileyici kamu yapıları veya imparatorluk forumları inşa etmek değil, onları onarmak veya Büyük Saray'a ekler yapmak şeklinde olmuştur. Bu dönemde yapılan en büyük eser ise; 1045'de Magnaura Sarayı yakınlarında açılan Konstatinopolis Üniversitesi'dir (Kuban, 1996).

XII. yüzyılda daha dar topraklarda hüküm süren imparatorlar gücünü yitirmiştir. Bu dönemde Blahernai (Tekfur) Sarayı yapılmaya başlamış ve çevresi gelişmiş, eski Büyük Saray hapishane olmuştur. Yönetimdeki eksikler, imparatorun yetersiz ve güçsüz oluşu ise çöküşü hızlandırmıştır (Mantran, 2015).

1204'te IV. Haçlı Seferi sonunda, Latinler kenti yağlamamış, kamu alanlarını bezeyen bütün anıtları, büyük yapıları ve revakları yıkmış, Hippodrom'u talan etmiş ve daha

sonrada kentte de hiçbir yapım etkinliğinde bulunmamıştır. 1261’de kent tekrar Bizanslılar tarafından geri alınmış, fakat şehir geçirdiği veba salgını, deprem gibi bir dizi felaketten sonra kendini toparlayamamış, bu dönemde sadece tersaneler ve limanlar onarılmıştır. Şehir, 1394’te II. Beyazıt ve 1422’de II. Murat tarafından kuşatılmış, imparatorluğun son iki yüzyılda ayakta kalmak için verdiği mücadele, 1453’te Fatih’in şehri almasıyla son bulmuştur (Kuban, 1996) (Şekil 3.9).

Şekil 3.9: XV. Yüzyıl’da Panvinius’un Hippodrom Gravürü ve 1420 Boundelmonti’nin Konstantinopolis Gravürü (Yıldırım, 2008).

Osmanlı Dönemi:

1453’te II. Mehmet (Fatih), yıkılmış ve viran bir şehir ele geçirmiştir. Sultan hemen imar çalışmalarına başlamış, imparatorluğun çeşitli yerlerinden Müslüman, Hristiyan ve Yahudi zengin halkı göçe zorlayarak kente yerleştirmiştir. Tauri Forumu’nun Haliç’e bakan, Constantinus ve Leo’dan kalma saray kalıntıları olan kısmına saray (Eski Saray) inşa edilmiştir. Bu dönemde başta Ayasofya olmak üzere kiliseler camiye çevrilmiş, bunun yanı sıra; Fatih Cami, Eyüp Sultan Cami ve At Meydanı’nda Orta Cami inşa edilmiştir. Şehrin surlarını, su kanallarını ve yollarını onarmış, limanlarını yenilemiştir. Şehir başkent olduktan sonra ise; Haliç ve Boğaziçi’nin girişini kontrol eden Sarayburnu’nda, Byzantion Akropolü’nün sınırlarında Topkapı Sarayı’nın (Saray-ı Cedid) inşaatına başlanmış, 1467’de Bab-ı Hümayun adıyla bilinen Hükümdar Kapısı sarayın dış avlu kapısı olarak bitirilmiş, iç surlar içine de Hünkar Cami ile Çinili Köşk yaptırılmıştır (Kós, 2008).

Fatih döneminde, kentin ana ulaşım aksı Mese ve üzerindeki başlıca düğüm noktaları, kuruluşundaki yerini korumuştur. Büyük ölçüde tahrip olmasına rağmen kentin başlıca

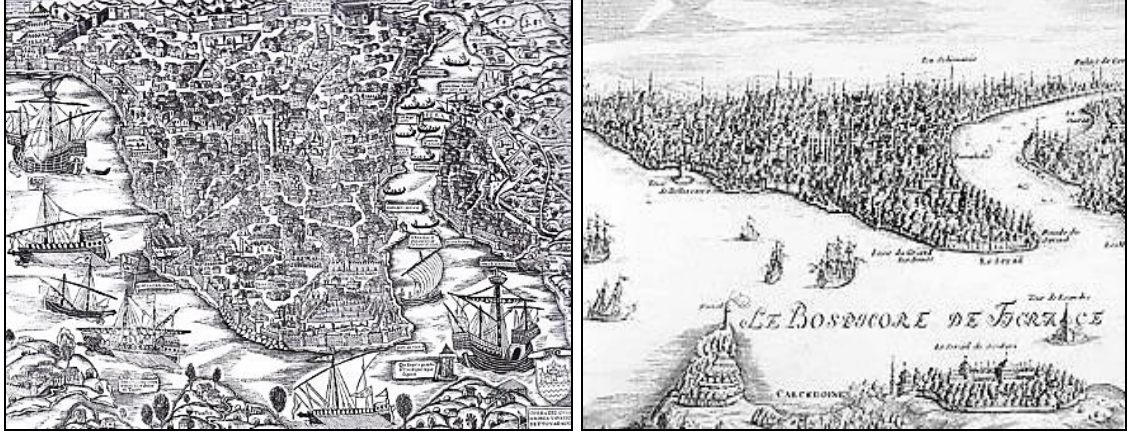
merasim meydanı olan Hippodrom, ilk sarayın inşa edildiği Tauri Forumu (Beyazıt Meydanı) ve ilerisindeki Bovis Forumu (Aksaray Meydanı) kent strüktürünün düğüm noktaları olmuştur. Fatih Külliyesi de yeni bir odak yaratarak kentin gelişimini yönlendirmiştir. Şehrin merkezi iş alanı ve ana limanı ise, yine aynı yerde kalmıştır (Kuban, 2010b).

Fatih döneminde çarşıların bulunduğu iki taş yapı bulunmaktadır. Bunlardan baharat satılanı şimdiki Valide Cami yanındayken, diğeri 1461'de Constantinus Sütunu yakınlarında eski Bizans çarşısı kalıntılarının üzerine yapılan bedestenlerdir. Bu bedesten çevresinde, loncalara ve satılan eşyaların türüne göre düzenlenmiş sokaklar ve sıra sıra ahşap dükkânlardan oluşan çarşılar oluşturulmuştur. Büyük bedestende (Bedesten-i Atik - İç Bedesten); değerli eşyalar satılmakta, etrafında kemerlerle süslü, avlusu olan revak biçimli hanlar, kervansaraylar yer almaktadır (Carbognano, 1993).

Fatih, Osmanlı ileri gelenlerinden kamu yapıları, camiler, medreseler, imaretler, hanlar inşa ettirmelerini istemiştir. Bunların içinde ilki ve en önemlisi ise Constantinus Forumu (Çemberlitaş) yakınlarına yapılan Mahmud Paşa Camisi (1462)'dir. Bunun dışında, Bizans döneminde kullanılan Saraçhane çarşısı yapılandırılmıştır. Sirkeci yakınlarındaki gümrük korunmuş, Tauri Forumu yakınlarında ise simli ve sırmalı dokumaların yapıldığı Simkeşhane yaptırılmıştır (Kuban, 1996).

Fatih Sultan Mehmet'in güç politikasını II Beyazid (1481-1512) da sürdürmüş, eski Tauri Forumu'nda, kilise kalıntıları üzerine 1501-1506 yılları arasında bir cami ve çevresine han, hamam, medrese, düşkünlerevi ve türbeden oluşan bir külliye yaptırmıştır. Yine bu dönemde padişahın sadrazamı ve veziri tarafından, At Meydanı yakınındaki Firuzğa Cami ve Çemberlitaş'taki Atikalipaşa Cami yaptırılmıştır (Mantran, 2015).

I. Selim döneminde (1512-1520) Konstantinopolis, halifeliğin merkezi ve tüm İslam dünyasının başkenti olmuştur ve pek çok kilise camiye çevrilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) ise; büyük ve geniş çaptaki imar ve düzenleme faaliyetleri ile sultan ve vezirleri cami külliyelerinin yapımında birbiri ile yarışmışlar, şehri yapılandırmışlar, kent planlaması yönünden önemli yerlere inşa edilen camilerle kentin görünümünü yeniden oluşturmuşlardır (Müller-Wiener, 2007) (Şekil 3.10).

Şekil 3.10: 1520 Vavassore'nin ve 1672 Grelot'un Haritaları (Yıldırım, 2008).

Süleyman'ın 40 yıllık hâkimiyetinde; Bizans su kemeri yeniden onarımdan geçmiş, ilaveler yapılmış ve yeni su kaynakları eklenmiştir. 1550 yılında Mimar Sinan tarafından Eski Saray bahçesinin bir kısmı ve Haliç yamaçları üzerinde Süleymaniye Cami ve külliyesinin temelleri atılmıştır. Saraçhane'de Bozdoğan Kemerinin yanında Şehzadebaşı Cami (1543-1548) inşa edilmiş, Eski Saray yeniden yapılsada, paidat Topkapı'ya taşınmıştır. Ayasofya önünde ve Hippodrom etrafında yeni bir manzara ortaya çıkmış, meydan imar edilmiştir (Kós, 2008).

XVI. yüzyılın ikinci yarısında limanın hemen arkasında Tahtakale'de Rüstempaşa Cami ve külliyesi inşa edilmiş, At Meydanı'nda Sadrazam İbrahim Paşa için saray yaptırılmış, meydanının güneyinde Sokullu Mehmed Paşa Külliyesi kurulmuştur. Bunun yanı sıra, Sandal Bedesten yapılarak bölge tamamen ticarete ayrılmıştır (Kuban, 1996).

Osmanlı kültürü ve kent anlayışı ile şehir büyük bir değişime uğramış, antik dönem anıtlarının çevresindeki forumlarda farklı mekânsal düzenler ortaya çıkmıştır. Augusteion Meydanı, Hippodrom, Constantinus, Tauri ve Bovis Forumları; Ayasofya, At Meydanı, Çemberlitaş, Beyazıt ve Aksaray meydanlarına dönüşmüş, meydanların anlamları, biçimleri ve onları tanımlayan sınır öğeleri farklılaşmıştır (Ahunbay, 2011).

Sokakların büyük bölümü Bizans döneminde olduğu gibi kalmış, ancak ana yollarda biraz değişiklik meydana gelmiş; revaklar yok olmuş, düğümler etrafında gelişen mahalleler nedeniyle yollar daralmıştır (Çelik, 2015). Düğüm noktalarında mahalle mescitleri, çeşmeler, sıbyan mektepleri, daha büyük düğümlerde külliyeler vardır. Bu hiyerarşik bir yapıdır. Sultan külliyesi, bu hiyerarjinin başında gelir ve kent fizyonomisinin röperlerini oluşturur (Kuban, 2010b).

XVII. yüzyıl, başkente iki anıt kazandırmıştır. At Meydanı'nın batısında eski Bizans sarayı arazisinde Sultanahmet Külliyesi (1616) ve Eminönü'nde sahilde yer alan Valide Sultan (Yeni Cami) Külliyesi (1597-1663) inşa edilmiştir. Bu yüzyılın ikinci yarısında ise Divanyolu (eski Mese) boyunca camiler ve medreseler yapılmıştır (Çelik, 2015). Sultanahmet Cami, şehir manzarasında Hippodrom'un boşluğunu doldurmuş ve Bizans Kilisesi'ne yaraşır bir rakip olarak ortaya çıkmıştır. Valide Sultan Cami, çarşı semtinde denizin önünde limana estetik bir değer katmış ve bu iki cami külliyesi ile şehir silüetini tamamlamıştır (Kós, 2008).

XVIII. yüzyılın başında Avrupa mimarisindeki modaların benimsenmesine doğru ilk adımlar atılmış, Osmanlı baroğu örnekleri arasında yer alan Nur-u Osmaniye Külliyesi ve Laleli Külliyesi inşa edilmiştir. Dönemin en sanatsal eseri ise, Bab-ı Hümayun Kapısı önündeki Sultan Ahmed Çeşmesi olmuştur (Çelik, 2015).

Kentin önemli strüktürel değişimleri, II. Mahmud dönemi (1808-1839) ile başlamıştır. Bu değişimlerin ilki, yeni yapılan köprüler olmuştur. 1838'de açılan ilk ahşap Unkapanı yaya köprüsü ve 1845'te Abdülmecid'in (1839-1861) annesinin yaptırdığı Karaköy (Valide Sultan) Köprüsü, kentin önemi giderek artan ana arterlerini oluşturmuştur. İkinci önemli strüktürel değişim; sultan saraylarının II. Mahmud'un saltanat döneminden başlayarak gözden düşmesi ve yer değiştirmesidir. Abdülmecid ise Topkapı Sarayı'nın sultan konutu statüsünü sona erdirmiştir. Bu değişim Sarayburnu'nun fiziksel ve işlevsel dönüşümünü de beraber getirmiştir. Abdülaziz (1861-1876) ilk saltanat yıllarında Topkapı Sahil Sarayı büyük yangında tahrip olduktan sonra, demiryolunu saray bahçesinden geçirmiştir. 1874'te açılan Edirne-İstanbul demiryolu ile saray surlarının, özellikle Sirkeci tarafındaki bölümünün bazı köşk ve kasırları yıkılmak zorunda kalmıştır (Kuban, 2010b) (Şekil 3.11).

Şekil 3.11: XIX. Yüzyılda Allom'un At Meydanı ve Halic Gravürü (Allom, 2013).

II. Mahmud döneminden sonra kentin anıtsal yapılarının mimari üslubu da değişmiştir. Bu dönemde II. Mahmud Türbesi ve Sebili (1839), Divanyolu'na hava getiren en önemli yapılardır. Bunun yanında devlet tarafından yaptırılan kamu yapılarında ölçünün tümüyle kaçırıldığı yapılara da rastlanmaktadır. Fossati'nin Bab-ı Hümayun ile Sultanahmet arasında, Ayasofya'nın önüne yaptığı büyük ölçekli ve neogrek üslubundaki Darülfünun, Eski Saray avlusunda inşa edilen Seraskerlik, Çemberlitaş'ta inşa edilen Bâb-ı Âli (1844) gibi yapılar kenti o zamana kadar olmayan ölçüde değiştirmiş, İstanbul'un geleneksel dokusu ve yapı boyutları, Batı mimari geleneğinin anıtsal ölçüleri karşısında ezilmiştir (Kuban, 2010b).

Abdülmeccid ve Abdülaziz saltanatları da Batılı kent olma çabasına sahne olmuştur. II. Abdülhamid dönemi (1876-1909) ise; İstanbul'daki her yeni yapının ithal örneklerle göre inşa edildiği bir dönemdir. Bu dönemde; Art Nouveau akımının etkisi ile Düyun-u Umumiye binası (1881), Alman Mimar A. Jasmund tarafından Sirkeci İstasyonu (1887), neoklasik yapıdaki Arkeoloji Müzesi (1907) inşa edilmiştir (Kuban, 2010b) (Şekil 3.12).

Şekil 3.12: XIX. Yüzyılda Fossati'nin Ayasofya Meydanı Gravürleri (Anon., 2015b).

Tanzimat Fermanı (1839)'yla yaşama geçirilen kurumsal reformların kent dokusundaki yansımaları, kentin klasik Osmanlı-İslam görünümünü Avrupalı üslup ve unsurları içeren daha kozmopolit bir görünüme getirmiştir. Tanzimat Fermanı'nın ilanından 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanına kadar geçen yetmiş yıl içinde, yabancı mimar ve mühendislere iddialı ve kapsamlı kent tasarım projeleri hazırlattırılmıştır. Bu projelerin amacı ulaşım ağını modernleştirmek ve Batı teknolojisi ile kültürünü esas alan bir kent imajı geliştirmektir. Şehre yeni görünüm verme isteğiyle yapılan imar düzenlemeleri sırasında ise birçok tarihsel zenginlik korunamamış ve yok olmuştur (Çelik, 2015).

XX. yüzyılın başlarında Sirkeci’de yer alan Posta Telgraf Nezâreti (1905-1909) (bugün Büyük Postane binası), Sultanahmet’te Atmeydanı’nın kenarındaki Defter-i Hâkanî (1910) (bugün Tapu Kadastro binası), Sirkeci-Bahçekapı arasında ticaret bölgesinde yer alan Vakıf Han (1911-1926) ve Liman Han (XX. yüzyılın başı) ulusal mimarlık döneminin anıtsal yapıları arasındadır (Yönetim Planı, 2011).

Cumhuriyet Dönemi:

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuyla birlikte İstanbul, başkentlik işlevini kaybetmiş, kent nüfusu azalmış, devlet dairelerinin taşınmasıyla birçok bina fonksiyonunu yitirmiş ve beraberinde köhneleşme yaşanmıştır. Fakat bu dönemde de bölge ayrıcalıklı konumunu sürdürmüş, Haliç ve Marmara iç denizinin yarattığı doğal değerler, insan eliyle oluşturulmuş çevre öğeleri ve ulaşım bağlantıları ile kentin çekim merkezi olmaya devam etmiştir. Yapılan yeni düzenlemeler çerçevesinde, İstanbul Arkeoloji Müzesi ve Evkaf Müzesi yanında Topkapı Sarayı ve Ayasofya da dünyanın en önemli müzeleri haline getirilmiştir (Yönetim Planı, 2011).

1920’lerin en övgüye değer kentsel yenileme projesi, Cumhuriyet’in ilk belediye başkanı Haydar Bey’in yaptırdığı ortasında eliptik havuzu olan, havuz etrafından tramvay hattı geçen, büyük ağaçların gölgesinde kahveler ve derme çatma dükkânlar bulunan Beyazıt Meydanı’dır (Kuban, 1996).

1925’te Unkapanı, Aksaray ve Yenikapı’yı birbirine bağlayan Atatürk Bulvarı’nın açılma çalışmaları sırasında; Firuz Ağa, Revani Çelebi Mescidi gibi mescitler, türbeler ile birlikte birçok çeşme ve tarihi yapı yıkılmıştır (Yönetim Planı, 2011).

1930’larda yurt dışından plancılara ülkeye çağırılmasıyla yeni bir dönem başlamıştır. Alman şehircilerden Alfred Agache, J.H. Lambert ve Herman Elgötz, şehrin gelişmesi için öneriler sunmuştur (Eyice, 2009). 1933 yılındaki Elgöst planı, büyük tarihsel kentlerle ilgili, o dönemde geçerli olan düşünceleri özetlemiştir. Fakat ülke savaştan yeni çıkmanın bunalımı içinde olduğundan ve hükümetin kalkınma planlarında İstanbul’a öncelik tanınmamasından dolayı plan uygulanamamıştır (Kuban, 1996).

1937’de ünlü Fransız kent planı Henri Prost belediyeye danışman olarak getirilmiştir. İstanbul’un yapısında önemli izler bırakan Prost planı, günümüzde hala bazı ilke ve uygulamalarda geçerliliğini korumakla birlikte, bölgesel bazda kalmış, kenti genel bir

gelişme perspektifi içinde değerlendirememiştir. Atatürk'ün ölümü ardından yaşanan II. Dünya Savaşı, bu planın uygulamasını geciktirmiş ve plan ancak yirmi yıl sonra uygulamaya konabilmiştir (Mantran, 2015).

Lütfi Kırdar'ın (1938-1950) belediye başkanlığı döneminde, Eminönü Meydanı başta olmak üzere birçok meydan düzenlenmiş, Sultanahmet Adliye Sarayı yarışması açılmış, eski anıtların onarımı ve yeniden canlandırılması için çalışmalar yapılmıştır (Kuban, 1996).

1950–1960 yılları arasında başbakan Adnan Menderes'in öncülüğünde başlayan imar hareketleri; demografik gelişmenin baskısıyla tarihi kent dokusunda trafiğin rahatlatılması ve kentin güzelleştirilmesi amacıyla meydanların genişletilmesi ve restorasyonların yapılması gibi çözümler amaçlamış, fakat sonucunda Tarihi Yarımada'nın en eski aksı üzerindeki tarihi eserler ya ortadan kaldırılmış (Murat Paşa Hamamı), ya tıraş edilmiş (Simkeşhane), ya karayolu standartlarına göre yeni yollar açılmasıyla binaların temelleri havada kalmış (Bayezid Hamamı) ya da toprağa gömülmüştür (Ragıp Paşa Kütüphanesi). 1958 yılında ise; Prof. Piccinato tarafından hazırlanan Nazım Planı, İstanbul'un betonlaşarak büyümesi tehlikesine karşı kentin kültürel ve tarihi çevrenin korunmasını, metropoliten bir yönetim oluşturulmasını, planlamaya halkın katılımının sağlanması ilkelerini öngörmüştür (Yönetim Planı, 2011). Bu dönemlerde İstanbul'da şehircilik adı altında birçok proje üretilmiş, daha sonra yapılan işler tümüyle ortadan kaldırılmıştır. Fakat bu sırada korunması gereken birçok eser ve mekân feda edilmiş, geri dönülemeyecek kayıplar verilmiştir (Eyice, 2013).

1963-1983 yılları arasında İstanbul'un geleneksel merkezindeki dar sokakların, taşıt trafiğinin getirdiği yükü taşımaya elverişli olmaması, otopark yetersizliği vb. sorunlar MİA (Merkezi İş Alanı)'nın erişilebilirliğini azaltmıştır. Merkezi gelişimin konut alanları üzerine baskı yapması, imalathane ve toptan ticaret birimlerinin ağırlıklı yer bulması, buradaki konut alanlarında yaşayanların alanı terk etmesine ve konut profilinin değişmesine neden olmuştur (İBB, 2003). Süleymaniye gibi konut ağırlığının çok olduğu alanlarda orta sınıf halk yok olmuş, burası taşradan gelen hamalların, işçilerin barınağı haline gelmiştir. Dar sokaklı, ağaçların gölgesinde ufak meydanlı organik şehir dokusu, araç yolları açma ve yol genişletme çalışmaları nedeniyle bozulmuş, pek çok

eski konut alanı nitelik değiştirmiş; bekâr odaları, depolar, küçük işyerleri ve atölye olarak kullanılmaya başlanmıştır (Eyice, 2013).

Diğer yandan, bu dönemlerde gerçekleştirilen yol açma çalışmaları ve yeni devlet daireleri inşaatları gibi faaliyetler, birçok arkeolojik kalıntının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Büyük Saray, Hippodrom, Aya İrini güneyindeki kazılar vb. nedeniyle oldukça önemli yapılar ortaya çıkarılmıştır. Sur içerisinde İstanbul Ticaret Odası binası (İstanbul Ticaret Üniversitesi) gibi inşa edilen bazı büyük yapılar ise, Cumhuriyet devri mimarisi için önemli örnekler arasına girmiştir (Yönetim Planı, 2011).

1983'ten itibaren İstanbul planlama çalışmalarını yöntem, içerik ve biçim açısından etkileyecek olan yasal mevzuat değişiklikleri ve yeni yasalar gündeme gelmiştir. Bunlar; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, 3194 sayılı İmar Yasası, 2634 sayılı Turizm Teşvik Yasası'dır (İBB, 2003) (Şekil 3.13).

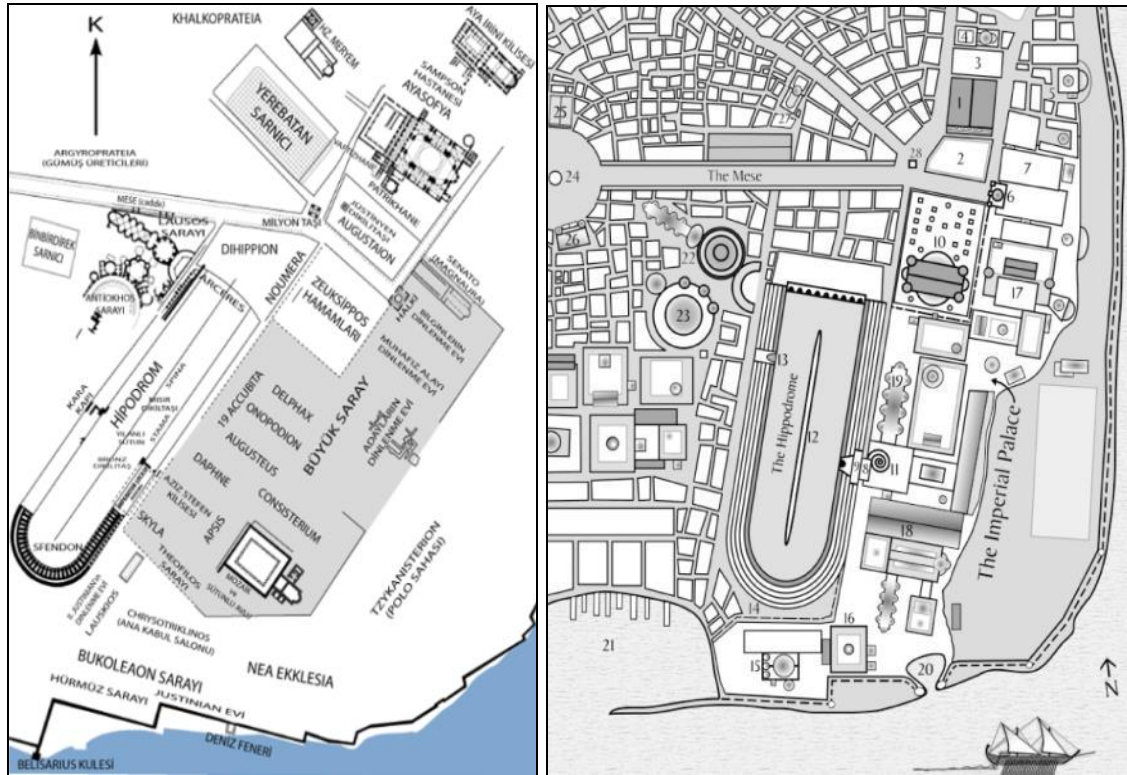
Şekil 3.13: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi (Alan Başkanlığı, 2015).

3.1.10.2. Sultanahmet Meydanı ve Çevresi

Doğu Roma ve Bizans İmparatorluğu döneminde Pagan İstanbul'unun Akropolis'i başkent olarak tasarlanmış; saray, imparatorluğun en büyük kilisesi Ayasofya, dünyevi eylemin merkezi ve toplumsal eğlencelerin yapıldığı Hippodrom gibi en önemli binalar, burada toplanmıştır. Bölge; karakterini Osmanlı döneminde de değiştirmemiş, saray çevresine Ayasofya'nın yanı sıra imparatorluğun en görkemli camilerden biri olan Sultanahmet Camii, en büyük hamamlardan biri olan Hürrem Sultan Hamamı burada kurulmuş, Hippodrom At Meydanı'na dönüştürülmüştür (Belge, 2015).

Augustaion Agorası: Constantinopolis'in en önemli törensel ve siyasi yaşamının merkezini oluşturan Augustaion, günümüzde şekil değiştirmiş haliyle Ayasofya

Meydanı olarak, şehrin en eski kentsel mekânını oluşturmaktadır. Byzantion’da agora olarak kullanılan 150 m’lik kare-dikdörtgen biçimindeki Augustaion, Constantinus tarafından yeniden inşa edilerek annesi Augusta Helena’ya adanmış, çevresi revaklarla çevrili alanın ortasına birçok imparator heykelini diktirmiş, sütunlar ekletmiştir. 532’deki Nika ayaklanmasından sonra alanın ve Ayasofya’nın yenilenmesi, Büyük Saray’ın ön avlusu niteliğindeki bu imparatorluk meydanının görünümünü bütünüyle değiştirmiştir. Meydan; kuzeyinde Ayasofya, doğusunda Büyük Saray’ın ana girişi, Senato ve Magnaura Sarayı, batısında çarşı, bilim ve kültür merkezi olan Büyük Bazilika, güneyde hâkimlerin davalara baktığı, kâtiplerin tezgâhlarının bulunduğu Regia Revağı ile çevrelenmektedir. Saray ile Million arasındaki Regia Revağı’nın (Kraliçe Revağı) arkasında kentin ünlü hamamı Zeuksippos Hamamı, yanında ise Hippodrom girişi vardı. Bazilika’nın yakınında ise kentin en ünlü okulu Tetradesion Oktagonon yer almaktadır (Kuban, 1996) (Şekil 3.14).

Şekil 3.14: Augustaion, Büyük Saray ve Hippodrom Yerleşkesi (Anon., 2015c).

Büyük Saray: Büyük Saray, kentin Marmara Denizi’ne bakan yamacında, birbirine arkadlar, köprüler ve koridorlarla bağlanan çok sayıdaki salon, avlu, şapel ve servis mekânlarından oluşan büyük yapı kompleksidir. Eski Akropolis’in güneydoğu ucunda teraslar üzerine serpiştirilen yapılar, kentin anıtsal görünümüne büyük ölçüde katkıda

bulunmuştur. Saray, Constantinus döneminde (324-337) yapılmaya başlanmış, Iustinianos'un (527-565) özgün tasarımıyla gelişmiştir. Üst kotta yönetim merkezi, altında Dafne Sarayı (İmparator dairesi), kuzeyde ise Magnaura Sarayı'ndan oluşan üç bölümü vardır. Deniz yönünde de, üç ana kot bulunmaktadır. En üst kotta; asıl yerleşim alanı, ikinci kotta pavyonlar, kiliseler, şapeller, bahçelerden oluşan özel yaşam alanı, en alt kotta Bukoleon Sarayı ile liman bulunmaktadır. Toplantı ve tören salonu olan Magnaura Sarayı'ndan, Senato ve Ayasofya'ya geçiş vardır. Dafne Sarayı ise Büyük Saray'ı Hippodrom'un imparator locasına bağlayan önemli bir yapıdır (Kuban, 1996).

Hippodrom ve Anıtları: Byzantion'u Roma İmparatorluk sınırına katan Septimius Severus (193-211), kentin yeniden yapımı sırasında Hippodrom'u inşa ettirmiş, bu yapı Constantinus (324-337) tarafından Roma'daki Circus Maximus modeline göre genişletilmiş ve yapımı bitirilmiştir. 420-440 m uzunluğunda, 117-125 m genişliğindeki yapı, güneybatısında yer alan sphendone (yarım daire biçimli arka duvar) ile tamamlanmıştır. Hippodrom'un her iki tarafında da 30.000 kişilik oturma yerleri bulunan, ortalama 80 m genişliğinde bir arena yer almakta, güneybatı-kuzeydoğu yönünde Mese'ye kadar ulaşmakta, çok katlı bir giriş kapısı ile son bulmakta, doğusunda ise Büyük Saray'a giden kapı yer almaktadır. Hippodrom IV. yüzyıldan itibaren araba yarışlarının, hayvan avının, pantomim gösterilerinin yapıldığı, kent ve imparatorluğun politik yaşamının sürdüğü en önemli olaylara ve törenlere sahne olmuştur (Müller-Wiener, 2007).

Osmanlı döneminde; Hippodrom'un kısmen ayakta duran sphendonesinin sütunları ve mermer oturma yerleri yeni yapılacak yapılar için taş ocağı işlevi görmüştür. Kaybolan Hippodrom, daha sonra yapılan yapılar ile beraber At Meydanı olarak kullanılmaya başlanmıştır. XIX. yüzyıl ortalarından itibaren ise arkeolojik incelemeler başlamıştır (Belge, 2015).

Hippodrom'dan günümüze ulaşan üç antik anıt kalmıştır. Bunlardan bir tanesi örme taş, bir tanesi Mısır hiyeroglif yazılarının olduğu yekpare taştan oluşan dikilitaş, diğeri ise ortada helezoni süslemesi yer alan bronz yılanlı sütundur (Bardill, 2010).

Örme Sütun: Bizans dönemi içinde, değişik ölçülerden yontulmuş kesme taşlardan örülerek yapılmış ve spina üzerine yerleştirilmiş anıt 32 m yüksekliktedir. Anıt çepçepi bronz levhalar ile kaplanmış, bu levhalar önce Araplar, daha sonra IV. Haçlı Seferi

sırasında Latinler tarafından yağmalanarak sökülüştür. Anıtın ilk yapılış tarihi hakkında ise kesin bir bilgi yoktur (Tulgar, 2014).

Mısır Dikilitaşı: Orijinal halinde Karnak Amon-Ra tapınağı önünde bulunan bu anıt, firavun III. Tutmosis (M.Ö. 1502-1488) adına yapılmıştır. İkiz yapılan bu anıtlar Büyük Constantinus döneminde (324-337) biri Roma'ya diğeri Konstantinopolis'e nakledilmek üzere limana gönderilmiş, İmparator Julianus (361-363) döneminde şehre getirilebilmiş, İmparator I. Theodosius döneminde 390 yılında bugünkü yerine dikilmiştir (Sinanlar, 2005). Orijinal hali 34.79 m olan taş kırıldığı için boyu 19.59 m kalmış, bu nedenle altına bir kaide daha yerleştirilmiştir (Bardill, 2010).

Yılanlı Sütun: İki anıtının ortasında yer alan sütun, Yeni Roma'nın inşası sırasında Hippodrom'a dikilmiştir. Delfi'deki Apollon Tapınağı'ndan getirilen anıtta, üç piton yılan birbirlerine dolanmış olarak tasvir edilmiştir. Anıt Perslere karşı kazanılan zaferin onuruna yapılmıştır. Delfililer, Apollo'nun bir piton yılanı ile yaptığı mücadeleye gönderme yaparak, anıtın formunu yılanlardan oluşturmuşlardır. Anıtın başında yer alan yılan başları zaman içinde kaybolmuş, kazılarda bulunan biri ise Arkeoloji Müzesi'nde yerini almıştır (Sinanlar, 2005).

At Meydanı: Osmanlı döneminde Hippodrom'un kuzeydoğu uzantısını oluşturan Ayasofya-yı Kebir Meydanı, Topkapı Sarayı'nın önündeki törenler için yeterli görüldüğünden, yıkık haldeki Hippodrom bir süre olduğu gibi bırakılmış, daha sonra ise işlevsel ve en büyük açık alana dönüştürülerek, askeri talimlerin yapıldığı, cirit ve at yarışları oynanan bir meydana dönüşmüştür (Sakaoğlu, 1994).

At Meydanı, Osmanlı döneminde; önceleri pazar atmosferi içinde çadırların, seyyar tüccarların, sohbet eden insanların olduğu bir kamp yeri görünümündeyken, alan etrafında inşa edilen vezir saraylarıyla giderek prestijli bir konuma gelmiş, yapılan cami, hamam gibi yapılarla zengin bir görünüme kavuşmuştur. Törenler, düğünler, alaylar, bayram tebrikleri, kandil kutlamaları, ramazan eğlenceleri meydanı renklendirmiştir. XVII. yüzyıl itibarıyla Hippodrom'la aynı kaderi paylaşan alan, Osmanlı siyasi tarihinde başta sipahi ve yeniçeri ocakları çatışması, infazlar ve kanlı ayaklanmalar olmak üzere, yaşanan olayların etkisiyle mücadele alanına dönüşmüştür (Şekil 3.15).

Şekil 3.15: XVIII. Yüzyılın Sonunda Melling'in Tasvir Ettiği At Meydanı (Yıldırım, 2008) ve XIX. Yüzyılın Sonunda Ayasofya Meydanı (Bayhan, 2008).

XVIII. yüzyıl sonunda Lale Devri ile Haliç etrafında yoğunlaşan saray ve eğlence bahçeleri ile meydan da başkalaşım sürecine girmiş, Saray At Meydanı'ndan elini çekmiş, yeni ordunun kurulmasıyla ise askerlerin talim yaptığı bir mekâna dönüşmüştür. XIX. yüzyılda başlayan imar çalışmalarında meydan önemli bir yer tutmuş, gelişen açık hava müzesi anlayışıyla Bouvard'ın Paris'teki Concorde Meydanı'nı anımsatan çizimleriyle yeniden düzenlenmesi düşünülmüş, fakat plan; Sultanahmet Külliyesi'ne ait Darüşşifa ile İbrahim Paşa Sarayı'nın yıkılması, zemin kodunun Hippodrom dönemine inmesi, girişin güney istikametinde olması vb. nedenlerden dolayı uygulaması zor ve aykırı olarak değerlendirilmiştir. Meydanın adı, Cemil Topuzlu (1912-1914) tarafından Sultanahmet olarak değiştirilmiştir. XX. yüzyılın ilk çeyreğinde imparatorluğun yaşadığı olaylı günler sonrasında mitingler burada düzenlenmeye başlanmıştır. 1994 yılında meydan, kültürel mirası yeniden hatırlatmak ve öne çıkarmak amacıyla yine At Meydanı adını geri almıştır (Sinanlar, 2005). Günümüzde alan üzerinde, Sultan I. Ahmed Türbesi'nin karşısında İmparator II. Wilhelm tarafından (1901) Osmanlı İmparatorluğu'na armağan edilen, Neo-Bizanten üslubunda, Alman Çeşmesi yer almaktadır (Tulgar, 2014) (Şekil 3.16).

Şekil 3.16: At Meydanı'nın Üzerinde Yer Alan Anıtlar (Orjinal, 2015).

Firuz Ağa Camii: Sultanahmet'te Divanyolu üzerinde 1490 yılında II Beyazıd'ın (1481-1512) hazinedarbaşısı Firuzağa tarafından inşa edilmiştir. 13.50 x 13.53 m plan ölçüsünde kesme taştan yapılmış cami, tek kubbelidir (Yüksel, 1994).

İbrahim Paşa Sarayı (Türk İslam Eserleri Müzesi): Sultanahmet Meydanı'nda Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1521 yılında sadrazamı İbrahim Paşa için saray yaptırılmış, saray 1536'da Paşa'nın katledilmesinden sonra XVII. yüzyılın ikinci yarısına kadar bir süre daha kullanılmış, sonra giderek gözden düşmüş, bazı bölümleri Acemioğlanlar Ocağı, Arslanhane, Tımarhane, Kârhane, Defterhane, Maliye Evrak Hazinesi, Milli Müdafaa Evrak Hazinesi, Kolordu Ambarı, Hapishane, Adliye Arşivi, Askerlik Şubesi gibi değişik işlevler üstlenmiş ve günümüze gelmiştir. Topkapı Sarayı dışında günümüze gelmiş tek XVI. yüzyıl sarayı olan kâgir yapı, dört avlu etrafında örgütlenmiştir. Hippodrom'un temellerinden yararlanarak inşa edilen yapıya, farklı kullanımlar nedeniyle kimi zaman ekler yapılmış, kimi bölümleri ise yıkılmıştır. 1983'ten bu yana ise Türk İslam Eserleri Müzesi olarak kullanılmaktadır (Artan, 1994).

Hürrem Sultan Hamamı (Ayasofya Hamamı): 1556 yılında I. Süleyman'ın eşi Haseki Hürrem Sultan, Mimar Sinan'a kadın ve erkek kısımlarını yan yana getirmeden girilebilen bir çifte hamam inşa ettirmiştir. Bizans'ın en büyük hamamı olan Zeuksippos Hamamı kalıntıları üzerine inşa edilen yapı, 1980'de restore edilmiştir ve günümüzde hala kullanılmaktadır (Belge, 2015) (Şekil 3.17).

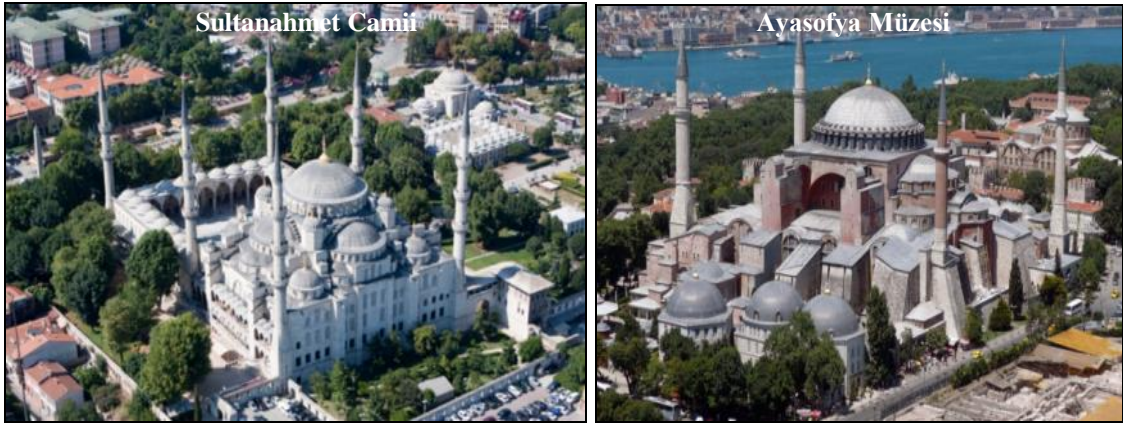
Şekil 3.17: Sultanahmet Meydanı'nı Çevreleyen Önemli Yapılar (Orjinal, 2015).

Sultanahmet Camii: Ayasofya'yı geçmek ve tepe üzerine Hristiyan simgesi yanında Müslüman simgesi yerleştirmek üzere, 1610-1617 yılları arasında I. Ahmed tarafından Mimar Mehmet Ağa'ya yaptırılan cami, eski Bizans Sarayı'nın yoğun kalıntıları üzerine yapıldığı için diğer külliye yapıları ile bütünlük sergilememekte, dağınık ve düzensiz bir

yapı oluşturmaktadır. Cami 1917 yılında törenle açılmış, külliyesinin diğer yapılarının inşaatı ise, 1620 yılında tamamlanmıştır (Kuban, 2013).

İçindeki çinilerle ün yapmış caminin geniş külliyesinden günümüze türbe ve medrese kalmıştır. Dört köşe bir yapı olan türbeye; 1. Ahmed'in karısı Kösem Sultan, oğulları IV. Murad ve Genç Osman ve daha birçok hanedan mensubu gömülmüştür. Caminin doğuya bakan arka tarafında, içinde Mozaik Müzesi'nin de yer aldığı ve günümüzde turistik eşya satan bir çarşı haline gelen arasta bulunmaktadır. Avlunun ortasında, günümüzde kullanılmayan sekizgen bir şadırvan yer almaktadır. Caminin kuzeyinde bulunan, padişahın namaza geldiği zaman camiye girmeden önce uğradığı Hünkâr Kasrı ise Halı ve Kilim Müzesi olarak kullanılmaktadır (Belge, 2015).

Ayasofya Müzesi: Ayasofya, Bizans kültürünün simgesi, Geç Antik-Erken Ortaçağ yapısıdır. Konstantinopolis'in günlük yaşamındaki törensel varlığı, Büyük Saray, Hippodrom ve Augustaion Meydanı ile ilişkisi, Osmanlı başkenti yaşamında kentin baş camisi olması, Topkapı Sarayı ve At Meydanı ile ilişkisi, kentte ona eşi olmayan bir statü kazandırmıştır (Kuban, 2010b) (Şekil 3.18).

Şekil 3.18: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Anıtsal Yapıları (Alan Başkanlığı, 2015).

Ayasofya, İmparator II. Constantinus (337-361) döneminde ahşap çatılı bazilika planlı olarak inşa edilmiş, yangın sonucu yıkılan kilise II. Theodosios (408-450) zamanında bitirilerek yeniden ibadete açılmıştır. 532'de çıkan Nika ayaklanması sırasında yanmış ve İmparator İstunianos (527-565) döneminde, 532 yılında İsidoros ve Anthemios adındaki iki mimara yaptırılmıştır. Depremler yüzünden zarar gören yapının, 558 yılında büyük bir kısmı çökerek kullanılamaz hale gelmiş, İsidoros'un yeğeni Genç İsidoros tarafından kubbe tamir edilmiş ve bu sefer kubbe 7 m daha yükseltilip daha

hafif malzemeden yapılmıştır (Erdoğan, 2012). Devasa kubbe güçlü payandalar ve sütunlar üzerine oturtulmuştur. Kubbe yerden 55 m yüksekliktedir ve 4 büyük kemer üzerine yerleşmektedir (Walsh, 2013).

916 yılında Ortodoks Kâbesi haline gelen yapı, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u almasından sonra camiye çevrilmiş, bu dönemde ilk mihrap koydurulup ahşap bir minare eklemiştir. Daha sonra II. Beyazid bu ahşap minareyi tuğlaya çevirmiş, II. Selim bir, III. Murad iki minare daha eklemiştir. Bahçede; II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed'in Hünkâr Türbeleri, I. Mustafa ve Deli İbrahim'in Şehzade Türbeleri yer almaktadır. Lale Devri'nden sonra 1. Mahmud tarafından camiye birçok ek yaptırılmıştır. Erken Barok-Rokoko üslubunun bu örneklerini; şadırvan, sıbyan mektebi, imaret, sebiller ve kitaplık oluşturmaktadır. 1742-1743 yıllarında biten imaretin Bab-ı Hümayun Kapısı, İstanbul'un en güzel Barok tasarımlarından biridir (Kuban, 2010b).

Bu önemli yapı ve anıtlar dışında bugün proje alanı çevresinde; 1881 yılında inşa edilen Tapu ve Kadastro Müdürlüğü binası (eski Defter-i Hakan-i Nezareti), 1883 yılında inşa edilen Marmara Üniversitesi Rektörlük Binası (eski Hamidiye Ticaret Mektebi), günümüzde İl Kültür Müdürlüğü olarak kullanılan Recep Peker Konağı, Mehmet Akif Ersoy Parkı, Sultanahmet Arkeolojik Parkı ve dükkânlar yer almaktadır. Şekil 3.19'da Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde yer alan Tapu ve Kadastro Müdürlüğü ve Marmara Üniversitesi Rektörlük Binası görülmektedir.

Şekil 3.19: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde İşlevini Koruyan Yapılar (Orjinal, 2015).

3.1.11. Planlama Süreci

Bölgenin imar edilme çabaları şehrin Fatih Sultan Mehmet tarafından alınmasından günümüze kadar sürmüştür. Fetihden sonra Bizans eserleri üzerinde yapılan değişiklikler ve yeni yapı ilaveleri ile daha sonrasındaki parçacı yaklaşımlar Tanzimat Fermanı'na kadar devam etmiştir (Ergun ve Gülersoy, 2008).

Kapsamlı plan çalışmaları 1830'ların sonunda, Moltke tarafından üzerinde çeşitli imar kararlarının da bulunduğu bir haritanın yapılmasıyla başlamıştır. Bundan sonra Marie de Launay (1864), Carl Ch. Lörcher (1922-1928), Herman Elgötz (1933), Alfred Agache (1933), Jack H. Lambert (1933), Henri Prost (1936), Martin Wagner (1938), Piccinato (1960) ve 1960 sonrasında Türk plancılar tarafından devam etmiştir (Şahin, 2008). Bu bölümde "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi'nin gelişmesi üzerinde en fazla etkili olmuş olan planlar ve plan kararları ana hatlarıyla açıklanmıştır.

Cumhuriyet Dönemi Öncesi Planları:

Moltke Planı (1839): Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinin ardından Helmuth Van Moltke tarafından hazırlanan planda; Yarımada'nın ticari ve idari işlerinin yürütüldüğü kalbiyle, Bizans kapıları arasında geniş yollar açılarak Bab-ı Hümayun'dan Aksaray'a, Beyazıt Meydanı'ndan Fatih'e, Eminönü sahilden Eyüp'e bağlanan, oradan da kent surlarına devam eden kesintisiz ve kolay bir ulaşım ağı geliştirilmesi önerilmiştir. Bunun dışında; Haliç ve Marmara kıyıları arasında doğu-batı arterlerini birleştirecek bağlantılar yapılması, ana arterlerin üçer metrelik kaldırımlarla birlikte 15.2 m genişliğe çıkarılması ve iki tarafının ağaçlandırılması, cami ve önemli yerlerin önlerinin açılarak meydanlar yapılması, cami dışında açılacak yol güzergahında kalan çeşme ve kamu yapılarının taşınması, bina sınırlarının sokak hattına taşmaması, ahşap yapıların kagire dönüştürülmesi, Haliç sahilinin temizlenip yeniden düzenlenerek, Sirkeci-Unkapanı arasına ahşap yerine taş rıhtım yapılması gibi planlar geliştirmiştir (Çelik, 2015).

Arnodin Planı (1900): II. Abdülhamid döneminde Fransız mühendis Ferdinand Arnodin kentin çevresinde bir çevre yolu yaparak, Asya ve Avrupa yakalarını demiryolu ile birbirine bağlamayı, aynı zamanda burada yaya ve araç trafiğini de düzenlemeyi önermiş, bunun için Sarayburnu-Üsküdar ve Rumeli Hisarı-Kandilli arasını uygun bulmuştur, ancak proje uygulanmamıştır (Aydemir, 2004).

Bouvard Planı (1909): Joseph Antonie Bouvard, şehir için yeni bir imaj önermiş; At Meydanı, Beyazıt Meydanı, Galata Köprüsü ve Yeni Cami Meydanı'nda düzenli, simetrik, anıtları vurgulayan çizimler yapmıştır. Fakat kenti görmeden çizdiği planlar, eskizden öteye gidememiş, yeniden düzenlenecek mekânlar arasındaki bağlantılar belirtilmemiş, proje bütüncül bir kentsel tasarımına dönüşmemiş, kentin kendine özgü yaşam dokusu ve karışık topoğrafyası göz ardı edilmiştir (Çelik, 2015).

1933-2000 Dönemi Planları:

Agache ve Lambert (1932): İstanbul'un planlanması kapsamında düzenlenen fikir yarışması için davet edilen plancıların yaklaşımları, eski kültürün yeni ihtiyaç ve medeniyet koşulları ile birleştirilmesinde, şehrin biçimini, geçmişini, iktisadi ve doğal durumunu gözetmesi gibi konularda yeterli çözüm üretilmediği gerekçesiyle yeterli bulunmamıştır (Şahin, 1995).

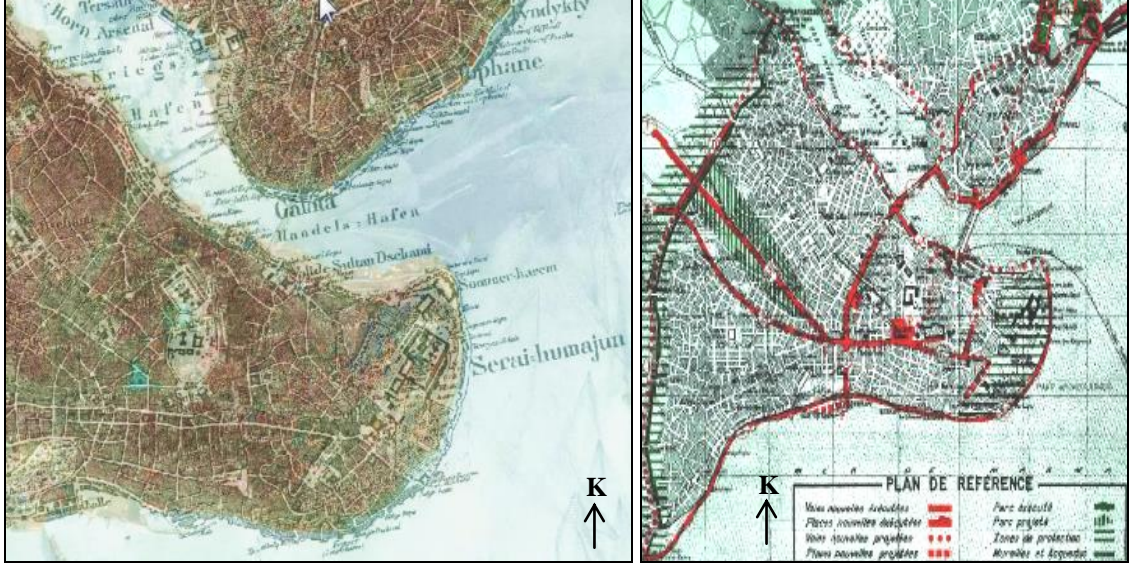
Elgötz Planı (1933): Herman Elgötz şehri; biçimi, konumu, geçmişi, iktisadi ve doğal durumuyla değerlendirerek korumayı, eski kültürü yeni ihtiyaç ve medeniyet koşullarıyla birleştirmeyi amaçlamıştır. Eski anıtları korumayı ve aralarında sirkülasyon yolları sağlamayı, şehrin silüetini bozmadan kenti denize dönük kurmayı, Haliç'e bakan tepelerde ticaret, Beyazıt'ta yönetim ve Sultanahmet'te kültürel kullanımlar olmasını önermiştir. Bunun yanı sıra; mevcut yolların genişletilmesi, Haliç ve Marmara kıyılarında sahil yolları yapılması, Karaköy-Eminönü, Unkapanı-Azapkapı ve Eyüp-Sütlüce arasında köprü yapılması fikrini geliştirmiş, bu önerilerin çoğu uzun dönemde de olsa büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir (Ergun ve Gülersoy, 2008).

Wagner (1935): Alman şehirci Martin Wagner, İstanbul'u çevresiyle beraber ele almış, ulaşım, liman, park, toprak hukuku, iskân konularında ayrıntılı önerilerde bulunmuş, fakat yeterli görülmemiştir (Şahin, 1995).

Prost Planı (1936): Henri Prost'un 1951 yılına kadar yürürlükte kalan Nazım İmar Planı; Eminönü Meydanı'nın genişletilmesi, Yeni Cami etrafının açılması, Galata Köprüsü'nün Haliç içlerine kaydırılarak yenilenmesi ve iki ucunda düzenli alanlar yaratılması, Sarayburnu'nun depo ve yük garından arındırılması, Sultanahmet'te yer alan arkeolojik ve turistik sahaların korunup geliştirilmesi, Sarayburnu-Küçükayasofya arasına arkeoloji parkı yapılması ve silüetin korunması için yapılara yükseklik sınırı getirilmesi kararlarını içermektedir. Bunun dışında; Haliç kıyılarına, ticaret ve sanayi tesisleri sokması ve sanayi yolları planlanması, Kapalıçarşı ve çevresinin bütünüyle modern bir şekle sokularak geniş yollar ve otopark alanları ile çevrilmesi gibi yanılırları da olmuştur. Planın bazı ilkeleri benimsenmiştir (Ergun ve Gülersoy, 2008) (Şekil 3.20).

Menderes Operasyonları (1950-1960): Adnan Menderes'in başbakan olduğu dönemde, çok katlı yapıların çevrelediği geniş yollar ve meydanlar açılarak eski kent

dokusu tahrip edilmiş, deniz doldurularak Sirkeci'den Florya'ya kadar uzanan sahil yolu inşa edilmiş ve tarihi deniz surları kara surları haline getirilmiş, önlerine ise balıkçı barınakları yapılmış, Eminönü-Unkapanı yolu yapılırken Haliç surları tespiti dahi yapılmadan yıkılmış, birçok tarihi eser yok edilmiş, Atatürk Bulvarı'na cephesi olan eserler tamamen yıktırılmış ve Manifaturacılar Çarşısı inşa edilmiş vb. birçok yanlış uygulama yapılmıştır (İBB, 2003).

Şekil 3.20: 1839 Moltke Planı (Envanter, 2015) ve 1936 Prost Planı (Kart, 2008).

Högg ve Piccinato Planları (1956-1960): 1956 yılında Alman Prof. Hanns Högg, çalışmaları yönetmek için İstanbul'a davet edilmiş ve detaylı plan çalışmaları yapmıştır. Fakat yaptığı çalışmalar, Menderes Operasyonları sonrası plansızlık tartışmalarını ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Bu tarihte İstanbul İmar ve Planlama Müdürlüğü kurulmuştur. 1958 yılında danışman olarak görev yapan Prof. Piccinato, İstanbul'un Marmara Bölgesi ve tüm ülke bütününe yönelik bir biçimde planlanması gerektiğini savunmuştur. İstanbul'u sanayi şehri olmak yerine idari, kültürel, ticari ve ekonomik bir merkez olarak geliştirilmek ve liman ile sanayi tesislerini şehir dışına taşımak üzere planlar hazırlamıştır. Şehrin biçiminin tek merkezden dairesel büyümesi yerine lineer büyümesi gerektiğini, aksi halde doğal ve tarihi çevrenin korunamayacağını belirtmiş, şehrin genel karakterini oluşturan mekânların çevresiyle birlikte korunması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak yapılan çalışmalarla, yıkılacak derecede tehlikeli binalara raporlar düzenlemesi yoluyla kamulaştırma yapılmasını sağlamış ve birçok tarihi mekânın yok olmasına neden olmuştur (Şahin, 1995).

1/5.000 Ölçekli İstanbul Sur İçi Nazım Planı (1964): Planda Eminönü Bölgesi için; az yoğun ve karakterini muhafaza eden iskân bölgelerinin ve Hanlar Bölgesi'nin korunması, Marmara sahilinde sur görüşleri kapanmadan turistik tesislere imkân verilmesi, Haliç sahilinin turizm bakımından ıslah edilmesi ve sanayi tesislerinin genişletilmemesi, eski eserlerin çevresiyle birlikte korunması, tarihi surların önünde 500 metrelik yeşil bant oluşturulması ve yeşil alanların korunması vb. kararlar alınmıştır (Ergun ve Gülersoy, 2008).

Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (1990): Gündüz Özdeş tarafından hazırlanan planın amacı; alanın tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin korunması ve yaşayan bir kentsel mekân olarak, gelecekteki gelişmelerin tarihi ve kültürel yönde var olan potansiyelleri olumsuz yönde etkilemeyecek biçimde düzenlenerek, İstanbul, Türkiye hatta dünya insanının yararına sunulması olarak belirlenmiştir. Plan, bölgeyi “koruma-geliştirme-yaşatma” çerçevesi içinde ele almıştır. Buna göre alan, merkezi iş alanı ve kentsel yığılma yeri olmaktan kurtarılarak, yerleşik nüfusla bütünleşen, yaşayan bir tarih, kültür, turizm, ticaret ve rekreasyon alanı olarak planlanmıştır. Ancak bu amaçlar, plana tam olarak yansıtılmamış, planın askıya çıkmasıyla birlikte iptal edilmesi için dava açılmış ve bu süreçte İstanbul 1 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 12.7.1995 günü ve 6848 No'lu kararı ile Tarihi Yarımada'nın tamamı sit alanı ilan edilmiştir. Böylece tüm Tarihi Yarımada'yı kapsayan sit alanı kararı ile bu alan için önceden hazırlanmış olan bütün planlar geçerliliğini kaybetmiş ve yürürlükleri iptal edilmiştir (Ergun ve Gülersoy, 2008).

Eminönü 1/500 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planları (1993): Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın ana hükümleri doğrultusunda hazırlanan Uygulama İmar Planı'nda; koruma bölgeleri ve diğer alanlar için farklı fonksiyon ve yapılanma koşulları belirlenmiştir. Plan notlarıyla; binaların oranları ve cephe kaplamaları, yol kaplamaları, şehir mobilyalarıyla ilgili belirlemelerde bulunulmuş, Eminönü'nde farklı noktalardan ve farklı bakış açılarından silüet çalışmaları yapılmıştır (İBB, 2003).

İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Planı (1995): İlki 1980 yılında hazırlanan üst ölçekli planda, alanla ilgili özel hükümler ve kararlar bulunmazken, ikinci plan olan 1995 tarihli İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Planı ana

kararları ve plan hükümleri içinde; alt planlarda tarihi, turistik bölgeleri tespit edip, yayalaştırma projelerine kadar inen detay projeleri hazırlamak, kuyumculuk, antika halı onarımı, deri konfeksiyon satışı gibi geleneksel ticaret ve faaliyetleri koruyarak geliştirmek, boş alanları açık sosyal donatı alanlarına ayırmak vb. konular yer almaktadır. Plan alanın; tarihi, turizm ve perakende ticaret merkezi olarak geliştirilmesini öngörmüş, merkezi iş alanı fonksiyonlarının sur dışına kaydırılması ile tarihi konut alanlarının baskıdan korunarak tahrip ve yok olmasının önlenmesi, çöküntü alanlarının ıslah edilmesi ve çöküntüye neden olan olumsuz fonksiyonların desantralizasyonu konularından bahsetmiştir. Yarımada'daki turizm merkezi sınırları da Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmiştir ve alınacak plan kararlarında belirleyici nitelikte tutulmuştur (Özden ve Turgut, 2005).

2000'li Yıllara İlişkin Planlar:

Tarihi Yarımada 1/5.000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (2003): İBB Planlama ve İmar Müdürlüğü tarafından hazırlanan plan, 1998 tarihinde Büyükşehir Belediye Meclisi'ne iletilmişken, 1999 depremi nedeniyle afet yönünden tekrar değerlendirilerek yapılan değişikliklerle 2000 tarihinde tekrar Belediye Meclisi'ne taşınmıştır. 2003 tarihinde Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 2004 tarihinde Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planları Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından kabul edilmiş ve İstanbul 1 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 1/5.000 ve 1/1.000 Ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planları'nı 26.01.2005 tarihinde alınan kararlar uygun görmüştür (Ergun ve Gülersoy, 2008).

Eminönü 1/1.000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı (2005): Eminönü'nün kültürel ve tarihi kimliğiyle uyuşmayan tüm işlevlerinin (küçük imalat ve sanayi gibi) desantralize edilmesi, bunların yerine bölgeye kimliğiyle özdeş işlevlerin yüklenmesi, alanın fiziksel ve sosyal köhneme nedenlerinin ortadan kaldırılarak çöküntü bölgesi olmaktan çıkarılması, tarihi konut alanlarındaki sivil yapıların oluşturduğu geleneksel yapının devam ettirilmesi, sosyo-kültürel işlevlerin korunması ve geliştirilmesi, geleneksel ticari kimliğin oluşturularak dengeli dağılımının sağlanması, bölgenin öz değerlerinin korunarak, kayıp anıtsal eserlerin ve önemli sivil mimari örneklerin alana geri kazandırılması, buralardaki yeşil dokunun canlandırılması ve peyzaj kalitesinin artırılması, entegre ulaşım sistemlerinin kurulması, yaya kimliğinin öne çıkarılması, meydanların vurgulanması, alanda yaşam kalitesini yükseltecek

mekânsal stratejiler ortaya konulması, prestij alanlarının saptanarak bu alanların kentsel kalite ve standartlarının yükseltilmesi, gece gündüz nüfusu arasındaki dengesizliğin giderilmesi, iç ve dış turizme yönelik ticari faaliyet kollarındaki işletmelerin sayısının artırılması vb. temel kararlar getirmiştir. Plan, Eminönü'nün turizm kimliğiyle gelişmesini öngörmüş, ancak bunun yanında konut alanı işlevini de arttırmayı ve konut alanı işlevinin turizmden zarar görmemesini dikkate almıştır (Özden ve Turgut, 2005).

Tarihi Yarımada'nın sit alanı ilan edilmesinden itibaren başlayan planlama süreci 10 yıl sürmüştür; uygulanması halinde arkeolojik mirası yok edecek ve ciddi tahribatlar yaratacak 2005 tasdik tarihli 1/5.000 ve 1/1.000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planları açılan mahkemeler sonunda iptal edilmiştir (Mimarlar Odası, 2015).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan yeni 1/5.000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı 14.12.2011 tarihinde İBB Meclisi'nden geçerek, 30.12.2011 tarihinde İBB başkanı tarafından onaylanmış, 27.01.2012 tarihinde ise askıya çıkarılmıştır. Planda; alanın kimliğine uygun tramvay türleri veya lastik tekerlekli toplu taşıma türlerinin uygunluğunun etüd edilerek düzenleme yapılması, Haliç-Marmara sahilindeki ve kara surlarındaki yeşil alanların mevcut yaya ulaşımı ile entegrasyonun sağlanması, anıt eser nitelikli alanların korunarak, yaya akslarıyla bütünleştirilmesi, meydanların kentsel tasarım projeleri ölçeğinde çözümlenmesi, alanın tarihsel, kültürel, fiziksel ve doğal kimliğine yakışır kent mobilyaları ile zenginleştirilmesi, geleneksel mimari kimlikle uyumlu projelendirilmesi, bölgenin tarihsel kimliğini tanımlayıcı sergi, seremoni, tören, tema parkı kullanımlarına uygun olarak geliştirilmesi vb. hükümler yer almaktadır (Öztaş ve Akı, 2014).

Askıya çıkan planın "koruma" ile ilgili yaklaşım taşımadığı, hukuka aykırı olduğu ve uygulanması halinde telafisi güç zararlara neden olacağı tespiti yapılarak yürütmenin durdurulması ve iptali için Mimarlar Odası dava açmıştır. Fatih Belediye Meclisi'nden 09.05.2012 tarihinde geçen 1/1.000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı ise, İstanbul Büyükşehir Belediyesi başkanı tarafından 04.10.2012 tarihinde imzalanarak 15.10.2012 tarihinde askıya çıkarılmıştır. Fakat Fatih Belediye Meclis Kararı'nın yürütülmesinin durdurulması ve iptali istemiyle de yargıya başvurulmuştur (Mimarlar Odası, 2015).

3.2. YÖNTEM

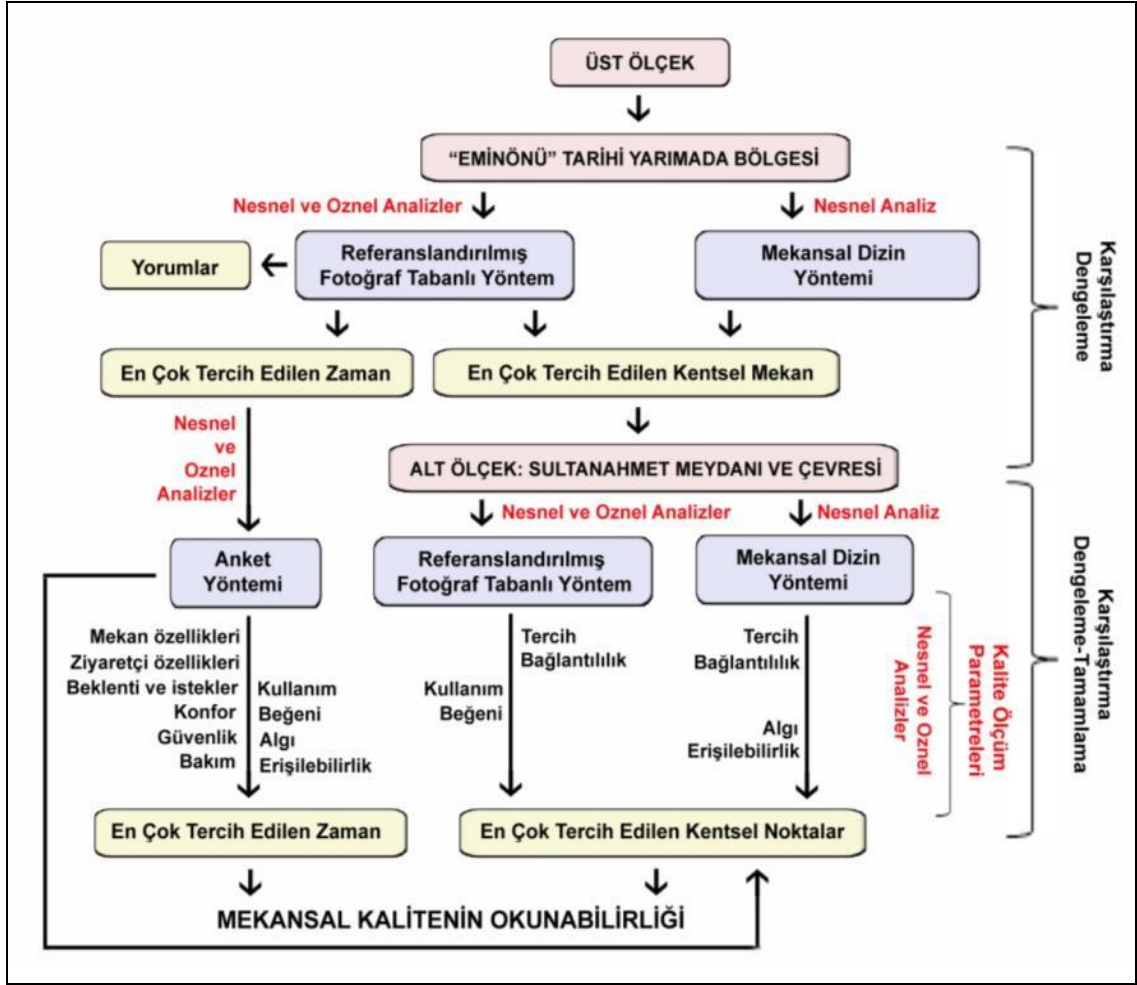
Çalışmada; üç farklı teknik bir arada kullanılarak, tercih edilen her bir yöntemin güçlü yanının, diğer yöntemin zayıf yanını tamamlaması, bu şekilde yöntemlerin birbirini dengeleyerek çıkabilecek problemlerin ortadan kaldırılması, daha doğru ve tutarlı sonuçlar elde edilebilmesi amaçlanmıştır ve bu kapsamda çok boyutlu bütüncül bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir.

Oluşturulan kavramsal modelin her aşaması için en uygun veri toplama tekniği seçilerek, araştırma çok yöntemli bir model üzerine kurgulanmıştır. Çalışmada; “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Mekânsal Dizin Yöntemi uygulanmış, üst ölçek plan sınırında gerçekleştirilen analizler sonucunda, kullanıcıların en çok tercih ettikleri alt ölçekteki tarihi kentsel mekân belirlenmiştir (Şekil 3.21).

Şekil 3.21: Üst ve Alt Ölçekteki Çalışma Alanları (Google Earth, 2015).

Çalışmada Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, diğer tekniklerle ilişki kurularak bir yöntem ağı geliştirilmesinde ve alt ölçekte analizler yapılmasında kilit metot olarak kullanılmıştır. Alt ölçekte üst ölçekte kullanılan yöntemlere ek olarak, kentsel mekân kullanımları ve kullanıcıları ile ilgili bilgileri de değerlendiren Anket Yöntemi de kullanılarak, veriler birbiri ile karşılaştırılmıştır (Şekil 3.22).

Şekil 3.22: Bütüncül Bir Yöntem Modeli Geliştirilmesi.

3.2.1. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem (The Photography Based Method), birey ile çevresindeki ilişkiyi analiz etmek için bir araç olarak kullanılmaktadır. Yöntem, coğrafi koordinat sistemi üzerinden yapılan analizler ve istatistiksel verilerle bilimsel tabanlı uygulamalara olanak tanıyarak, tarihi ve turistik çevrelerdeki mekânsal ve zamansal kullanımlarla ilgili değerlendirmelere yeni bir yaklaşım sunar.

Turistlerin mekânsal davranışları, özellikle tarihi ve kültürel çevrelerdeki mekânsal dağılımları hakkında yapılan araştırmalar, bu mekânların kalitesini artırmak ve korumak için önemlidir. Konu ile ilgili olarak, Li ve arkadaşları tarafından 2011 yılında coğrafi konumu belirtilmiş fotoğraflar üzerinden analizler yapılarak, turistlerin mekânsal ve zamansal davranışlarını ortaya koyan yeni bir yöntem geliştirilmiştir. Araştırmada, Çin'de Lijiang Eski Şehri'nde çekilen ve Panoramio web sitesinde paylaşılan, 2002 ile 2010 yılları arasına ait toplam 1308 fotoğrafla turistlerin davranışları incelenerek

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Siteye yüklenmiş olan 356 fotoğrafçıya ait 1308 fotoğrafın hepsinde zaman bilgisi olmadığı için, çalışma 294 fotoğrafçıya ait 1135 fotoğraf ile sürdürülmüştür (Li et al., 2011).

Yöntemde birçok turistin dijital kameralarıyla ve fotoğraf makineleriyle çekim yapması ve bu çekimleri fotoğraf paylaşım sitelerinde konum ve zaman bilgileriyle paylaşması temel alınmıştır. Analiz için öncelikle; Google Earth Panoramio, Bureau of Statistics of Lijiang vb. sitelere yüklenmiş fotoğraflar taranmıştır. Bu siteler içinde Panoramio diğer sitelerden, Google Earth ya da Google Maps programlarında paylaşımında bulunulan fotoğrafların koordinat noktalarının belirlenmiş olmasıyla ayrılmaktadır. Bu nedenle çalışmada Panoramio üzerinde yer alan fotoğrafların analizleri gerçekleştirilmiştir. Web sitesine yüklenen fotoğraflar exif (dijital kamera ve çoğu cep telefonunda yer alan konum bilgisi etiketi) yardımıyla ya da manuel olarak Google Maps ya da Google Earth üzerinden işaretlendirilmektedir (Li et al., 2011).

1970'lerde başlayan ve 1990'lardan sonra hızla devam eden internet kullanımı, 2000'li yıllarda interneti paylaşım ortamına çeviren web 2.0 teknolojisi ile sosyal medya ve sosyal ağların işlerlik kazanmasına ve iletişim, fotoğraf ve video paylaşım, profesyonel ağ, blog, wikiler, haber sağlayıcılar vb. çevrimiçi toplulukların hayatımıza girmesine neden olmuştur (Vural ve Bat, 2010).

2014 yılı verilerine göre; dünya üzerinde 2.484.915.152 kişi internet, 1.856.680.860 kişi ise aktif sosyal medya araçlarını kullanmaktadır (We Are Social, 2014). McCann'ın 2013 yılında 65 ülkeyi baz alarak hazırladığı rapora göre ise; internet kullanıcılarının %70'i bir sosyal ağa kayıtlı bulunmakta, %51'i ise bu sitelere fotoğraf eklemekte ya da paylaşmaktadır (UM, 2013).

Türkiye'de 2005 yılında internet kullanım oranı %13.9 iken, 2013 yılında bu oran %48.9'a çıkmıştır. 2015 yılında ise internet kullanıcılarının %62.1'i kendi oluşturduğu metin, görüntü, fotoğraf, video, müzik vb. içerikleri herhangi bir web sitesine paylaşmak üzere yükledikleri istatistik bilgisine ulaşılmıştır (TÜİK, 2015).

İnternet ortamında yer alan birçok fotoğraf paylaşım sitesi sayesinde, site üyeleri bu sayfalara fotoğraf yükleyebilmekte, bu fotoğrafları paylaşımına açabilmekte, bazı bilgileri fotoğrafların ilgili kısımlarına yazabilmekte, diğer kullanıcılar ise bu fotoğrafları

beğenebilmekte, kendi bilgisayarlarına indirebilmekte ya da bunlara yorumlar ekleyebilmektedir (Sarı, 2015).

Kullanımı kolay olan dijital fotoğraf makineleri ve kameraların yaygınlaşması, yüksek hızlı internet erişimlerinin daha ulaşılabilir hale gelmesi ve az bir teknik bilgi ile içerik oluşturarak ve yayınlarak bunun milyonlarca kişiye ulaşması, medya paylaşım sitelerini popüler hale getirmiştir (Zarella, 2010). Siteye üye olunmadan da kullanıcıların içerik takip edebildiği bu tür sitelerde, sosyal ağ kurmaya yoğunlaşmaktan ziyade, belirli bir türde içeriğin paylaşılmasına odaklanılmaktadır (Lietsala and Sirkkunen, 2008).

Panoramio web sitesinde, fotoğraf paylaşımının gözde olması ve yaygın kullanılması, dünyanın dört bir yanında çekilen fotoğrafların Google Earth'de eş zamanlı olarak yayınlanmasından kaynaklanmaktadır. Ücretsiz üye olunarak paylaşılan fotoğraflar, kullanıcılar tarafından Google Earth Programı ya da Google Map ara yüzü ile üyelik olmadan görülebilmektedir. Site; özellikle insanların tanımadıkları yerler hakkında bilgi toplamak için yaptıkları araştırmalarda, ilk tercihler arasında yer almaktadır (Panoramio, 2015).

Panoramio, iki İspanyol girişimci tarafından 2005 yılında kurulmuş, 2007 yılında 1.000.000 fotoğraf ile Google tarafından alınmıştır. 2014 yılı itibariyle, birkaç milyon insanın kullandığı bir ağ haline dönüşürken, 2015 yılında yüklenen fotoğraf sayısı 120 milyonu aşmıştır. Site günümüzde 47 dilde kullanılabilir (Alexa, 2014).

Panoramio, konum odaklı fotoğraf paylaşım sitesi olma özelliğiyle diğer fotoğraf paylaşım sitelerinden ayrılmaktadır. Siteye gönderilen ve incelenip kabul edilen fotoğraflar her ayın sonunda siteye eklenmektedir. Herhangi bir tartışma yaratabilecek fotoğraflar, insan, araç vb. odaklı iç mekân çekimleri, fuar, konser ya da kamu etkinlikleri görüntüleri, tarihsel fotoğraflar ya da photoshop gibi programlarla oluşturulan yaratıcı denemeler site tarafından kabul edilmemektedir (Panoramio, 2015).

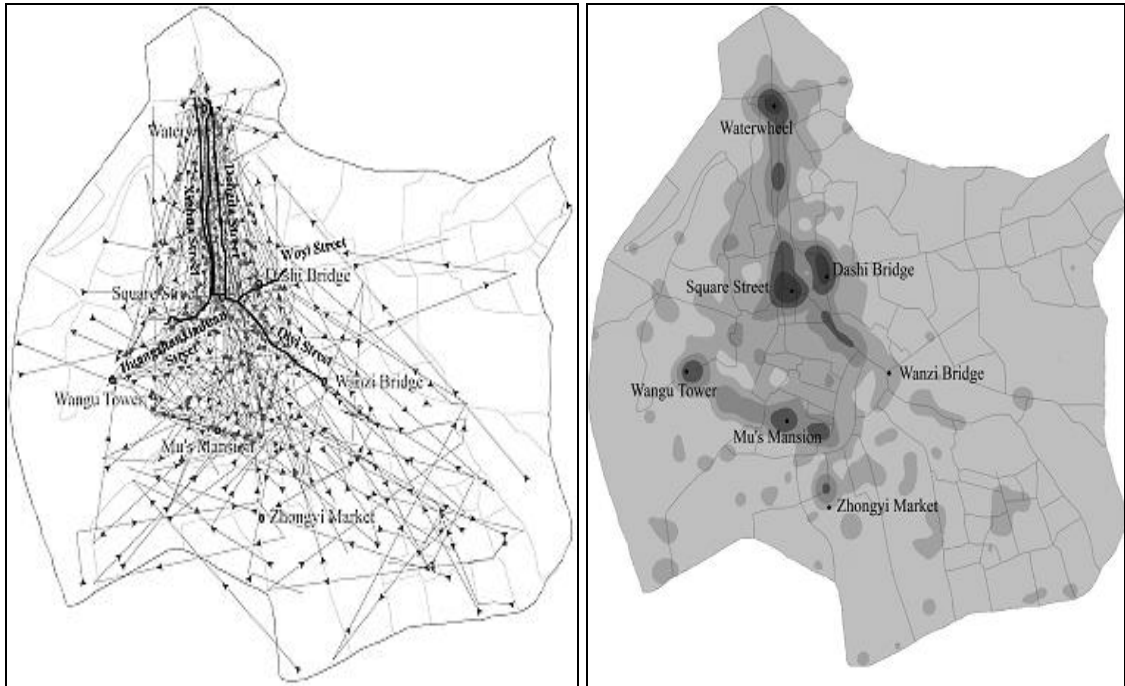
Panoramio web sitesi üzerinden; fotoğrafa, fotoğrafın ismine, yükleyen kullanıcının ismine, fotoğrafın koordinatlarına (boylam ve enlemine), yapılan yorumlara, kaç kez görüntülediğine, beğenildiğine ve favori seçildiğine, kamera özelliklerine, çekildiği

tarih ve saate, poza, odak uzaklığına, F/stop özelliğine, ISO hızına, poz-biasına ve flash özelliğine dair bilgilere ulaşabilmektedir.

Panoramio web sitesindeki bilgilere dayanarak; turistlerin mekânsal davranışları, davranışlarda buldukları zaman varyasyonları (mekânı kullanım zamanları), sayıları, turistlerin hareket noktaları, güzergâh haritaları (yerel hareket rotaları), ilgi odağı olan noktalar (kentteki çekim alanları) vb. veriler elde edilebilmektedir. Yöntemde elde edilen veriler coğrafi bilgi sistemi ve istatistiksel yöntemler kullanarak analiz edilmektedir. Bu analizler sonucu, turistlerin zamana ve mekâna bağlı davranışları yorumlanmaktadır. Bu kentsel açık alandaki turizm kaynaklarının planlanması ve daha iyi yönetilmesi açısından önemli bir olgudur (Li et al., 2011).

Yönteme göre; turistlerin alandaki “zaman” ve “mekân” ile ilgili davranışları ortaya koyulmakta, bu kapsamda avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır (Li et al., 2011).

Mekâna Bağlı Davranışlar: Her turistin çektiği fotoğrafların enlem ve boylam bilgisiyle haritaya işlenmesiyle turistlerin güzergâhları ve yerel hareketlilik akış şeması ortaya çıkmaktadır. Ayrıca haritaya en çok işlenen noktalar, bize turistlerin en çok tercih ettikleri kentsel mekânları yani çekim alanlarını (odak noktalarını) göstermektedir (Şekil 3.23).

Şekil 3.23: Lijiang Şehri Turist Güzergahları ve Çekim Noktaları Haritası (Li et al., 2011).

Zamana Bağlı Davranışlar: Turistlerin günün hangi saatinde, haftanın hangi gününde, hangi ayda, alanı daha çok kullandıkları, yoğunluklu olarak hangi yılda alanda buldukları, zamana bağlı olarak turist sayısı değişimleri belirlenebilmektedir.

Yöntemin Avantajları: Turistlerin mekânsal ve zamansal davranışlarını belirlemeye çalışan yöntem, turistlerin en çekici buldukları alanları, hangi mevsim, gün ya da saatte alanı tercih ettiklerini, coğrafi konumu belli fotoğraflar üzerinden turistlerin güzergâhlarının (turistik gezi rotaların) belirlenmesini ve turist yoğunluk akış şemaları oluşturulmasını sağlamaktadır. Yöntem, turizm kaynaklarının planlanması açısından çok önemli bir araçtır. Bunun yanı sıra düşük maliyetlidir.

Yöntemin Dezavantajları: Fotoğraf paylaşım sitesi kullanıcıları, çektikleri fotoğrafların hepsini web sayfasına yükleyemeyebilmektedir. Ayrıca yüklenen fotoğraflar arasında gece çekilenlerin yüklenme olasılığı daha azdır. Yüklenen bazı fotoğrafların tarihlerinde ya da konumlarında ise ufak çaplı hata payı olabilmektedir.

3.2.1.1. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemin Uygulanması

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'in uygulanması aşamasında; Panoramio web sitesine yüklenerek paylaşım açılan araştırma alanına ait ziyaretçi fotoğraflarının, konum, zaman ve yorum bilgileri Google Earth Programı yardımıyla incelenmiştir. İncelemelerden; fotoğraf sayısı, fotoğrafların koordinat bilgisi (enlem ve boylam), görüntülenme sayısı, fotoğrafların çekildiği zaman (saat) ve tarih (gün, ay ve yıl) ile fotoğraflara yapılan yorum sayıları ve bilgileri elde edilmiştir.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen konum (koordinat) bilgileri ArcGIS Programı yardımıyla Kullanım Haritası'na dönüştürülmüştür. ArcGIS Programı'nda; Panoramio web sitesinde araştırma alanı ile ilgili değerlendirmeye alınan her bir fotoğrafa ait enlem ve boylam bilgileri programa girilmiş ve her bir fotoğraf için tekrarlanan veri girişi işleminden sonra, noktasal veri kümesi elde edilmiştir. Elde edilen noktasal veri kümesi, raster haritaların coğrafi olarak koordinatlandırılması ile gerçek konumuna oturtulmuş Google Earth görüntüsü üzerine işlenerek Kullanım Haritası oluşturulmaktadır. Bu işlem yapılırken, raster üzerindeki koordinatları bilinen noktaların arayüzde eşleşmesi sağlanmaktadır. İşlem sonunda koordinatı eşleşecek noktanın seçim hassasiyetine göre RMS (Karekök) hata payı belirlenmektedir. Bu hata belli bir standard sapma değerinin içinde ise kabul edilebilmektedir (Esri, 2016).

Kullanım Haritası'na işlenen noktalar yardımıyla ArcGIS Programı üzerinde Yoğunluk Haritası (Çekim Noktaları Haritası) oluşturulmuştur. Programda “Spatial Analyst” fonksiyonu (Mekânsal Analiz fonksiyonu) ile veriler sorgulanarak mekânsal ilişkiler tanımlanabilmekte, uygun alanlar bulunabilmekte, bir noktadan diğer bir noktaya geçişler hesaplanabilmektedir. Coğrafi Bilgi Sistemi yazılım ile entegre bulunan “Spatial Analyst” yardımıyla “Point Density Analyst” (Nokta Yoğunluk Analizi) yapılabilmektedir. “Point Density Analyst”, kilometrekareye düşen noktaların yoğunluklarını belirlemek için kullanılan bir tekniktir. Nokta yoğunluğunu hesaplamak için program dairesel bir bölge (tarama bölgesi) oluşturmakta, bu tarama bölgesi için radius (yarıçap) ölçüsü belirlenmekte ve hücre değerleri, dairesel tarama alanına göre hesaplanmaktadır. Her bir hücre değeri, tarama alanına giren nesne sayısının, alanın büyüklüğüne bölünmesiyle bulunmaktadır (Kol ve Küpçü, 2008). Bu şekilde hazırlanan Yoğunluk Haritası ile alanda en çok tercih edilen noktalar bulunmuştur.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem mantığına göre; Nokta Yoğunluk Analizi'nde en yüksek değerde yoğun çıkan bölgeler arasında bir ilişki bulunmaktadır. ArcGIS Programı yardımıyla, odaklar yani çekim alanları arasında, araştırma alanındaki mevcut akslar dikkate alınarak geçirilen güzergâhlar ile Yerel Hareketlilik Akış Şeması çizilmiştir. Bu şekilde alanda cazibe merkezleri arasındaki hareket akışı gözler önüne serilmiştir.

Ayrıca zaman verileri Excel Programı ile, yorum verileri ise Word Programı ile sınıflandırılmıştır.

3.2.2. Mekânsal Dizin Yöntemi

1970'lerde Prof. Bill Hillier, Prof. Julienne Hanson ve arkadaşları tarafından Bartlett Scholl University College London'da geliştirilen Mekânsal Dizin Yöntemi (Space Syntax), bina ya da kentsel mekânlardaki planlama ve tasarım kararlarının üretilmesi ve değerlendirilmesi için insan odaklı bilimsel bir yaklaşım sunmaktadır. Yöntem; hareket modelleri ve etkileşimi, arazi kullanımı, kentsel gelişme ve toplumsal farklılaşma, güvenlik ve suç dağılımı konularında bilgiler vermektedir (Space Syntax, 2015).

Yöntem; günümüzde mimarlık, kentsel tasarım, planlama, ulaşım ve iç mekân tasarımlarında yoğun olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kuramsal ve metodolojik

yaklaşımları ile antropoloji, arkeoloji, bilgisayar bilimi, kentsel ve beşeri coğrafya, psikoloji, sosyoloji, matematiksel modelleme ve fizik gibi birçok disiplin tarafından da tercih edilmektedir (The Bartlett, 2015).

Mekânsal Dizin; farklı ölçeklerdeki bölgelerin, kentlerin, kentsel çevrelerin, bina gruplarının ya da yapı iç mekânlarının organizasyonunu tanımlamak ve bunların sosyal yapı ile etkileşimlerini incelemek için kullanılan bir yöntemdir. Bu tekniklerin öncelikli hedefi mekânsal organizasyonun insan hareketi ve görüş alanları ile ilişkisini nesnel olarak inceleyerek, mekânların insanları bir araya getirme ve yönlendirme potansiyellerini ortaya çıkarmaktır (Gündoğdu, 2014).

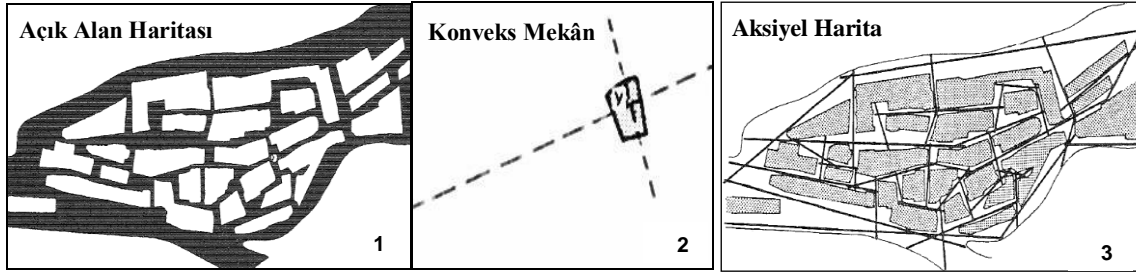
Mekânsal Dizin; insanla onun inşa ettiği çevre arasındaki ilişkiyi anlamamız üzerine odaklanmıştır. Yöntem; sosyal ve mekânsal doku arasında doğrusal bir ilişki olduğu savına dayanır. Yönteme göre; mekânı yaratan sosyal yapı, mekânın fiziksel kurgusundan ortaya çıkmaktadır. Fiziksel mekân, toplumu etkilemekte ve böylelikle kullanıcı davranışları ile mekânın fiziksel yapısını anlamamız mümkün olmaktadır (Hillier and Hanson, 1986).

Yöntem, kentsel mekânları analiz ederek tasarım sürecinde ya da sonrasında kullanımlarla ortaya çıkan problemlerin belirlenmesinde ve çözülmesinde sıklıkla tercih edilmektedir. Farklı niteliklere sahip kentsel alanların karşılaştırılmasına da olanak veren yöntem; tarihsel ve sosyo-kültürel açıdan yüksek değere sahip kentsel alanlarda mekânsal doku analizlerinde, bozulmakta olan alanların organizasyonunun yeniden biçimlendirilmesinde, yenilemelerde, mekânın yakın çevresiyle ilişkisini, kentsel doku içindeki yerini ve ilişkilerini ortaya koymada, bilgisayar teknolojisinin de getirdiği avantajlarla, büyük kolaylıklar sağlamaktadır (Tural, 1999).

Mekânsal Dizin Yöntemi'nde uygulanan analizler alfa ve gama analizleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Sokak, meydan, yollar vb. kentsel açık alanlar alfa analizleri yapılarak değerlendirilirken, gama analizleri yapıların iç mekân düzenleri ve mekânlar arası ilişkileri inceleyerek sayısal tanımlamalar yapar (Hillier and Hanson, 1986).

Alfa analizinde; çalışma alanı sınırları belirlenip alanda yer alan binalar tanımlanır. Daha sonra, alanda binaların dışında kalan açık alanlar taranarak açık mekân haritaları oluşturulur. Alfa analizlerinin yapılması için gerekli açık mekân haritaları 1:1.250 ile

1:10.000 ölçekleri arasında olmalıdır. Açık alan haritası üzerindeki tüm bina girişlerinin yerleri bilinmelidir. Bundan sonra alanın konveks haritası çizilir. Konveks harita, tüm kentsel alanı kapsayacak şekilde en az sayıda ve en büyük konveks mekânların bir araya gelmesiyle oluşturulur. Konveks mekâna her noktadan doğrudan ulaşılabilir ve görülebilir (Hillier and Hanson, 1986). Geçirgen konveks mekândan en az sayıda geçirilen akslarla aksiyel harita oluşturulur. Aks; sokak, meydan gibi duvarlar, çitler vd. fiziksel engellerle ya da yaya geçişini önleyen setlerle sınırlandırılan boşluklarda bir noktadan diğer bir noktaya yürüyerek takip edilecek en az sayıdaki, en uzun ve doğrusal görüş çizgisidir (Klarqvist, 1993) (Şekil 3.24).

Şekil 3.24: 1:Açık Alan Haritası, 2:Konveks Mekan, 3:Aksiyel Harita (Hillier and Hanson, 1986).

Birbirleriyle kesişerek çizilen bu akslar, bir anlamda kentsel mekânda hareket eden kişinin en uzağa erişen göz hizasıdır. Çizilen akslar, hareket alanları ile potansiyel görüş alanlarının çakıştırıldığı bir temsil biçimidir (Çil, 2006). Bir anlamda aksiyel harita, kent dokusu üzerindeki ulaşılabilir yönleri ve hareketi çizgilerle ifade eder. Böylece sistemin uzunluğu metre cinsinden değil, doğru sayıları ile ifade edilmiş olur. Yerleşim yerinin büyüklüğü ise, çizgilerin sayısı ile görülür (Baç, 2013).

Yöntemin uygulanması amacıyla günümüzde; Confeego, Depthmap, Axman, NetBox, Spatialist, Axwoman, SpaceBox, NewWave, vb. bilgisayar yazılımları kullanılmaktadır. Bu yazılımlar; kullanım amaçları (alfa ve gama analizleri gibi), çalıştıkları işletim sistemleri (Macintosh, Windows işletim sistemleri gibi), grafik gösterimleri, çalışma konuları vb. özelliklerle birbirinden farklılık göstermektedir.

Çalışmada kentsel mekânlarda yapılan morfolojik çalışmalarda kullanılan Axwoman yazılımı tercih edilmiştir. Ulaşılabilirlik (erişilebilirlik) ve doğal hareketlilikle ilgili analitik ölçümlerin yapılmasında kullanılan Axwoman, Prof. Bin Jiang tarafından, ArcView'in bir uzantısı (Axwoman.avx) olarak geliştirilmiştir (Jiang et al., 1999). Jiang

tarafından program üzerinde hala çalışılmakta ve program yenilenerek ve geliştirilerek, ileri ArcGIS sürümlerine entegre edilmektedir (Axwoman, 2015).

Axwoman programı yardımı ile aksiyel haritalar çizilmekte, morfolojik değerler hesaplanmakta ve analizler yapılarak sonuçlar grafik ve haritalar ile ortaya koyulmaktadır. Programla gerçekleştirilecek analizde mekânsal yapıyı ortaya koymak amacıyla aksiyel haritada yer alan doğrulara ilişkin; Derinlik (Depth), Bağlantı (Connectivity), Kontrol (Control), Bütünleşme (Integration) değerleri hesaplanmaktadır. Doğruların alanla ve birbirleriyle olan ilişkisini açıklayabilmek için yapılan analizlerden çalışmanın amacına bağlı olarak biri ya da birkaçı kullanılabilir (Casa, 2015).

Derinlik (Depth): Her bir aksın başlangıç aksından kaç yön değişikliği ile ayrıldığı yani kaç tane kesişim mekânından geçmek durumunda kaldığı derinlik ölçüsünü vermektedir. Bir mekânın bir diğerine göre sığ olması, iki mekân arasındaki güzergâhın doğrudan (dolambaçsız) olduğunu ifade etmektedir (Ratti, 2004).

Bağlantı (Connectivity): Yerel bir ölçüt olan bağlantı değeri, bir aks haritasında, herhangi bir aksa direk olarak bağlanan diğer aksların sayılarını vermektedir (Jiang and Claramunt, 2002).

Kontrol (Control): Yerel bir ölçüt olan kontrol değeri, bir aksın en yakınından geçen her bir komşu aksının aldığı alternatif bağlantı sayısı değerinin derecesini ölçmektedir (Klarqvist, 1993).

Bütünleşme (Integration): Bütünleşme değeri, Mekânsal Dizin Analizi'nin odak noktasıdır. Hareketin kentsel doku üzerindeki dağılımı bütünleşme değeri ile tespit edilmektedir. Bütünleşme değeri kentsel sistem fonksiyonlarını anlamamızı sağlamaktadır (Ratti, 2004).

Kentsel sistem içinde bazı akslar diğer akslara oranla daha yüksek bütünleşme değerlerine sahiptirler. Bunun nedeni bu aksların sistemin geri kalanı ile fiziksel olarak daha güçlü bağlantıları olmasıdır. Bir aksın bütünleşme değerinin yüksek olması, o aksın erişilebilirliğinin de yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Özer, 2014). Global bir ölçüt olan bütünleşme değeri, bir aksın tüm sistem içindeki durumunu ortaya koyarak mekân sistemini en bütünleşik mekândan en ayrık mekâna doğru sıralayabilir (Klarqvist,

1993). Bu şekilde içinden en çok geçilen mekândan (bütünleşik) en az kullanılan mekâna (yalıtılmış) doğru renklerle kodlanmış bir harita ortaya çıkar. Burada en bütünleşik akslar, başka bir yere gitmek için bile olsa en çok insanın geçme olasılığını olduğu akslardır. Bütünleşik mekânlar hareket organizasyonu bağlamında yerleşimin kalbi kabul edilirler (Çil, 2006).

Her bir aksın bütün sistemle entegrasyonu (bütünleşmesi) hesaplanarak, hareketlilik önceden tahmin edilebilir ve aynı zamanda aksların şimdiki hareketliliğini açıklayacak veriler üretilebilir (Özbek, 2007).

Kent dokusu, tüm diğer etkenlerden bağımsız olarak bir hareket potansiyeli barındırmaktadır. **Doğal hareketlilik (Natural movement)**, çekim noktalarından çok kentsel şebekeye yani sokakların dizilimine ve biçimlenişine göre yönlenmektedir. Kentsel şebekenin gelişimini, doğal hareketliliğin yönlendirdiğini ileri süren Mekânsal Dizin, doğal hareketin başlamasına neden olanın biçimlenme olduğunu ve onu anlamadan yaya hareketinin, çekicilik yaratan işlevlerin dağılımının ve kent şebekelerinin morfolojisinin anlaşılamayacağını ileri sürmektedir (Hillier at al., 1993).

Mekânsal Dizin Yöntemi'nin ilk çıkış noktasını oluşturan doğal hareketlilik büyük bir süreklilik göstererek, kentsel şebekeleri hareket üretmek ve yönlendirmek için gelişmek zorunda bırakır. Kentsel doku biçimlenişi, yaşayanların bir çeşit potansiyel karşılaşma ve toplanma alanlarını yaratmak için oluşur (Kubat, 1996). Bir kentsel alanda daha fazla doğal hareket çekecek olan akslar, aynı zamanda ticari ve diğer kamusal donanımların üzerinde gelişme eğilimi gösteren akslardır. Mekânsal yapı ve hareket arasındaki ilişki doğru olunca, farklı kullanımlar birbirlerine çoğaltıcı etkide bulunurlar ve karışık kullanımların getirdiği kentsel canlılık ve farklı amaçlarla bir araya gelen insan kitleleri oluşur. **Hareket ekonomisi (Movement economy)** olarak ifade edilen bu dinamik süreç, mekânsal düzenleme ile olanakların çekiciliğinin birbirini desteklediğini göstermektedir (Hillier at al., 1993).

Büyük kentsel sistem içindeki mekân parçalarında yaşayan, hareket eden ve dolaşan insanlar, içinde buldukları mekânın tüm yapısı hakkında geniş bilgiye kolaylıkla sahip olmalıdır. Mekânsal sistem dokusunun sezgisel olarak kavranabilir olması **Anlaşılabilirlik (Intelligibility)** değeri ile ölçülmektedir (Kubat, 1996).

Bir sistemin anlaşılabilir olması; bütünleşme değeri (global ölçüt) ve bağlantı değerleri (yerel ölçüt) arasındaki korelasyon ilişkisi ile ortaya koyulmaktadır. Serpme diyagramda; dikey eksenin bağlantı, yatay eksenin bütünleşme değerini temsil ettiği bir grafikte, mekânlar birbirinden ayrışık şekil alırsa sistemin anlaşılabilirliği düşük; X ve Y koordinatları arasından geçen 45 derecelik bir açıdan geçen izafi bir çizgi etrafında toplanıyorsa alan hem birbirine bağlı, hem de bütünleşmiş yapıdadır ve sistemin anlaşılabilirliği yüksek demektir (Hillier, 1996). Bir kentsel sistemin anlaşılabilir olması için korelasyon değerinin 0,45 civarında olması gerekmektedir. 0'a yaklaşan değerler kentsel sistemin kavranmadığını ve 1'e yaklaşan değerler ise güçlü bir ilişkiyi açıklamaktadır (Hillier et al., 1993).

Anlaşılabilirlik sadece sosyal bir mekân oluşturma potansiyelini tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda burayı kullananların mekânda kaybolma olasılığının daha düşük olacağını ve mekânın kolayca bulunabileceğini anlatır. Anlaşılabilirlik, bir alanın biçimsel özellikleri ile onun sosyo-kültürel dünyası arasındaki ilişkiyi yorumlamaya imkân veren iki temel kavram üzerine yoğunlaşmaktadır (Gündoğdu, 2014).

Mekânın bütünleşme değeri ile hareketlilik yoğunluğu arasındaki ilişki **Tahmin Edilebilirlik (Predictability)** değeri ile ifade edilmektedir. Bir mekânda gözlenen hareketlilik ve kullanım yoğunluğu ile ölçülen hareketlilik uyumluysa tahmin edilebilirlik o kadar yüksek demektir (Hillier, 1983). Bu nedenle tahmin edilebilirliğin değerlendirilebilmesi için yöntem; gözlem, anket gibi farklı tekniklerle sınanmaktadır.

3.2.2.1. Mekânsal Dizin Yönteminin Uygulanması

Mekânsal Dizin Yöntemi'nin uygulanması aşamasında; ArcGIS Programı'nın uzantısı olan Axwoman Programı kullanılmıştır. Axwoman Programı yardımıyla araştırma alanı haritası, programa referans edilerek ve haritadaki mevcut güzergâhlar üzerinden, olabilecek en doğrusal, en uzun ve en sayıdaki görüş aksları manuel olarak (elle) çizilerek Aksiyel Haritalar oluşturulmuştur.

Aksiyel Harita'daki her bir görüş çizgisinin yani aksiyel çizginin morfolojik ölçüleri programla hesaplanarak her bir aksın numarası (index), bağlantı, kontrol, bütünleşme ve derinlik değerleri elde edilmektedir. Tablo halinde sunulan değerlerden, hareketlilikle ilgili veriler sunarak analizini oluşturan bütünleşme ölçütü yöntemin en önemli sonucunu oluşturmaktadır (Casa, 2015).

Programla; bütünleşme ve bağlantı değerlerine ait haritalar ve aksların değer aralıkları hazırlanmıştır. Bütünleşme ve bağlantı değerleri ilişkisi ise yine program tarafından gerçekleştirilen grafik oluşturma işlemi yardımıyla serpm diyagramla ortaya koyularak korelasyon analizi yapılmıştır.

En fazla hareket değeri gösteren akslar ile en fazla bağlantı gösteren akslar arasındaki kuvvetli bir ilişki olup olmadığı, ilişkinin doğrusal olup olmadığı ya da yönü, kentsel sistemin anlaşılabilirliği hakkında bilgi vermektedir. Her bir aksın bütünleşme değerinin bağlantı değerine çarpılarak toplanması işleminin, her bir aksın bütünleşme değerinin karesinin toplamının, her bir aksın bağlantı değerinin karesinin toplamıyla çarpılarak karekönü alınma işlemine bölünmesiyle anlaşılabilirlik değeri bulunur. Bu değer, iki değişken arasındaki ilişkinin doğrusal ve yüksek değerde olması ise kentsel sistemin fiziksel ve sosyal olarak kullanıcılar tarafından kavrandığını göstermektedir.

3.2.3. Anket Yöntemi

Anket; bilimsel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen, kişilerden çeşitli konularda, planlı ve standart biçimde bilgi almak için geliştirmiş bir veri toplama yöntemidir. Anket uygulanırken verilecek en önemli karar, hedef kitlenin belirlenmesi ve örneklem büyüklüğüdür. Ayrıca anketin nasıl uygulanacağı (internet, telefon, karşılıklı görüşme gibi), soru sıralaması, soruların okunaklı ve anlaşılabilir olması, anket amacının anket formunda belirtilmesi konuları da önemlidir (Oğur ve Tekbaş, 2003).

Anket yönteminde elde edilmek istenen amaç doğrultusunda bir teknik kullanılabileceği gibi farklı teknikler de bir araya getirilebilmektedir. **Soru Tekniği** ile hazırlanan anketlerde, açık ya da kapalı uçlu sorular yer almaktadır. *Açık uçlu sorular* ile kişiye kendi yanıtını yazma şansı verilmektedir. Ancak bu durum değerlendirme aşamasında sınıflandırma yaparken zorluklar yaşatmaktadır. *Kapalı uçlu sorular* ise; iki seçenepli (evet/hayır ya da doğru/yanlış gibi), en iyi yanıtın tercih edildiği, birden fazla yanıt seçilebileceği, dereceli yanıt verilen veya sıralama istenen sorular gibi çeşitli şekillerde oluşturulabilmektedir (Oğur ve Tekbaş, 2003).

Anket araştırmalarında tanımlayıcı istatistik en yaygın olarak kullanılan tekniktir. Cevaplar sayısı ya da frekans değeri, oran, ortalama ve değişkenlik ölçüleri (değişim aralığı, standart sapma) ile değerlendirilmektedir. Daha sonra uygun gelişmiş istatistik

tekniklerle (Korelasyon, ki-kare, t-testi vb.) karşılaştırmalar yapılmaktadır. Değerlendirmeler için SPSS İstatistiksel Analiz Programı (Statistical Package for the Social Science) kullanılmaktadır (Baş, 2006).

Anlamsal Farklılaşım Tekniği; Osgood ve diğ. (1957) tarafından geliştirilmiştir. Anlamsal farklılaşım ölçeği, karşıt sıfat çiftlerinden oluşan skala ile ifade edilmektedir. Teknikte (-) ve (+) anlamla yüklü birbirinin karşıtı olan sıfat çiftlerine 5’li veya 7’li cetvel biçiminde değer biçilir ve deneklerden değerlendirilecek konu hakkında cetvele sıfat çiftleri ile ilgili yargılarını işaretlemeleri istenir. Deneklerin sıfat çiftlerine verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması alınarak, değerlendirilecek konunun seçilen sıfat çifti için durumu belirlenmiş olur (Özgüç, 1999). Yöntem, insanların herhangi her bir sıfatı farklı bakış açıları ile değerlendirmesine olanak vererek, seçilmiş sıfat çiftleri arasında karşılaştırma yapılmasını sağlamaktadır (Özdemir Işık ve diğ, 2013).

Çevresel psikoloji alanında yaygın olarak kullanılan yöntemin en avantajlı yönü ise, kişisel yargıların ve tercihlerin objektif olarak tespit edilebilmesidir. Son yıllarda Peyzaj Mimarlığı alanında da değişik amaçlarla uygulama olanağı bulan yöntemle, işlevsel mekânlar yaratma başarısı yükselmektedir (Acar ve Güneroğlu, 2003).

Sıfat çiftleri gibi aralıklı ölçeklerin kullanıldığı verilerde Pearson Korelasyonu ile istatistiksel analizler gerçekleştirilerek ilişki düzeyi, derecesi ve önemi belirlenebilmekte, bu şekilde değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi aranmaksızın ilişki durumu ifade edilebilmektedir. “-1” ile “+1” arasında değer alan korelasyon katsayısının pozitif olması, bir değişkene ilişkin verilerin artması (azalması) durumunda diğerinin de artacağı (azalacağı) anlamına gelmekte ve değişkenler arasında doğrusal yönlü bir ilişkiyi vurgulamaktadır. Korelasyon katsayısının negatif olması ise; bir değişkene ilişkin verilerin artması (azalması) durumunda diğerinin azalacağı (artacağı) anlamına gelmekte ve değişkenler arasında ters yönlü bir ilişkiyi vurgulamaktadır. Katsayı, değişkenler arasında hiçbir etkileşimin olmadığı durumda 0, tam ve kuvvetli bir etkileşim olduğu durumlarda 1, ters yönlü ve tam bir etkileşimin olduğu durumlarda -1 değerini almaktadır (Yılmaz, 2006). Analiz sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyinin (korelasyon katsayısının) “0-0,25” arasında olması durumunda çok zayıf, “0,26-0,49” arasında olması durumunda zayıf, “0,50-0,69” arasında olması

durumunda orta, “0,70-0,89” arasında olması durumunda yüksek (kuvvetli), “0,90-1” arasında olması durumunda ise çok yüksek şeklinde yorumlanmaktadır (Köse, 2015).

Biliş Haritaları; insanların çevresel mekânları nasıl algılandığının ve zihinlerinde nasıl organize ettiklerinin grafiksel anlatımında kullanılmaktadır (Bechtel et al., 1987). Kişinin yaşam çerçevesinde gerçekleşen olguların kalitesi ve göreceli konumlarıyla ilgili enformasyonu kodlaması ve depolamasına yarayan bir dizi psikolojik dönüşümlerden oluşan bir süreçtir (Morval, 1985).

Haritaların oluşumunu meydana getiren ana unsur, çevresel biliş kavramıdır. Biliş kavramına göre; fiziksel çevreye ait yer, uzaklık ve konumsal bilgiler zihinde oluşturulur, hatırlanır ve organize edilir. Fiziksel ortama ait her türlü bilgiyi toplama, sunma ve işleme eylemleri de bu kavramın içine dâhil edilebilir (Özdağoğlu, 2010).

Biliş haritalarını kullanmanın en yaygın yolu insanlara boş bir kağıt verip önemli olduğunu düşündükleri unsurları kapsayan bir skeç haritası çizilmesinin istenmesidir. Bazen bu süreç, insanlara belli başlı özelliklerin sunulduğu ve detayların doldurulmasının istendiği kabataslak haritalarla standartlaştırılır. Bazen ele alınan özellik doğrultusunda belirli bölgelerin saptanmasına yönelik olarak insanlara haritalar verilir ve insanlardan belirtilen unsurların işaretlenmesi istenir (Sommer and Sommer, 2002). Bazen de Bilişsel Harita modellerinde, sorudaki özelliğe karşılık zihinsel dünyalarına en güçlü şekilde karşılık gelen yerleri çizmeleri istenmektedir. Elde edilen çizimler ise bir takım alt adımlarla istatistiki analizlere uygun verilere dönüştürülmektedir (Mumcu, 2009).

İstatistik analizler, yöntemin kullanım amacına ve uygulanış şekline göre değişmektedir. Plan üzerinde her bir anlatım karşılaştırılarak en çok işaretlenen noktalar değerlendirilebildiği gibi, her bir anlatım gerçek planla karşılaştırılarak, çizimin doğruluğu test eden analizler de yapılabilmektedir.

3.2.3.1. Anket Yönteminin Uygulanması

Anket Yöntemi'nin uygulanması aşamasında; Soru Tekniği, Anlamsal Farklılaşım Tekniği ve Biliş Haritası Tekniği bir arada kullanılmıştır. Anket Formu'nda Soru Tekniği ile oluşturulan kapalı uçlu (amacına göre iki seçenekli, çoktan seçmeli, derecelendirmeli ve bir seferde birden fazla tercihin yapıldığı yanıtlardan oluşmaktadır)

ve açık uçlu (yanıtlar gruplandırılarak değerlendirmeye alınmıştır) sorulara ait yanıtlar SPSS Programı yardımıyla değerlendirilmiştir. Yanıtlar, bilgisayar ortamında tek tek programa işlenerek, her bir soru, frekans değeriyle analiz edilmiş, aritmetik ortalaması alınmış ve daha sonra sonuçlar yüzde değerleriyle Excel Programı yardımıyla grafiklere dönüştürülmüştür. Soru Tekniği'nden elde edilen yanıtlar, SPSS Programı yardımıyla Pearson Chi-Square İstatistik Testi ile sınanarak aralarında anlamlı ilişkiler bulunan sorular, çapraz tablolar yardımıyla incelenmiş, sonuçlar Excel ve Word Programı yardımıyla grafik ve tablolara dökülmüştür.

Çapraz tablo, iki değişken arasındaki ilişkiyi analiz etmek yani bir değişkenin bir başka değişken üzerindeki etkisini görmek amacıyla yapılmaktadır. Non-parametrik bir istatistik testi olan Ki-Kare ile, nominal (sınıflama) ya da ordinal (sıralama) ölçekli olan iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemektedir. Elde edilen sonuçların anlamlılık düzeyinin (Asymp.Sig.) yüksek olması ($p < 0,05$) durumunda ilişki değerlendirilmektedir (Eymen, 2007).

Ankette; Panoramio web sitesinde yapılan yorumların analizinden elde edilen 19 sıfat çifti, Anlamsal Farklılaşım Tekniği (5'li ölçek) değerlendirilmiştir. "-2" ile "+2" arasında değişen sonuçlar, SPSS Programı'na girilmiş ve frekans değeriyle analiz edilip aritmetik ortalamaları alınmıştır. Bu şekilde, her sıfat çiftinin derecesi ortaya koyulmuş ve sonuçlar Excel Programı yardımıyla tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür. Sıfat çiftleri arasında ise, SPSS Programı yardımıyla, Pearson Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar tablolaştırılarak, sıfatların kendi arasındaki ilişkileri ortaya koyulmuştur.

Ankette algı verileri ise Biliş Haritaları yardımıyla değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda; alanda ziyaretçilere detaylı plan haritaları sunularak, her bir çizim sorusundaki özelliğe en güçlü şekilde karşılık gelen yeri çizimleri istenmiştir. Burada ziyaretçilerin buldukları yer, plan üzerinde gösterilerek, planı daha iyi kavramaları sağlanmış, ancak her soru için sadece bir yeri seçmelerine izin verilmiştir. Biliş Haritaları'ndan elde edilen her çizim için ArcGIS Programı'nda ayrı bir çizim katmanı oluşturulmuş, tüm çizimler sırayla programa girildikten sonra tüm katmanlar üst üste çakıştırılmış, böylece en çok işaretlenen noktaların konumları belirlenmiş ve bu konum bilgileri üzerinden ArcGIS Programı yardımıyla nokta yoğunluk analizleri gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar yine ArcGIS Programı ile hazırlanan haritalarla gösterilmiştir.

4. BULGULAR

Bulgular başlığı altında, üst ve alt ölçek olmak üzere iki farklı ölçekte analizler gerçekleştirilmiştir. Üst ölçekte araştırma alanı olarak seçilen “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nden elde edilen veriler doğrultusunda, alt ölçekte çalışma alanı olarak (kentsel mekân) Sultanahmet Meydanı ve Çevresi belirlenmiş ve yöntemler uygulanmıştır.

4.1. ÜST ÖLÇEK: “EMİNÖNÜ” TARİHİ YARIMADA BÖLGESİ’NE İLİŞKİN ANALİZLER

Araştırma alanı olarak belirlenen “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Mekânsal Dizin Yöntemi kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

4.1.1. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemden Elde Edilen Veriler

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde, ziyaretçilerin mekânsal ve zamansal davranışlarının ortaya koyulması için Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem’den yararlanılmıştır.

Analiz kapsamında; Panoramio web sitesine yüklenerek paylaşımına açılan “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ne ait ziyaretçi fotoğrafları bilgileri Google Earth Programı yardımıyla incelenmiştir. Panoramio web sitesine yüklenen fotoğrafların; dış mekân çekimi olması, koordinat, tarih ve saat bilgisinin bulunması ve kişisel çekimler içermemesi analizin temelini oluşturmaktadır.

Google Earth Programı yardımıyla gerçekleştirilen analizlere, 21 Mayıs 2012 ve sonraki tarihlerde çekilerek Panoramio web sitesine yüklenen fotoğraflar dahil edilmemiştir. Bunun nedeni; fotoğrafların analiz işleminin aylara yayılacak kadar uzun sürmesi ve bu süreç içerisinde yeni yüklenen fotoğrafların alanın yoğunluk analizinde yanılgılara neden olabilecek olmasıdır. Buna göre 20 Mayıs 2012 tarihi, analizin son değerlendirme sınır tarihi olarak belirlenmiş, buna karşılık analizde belli bir başlangıç tarihi ise alınmamıştır.

Çalışmada; “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ne ait her bir çekim için Google Earth üzerinden Panoramio web sitesine bağlanılarak fotoğraf bilgilerine ulaşılmıştır. Analizde; alandaki fotoğrafların çalışma sırasında tekrar analiz edilmesini önlemek için analiz edilen fotoğraflar poligon içine alınarak, Google Earth üzerinde alan kümeleri işaretlenmiştir. Bunun yanı sıra fotoğraflar, Google Earth üzerinden 50-100 metre görüş uzaklığı ile analiz edilmiştir. Bunun nedeni görüş uzaklığının daha düşük ya da yüksek tutulmamasının fotoğraf analizleri sırasında veri kaybına yol açmasıdır.

Araştırmada, fotoğraflara ilişkin sayısal veriler (mekânsal ve zamansal veriler) ve yorumlar temel alınarak incelemeler yapılmıştır. İncelemelerde elde edilen; fotoğraf ismi, fotoğraf sayısı, fotoğrafçı ismi, fotoğrafların bağlı bulunduğu alt bölge ismi ve numarası, fotoğrafların çekildiği zaman dilimi (sabah/akşam), fotoğrafların koordinat bilgisi (enlem ve boylam), görüntülenme sayısı, fotoğrafların çekildiği tarih (gün, ay ve yıl), fotoğrafların çekildiği saat ve saat dilimi ile fotoğraflara yapılan yorum sayıları ve bilgileri tablolaştırılmıştır (*EK-1 ve 2*). Sınıflandırılan verilerden, konum ve yorum bilgileri hariç, elde edilen tüm sayısal bilgiler Excel Programı yardımı ile grafiklere dönüştürülmüştür. Konum (koordinat) bilgileri, ArcGIS Programı yardımı ile işlenerek Kullanım Haritası, Yoğunluk Haritası (Çekim Noktaları Haritası) ve Yerel Hareketlilik Akış Şeması (En Çok Kullanılan Güzergâhlar) oluşturulmuştur. Yorum bilgileri ise Word Programı yardımıyla sınıflandırılmıştır.

Analizlerin daha kolay gerçekleştirilebilmesi için “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi, 40 alt bölgeye ayrılmıştır. Bu ayrımlarda; yoğun noktalarda kentsel mekân kullanım sınırlarına, daha az yoğun noktalarda ise mahalle sınırlarına dikkat edilerek bölümlenme yapılmış ve bu bölümlenmenin alt ölçek çalışmalarını kolaylaştırılması sağlanmıştır.

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ndeki 40 alt bölge; 1- İstanbul Ticaret Üniversitesi Kampüsü ve Sahil Parkı, 2- Unkapanı ve İMÇ Çevresi, 3- Molla Hüsrev, 4- Süleymaniye Cami ve Çevresi, 5- Valens Su Kemerli ve Saraçhane, 6- Şehzadebaşı, 7- İstanbul Üniversitesi Beyazıt Merkez Kampüsü, 8- Vezneciler, 9- Laleli, 10- Aksaray ve Çevresi, 11- Yenikapı, 12- Nişanca, 13- Kumkapı, 14- Mimar Kemalettin, 15- Saraçışak ve Şehsuvarbey, 16- Mimar Hayrettin ve Çevresi, 17- Beyazıt Meydanı, 18- Kapalıçarşı ve Çevresi, 19- Mercan, 20- Tahtakale ve Çevresi, 21- Eminönü Sahili, 22- Eminönü Meydanı, 23- Nur-u Osmaniye, Taya Hatun ve Sururi, 24- Sirkeci

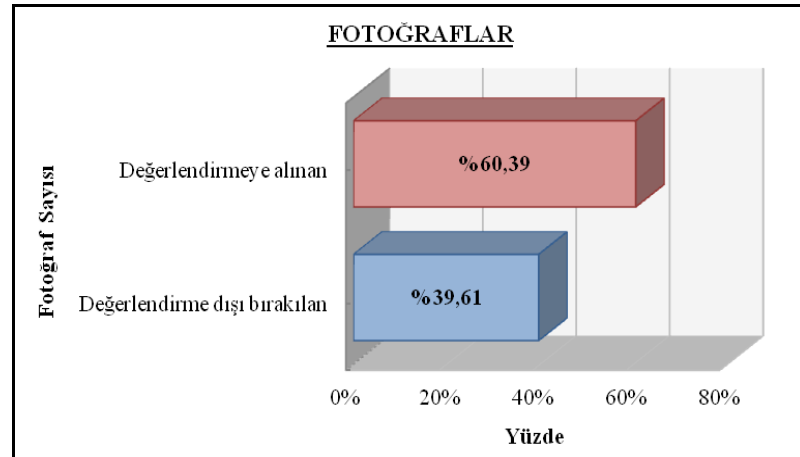
Meydanı ve Çevresi, 25- Sirkeci Sahili, 26- Sirkeci Tren Garı, 27- Alemdar ve Çevresi, 28- Cağaloğlu, 29- Çemberlitaş, 30- Binbirdirek, 31- Küçük Ayasofya, 32- Cankurtaran Sahili, 33- Ahırkapı, 34- Cankurtaran Çevresi, 35- Sultanahmet Meydanı ve Çevresi, 36- Ayasofya ve Çevresi, 37- Sultanahmet Arkeoloji Parkı, 38- Topkapı Sarayı ve Avlusu, 39- Gülhane Parkı, 40- Sarayburnu olarak belirlenmiştir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi 40 Alt Bölgesi.

4.1.1.1. Mekânsal Ve Zamansal Veriler

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde yapılan çalışmada, toplam 27.390 fotoğraf analiz edilmiştir. Analiz edilen fotoğrafların 16.541 adedi (%60.39) değerlendirmeye alınmış, 10.849 adedi (%39.61) ise değerlendirme dışı bırakılmıştır (Şekil 4.2).

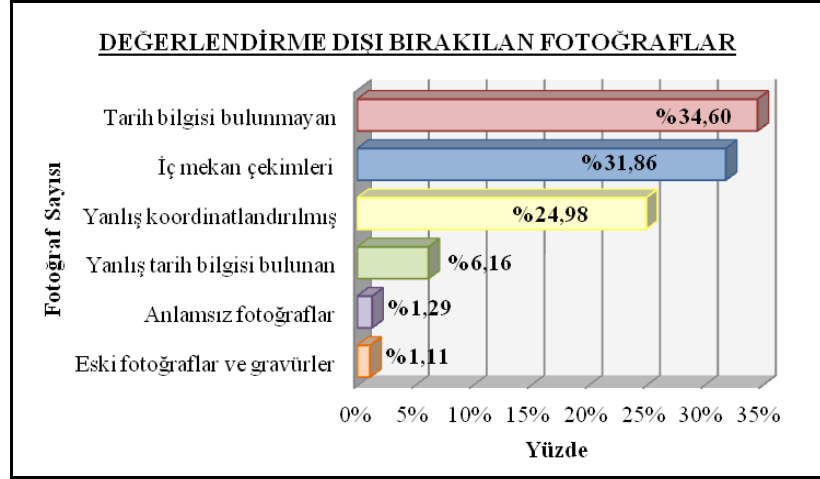

Şekil 4.2: Değerlendirmeye Alınan ve Alınmayan Fotoğraflar.

Fotoğrafların değerlendirmeye alınmama nedenleri şu şekilde özetlenebilir:

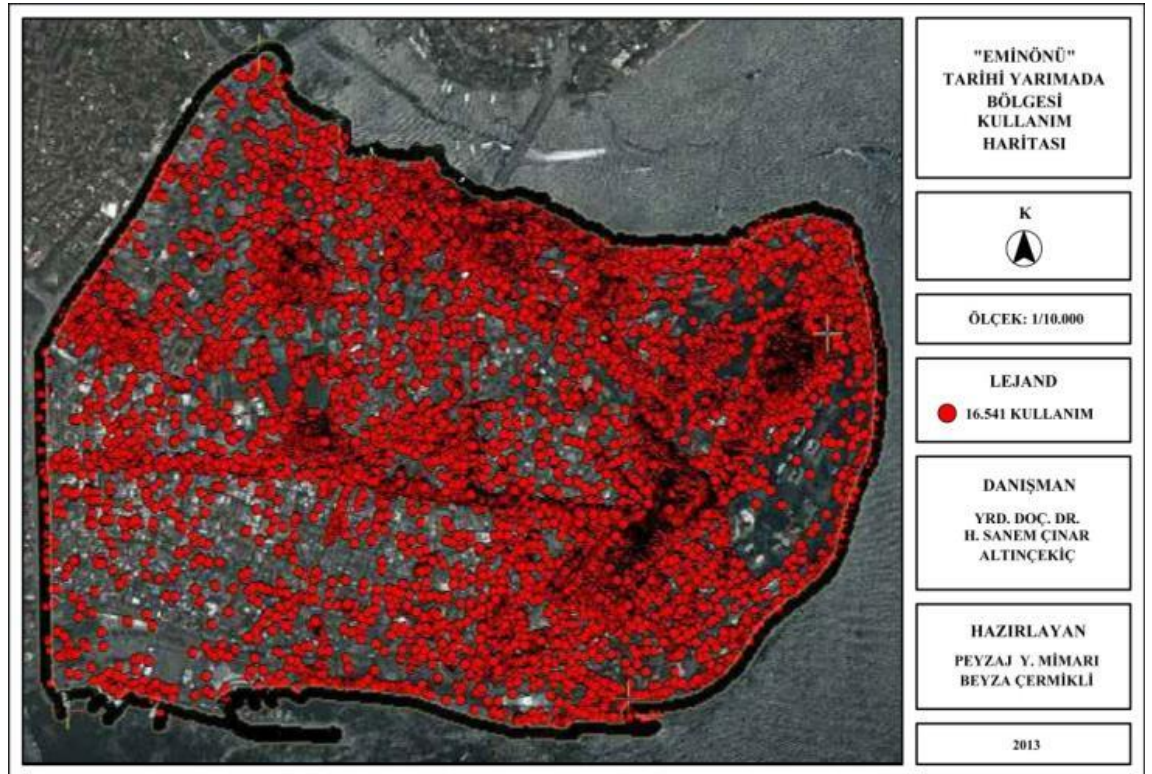
- Tarih Bilgisi Bulunmayan Fotoğraflar: Çalışmada, koordinat bilgisi bulunduğu halde tarih ve saat bilgisi bulunmayan fotoğraflar, alanda zamansal analiz yapılmasına izin vermediği,
- İç Mekân Fotoğrafları: Çalışma, kentsel dış alanlardaki mekânsal ve zamansal kullanımları ölçmek amacıyla gerçekleştirildiğinden, alandaki cami, çarşı, müze, vb. yapıların iç mekân görüntüleri ve mimari detay çekimleri, çalışma kapsamında yer almadığı,
- Yanlış Koordinatlı Fotoğraflar: Çalışmada, işaretlendiği koordinata ait olmayan ya da işaretlendiği koordinatlardan çekim yapılması mümkün olmayan fotoğraflar, mekânsal analizi yanlış yönlendirebileceği,
- Yanlış Tarihli Fotoğraflar: Tarih ve saat bilgisi bulunduğu halde, fotoğrafta görülen mevsim ya da saatle uyuşmayan, yakın zamanda çekilmiş olmasına rağmen çok eski yıllara ait tarihi gösteren ya da ileri yıllara ait tarih bilgisi verilen, dijital fotoğraf makineleri ve dijital kameralarda zaman bilgisi girilmediği için tarihlerin yanlış olduğu tespit edilen fotoğraflar, zamansal analizleri yanlış yönlendirebileceği,
- Eski Fotoğraflar ve Gravürler: Web sitesinde; 1960'lı, 1970'li, 1980'li, 1990'lı yıllara ait fotoğraflar, gravürler vb. güncel mekânsal kullanımı göstermediği,
- Anlamsız Fotoğraflar: Analizde; çevre verisi bulunmayan şahıs fotoğrafları, hayvan fotoğrafları, nerede çekildiği anlaşılamayan gökyüzü fotoğrafları, bilgisayar programları yardımıyla işleme tabi tutularak orjinelliğini kaybederek kimliksizleşmiş fotoğraflar, firmaların logo ile amblemleri ve ışık patlamalarından oluşan fotoğraflar çalışmayı olumsuz etkileyeceği için değerlendirmeye alınmamıştır.

Buna göre değerlendirme dışı bırakılan 10.849 fotoğrafın; 3754 adetinde (%34.60) tarih bilgisi bulunmamakta, 3457 adeti (%31.86) iç mekân çekimlerini içermekte, 2710 adeti (%24.98) yanlış koordinatta konumlandırılmış bulunmakta, 668 adeti (%6.16) yanlış tarihlendirilmiş bulunmakta, 140 adeti (%1.29) anlamsız fotoğrafları içermekte, 120 adeti (%1.11) ise eski fotoğraf ve gravürlerden oluşmaktadır (Şekil 4.3). Buna göre; analizde en fazla tarih bilgisi bulunmayan fotoğraflara, en az ise eski fotoğraf ve gravürlere rastlanmıştır.

Şekil 4.3: Değerlendirme Dışı Bırakılan Fotoğraflar.

Çalışma alanının ayrıldığı 40 alt bölgede değerlendirmeye alınan 16.541 fotoğraf üzerinden yapılan mekânsal analizlere göre “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nin Kullanım Haritası oluşturulmuştur (Şekil 4.4).

Şekil 4.4: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Kullanım Haritası.

Her bir fotoğraf ArcGIS Programı yardımı ile Google Earth üzerinden alınan altlık haritada enlem ve boylam bilgisiyle konumlandırılmıştır. Konumlandırma ölçümlerde 0.00005 hata payı ile çalışılmıştır. Tüm fotoğrafların koordinatları ise üst üste

çakıştırılarak ziyaretçilerin “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ndeki mekânsal kullanımlarıyla ilgili bilgilere ulaşılmıştır.

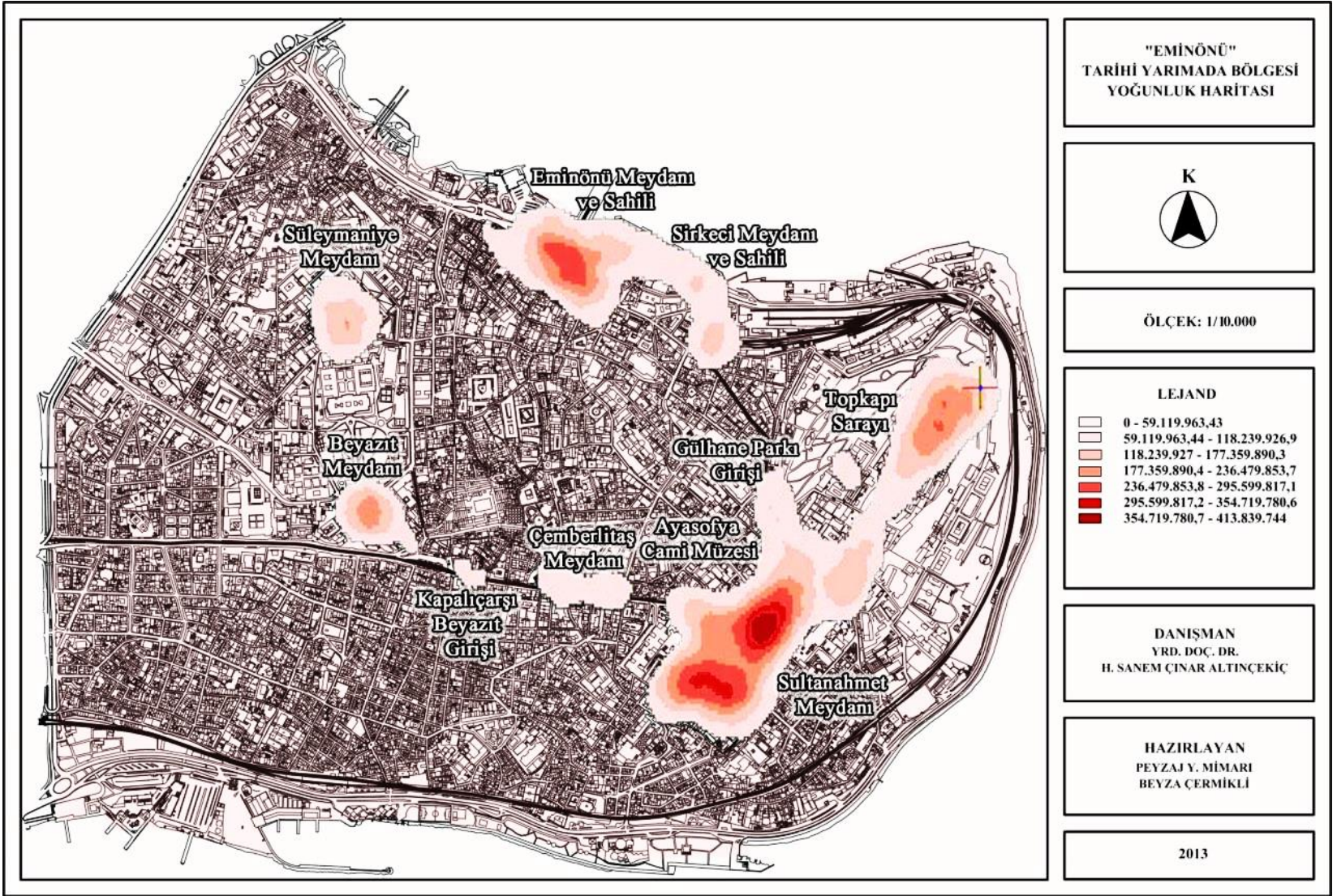
Çalışma alanında koordinatlandırılmış 16.541 fotoğraf ile fotoğraflar arası mesafe ve yüzey alanları arasındaki ilişki temel alınarak “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Yoğunluk Analizi gerçekleştirilmiştir. ArcGIS Programı yardımıyla Nokta Yoğunluk Analizi ile gerçekleştirilen ölçümlerde radius (yarıçap) 0.000734 değeri ile çalışılmış ve çalışma alanı 7 yoğunluk grubuna ayrılarak, en az yoğunluktan en çok yoğunluka, 0 ile 413.839.744 arasında değer verilmiştir. Buna göre; Yoğunluk Haritası’nda alan en az ziyaret edilen bölgeden en fazla ziyaret edilen bölgeye doğru beyazdan kırmızı rengine lejantlandırılmıştır (Şekil 4.5).

Yapılan Yoğunluk Analizi’ne göre; Sultanahmet Meydanı ve Çevresi, alanının en fazla ziyaret edilen bölgesi çıkarak, alt ölçek çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuç, Mekânsal Dizin Yöntemi sonuçlarıyla da sınıanmıştır.

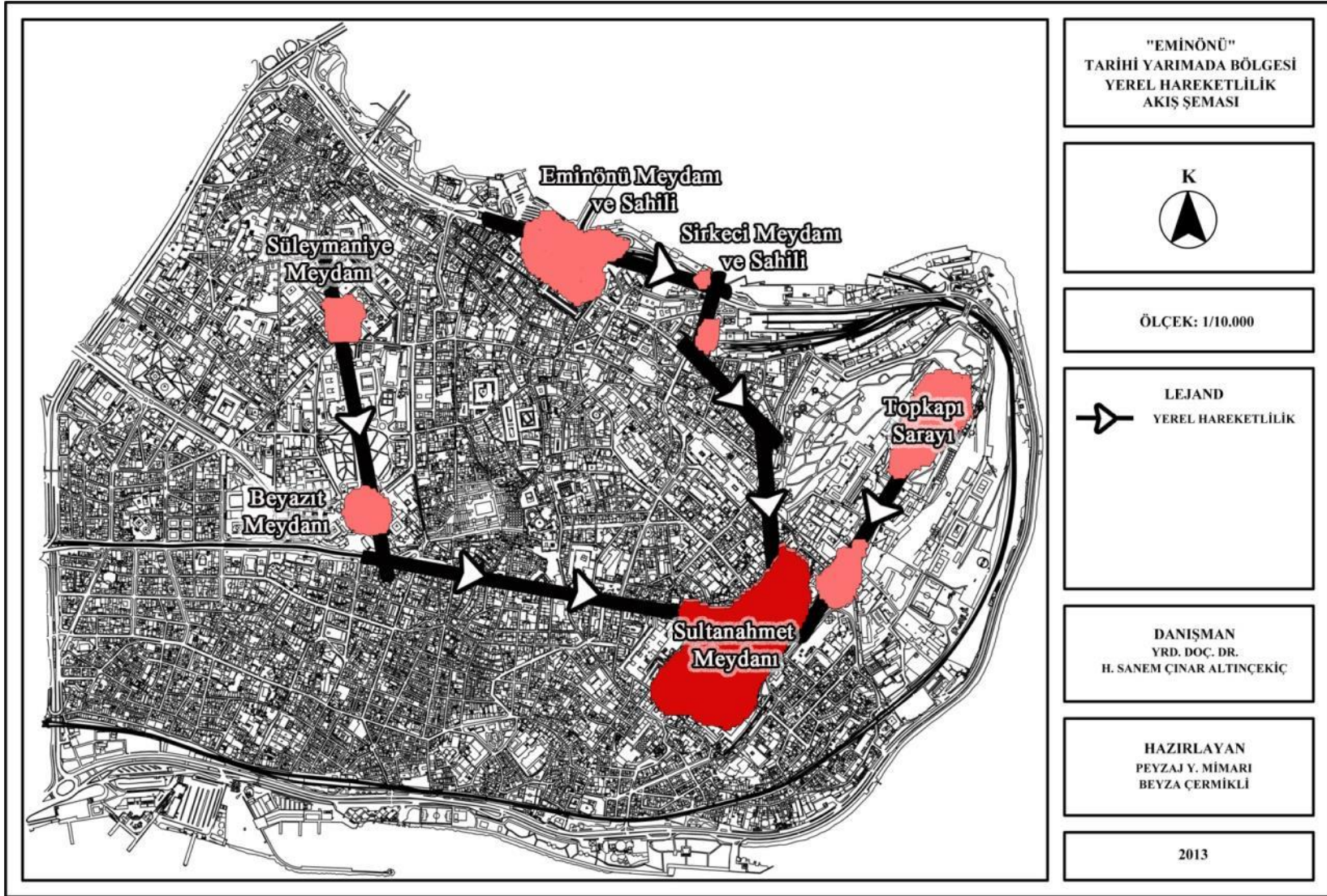
Yoğunluk Analizi sonuçlarına göre “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde en fazla ziyaret edilen kentsel mekânlar arasındaki güzergâhlar belirlenerek, Yerel Hareketlilik Akış Şeması ortaya koyulmuştur. Buna göre çalışma alanında; en yoğun olarak tercih edilen Sultanahmet Meydanı ile yoğun olarak tercih edilen Eminönü Meydanı, Eminönü Sahili, Sirkeci Sahili, Sirkeci Meydanı, Topkapı Sarayı, Topkapı Sarayı Dış Avlusu Girişi, Beyazıt Meydanı ve Süleymaniye Meydanı ve Çevresi arasında yerel hareketlilik olduğu ortaya çıkmıştır (Şekil 4.6).

Değerlendirmeye alınan 16.541 çekim üzerinde, fotoğraf ve fotoğrafçı isimleri analiz edilerek, ziyaretçilerin yerli ya da yabancı olması ile ilgili sonuçlara varılmıştır. Buna göre; ziyaretçilerin 8811’inin (%53.27) yerli, 7730’unun (%46.73) ise yabancı olduğu görülmüştür (Şekil 4.7). Analizlerden, yerli ziyaretçilerin alanı daha çok ziyaret ettiği sonucu çıkmakla birlikte, yüzde değerlerinin birbirine çok yakın olduğu dikkat çekmektedir.

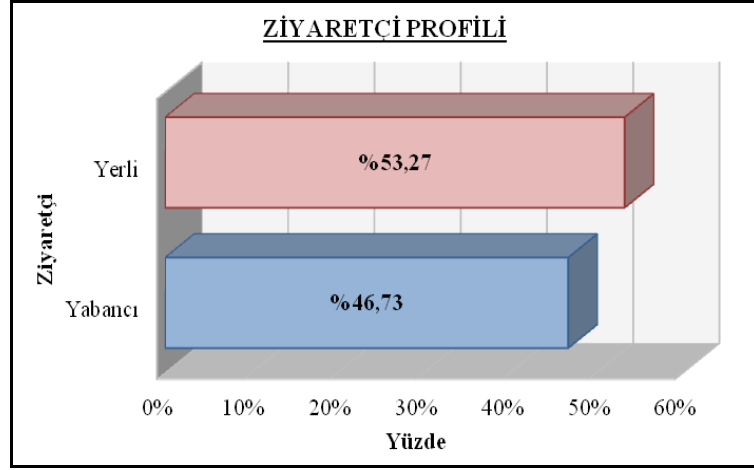
Bunun yanı sıra; Panoramio web sitesindeki kullanıcıların gerçek isimlerini kullanıp kullanmadıklarının tam olarak bilinmemesi, kullanıcıların çoğunlukla sahte isim (rumuz) kullanması, fotoğraf başlıklarının evrensel dil olması nedeniyle çoğunlukla İngilizce sözcüklerden seçilmesi vb. nedenler, bu sonuçtaki hata payını arttırmaktadır.

Şekil 4.5: "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi Yoğunluk Haritası.

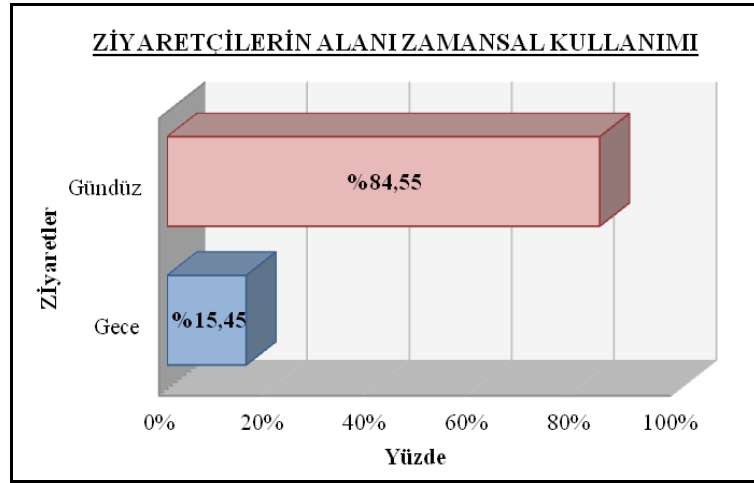

Şekil 4.6: "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi Yerel Hareketlilik Akış Şeması.

Şekil 4.7: Ziyaretçi Profili.

Ziyaretçilerin fotoğrafları çektikleri zamana bakıldığında; 13.985'inin (%84.55) gündüz, 2556'sının (%15.45) ise gece çekildiği anlaşılmaktadır. Çalışmada; 05:00-17:59 saatleri arası gündüz, 18:00-04:59 saatleri arası ise gece olarak belirlenerek, ziyaretçilerin alanı zamansal kullanımları (gündüz ya da gece kullanımları) ortaya koyulmaya çalışılmıştır (Şekil 4.8). Buna göre; ziyaretçilerin alanı daha çok gündüz saatlerinde kullandıkları görülmüştür.

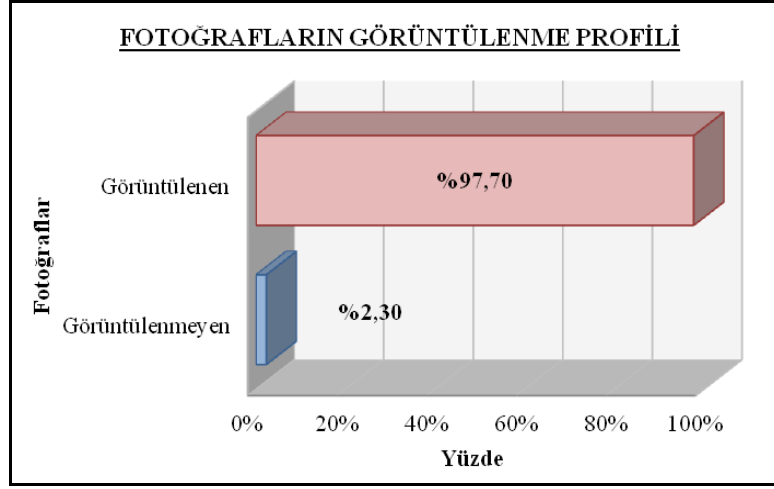

Şekil 4.8: Ziyaretçilerin Alanı Kullanım Zamanları.

Değerlendirmeye alınan 16.541 fotoğrafın; 16.161'i (%97.70) başka ziyaretçiler tarafından görüntülenirken, 380'i (%2.30) ise hiç görüntülenmemiştir (Şekil 4.9). Buna göre, görüntülenen fotoğraf sayısının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

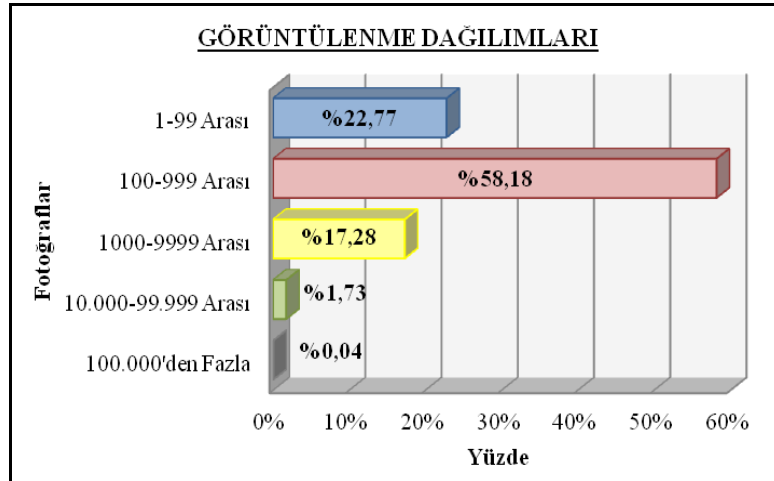
16.161 fotoğraf, toplam 17.753.479 kez görüntülenmiştir. 16.161 fotoğrafın 3680'i (%22.77) 1-99 arasında, 9402'si (%58.18) 100-999 arasında, 2793'ü (%17.28) 100-

9999 arasında, 279'u (%1.73) 10.000-99.999 arasında, 7'si (%0.04) 100.000'den fazla görüntülenmiştir (Şekil 4.10).

Şekil 4.9: Fotoğrafların Görüntülenme Profili.

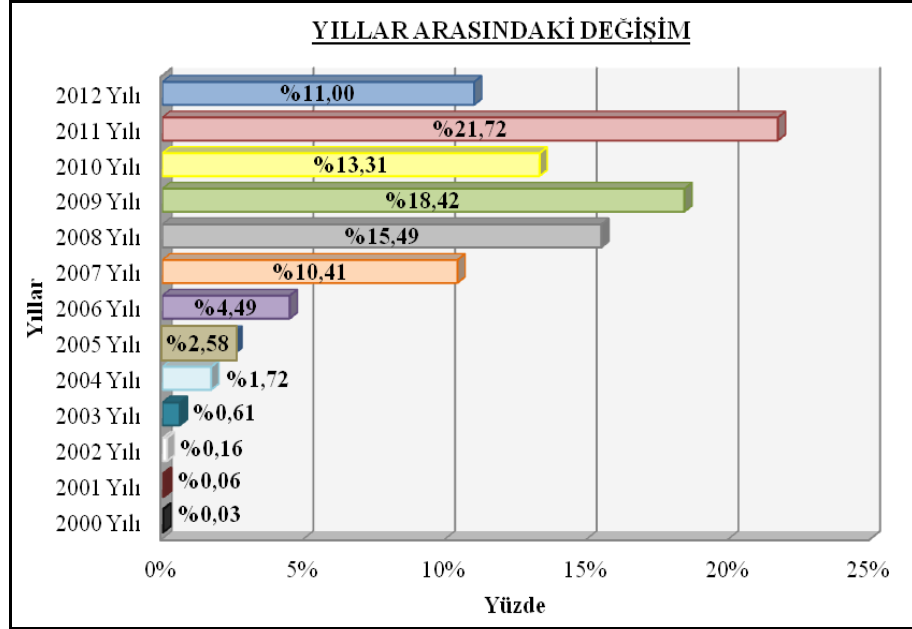
Buna göre, alandaki fotoğrafların çoğunlukla 100-999 arasında görüntülediği anlaşılmaktadır. En fazla görüntülenen fotoğraf ise; toplam 601.339 kez tercih edilmiştir.

Şekil 4.10: Fotoğrafların Görüntülenme Dağılımları.

Fotoğrafların çekildiği yıllara bakıldığında; 2000'den önce herhangi bir veriye rastlanmadığı görülmektedir. 2000-2012 (21 Mayıs 2012) tarihleri arasındaki fotoğrafların çekilme sıklığı değerlendirildiğinde; 2000 yılına ait 5 (%0.03), 2001 yılına ait 10 (%0.06), 2002 yılına ait 26 (%0.16), 2003 yılına ait 101 (%0.61), 2004 yılına ait 285 (%1.72), 2005 yılına ait 427 (%2.58), 2006 yılına ait 743 (%4.49), 2007 yılına ait

1722 (%10.41), 2008 yılına ait 2562 (%15.49), 2009 yılına ait 3047 (%18.42), 2010 yılına ait 2201 (%13.31), 2011 yılına ait 3593 (%21.72), 2012 yılına ait 1819 (%11.00) çekim olduğu görülmektedir (Şekil 4.11).

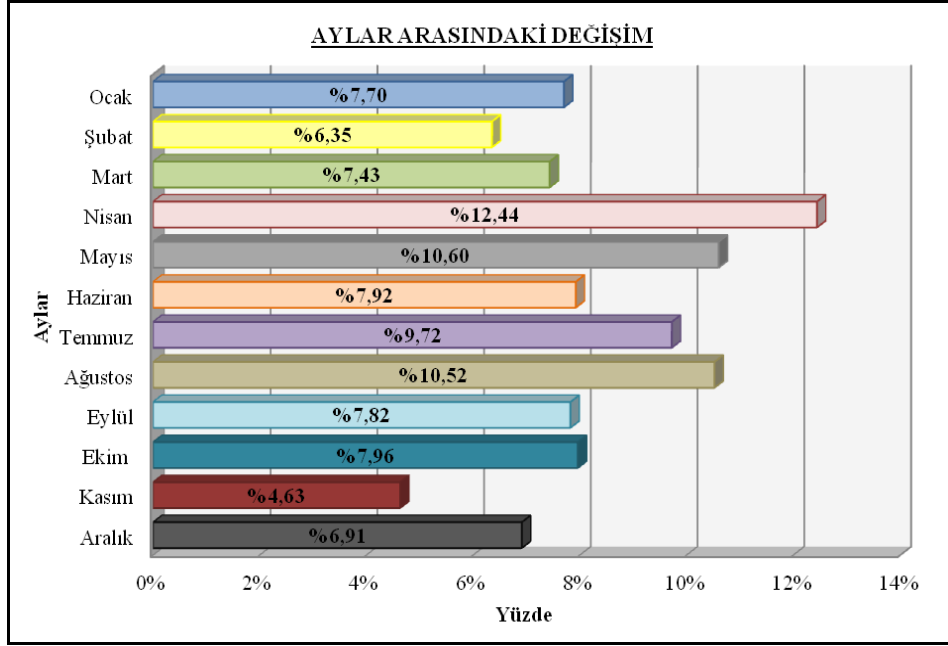

Şekil 4.11: Yıllar Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri Dağılımları.

Fotoğraf çekimlerinin özellikle 2007 yılı itibari ile arttığı, en az çekimin 2000 yılına, en yüksek çekimin ise 2011 yılına ait olduğu dikkat çekmektedir. Bunun en önemli nedeni; gelişen teknoloji ile dijital fotoğraf makinesi, dijital kamera, kameralı ve akıllı cep telefonu (“exif” konum bilgisi etiketinin otomatik olarak atan) modellerinin kullanımının artmasıdır. 2012 yılına ait fotoğraf sayısının az olmasının nedeni ise; sadece ilk 6 aylık verilerin değerlendirilmesidir.

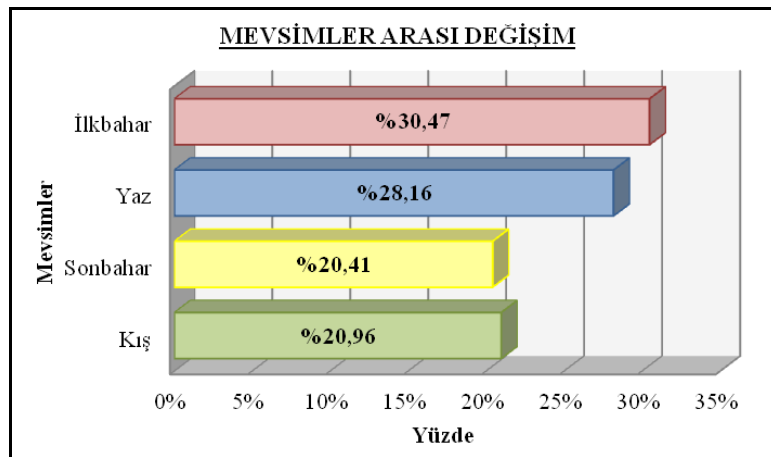
Alan ziyaretlerinin ve fotoğraf çekimlerinin aylar arasındaki değişimine baktığımızda; 16.541 fotoğrafın 1273’ünün (%7.70) ocak ayında, 1051’inin (%6.35) şubat ayında, 1229’unun (%7.43) mart ayında, 2058’inin (%12.44) nisan ayında, 1753’ünün (%10.60) mayıs ayında, 1310’unun (%7.92) haziran ayında, 1608’inin (%9.72) temmuz ayında, 1740’ının (%10.52) ağustos ayında, 1294’ünün (%7.82) eylül ayında, 1316’sının (%7.96) ekim ayında, 766’sının (%4.63) kasım ayında, 1143’ünün (%6.91) aralık ayında çekildiği görülmektedir (Şekil 4.12).

Buna göre; ziyaretçiler alanda, en çok nisan ayında, en az ise kasım ayında fotoğraf çekmiştir.

Şekil 4.12: Aylar Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.

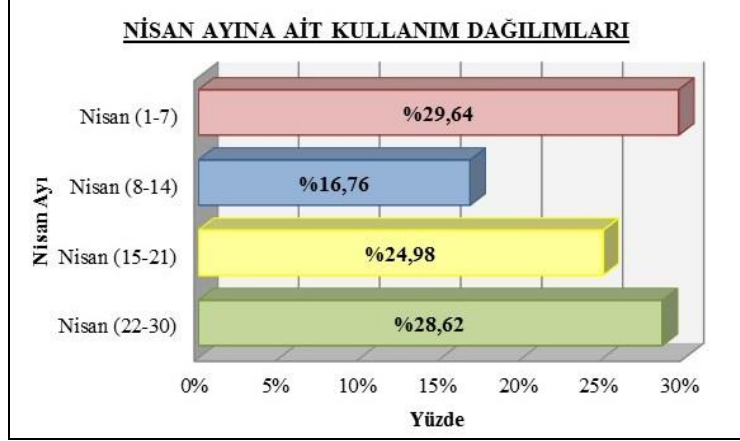
Aylara ilişkin verilerden mevsimsel değişim sonuçları elde ettiğimizde ise; ilkbahar mevsiminde 5040 adet (%30.47), yaz mevsiminde 4658 (%28.16), sonbahar mevsiminde 3376 (%20.41), kış mevsiminde ise 3467 (%20.96) adet fotoğraf çekildiği anlaşılmaktadır. Sonuçlara bakıldığında; en fazla ilkbahar mevsiminde, ez az ise sonbahar mevsiminde alanın ziyaret edildiği anlaşılmaktadır. Buna göre; mevsimsel değişim sonuçları ile aylar arası değişim sonuçları birbirini doğrulamaktadır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13: Mevsimler Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.

Alanın en yoğun olarak kullanıldığı nisan ayında, fotoğraf çekilen günlerin ortalaması alındığında en yoğun olarak nisanın 15. günü ziyaret edildiği görülmektedir (EK-3).

Nisan ayı 4 haftalık gruplara ayrılarak incelendiğinde ise; 1-7 Nisan arasında 610 (%29.64), 8-14 Nisan arasında 345 (%16.76), 15-21 Nisan arasında 514 (%24.98), 22-30 Nisan arasında 589 (%28.92) adet fotoğraf çekilerek, alanın ziyaret edildiği görülmüştür (Şekil 4.14).

Şekil 4.14: Nisan Ayına Ait Haftalık Kullanım Dağılımları.

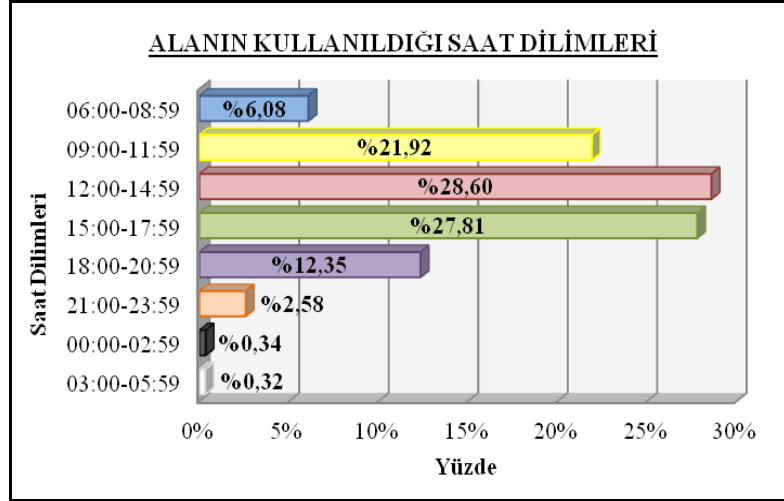
Çekilen fotoğrafların analizleri gerçekleştirilirken gün, 8 saat dilimine ayrılmış ve bu şekilde en çok tercih edilen saatlerin tespit edilmesi mümkün olmuştur. Buna göre; 1. saat dilimi: 06:00-08:59, 2. saat dilimi: 09:00-11:59, 3. saat dilimi: 12:00-14:59, 4. saat dilimi: 15:00-17:59, 5. saat dilimi: 18:00-20:59, 6. saat dilimi: 21:00-23:59, 7. saat dilimi: 00:00-02:59, 8. saat dilimi: 03:00-05:59 olarak belirlenmiştir.

Saat dilimlerine bakıldığında; 1. saat dilimine ilişkin 1006 (%6.08), 2. saat dilimine ilişkin 3626 (%21.92), 3. saat dilimine ilişkin 4730 (%28.60), 4. saat dilimine ilişkin 4599 (%27.81), 5. saat dilimine ilişkin 2043 (%12.35), 6. saat dilimine ilişkin 427 (%2.58), 7. saat dilimine ilişkin 57 (%0.34), 8. saat dilimine ilişkin 53 (%0.32) fotoğraf analiz edildiği görülmektedir (Şekil 4.15).

Buna göre; alanın en çok 12:00-14:59, daha sonra ise 15.00-17:59 saat diliminde ziyaret edilerek fotoğraflandırıldığı anlaşılmaktadır. Alan en az ise, 03:00-05:59 saat dilimi tercih edilmiştir.

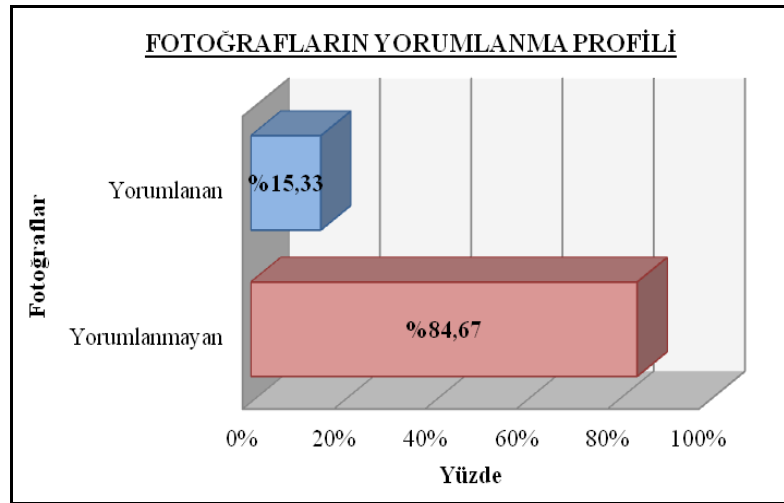
4.1.1.2. Fotoğraf Yorumlarına İlişkin Veriler

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde çekilen fotoğraflara yapılan yorumlar incelendiğinde; değerlendirmeye alınan 16.541 fotoğrafın 2536’sına (%15.33) yorum yapıldığı, 14.005’ine (%84.67) ise yorum yapılmadığı görülmektedir.

Şekil 4.15: Alanın Ziyaret Edildiği Saat Dilimleri.

Buna göre; yorumu bulunmayan fotoğraflar yorumu bulunanlardan daha fazladır. Bunun yanında; 2536 fotoğrafa toplam 31.805 yorum yapıldığı görülmektedir. Elde edilen sonuçlardan yorumlanan fotoğraf sayısının az olmasına rağmen, yapılan yorum sayısının oldukça fazla olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 4.16).

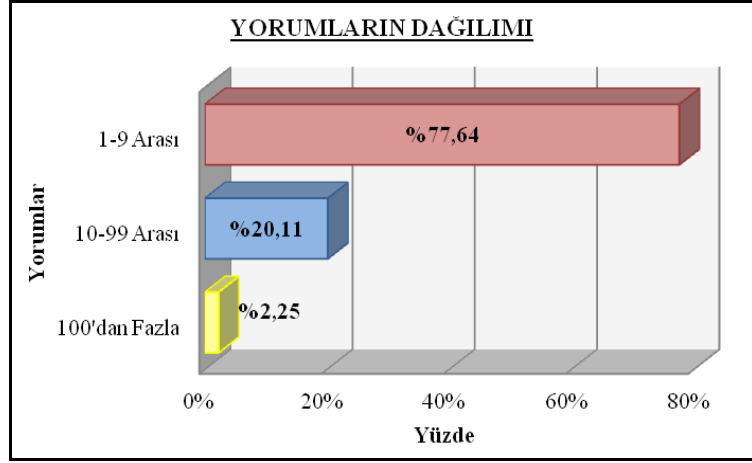

Şekil 4.16: Fotoğrafların Yorumlanma Profili.

2536 fotoğrafın; 1969 tanesine (%77.64) 1 ile 9 arasında, 510 tanesine (%20.11) 10 ile 99 arasında, 57 tanesine (%2.25) ise 100'den fazla yorum yapılmıştır (Şekil 4.17). En fazla yorum yapılan fotoğraf toplam 791 yorum almıştır. Buna göre; fotoğraflara daha çok 1-9 arasında yorum yapıldığı (%77.64) görülmektedir.

Yorumlar analiz edilirken; kişisel yazışmalar, fotoğrafçılık, fotoğraf çekim tekniği, fotoğraf makineleri ile ilgili diyaloglar vb. dikkate alınmazken, dış mekân çekimleri ile

İlgili her dildeki olumlu ve olumsuz tüm yorumlar incelenmiştir. Bu yorumlardan ziyaretçilerin genel görüşleri ve Anket Yöntemi'ne (Anlamsal Farklılaşım Tekniği) yardımcı olabilecek sıfat çiftleri çıkarılarak gruplandırılmıştır.

Şekil 4.17: Fotoğraflara Yapılan Yorumların Dağılımları.

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde ziyaretçiler tarafından çekilen 2536 fotoğrafa yapılan yorumlarda; İstanbul ve Türkiye ile ilgili genel yorumlara, tarihi bilgilere, ünlü ve beğenilen yemeklere, alışveriş olanaklarına, kent ve sokak dokusuna, mimari yapılar ve özelliklerine, alanların gece kullanımına, yeşil alan durumuna, kentsel mobilyalara vb. birçok konuya değinilmiştir. Analiz edilen yorumlardan çıkan genel görüşler şu şekilde özetlenebilir:

- “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi, Türkiye’nin kalbi, İstanbul’un en güzel yerlerinden biri, İstanbul’un en ünlü yeri, İstanbul’un turist çekim noktası gibi tamlamalarla anılmaktadır.
- Alanın, üç ayrı din ve kültürün birleşim yeri olarak ziyaret edilmesi ve sahip olduğu değerlerinin görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır.
- Alanın genel yapısından ziyaretçilerin memnuniyeti belirtilmekte ve oryantal, geleneksel, romantik ve büyüleyici atmosferine değinilmektedir.
- Alanın, camileri ve minareleri ile eşsiz bir İstanbul silüeti oluştururken, sahil kısımlarının çok çeşitli panoroma, manzara ve peyzaj öğelerine ev sahipliği yaptığı, tepeleri ile seyir terası görevi üstlendiği anlatılmaktadır.
- Alanda; dolaşma, dinlenme, yeme/içme, alışveriş, fotoğraf çekme, gezinti, kitap okuma, sosyal/kültürel aktivitelere katılma, kuş besleme gibi aktiviteler yapıldığı anlaşılmaktadır.

- Alanda; düzensiz kentleşme, eski doku ile yeni dokunun uyumsuzluğu, güvenlik problemleri, koruma, onarım, restorasyon ve yenilemedeki eksiklikler, trafik, ulaşım sorunları, gürültü, kirlilik, kalabalık, sokak satıcıları, işportacı ve seyyar satıcıların çokluğu, kentsel mobilyaların yetersizliği, kaldırımların ve döşemelerin bozukluğu, tv antenleri, telefon direkleri ve kablolar, tabelalar, reklam panoları vb. çirkin görüntüye neden olan öğeler vurgulanmaktadır.
- Alandaki; cami, saray, tarihi bina, çeşme, anıt, heykel vb. mimari öğelerin kentsel imaja olumlu katkısı ve mimari özellikleri ifade edilmektedir. Tarihi ve kültürel değerleri, sanatsal ve özgün yapıları, ihtişamlı ve heybetli karakterleri ile tasarım özellikleri anlatılmaktadır.
- Alanda doğa ile tarih iç içe değerlendirilmektedir. Park, kentsel açık alan, yeşil alan ve ağaç, çiçek gibi bitkisel dokuların etkileyiciliği ve tarihi doku ile uyumu vurgulanmaktadır.
- Alanda mekân algısından bahsedilmekte, mekânların sınır etkisi ve girişleri sorgulanmaktadır.
- Alandaki, sokak dokularının ve meydanların güzelliği vurgulanmaktadır.
- Alanın mevsimler arası değişen kompozisyonların sunduğu renk, görüntü ve manzara özelliklerinin etkileyiciliği anlatılmaktadır.
- Alanın ve alandan bakılan noktaların gece görüntüsü etkileyici, tarihi yapıların ve mekânların ışıklandırmasının yeterli bulunduğu vurgulanmaktadır.

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi ile ilgili yapılan yorumlardan Anket Yöntemi’ne yardımcı olması için çıkarılan sıfat çiftleri Tablo 4.1’de yer almaktadır.

4.1.2. Mekânsal Dizin Yöntemden Elde Edilen Veriler

Araştırmada; üst ölçekte araştırma alanı olarak belirlenen “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde ziyaretçilerin mekânsal davranışlarının analiz edilmesi, kent merkezindeki ulaşılabilirliğin ve erişilebilirliğin ortaya koyulması ve mekânsal odaklar arasındaki ilişkilerin açıklanması için 1/10.000 ölçekte Mekânsal Dizin Analizi gerçekleştirilmiştir.

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde Axwoman Programı yardımıyla gerçekleştirilen Mekânsal Dizin çalışması sonucu, kentsel çevrenin morfolojik analizlerinin yapılması için oluşturulan Aksiyel Harita’da toplam 2342 adet ziyaretçilerin yürüyerek takip edebileceği görüş aksı çizilmiştir.

Tablo 4.1: Anket Yöntemi'nde Kullanılacak Olan Sıfat Çiftleri.

Olumlu Sıfatlar	İlginç	x	Sıradan	Olumsuz Sıfatlar
	Eğlenceli	x	Sıkıcı	
	Hareketli	x	Monoton	
	Huzurlu	x	Huzursuz	
	Güzel	x	Çirkin	
	Davetkâr	x	İtici	
	Kullanışlı	x	Kullanışsız	
	Kaliteli	x	Kalitesiz	
	Güvenli	x	Güvensiz	
	Bakımlı	x	Bakımsız	
	Konforlu	x	Konforsuz	
	Düzenli	x	Düzensiz ve Kaotik	
	Çeşitli ve Zengin	x	Yetersiz	
	Popüler	x	Silik	
	Tarihi ve Geleneksel	x	Modern	
	İhtişamlı	x	Sade	
	Yeni-Eski Doku Uyumlu	x	Yeni-Eski Doku Uyumsuz	
	Mimari Özelliklerce Görkemli	x	Mimari Özelliklerce Zayıf	
Güzel Peyzaj Düzenlemesi	x	Kötü Peyzaj Düzenlemesi		

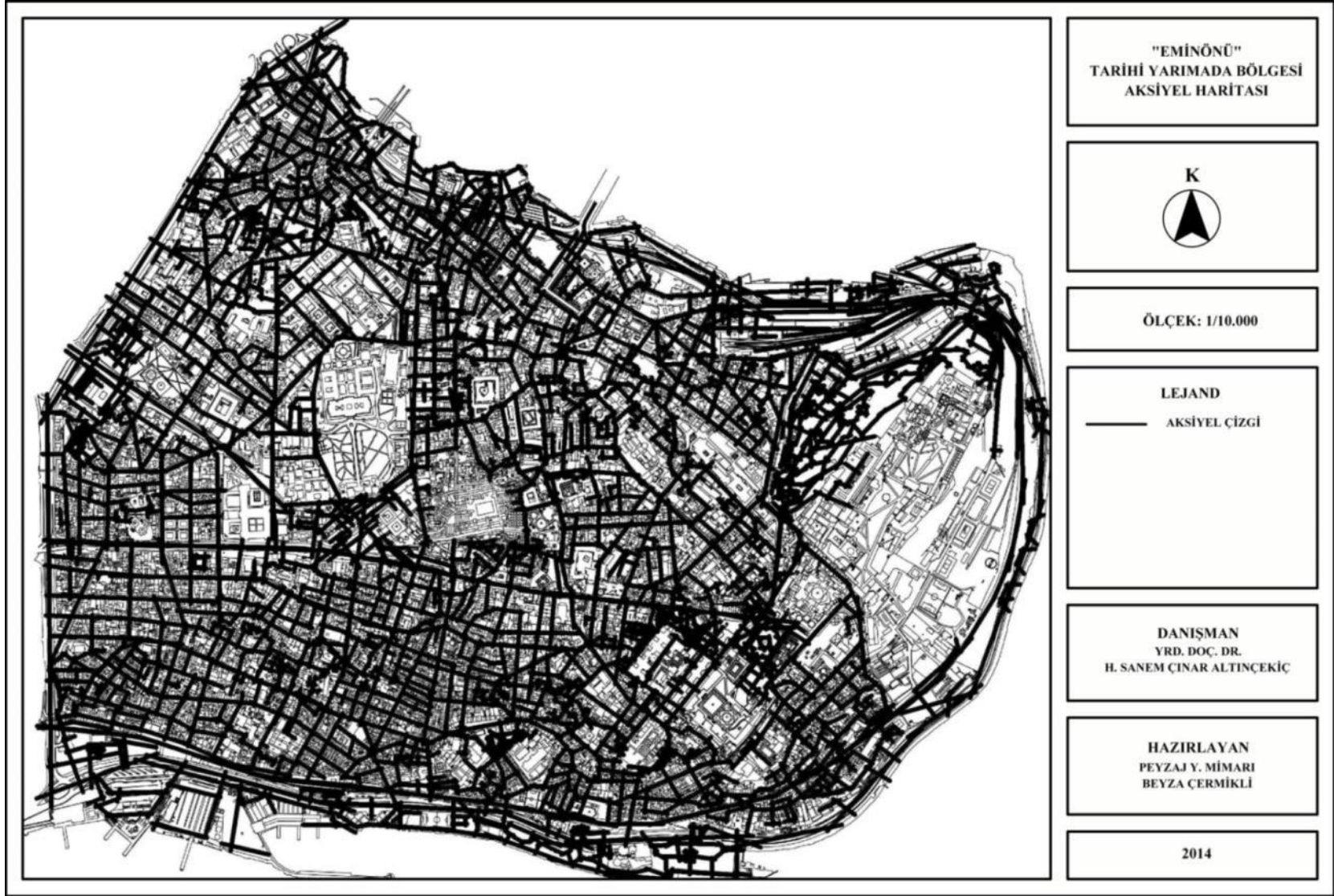
Oluşturulan haritada; ana yollardan tali yollara kadar her noktadan ulaşım düşünülmüştür. Fakat cami avluları, okul, müze ve saray bahçeleri vb. kamuya açık, fakat giriş ve çıkışın belli saatlerde mümkün olduğu, ziyaretçilerin kullanımında sınırlamalar olan kamusal akslar değerlendirme dışı tutulmuştur. Çalışmada duvar, kapı, yapı vb. fiziksel engeller sınır noktası oluşturmuş, bunun dışında binalar arasında kalan tüm boşluklardaki akslar dikkate alınmıştır (Şekil 4.18).

Program yardımıyla aksiyel haritalar üzerinden bütünleşme ve bağlılık değerlerine ilişkin hesaplamalar ve grafik ölçümler yapılmış, sonuçlar renklendirilmiş haritalarla ortaya koyulmuştur. Bu ölçütler yardımıyla elde edilen anlaşılabilirlik değerlerine ilişkin analizler ise ayrı başlıkta incelenmiştir.

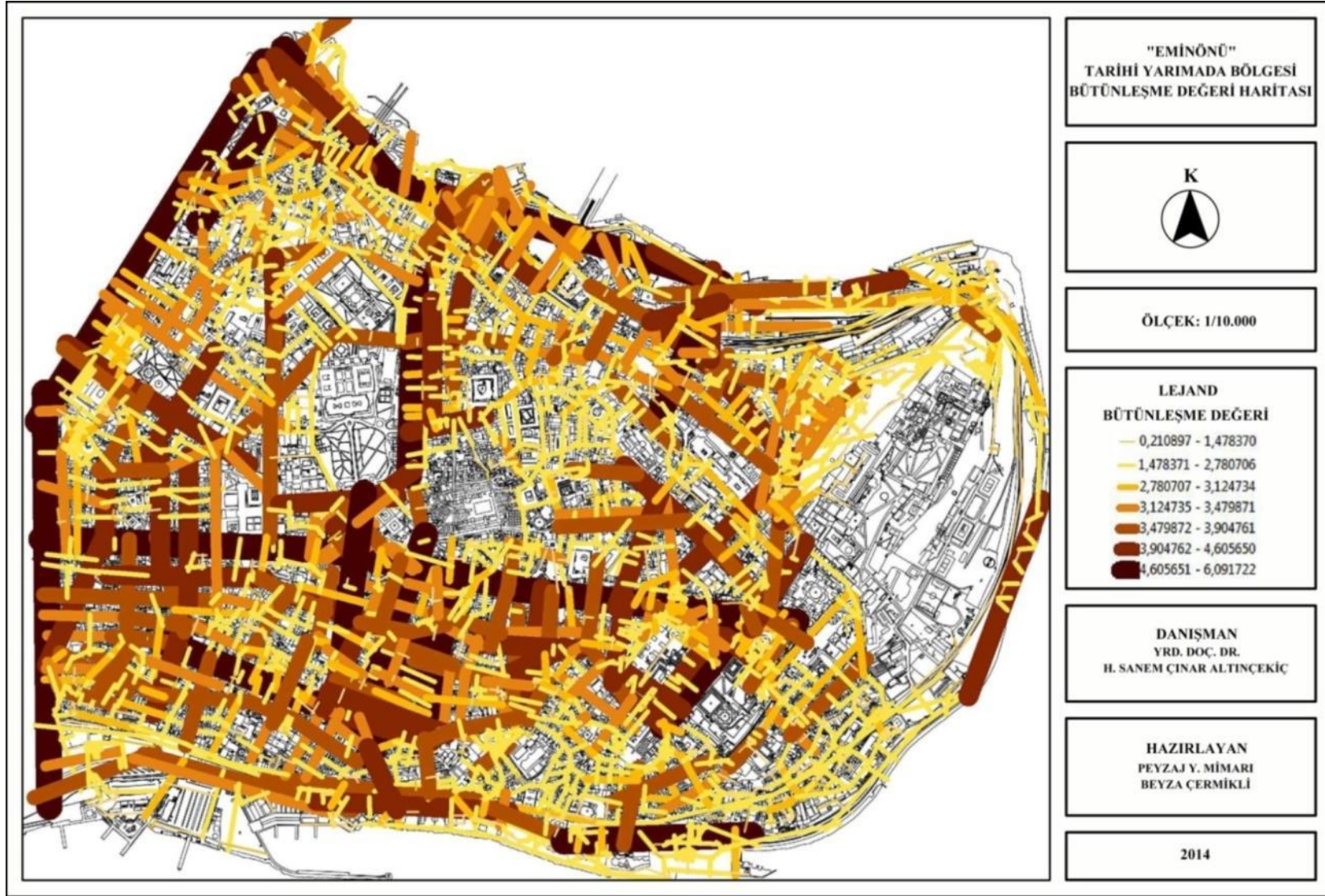
Axwoman programından elde edilen sonuçlar Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen mekânsal veriler ile karşılaştırılacak, bu kapsamda Yoğunluk Haritası-Bütünleşme Değeri Haritasıyla, Yerel Hareketlilik Akış Şeması (En Çok Kullanılan Güzergâhlar) Bağlantı Değeri Haritasıyla karşılaştırılacaktır.

4.1.2.1. Bütünleşme Değeri Analizi

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Bütünleşme Değeri Haritası'na göre; alanda 7 farklı değer aralığında aks belirlenmiş ve bu akslar gruplandırılarak küçükten büyüğe doğru sıralanarak renklendirilmiştir. Yapılan analizler alanın bütünleşme değerinin; 0,210897 ile 6,091722 arasında değiştiğini göstermektedir (Şekil 4.19).

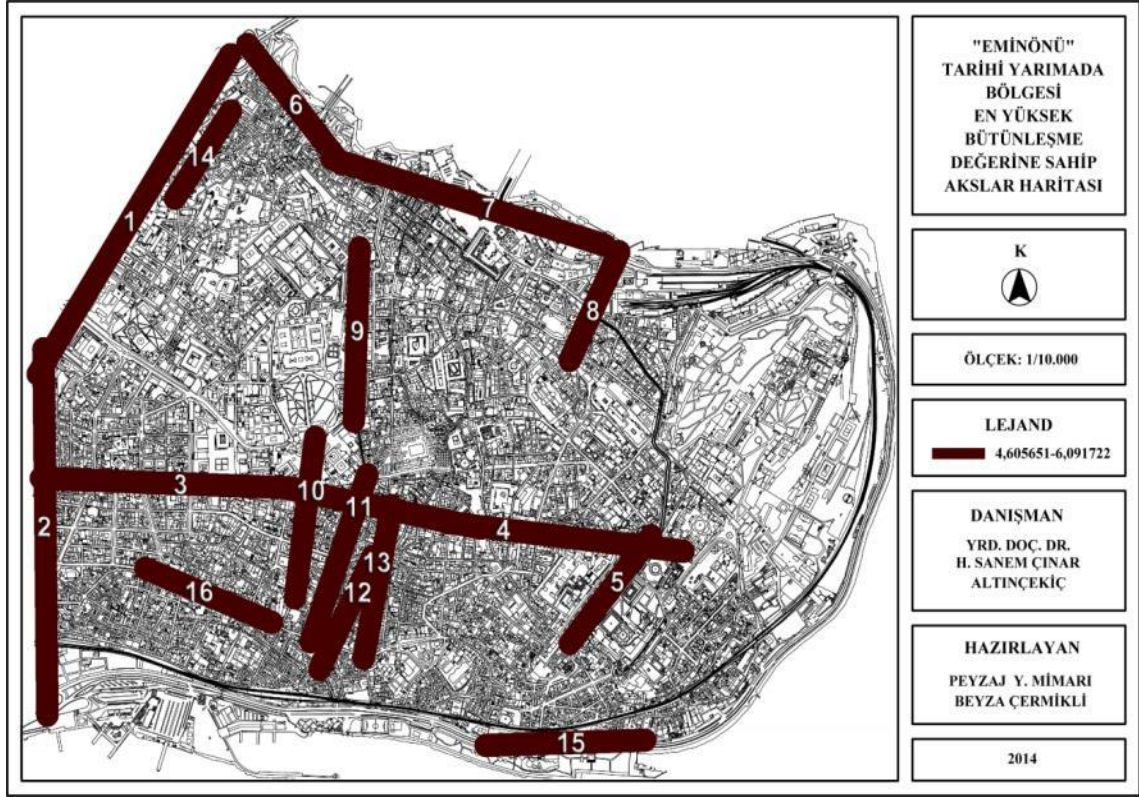

Şekil 4.18: "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi Aksiyel Haritası.

Şekil 4.19: "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi Bütünleşme Değeri Haritası.

Alanda bütünleşme değeri en yüksek değerde (4,605651 - 6,091722) 16 aks bulunmaktadır (Şekil 4.20).

Şekil 4.20: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ndeki En Bütünleşmiş Akslar.

Alanda bütünleşme değeri yüksek akslar:

- Haliç Atatürk Köprüsü’nden Yenikapı’ya kadar uzanan Atatürk Bulvarı üzerindeki iki aks (1, 2),
- Aksaray’dan Topkapı Sarayı’na kadar Ordu ve Yeniçeri Caddesi boyunca uzanan iki aks (3, 4),
- Sultanahmet Meydanı Atmeydanı Caddesi üzerinde devam eden; Ayasofya Müzesi önünden Marmara Üniversitesi Rektörlük Binası’na uzanan aks (5),
- Haliç Atatürk Köprüsü’nden Sirkeci Meydanı’na kadar uzanan Ragıp Gümüşpala Caddesi üzerindeki iki aks (6, 7),
- Sirkeci İDO iskelesinden Sirkeci Tren İstasyonu’nu geçerek Cağaloğlu’na kadar uzanan Ankara Caddesi üzerindeki aks (8),
- Süleymaniye Camisi’nden Kapalıçarşı’ya kadar uzanan Siyavus Paşa ve Fuat Paşa Caddeleri üzerindeki aks (9),

- İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü önünden Beyazıt Meydanı'nı geçerek Kennedy Caddesi'ne doğru uzanan; Mithat Paşa ve İbrahim Paşa Caddesi üzerindeki aks (10),
- Kapalıçarşı Beyazıt Meydanı kapısından Kennedy Caddesi'ne doğru uzanan Tiyatro Caddesi üzerindeki aks (11),
- Kapalıçarşı Beyazıt Meydanı kapısından Kennedy Caddesi'ne doğru uzanan Ustad Sokak üzerindeki aks (12),
- Yeniçeri Caddesi Çemberlitaş Meydanı'ndan Kumkapı Meydanı'na kadar uzanan Gedik Paşa Caddesi üzerindeki aks (13),
- Unkapanı İstanbul Manifaturacılar Çarşısı arkasında kalan Hızır Külhanı Sokak boyunca uzanan aks (14),
- Küçük Ayasofya Mahallesi güneyinde yer alan Çatladıkapı Sosyal Tesisleri ve çevresindeki park alanı boyunca devam eden ve Kennedy Caddesi'nin bir kısmını kapsayan aks (15),
- Laleli Caddesi ile Kennedy Caddesi arasında yer alan ve bu akslara paralel uzanan Nişanca Bölgesi'ndeki Türkeli Caddesi boyunca uzanan aks (16).

Birinci derece önemli olan ve bütünleşme değeri en yüksek aralıkta çıkan bu 16 aks, fiziksel açıdan alanda algılanabilen en uzun kesintisiz bağlantı olması nedeniyle doğru çıkmıştır. Elde edilen veriler, yüksek oranda Fotoğraf Tabanlı Yöntem sonuçlarıyla da uyumaktadır. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi Yoğunluk Haritası'na göre (Şekil 4.5); Gülhane Parkı Girişi, Topkapı Sarayı, Sultanahmet Meydanı, Eminönü Meydanı ve Sahili, Sirkeci Meydanı ve Sahili, Beyazıt Meydanı, Süleymaniye Meydanı, Çemberlitaş Meydanı ve Kapalıçarşı girişi, yoğunluğu yüksek alanlar olarak belirlenmiş ve bu alanlardan Gülhane Parkı, Topkapı Sarayı dışındaki kentsel mekânlar, Bütünleşme Değeri Haritası'na göre de en yüksek bütünleşme değerine sahip akslar arasında kalmıştır. Buna göre; iki yöntemin birbirini doğruladığı anlaşılmaktadır.

Topkapı Sarayı Avlusu kamusal açık mekân olmasına rağmen, Saray'a giriş-çıkışın ücret gerektirmesi ve müze kimliği ile belirli saatlerde açık olması, bunun yanı sıra Saaray-Gülhane Parkı bağlantı kapısının kapatılmasının da Gülhane Parkı kullanımını etkilemesi nedenlerden dolayı çalışmada sınır dışında tutulmuştur. Bu nedenle; bu noktada iki yöntemin birbirini doğrulaması mümkün olmamıştır.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den farklı olarak Mekânsal Dizin Yöntemi verilerine göre; İMÇ arkasında (14), Çatladıkapı'da (15), Mimar Hayrettin ve Nişanca bölgelerinde (11, 12, 13 ve 16) bütünleşme değerinin yüksek çıktığı yani mekânsal kullanımın yoğun olduğu ortaya koyulmuştur.

İMÇ (İstanbul Manifaturacılar Çarşısı)'nin iş merkezi olma özelliği, Nişanca ve Mimar Hayrettin bölgelerinin ise, Laleli-Vezneciler aksı ile Kenndy Sahil Yolu arasında kalması nedeni ile kullanımı yüksek alanlardır. Fakat buradaki ziyaretçi profili farklılık göstermekte, kullanıcılar Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'in aksine ziyaret amacı ile alanı kullanmamaktadır. Bu nedenle; bu alanlarda kullanım yüksek, kullanım amacı ise farklıdır. Çatladıkapı ise, Kenndy Caddesi üzerinde önemli bir manzara noktası olduğu ve bu bölgede İBB'ye ait bir sosyal tesis yer aldığı için yüksek çekim noktası karakteri göstermektedir. Buna göre; 6 aks, iki yöntemden elde edilen bulguların farklılığını ortaya koymaktadır.

Bu akslar arasındaki Eminönü Meydanı sahilinde uzanan Ragıp Gümüşpala Caddesi (7) ile Beyazıt ve Sultanahmet Meydanları arasında yer alan Yeniçeri Caddesi (4); 5,591722 ile 6,091722 aralığındaki bütünleşme değeri ile, 16 aks arasında en yoğun kullanılan akslar olarak belirlenmiştir.

Bütünleşme değeri ile ziyaretçilerin mekânsal davranışları, kentsel mekânın ulaşılabilirliği ve doğal hareketliliği ortaya koyulmuş, alanın fiziksel dokusu, yakın çevresiyle erişilebilirliği ve en çok kullanılan güzergâhlar gösterilmiş, gelişme eğilimdeki, canlı ve ziyaretçilerin farklı amaçlarla bir araya geldiği dinamik ve çekici mekânlar bulunmuştur. Bu şekilde bütünleşme değeri, mekân kalitesinin okunabilirliğinde bir ölçüt olarak kullanılmıştır.

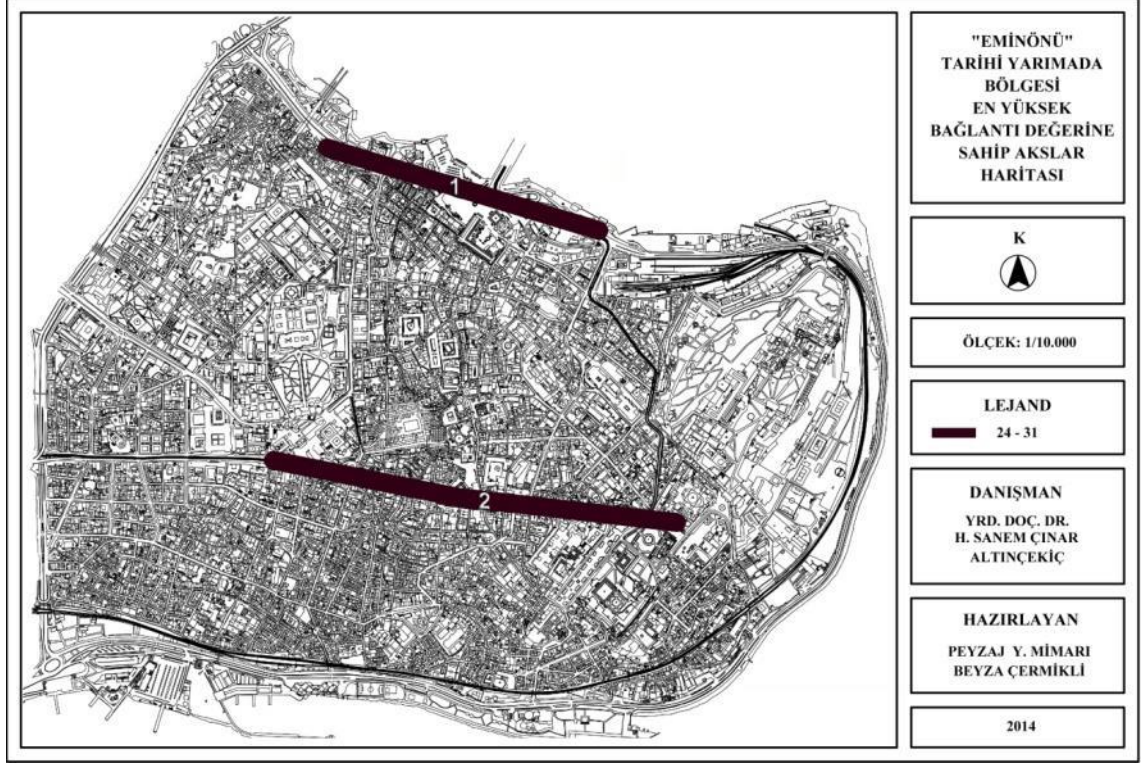
4.1.2.2. Bağlantı Değeri Analizi

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Bağlantı Değeri Haritası'na göre; alanda 7 farklı değer aralığında bağlantı aksı belirlenmiş ve bu akslar gruplandırılarak küçükten büyüğe doğru sıralanarak renklendirilmiştir (Şekil 4.21).

Yapılan analizler alanın bağlantı değerinin; 1 ile 31 arasında değiştiğini göstermiştir. Alanda bağlantı değeri en yüksek değerde çıkan 2 aks (24 - 31) bulunmaktadır (Şekil 4.22).

Şekil 4.21: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Bağlantı Değeri Haritası.

Şekil 4.22: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’ndeki En Yüksek Bağlantı Değerine Sahip Akslar Haritası.

Alanda bağlantı değeri en yüksek değerdeki akslar:

- Rüstempaşa’dan Sirkeci’ye kadar uzanan Ragıp Gümüşpala Caddesi üzerindeki aks (1),
- Beyazıt Meydanı’ndan Sultanahmet Meydanı’na kadar uzanan Ordu, Yeniçeri ve Divanyolu Caddeleri üzerindeki akslar (2).

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde bağlantı değeri en yüksek çıkan 2 aks, fiziksel açıdan alan içinde komşu akslarla en çok bağlantı kuran akslardır. Divanyolu Caddesi ve devamı niteliğindeki Yeniçeri ve Ordu Caddeleri’nin tarihi niteliği ve işlevi göz önünde alındığında, Ragıp Gümüşpala Caddesi’nin ise Marmara Denizi ve Haliç girişinde yer aldığı ve Eminönü ile Sirkeci gibi iki sahil meydanına ev sahipliği yaptığı düşünüldüğünde, bu iki aksın bağlantı değerinin yüksek çıkmasının doğru sonuç verdiği görülmektedir. Diğer yandan, elde edilen veriler yüksek oranda Fotoğraf Tabanlı Yöntem sonuçlarıyla da uyumaktadır.

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Yerel Hareketlilik Akış Şeması sonuçlarına göre (Şekil 4.6); Eminönü - Sirkeci – Gülhane - Sultanahmet – Çemberlitaş - Beyazıt –

Süleymaniye arasındaki bağlantılar yüksek çıkmıştır. Bağlantı Değeri Haritası'na göre de; Eminönü – Sirkeci (Ragıp Gümüşpala Caddesi) arasındaki ve Sultanahmet – Çemberlitaş – Beyazıt (Divanyolu Caddesi) arasındaki akslar yüksek değerde çıkmıştır. Fakat Bağlantı Değeri Haritası'na göre, Yerel Hareketlilik Akış Şeması sonuçlarında bu iki cadde arasındaki; Sultanahmet-Sirkeci ve Eminönü-Süleymaniye bağlantıları birincil derecede yüksek değerde çıkmamıştır. Bunun nedeni; tarihi nitelik gösteren bu aksların, matematiksel olarak, ana aks değeri göstermemesi ve bu nedenle de bu akslara bağlanan aksiyel çizgi sayısının düşük çıkmasıdır.

Doğruların birbirleriyle ilişkisini açıklamak için kullanılan bağlantı değeri, “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi içinde bir aksı kesen diğer aksların sayısını vererek, bize alandaki en ulaşılabilir aksları sunmaktadır. Bunun yanı sıra bağlantı değeri bütünleşme değeri ile birlikte anlaşılabilirlik kavramını sınımamıza neden olmaktadır. Bu şekilde bağlantı değeri, mekân kalitesinin okunabilirliğinde bir ölçüt olarak kullanılmıştır.

4.1.2.3. Anlaşılabilirlik Analizi

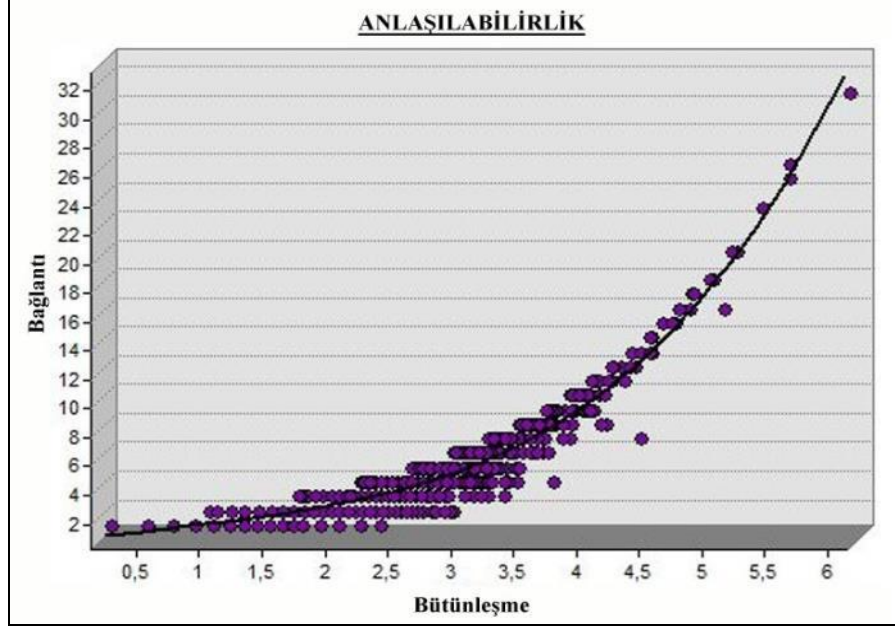
Mekân parçalarında yaşayarak bütünü kavrayan insanlar, tüm sistem dokusu hakkında geniş bilgiye sahip olmaktadır. Bu nedenle, kentsel mekânların kolayca anlaşılabilir olması istenmektedir. Bir sistemin anlaşılabilir olması; bütünleşme ile bağlantı değerleri arasındaki korelasyon katsayısının yaklaşık 0.45 oranında olması ile açıklanmaktadır. Burada; 0'ın altındaki değerler kentsel sistemin yeterince kavranmadığını, 1 değeri ise güçlü bir ilişkiyi açıklamaktadır (Hillier et al., 1993).

Bütünleşme Değerleri Haritası'nda; toplam 2342 aks incelenmiştir. Buna göre; minimum bütünleşme değeri; 0,210897, maksimum bütünleşme değeri; 6,091722, toplam bütünleşme değeri; 4777,263704, ortalama bütünleşme değeri; 2,039822, standart sapma; 0,912263'tür.

Bağlantı Değerleri Haritası'nda; toplam 2342 aks incelenmiştir. Buna göre; minimum bağlantı değeri; 1, maksimum bağlantı değeri; 31, toplam bağlantı değeri; 8238, ortalama bağlantı değeri; 3,517506, standart sapma; 2,474186'dır.

Kavranabilirlik katsayısı için, bağlantı ve bütünleşme değerleri arasındaki hareket incelendiğinde; Şekil 4.23'deki serpm diyagramında da anlaşılacağı gibi oldukça yüksek korelasyon değerine ($r = + 0,8629650$) sahip olduğu görülmektedir. Buna göre;

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi için bağlantı ve bütünleşme değerleri arasında, pozitif yönlü, kuvvetli, doğrusal ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bu değerler “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nin ziyaretçiler tarafından kavranabilirlik özelliğini açıklamaktadır. Bu da şehirselleşme sürecinde yaratılmak istenen bir koşuldur.

Şekil 4.23: “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Anlaşılabilirlik Grafiği.

4.2. ALT ÖLÇEK: “SULTANAHMET” KENT MERKEZİ’NE İLİŞKİN ANALİZLER

Alt ölçekte çalışma alanı olarak belirlenen Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, Mekânsal Dizin Yöntemi ve Anket Yöntemi kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

4.2.1. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemden Elde Edilen Veriler

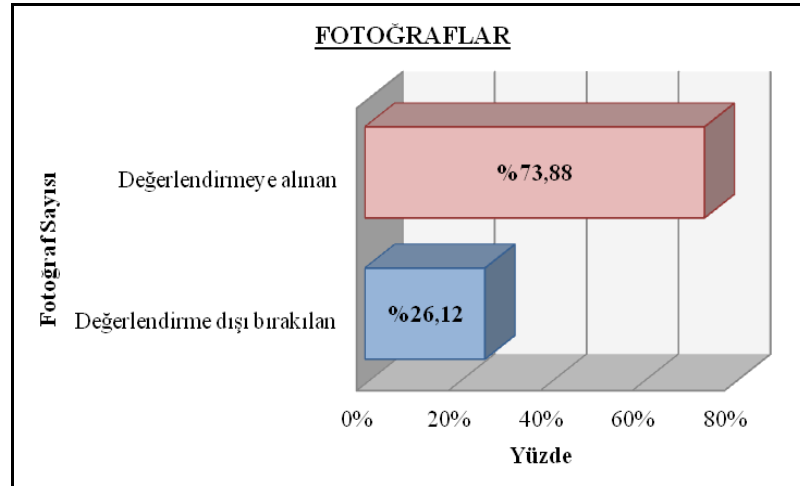
Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde, ziyaretçilerin mekânsal ve zamansal davranışlarının ortaya koyulması için; Panoramio web sitesine yüklenerek paylaşımına açılan Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’ne ait ziyaretçi fotoğraflarının konum ve zaman bilgileri, Google Earth Programı yardımıyla analiz edilmiştir.

Üst ölçekte olduğu gibi alt ölçekte de analizler gerçekleştirilirken; Panoramio web sitesine yüklenen fotoğrafların dış mekân çekimi olması, koordinat, tarih ve saat bilgisinin bulunmasına dikkat edilmiş, 20 Mayıs 2012 tarihi son değerlendirme sınır tarihi olarak belirlenmiş, buna karşılık belli bir başlangıç tarihi ise alınmamıştır.

Araştırmada, fotoğraflara ilişkin sayısal veriler (mekânsal ve zamansal veriler) ve yorumlar temel alınarak incelemeler yapılmıştır. Sınıflandırılan verilerden konum ve yorum bilgileri hariç elde edilen tüm sayısal bilgiler, Excel Programı yardımı ile grafiklere dönüştürülmüştür. Konum (koordinat) bilgileri, ArcGIS Programı yardımı ile işlenerek Kullanım Haritası, Yoğunluk Haritası (Çekim Noktaları Haritası) ve Yerel Hareketlilik Akış Şeması (En Çok Kullanılan Güzergâhlar) belirlenmiştir. Yorum bilgileri ise Word Programı yardımıyla sınıflandırılmıştır.

4.2.1.1. Mekânsal ve Zamansal Veriler

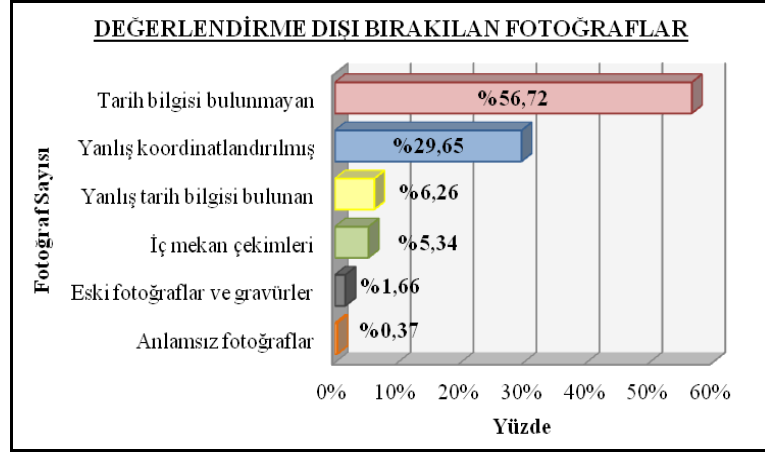
Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde yapılan çalışmada, toplam 2079 fotoğraf analiz edilmiştir. Analiz edilen fotoğrafların 1536 adedi (%73.88) değerlendirmeye alınmış, 543 adedi (%26.12) ise çeşitli nedenlerle değerlendirme dışı bırakılmıştır (Şekil 4.24).

Şekil 4.24: Değerlendirmeye Alınan ve Alınmayan Fotoğraflar.

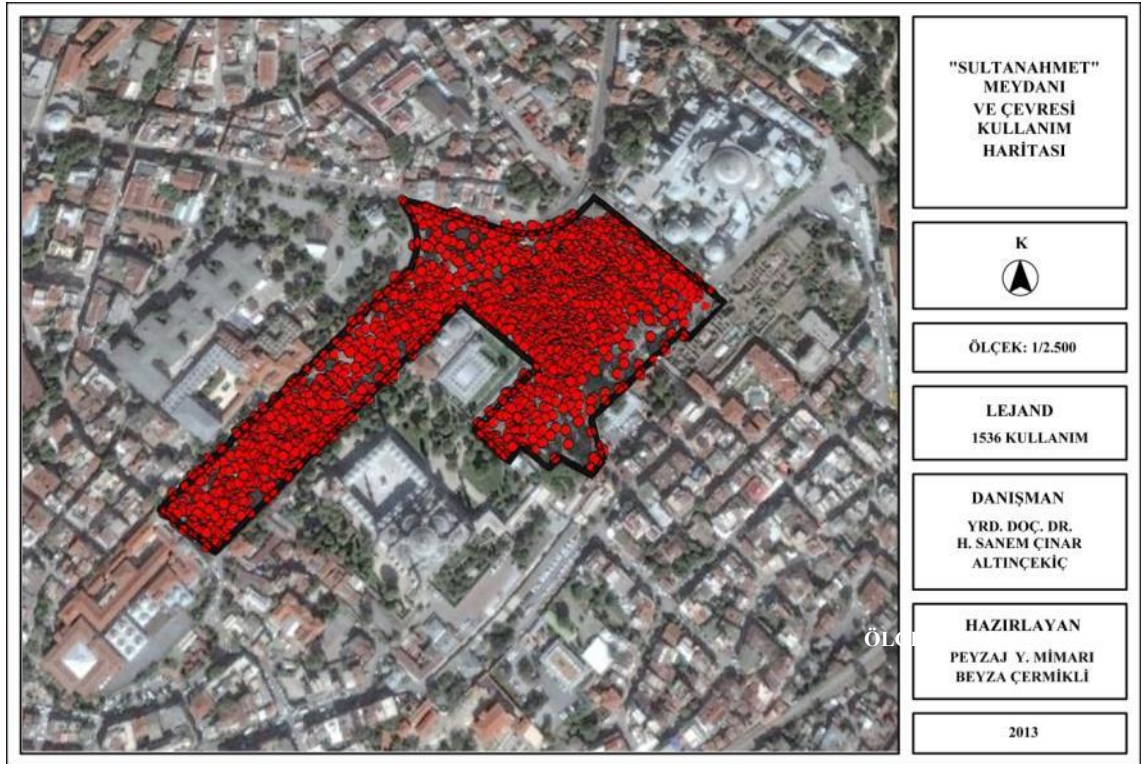
Fotoğrafların değerlendirmeye alınmama nedenleri; fotoğraflarda tarih bilgisi bulunmaması, iç mekân çekimleri olması, yanlış koordinat ve tarih olması, eski fotoğraf ve gravürlerden oluşması ve anlamsız çekimler içermesi olarak özetlenebilir.

Buna göre değerlendirme dışı bırakılan 543 fotoğrafın; 308 âdetinde (%56.72) tarih bilgisi bulunmamakta, 161 adeti (%29.65) yanlış koordinatlandırılmış bulunmakta, 34 adeti (%6.26) yanlış tarihlendirilmiş bulunmakta, 29 adeti (%5.34) iç mekân çekimlerini içermekte, 9 adeti (%1.66) eski fotoğraf ve gravürlerden oluşmakta, 2 adeti (%0.37) ise anlamsız fotoğrafları içermektedir (Şekil 4.25). Buna göre; analizde en fazla tarih bilgisi bulunmayan fotoğraflara, en az ise anlamsız fotoğraflara rastlanmıştır.

Şekil 4.25: Değerlendirme Dışı Bırakılan Fotoğraf Değerleri.

Değerlendirmeye alınan 1536 fotoğraf üzerinden yapılan mekânsal analizlere göre Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nin Kullanım Haritası ortaya koyulmuştur. Haritada, çalışma alanındaki her bir fotoğraf ArcGIS Programı yardımı ile Google Earth üzerinden alınan altlık haritada enlem ve boylam bilgisiyle konumlandırılmıştır. Konumlandırmada, 0.00004 hata payı ile çalışılmış ve tüm fotoğraf koordinatları üst üste çakıştırılarak, ziyaretçilerin Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ndeki mekânsal kullanımlarıyla ilgili bilgilere ulaşılmıştır (Şekil 4.26).

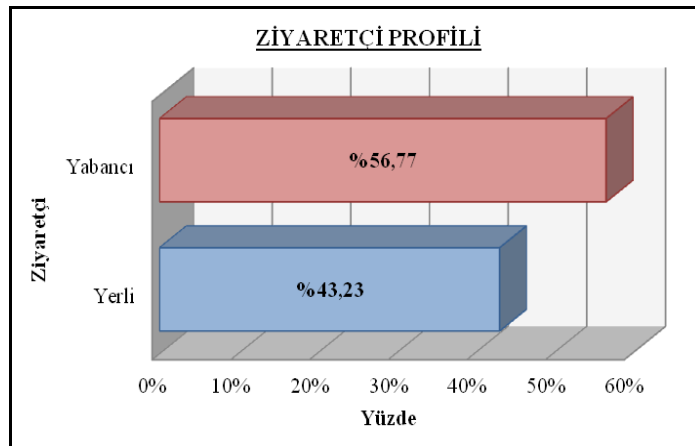
Şekil 4.26: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Kullanım Haritası.

Çalışma; alanında koordinatlandırılmış 1536 fotoğraf ile, fotoğraflar arası mesafe ve yüzey alanları arasındaki ilişki temel alınarak, Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nin Yoğunluk Analizi (Şekil 4.27) ve Yerel Hareketlilik Akış Şeması hazırlanmıştır (Şekil 4.28).

ArcGIS Programı yardımıyla Nokta Yoğunluk Analizi ile gerçekleştirilen ölçümlerde radius (yarıçap) 0.000098 değeri ile çalışılmış ve çalışma alanı 4 yoğunluk grubuna ayrılarak en az yoğunundan en çok yoğununa doğru; 0 ile 888.817.024 arasında değer verilmiştir. Buna göre; Yoğunluk Haritası'nda alan; en az yoğun ziyaret edilen noktalardan, en yoğun ziyaret edilen noktalara doğru, renklendirilerek lejantlandırılmıştır. Yapılan Yoğunluk Analizi'ne göre; Ayasofya Meydanı'nda yer alan fiskiyeli havuz çevresi, At Meydanı'nda ise; Dikilitaş, Obelisk, Sütun ve Alman Çeşmesi çevresi, en çok tercih edilen noktalar olarak belirlenmiştir.

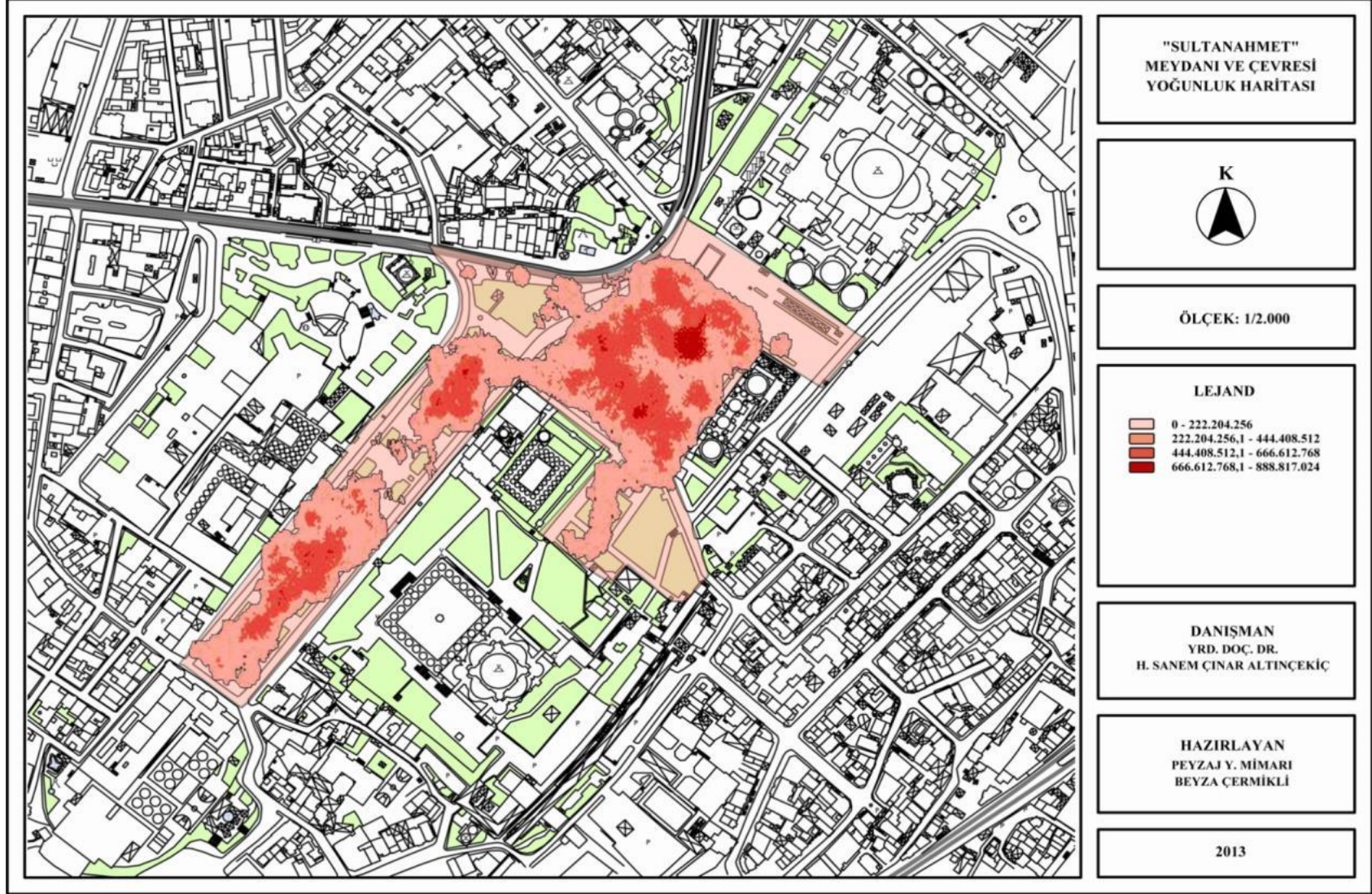
Yoğunluk Analizi sonuçlarına göre; Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde en fazla ziyaret edilen noktalar arasındaki güzergâhlar belirlenerek, Yerel Hareketlilik Akış Şeması ortaya koyulmuştur. Buna göre çalışma alanında; Ayasofya Müzesi'nin önünde yer alan fiskiyeli havuz ile Alman Çeşmesi, Obelisk, Sütun ve Dikilitaş arasında hareketlilik olduğu ortaya çıkmıştır.

Değerlendirmeye alınan 1536 çekim üzerinde, fotoğraf ve fotoğrafçı isimleri analiz edilerek ziyaretçilerin yerli ya da yabancı olması ile ilgili sonuçlara varılmıştır. Buna göre; ziyaretçilerin 664'ü (%43.23) yerli, 872'si (%56.77) ise yabancı ziyaretçilerdir (Şekil 4.29). Buna göre; yabancı ziyaretçilerin alanı daha çok ziyaret ettiği sonucu çıkmaktadır.

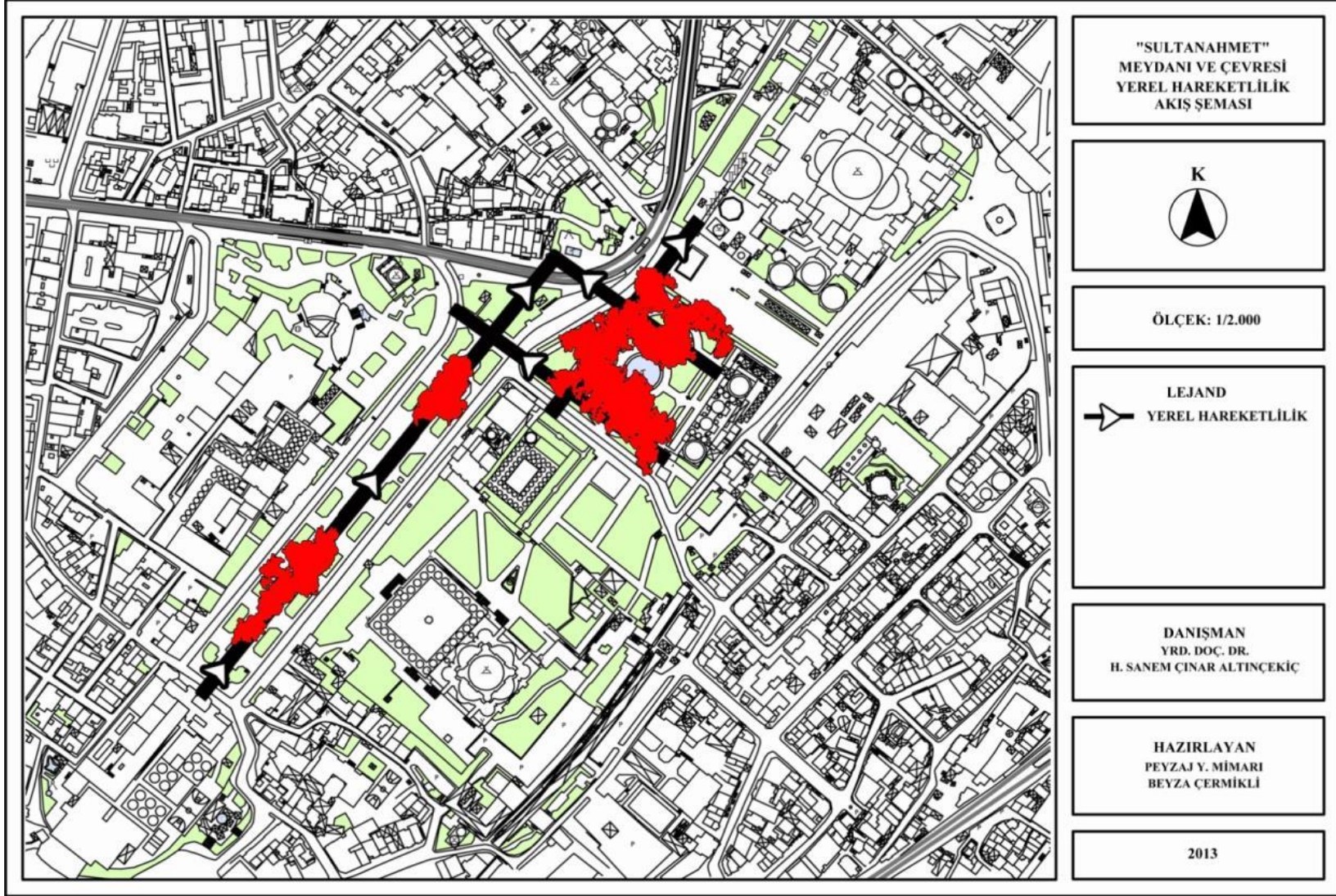

Şekil 4.29: Ziyaretçi Profili.

Ziyaretçilerin fotoğrafları çektikleri zamana bakıldığında; 1210'unun (%78.78) gündüz, 326'sının (%21.22) ise gece çekildiği belirlenmiştir.

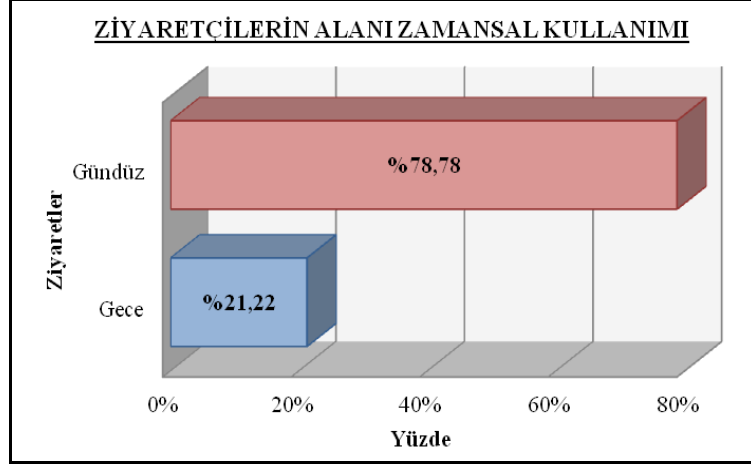

Şekil 4.27: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Yoğunluk Haritası.

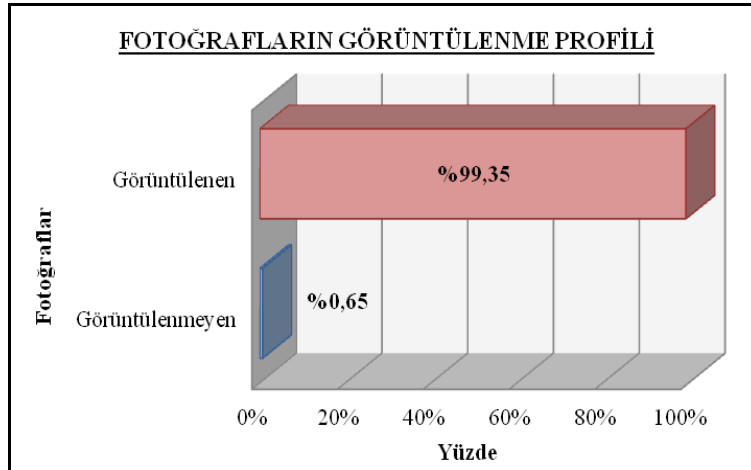
Şekil 4.28: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Yerel Hareketlilik Akış Şeması.

05:00-17:59 saatleri arası gündüz, 18:00-04:59 saatleri arası ise gece olarak belirlenerek, ziyaretçilerin alanı zamansal kullanımları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Buna göre; ziyaretçilerin alanı, daha çok gündüz kullandıkları görülmüştür (Şekil 4.30).

Şekil 4.30: Ziyaretçilerin Alanı Kullanım Zamanları.

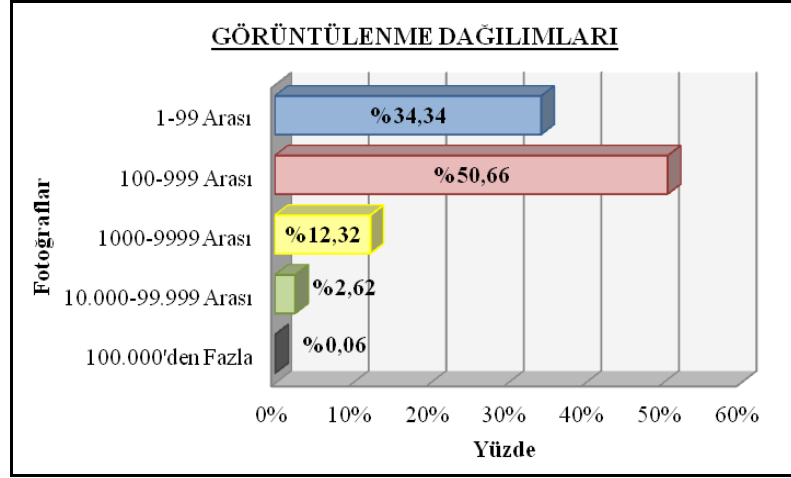
Değerlendirmeye alınan 1536 fotoğrafın; 1526'sı (%99.35) görüntülenirken, 10'u (%0.65) hiç görüntülenmemiştir (Şekil 4.31). Buna göre; görüntülenen fotoğraf sayısının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. 1526 fotoğraf ise; toplam 2.332.381 kişi tarafından görüntülenmiştir.

Şekil 4.31: Fotoğrafların Görüntülenme Profili.

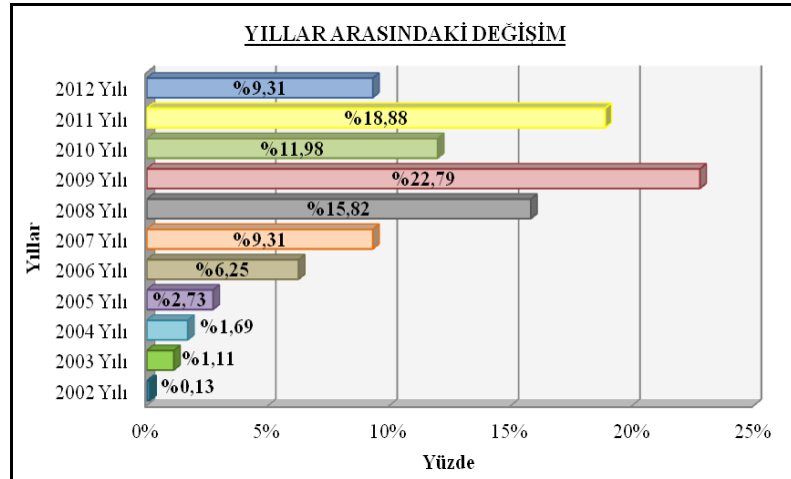
1526 fotoğrafın 524'ü (%34.34) 1-99 arasında; 773'ü (%50.66) 100-999 arasında, 188'i (%12.32) 1000-9999 arasında, 40'ı (%2.62) 10.000-99.999 arasında, 1'i (%0.06) 100.000'den fazla görüntülenmiştir (Şekil 4.32). Buna göre; alandaki fotoğrafların çoğunlukla 100-999 arasında görüntülediği anlaşılmaktadır. En fazla görüntülenen fotoğraf ise; toplam 601.339

kez görüntülenmiştir. Fotoğrafların görüntülediği yıllara bakıldığında; 2002 yılından önce herhangi bir veriye rastlanmadığı görülür.

Şekil 4.32: Fotoğrafların Görüntülenme Dağılımları.

2002-2012 (21 Mayıs 2012) tarihleri arasındaki fotoğrafların çekilme sıklığı değerlendirildiğinde; 2002 yılına ait 2 (%0.13), 2003 yılına ait 17 (%1.11), 2004 yılına ait 26 (%1.69), 2005 yılına ait 42 (%2.73), 2006 yılına ait 96 (%6.25), 2007 yılına ait 143 (%9.31), 2008 yılına ait 243 (%15.82), 2009 yılına ait 350 (%22.79), 2010 yılına ait 184 (%11.98), 2011 yılına ait 290 (%18.88), 2012 yılına ait 143 (%9.31) çekim olduğu görülmektedir (Şekil 4.33).

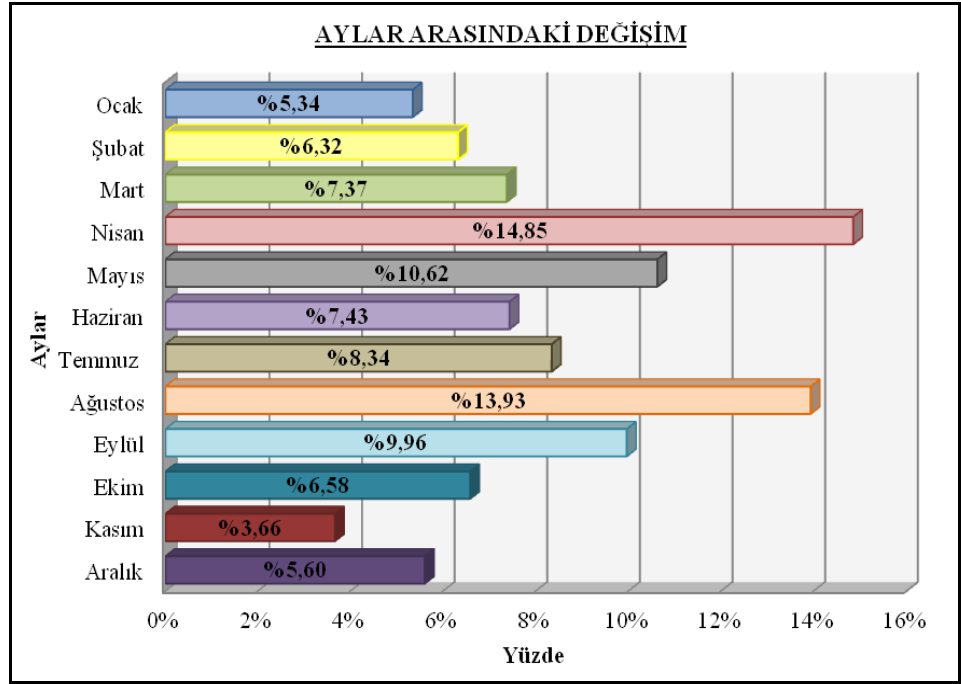

Şekil 4.33: Yıllar Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.

Yapılan analizlerde; en az çekimin 2002 yılına, en yüksek çekimin ise 2009 yılına ait olduğu dikkat çekmektedir. Değerlendirmede; fotoğraf çekimlerinin özellikle 2008 yılı itibari ile

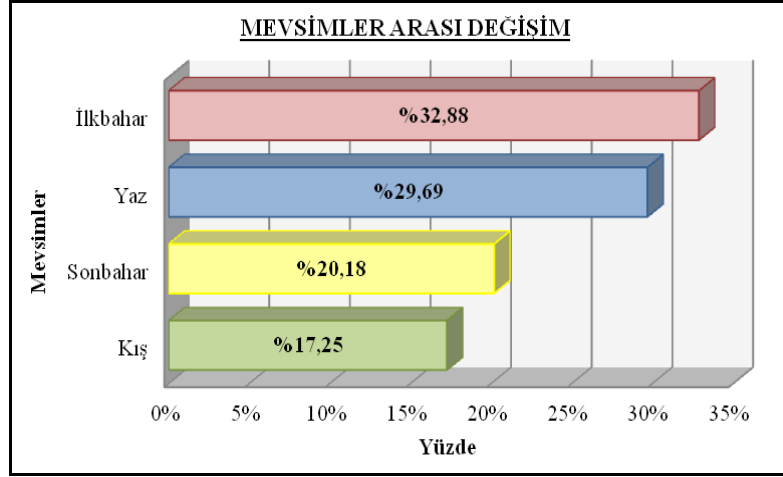
arttığı, fakat 2010 yılında düştüğü dikkat çekmektedir. Bunun nedeni; 2010 yılında Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde çekilen fotoğrafların yanlış koordinatlandırılmış olması ve fotoğraflarda tarih bilgisi bulunmamasıdır. 2012 yılına ait fotoğraf sayısının az olmasının nedeni ise; sadece ilk 6 aylık verilerin değerlendirilmeye alınmasıdır.

Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde yapılan ziyaretlerin ve fotoğraf çekimlerinin aylar arasındaki değişimine baktığımızda; 1536 fotoğrafın 83'ünün (%5.34) ocak ayında, 97'sinin (%6.32) şubat ayında, 113'ünün (%7.37) mart ayında, 229'ünün (%14.85) nisan ayında, 163'ünün (%10.62) mayıs ayında, 114'ünün (%7.43) haziran ayında, 128'inin (%8.34) temmuz ayında, 214'ünün (%13.93) ağustos ayında, 153'ünün (%9.96) eylül ayında, 101'inin (%6.58) ekim ayında, 56'sının (%3.66) kasım ayında, 86'sının (%5.60) aralık ayında çekildiği görülmektedir (Şekil 4.34). Buna göre; ziyaretçiler alanda, en çok nisan ayında, daha sonra ağustos ayında, en az ise kasım ayında fotoğraf çekmişlerdir.

Şekil 4.34: Aylar Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.

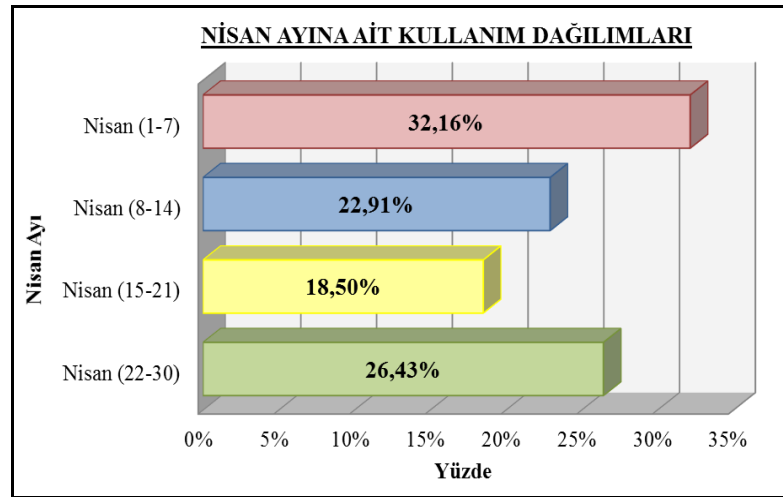
Aylara ilişkin verilerden mevsimsel değişim sonuçları elde ettiğimizde ise; ilkbahar mevsiminde 505 (%32.88), yaz mevsiminde 456 (%29.69), sonbahar mevsiminde 310 (%20.18), kış mevsiminde ise 265 adet (%17.25) fotoğraf çekildiği anlaşılmaktadır (Şekil 4.35). Sonuçlara bakıldığında; en fazla ilkbahar mevsiminde, en az ise kış mevsiminde alanın ziyaret edildiği anlaşılmaktadır.

Şekil 4.35: Mevsimler Arasında Değişen Fotoğraf Çekimleri.

Alanda fotoğraf çekilen günlerin ortalaması alındığında (12 ay için) alanın en çok Nisan'ın 4. günü ziyaret edildiği görülmektedir. Alanın en yoğun olarak kullanıldığı nisan ayında fotoğraf çekilen günlerin ortaması alındığında ise, Nisan'ın 10. gününün en çok ziyaret edildiği görülmektedir (EK-4).

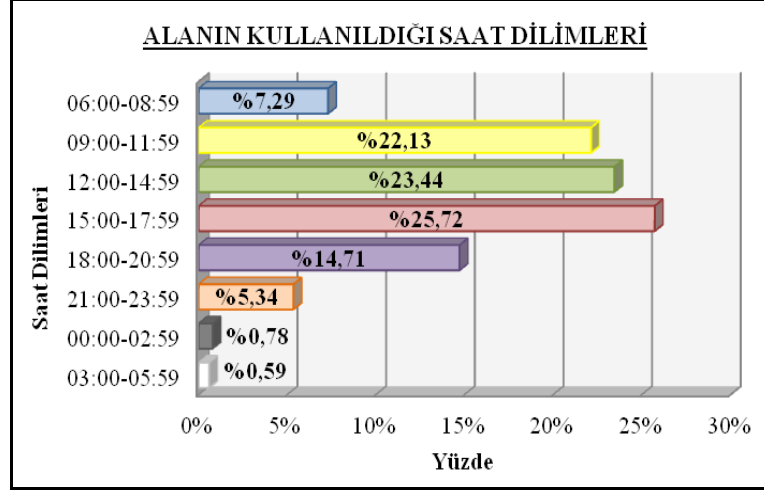
Nisan ayı 4 haftalık gruplara ayrılarak incelendiğinde ise; 1-7 Nisan arasında 73 (%32,16), 8-14 Nisan arasında 52 (%22,91), 15-21 Nisan arasında 42 (%18,50), 22-30 Nisan arasında 60 (%26,43) adet fotoğraf çekilerek alanın ziyaret edildiği görülmüştür (Şekil 4.36).

Şekil 4.36: Nisan Ayına Ait Haftalık Kullanım Dağılımları.

Alanda çekilen fotoğraflar, 8 saat dilimine ayrılarak incelenmiştir. Buna göre; 1. saat diliminde (06:00-08:59) 112 adet (%7,29), 2. saat diliminde (09:00-11:59) 340 adet (%22,13), 3. saat diliminde (12:00-14:59) 360 adet (%23,44), 4. saat diliminde (15:00-17:59) 395 adet

(%25.72), 5. saat diliminde (18:00-20:59) 226 adet (%14.71), 6. saat diliminde (21:00-23:59) 82 adet (%5.34), 7. saat diliminde (00:00-02:59) 12 adet (%0.78), 8. saat diliminde (03:00-05:59) 9 adet (%0.59) fotoğraf analiz edilmiştir (Şekil 4.37).

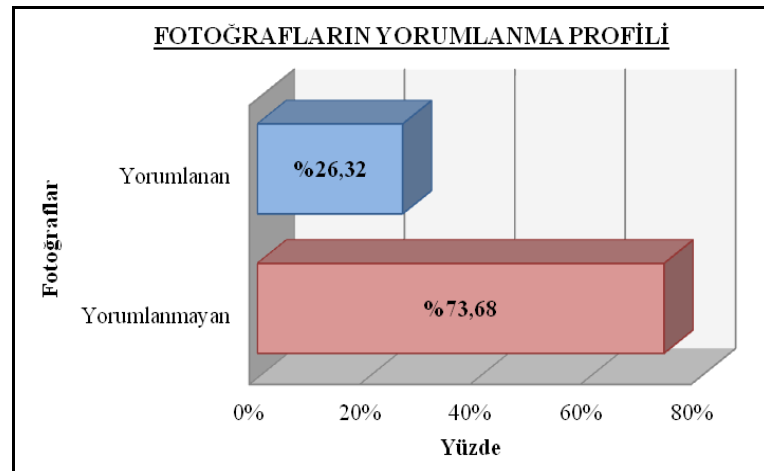

Şekil 4.37: Alanın Ziyaret Edildiği Saat Dilimi Dağılımları.

Buna göre; alanın en çok 15:00-17:59, daha sonra ise 12:00-14:59 saat diliminde ziyaret edilerek fotoğraflandırıldığı, en az ise 03:00-05:59 saat diliminde tercih edildiği anlaşılmaktadır.

4.2.1.2. Fotoğraf Yorumlarına İlişkin Veriler

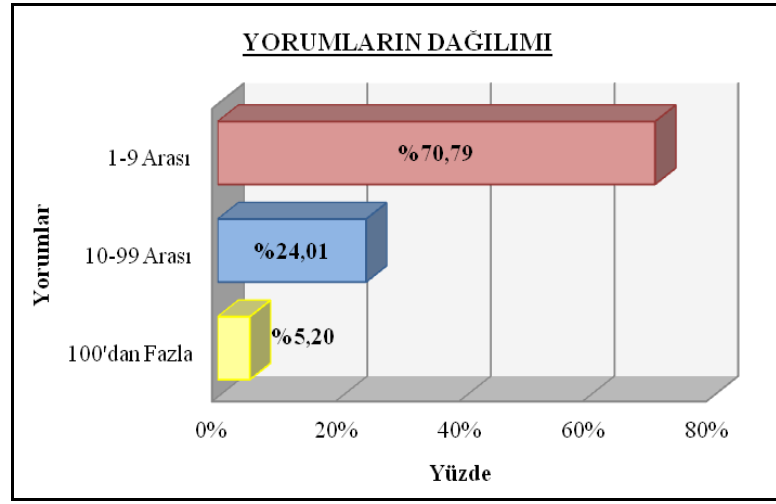
Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde çekilen fotoğraflara yapılan yorumlar incelendiğinde; değerlendirmeye alınan 1536 adet fotoğrafın 404'üne (%26.32) yorum yapıldığı, 1132'sine (%73.68) ise yorum yapılmadığı görülmektedir (Şekil 4.38).

Şekil 4.38: Fotoğrafların Yorumlanma Profili.

Buna göre; yorumu bulunmayan fotoğraflar, yorumu bulunanlardan daha fazladır. Bunun yanında; 404 fotoğrafa toplam 7786 yorum yapılmıştır. Elde edilen sonuçlardan yorumlanan fotoğraf sayısının az olmasına rağmen, yapılan yorum sayısının oldukça fazla olduğu dikkat çekmektedir.

404 fotoğrafın; 286 tanesine (%70.79) 1 ile 9 arasında yorum yapılmış, 97 tanesine (%24.01) 10 ile 99 arasında yorum yapılmış, 21 tanesine (%5.20) ise 100'den fazla yorum yapılmıştır (Şekil 4.39). En fazla yorum yapılan fotoğraf toplam 347 yorum almıştır. Buna göre; fotoğraflara daha çok 1-9 arasında yorum yapıldığı görülmektedir.

Şekil 4.39: Fotoğraflara Yapılan Yorumların Dağılımları.

Yorumlar analiz edilirken; kişisel yazışmalar, fotoğrafçılık, fotoğraf çekim tekniği, fotoğraf makineleri ile ilgili diyaloglar vb. dikkate alınmazken, dış mekân çekimleri ile ilgili her dildeki olumlu ve olumsuz tüm yorumlar incelenerek değerlendirilmiştir. Elde edilen ziyaretçilerin genel görüşleri, Anket Yöntemi'nde ziyaretçi görüşleri ile ilgili elde edilen sonuçların karşılaştırılması açısından önemlidir.

Yorumlara ilişkin analizlerde elde edilen genel görüşler şu şekilde özetlenebilir:

- Alan, güzel bir peyzaja sahiptir.
- İstanbul'un odak noktasıdır, büyüleyici ve romantik bir kent imajı sergiler.
- Alan, İstanbul'un en popüler turist çekim noktasıdır.
- Tarihi ve kültürel olarak eşsiz bir özellik gösterir.
- Üç büyük medeniyete ait kalıntılar ve değerler taşımaktadır.

- Dini mekânların, kutsal alanların ve müzelerin yoğunlaştığı bir noktadır.
- Yeşil alanlar, ağaçlar, çiçekler, özellikle baharda, güzel bir renk kompozisyonu sunmakta ve güzel manzaralar oluşturmaktadır.
- Sunduğu dinlenme ve yeşil alan özellikleriyle büyük bir kaynak değeri göstermektedir.
- Önemli mimari yapılara ev sahipliği yapar. Çevresinde yer alan camiler, müzeler, kamu binaları, üniversite, pazar, arasta, hamam vb. yapılara ilişkin silüet, görünüş, mimari özellik ve detaylar etkileyicidir. Bunlar içerisinde özellikle Ayasofya Müzesi ve Sultanahmet Cami ön plana çıkmaktadır.
- Alanda eski doku ile modern yapılar bir arada kullanılmaktadır. Eski büyük ölçüde bakılarak korunmuş, yenileme ve onarım görmüştür.
- Alan içerisinde yer alan; çeşme, obelisk, sütun ve anıtlar, estetik ve ihtişamlı duruşlarıyla, mekân için önemli bir imaj değeri oluşturur ve sembol işlevi görürler.
- Ayasofya Müzesi'nin önünde yer alan fiskiyeli su ögesi, güzel ve oryantaldir.
- Gece görünümü etkileyici, fakat aydınlatma elemanları alanın dokusuyla uyumsuzdur ve çirkin bir görünüm oluşturmaktadır.
- Kent mobilyaları ve döşemeler güzeldir.
- Sokak satıcıları ile kendine özgü bir sokak yapısına sahiptir.
- Alan içinde ve çevresinde yer alan mimari öğelerin ihtişamlı yapısı, camilerin minarelerinin göğe yükselen görüntüsü, İstanbul'un eşsiz silüetine katkı sağlamakta, cami girişleri alandaki hareketi daha da arttırmakta ve camilerden çıkan senkronize ezan sesleriyle alanda hissedilen beş duyu, mekânı daha anlamlı ve huzurlu kılmaktadır.
- Meydana girişler belirgin ve sınır etkisi güçlüdür.
- Alan bir grup kullanıcı tarafından geniş, zengin, eğlenceli, temiz ve düzenli bulunurken, diğer bir grup kullanıcılar tarafından; düzensiz, karışık, kalabalık, kaotik, dar ve kirli bulunmaktadır.
- Alan için; heyecan verici, etkileyici, çok güzel, muhteşem, mükemmel, harika atmosfere sahip gibi olumlu sıfatlar kullanılmıştır.

4.2.2. Mekânsal Dizin Yönteminden Elde Edilen Veriler

Araştırmada; alt ölçekte araştırma alanı olarak belirlenen Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde 1/2.000 ölçekte Mekânsal Dizin Yöntemi uygulanmıştır. Axwoman Programı yardımıyla yapılan Mekânsal Dizin çalışması sonucu, kentsel çevrenin morfolojik analizinin

yapılmasını sağlayan Aksiyel Harita üzerinde, ziyaretçilerin yürüyerek takip edebileceği toplam 63 görüş aksı oluşturulmuştur (Şekil 4.40).

Oluşturulan haritada; proje sınırı olan At Meydanı ve Ayasofya Meydanı analiz edilmiştir. Aks haritasında; Sultanahmet Camisi iç avlusu ve Ayasofya Müzesi bahçesi ise, kamusal açık mekân olmasına rağmen analiz dışında bırakılmıştır. Bu sınırlamada, Cami avlusuna giriş - çıkışların belli saatlerde mümkün olması, müzeye girişin ise ücret gerektirmesi ve giriş - çıkışta saat kısıtlaması olması etkili olmuştur.

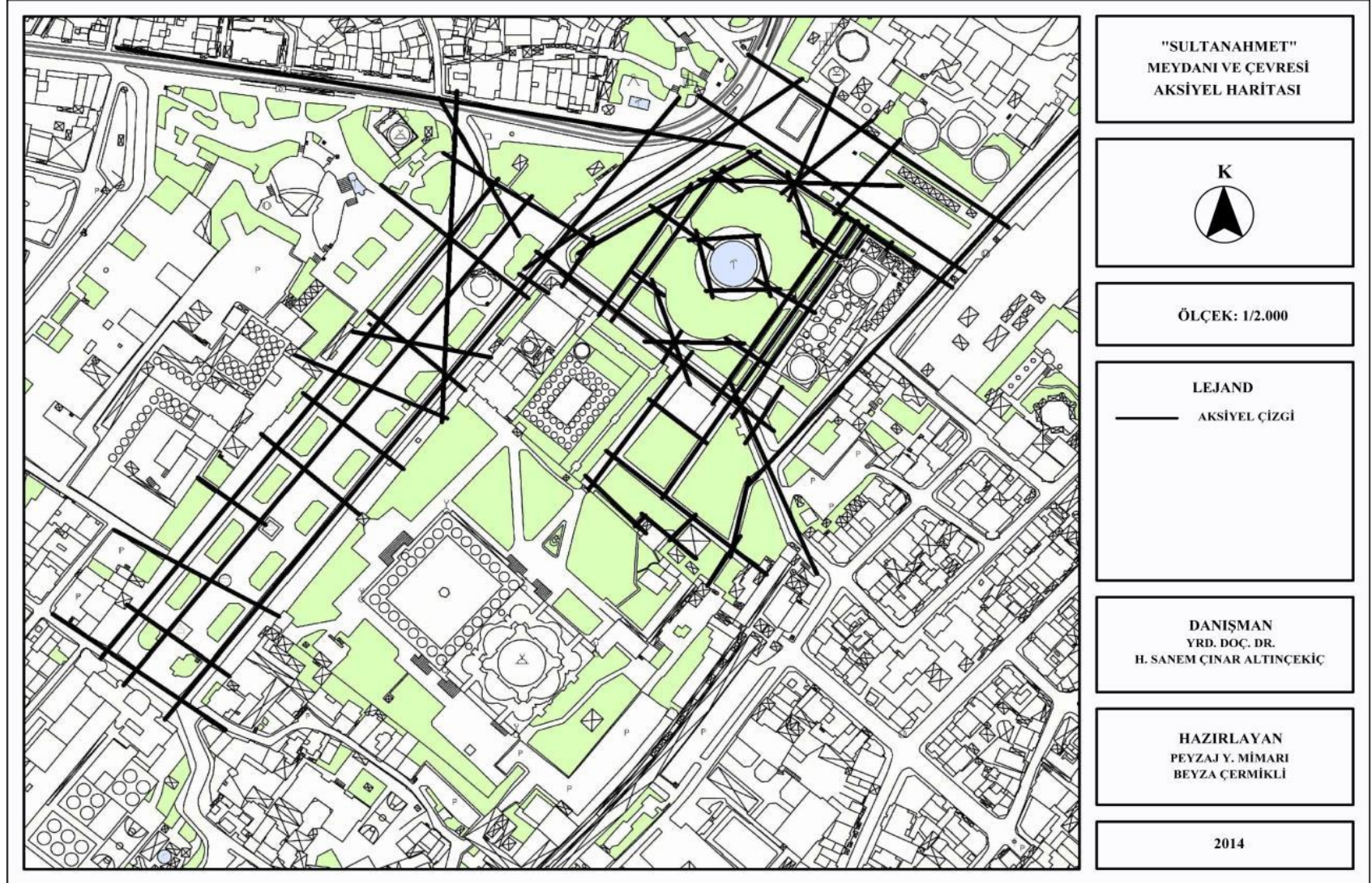
Axwoman Programı yardımıyla aksiyel haritalar üzerinden bütünleşme ve bağlantı değerlerine ilişkin hesaplamalar ve grafik ölçümler yapılmış ve sonuçlar renklendirilmiş haritalarla ortaya koyulmuştur. Bu ölçütler yardımıyla elde edilen anlaşılabilirlik değerlerine ilişkin analizler ise en son başlıkta incelenmiştir. Axwoman Programı'ndan elde edilen sonuçlar Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen mekânsal veriler ile karşılaştırılarak, Yoğunluk Haritası-Bütünleşme Değeri Haritası, Yerel Hareketlilik Akış Şeması-Bağlantı Değeri Haritası arasındaki ilişkiler incelenecektir.

4.2.2.1. Bütünleşme Değeri Analizi

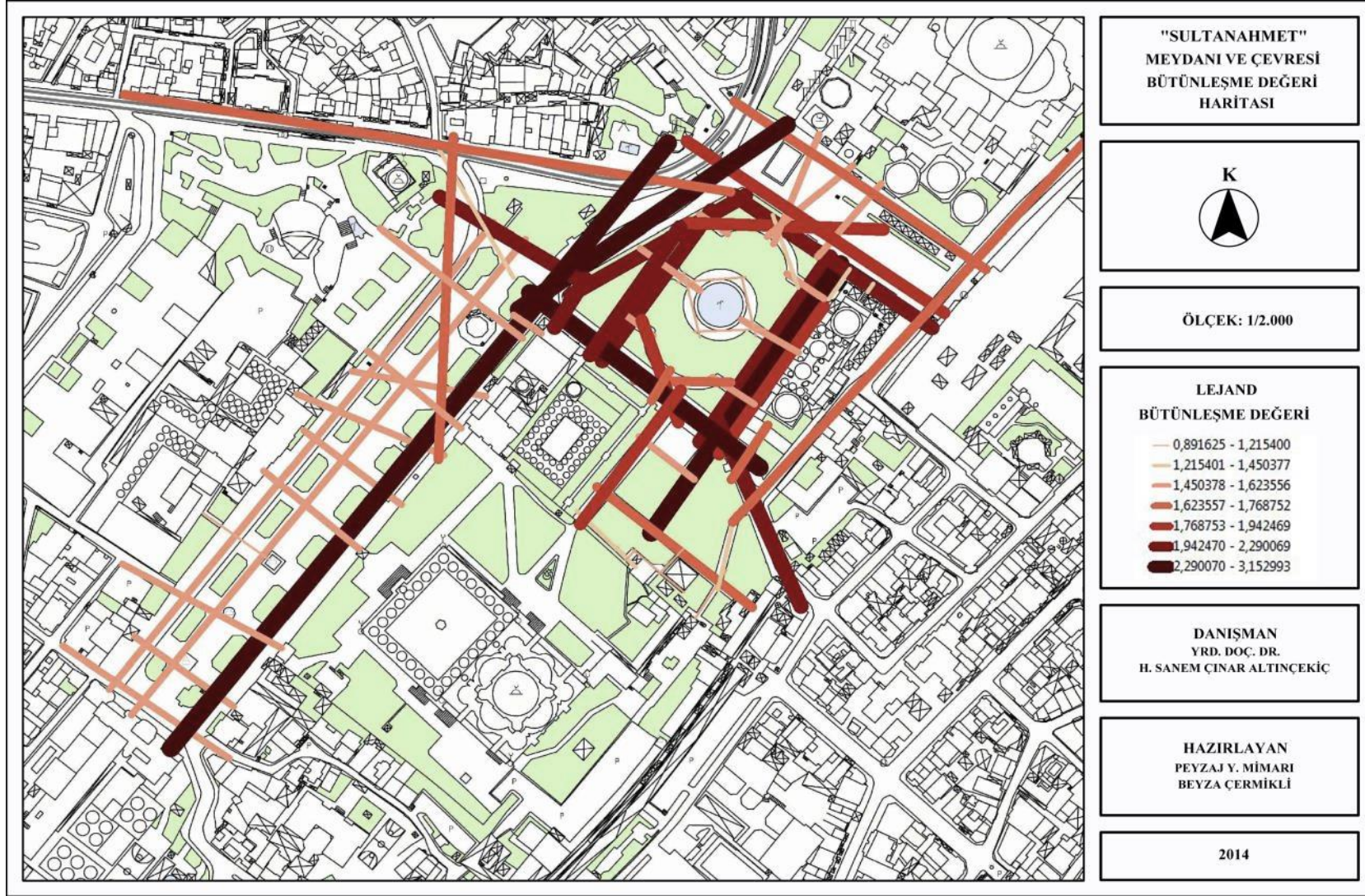
Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Bütünleşme Değeri Haritası'na göre; alanda 7 farklı değer aralığında aks belirlenmiş ve bu akslar gruplandırılarak küçükten büyüğe doğru sıralandırılmış ve renklendirilmiştir (Şekil 4.41).

Yapılan analizler alanın bütünleşme değerinin, 0,891625 ile 3,152993 değerleri arasında değiştiğini göstermektedir. Alanda bütünleşme değeri en yüksek değerde (2,290070 - 3,152993) 4 aks bulunmaktadır. Bu akslar:

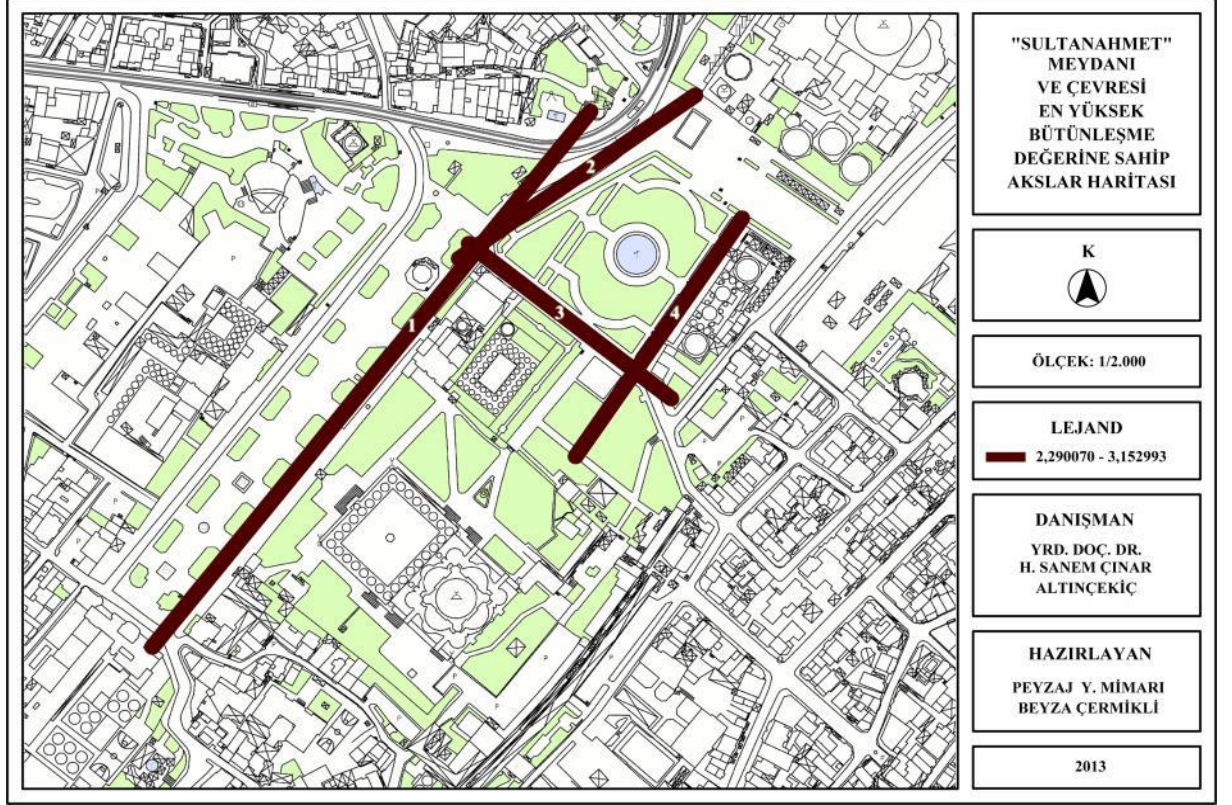
- Marmara Üniversitesi Sultanahmet Yerleşkesi'nden Millon Anıtı'na kadar uzanan ve Sultanahmet Camisi önünden geçen aks (1),
- At Meydanı'nda yer alan Alman Çeşmesi önünden Ayasofya Müzesi giriş kapısına kadar devam eden aks (2),
- Alman Çeşmesi önünden Ayasofya Meydanı'nın yanından geçen Dalbastı Sokak'a uzanan aks (3),
- Haseki Hürrem Sultan Hamamı'nın önünden devam ederek ve Sultanahmet Camisi'ne ulaşan aks (4). Şekil 4.42'de Sultanahmet Meydanı ve Çevresi En Bütünleşmiş Akslar Haritası yer almaktadır.

Şekil 4.40: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Aksiyel Haritası.

Şekil 4.41: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Bütünleşme Değeri Haritası.

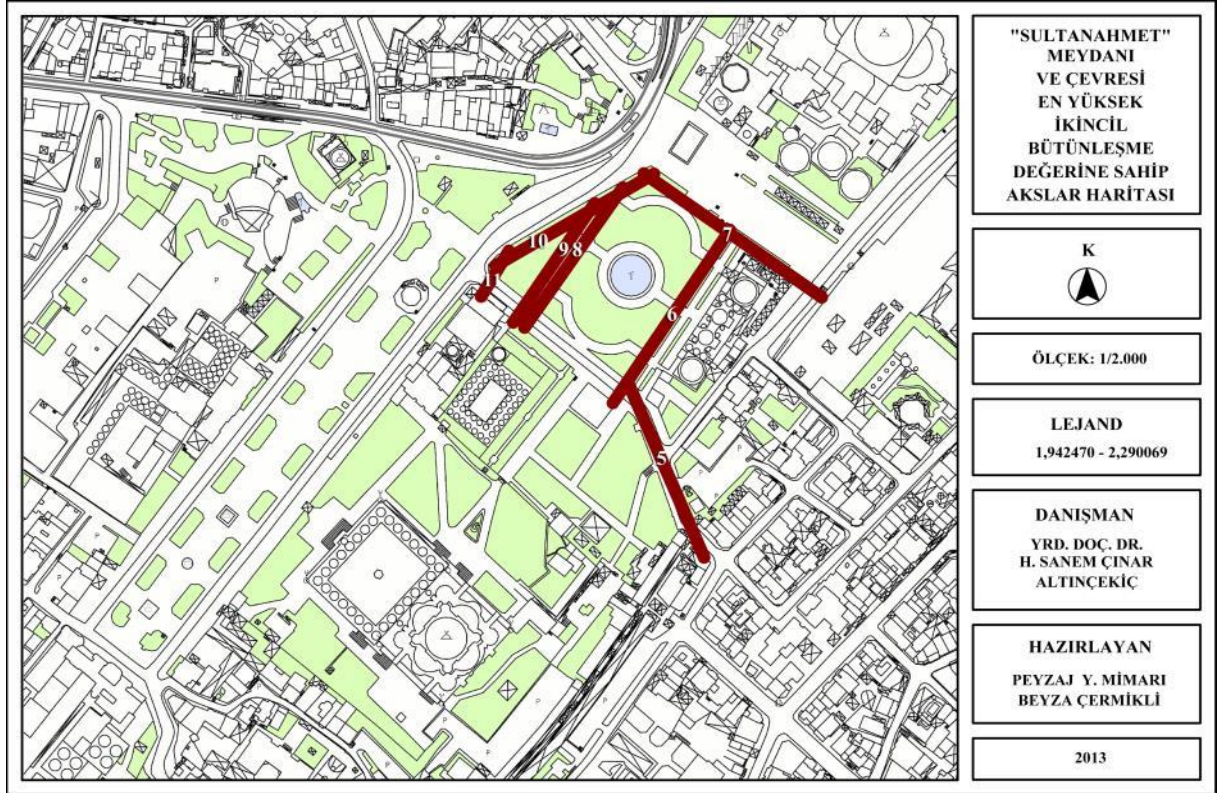
Şekil 4.42: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi En Bütünleşmiş Akslar Haritası.

Birinci derece önemli olan ve bütünleşme değeri en yüksek aralıkta çıkan bu 4 aks, fiziksel açıdan alanda algılanabilen en uzun ve kesintisiz bağlantı olması nedeniyle doğru çıkmıştır.

Alanda ikinci derecede yüksek bütünleşme değerinde (1,942470 – 2,290069) 6 aks bulunmaktadır (Şekil 4.43). Bu akslar:

- Hürrem Sultan Hamamı'ndan Arasta Çarşısı'na kadar uzanan Kabasakal Caddesi aksı (5),
- Hürrem Sultan Hamamı'nın önünden ilerleyen ve Sultanahmet Cami yan kapısı önündeki dinlenme alanlarında son bulan aks (6),
- Sultanahmet Arkeolojik Parkı'nın önünden Ayasofya Meydanı boyunca devam eden aks (7),
- Fıskıyeli havuzun kuzeybatısından geçerek T.C. Kültür Bakanlığı İstanbul Türbeler Müze Müdürlüğü'nün önüne doğru ilerleyen iki aks (8, 9),
- Fıskıyeli havuzun kuzeybatısından geçerek Alman Çeşmesi'ne ulaşan iki aks (10, 11).

Elde edilen veriler yüksek oranda Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde yapılan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem sonuçlarıyla uyuşmaktadır.

Şekil 4.43: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi En Bütünleşmiş Değerdeki İkincil Akslar Haritası.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem kapsamında hazırlanan Yoğunluk Haritası'na göre (Şekil 4.27); At Meydanı'nda; Örme Dikilitaş, Yılanlı Sütun ile Obelisk arasında, Alman Çeşmesi etrafında, Ayasofya Meydanı'nda; fıskiyeli havuz etrafında kullanımın yüksek olduğu görülmektedir. Bütünleşme Değerleri Haritası'na göre de bu alanlar yüksek değerde çıkmıştır.

Bunun yanı sıra Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den farklı olarak, Mekânsal Dizin Yöntemi verilerine göre; Hürrem Sultan Hamamı'ndan Arasta Çarşısı'na doğru devam eden ve Kabasakal Caddesi'nce uzanan aks (5) yüksek değerde çıkmıştır. Bu alan üzerindeki düzenlemeler yetersiz olduğu için ise, Yoğunluk Analizi'nde yüksek değerde çıkmamıştır. Bu sonuç; aksın üzerinde bulunduğu bölgenin önemli bir bağlantı özelliği gösterdiğini, fakat kullanıcılar tarafından sıklıkla tercih edilmediğini göstermektedir.

Bütünleşme değeri ile ziyaretçilerin mekânsal davranışları, kentsel mekânın ulaşılabilirliği ve doğal hareketliliği ortaya koyulmuş, alanın fiziksel dokusu, yakın çevresiyle erişilebilirliği ve en çok kullanılan güzergâhlar gösterilmiştir. Ziyaretçilerin farklı amaçlarla bir araya geldiği dinamik ve çekici mekânlar saptanmıştır. Bu şekilde bütünleşme değeri, mekân kalitesinin okunabilirliğinde bir ölçüt olarak kullanılmıştır.

4.2.2.2. Bağlantı Değeri Analizi

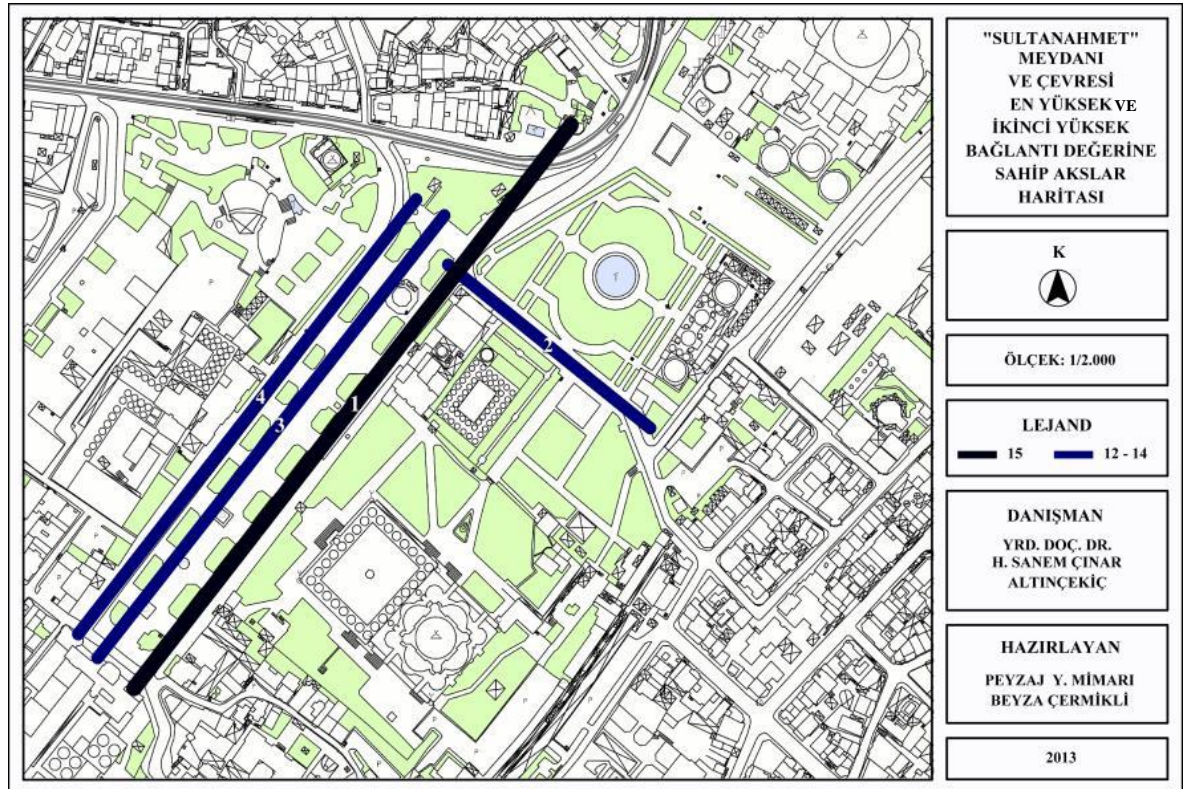
Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Bağlantı Değeri Haritası'na göre; alanda 7 farklı değer aralığında bağlantı aksı belirlenmiş ve bu akslar gruplandırılarak küçükten büyüğe doğru sıralanarak, renklendirilmiştir (Şekil 4.44).

Yapılan analizler alanın bağlantı değerinin; 1 ile 15 arasında değiştiğini göstermiştir. Alanda bağlantı değeri en yüksek değerde (15 bağlantı değerinde) 1 aks bulunmaktadır. Bu aks:

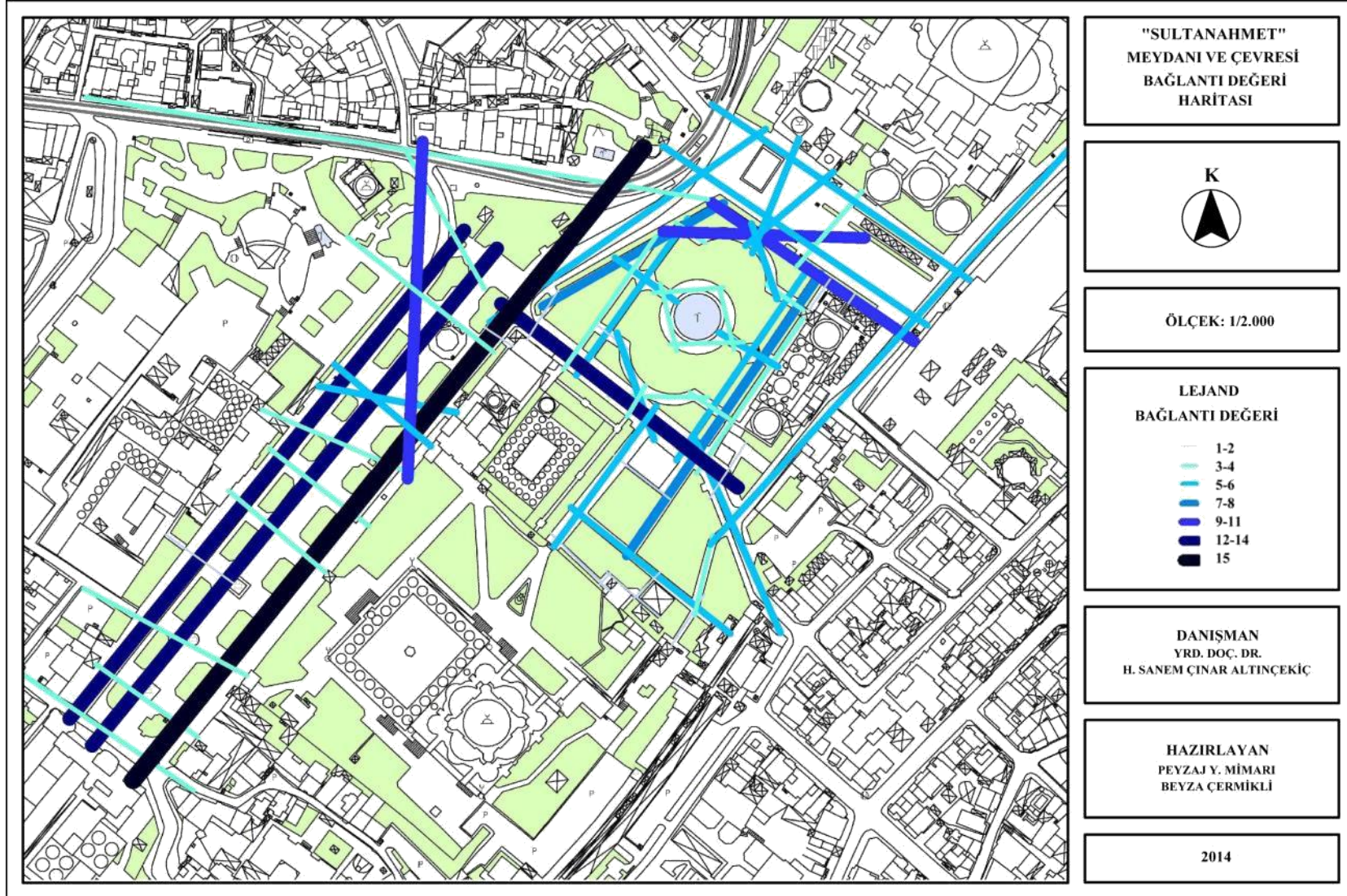
- Marmara Üniversitesi Rektörlük binasından (Sultanahmet Camisi'nin önünden geçerek) Millon Anıtı'na kadar uzanan akstır (1).

Alanda ikinci derecede yüksek bağlantı değerinde (12-14 bağlantı değerinde) 3 aks bulunmaktadır (Şekil 4.45). Alanda ikinci derecede yüksek bağlantı değerine sahip akslar:

- Alman Çeşmesi önünden başlayarak Ayasofya Meydanı'nın yanından devam eden; Dalbastı Sokak üzerinden geçen aks (2),
- Marmara Üniversitesi Rektörlük binasından başlayarak (At Meydanı'ndan geçerek) meydan girişindeki yeşil alanda son bulan iki aks (3 ve 4).

Şekil 4.45: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi En Yüksek ve İkinci Yüksek Bağlantı Değerindeki Akslar Haritası.

Şekil 4.44: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Bağlantı Değeri Haritası.

Elde edilen veriler Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde yapılan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem sonuçlarıyla, belli bir değerlerde uyuşmaktadır. Buna göre; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem kapsamında hazırlanan Yerel Hareketlilik Akış Şeması'na göre (Şekil 4.28); At Meydanı'nda; Örne Dikilitaş, Yılanlı Sütun, Obelisk, Alman Çeşmesi ile Ayasofya Meydanı'nda; fiskiyeli havuz çevresinde bir bağlantı görülmektedir. Bağlantı Değeri Haritası'na göre ise, At Meydanı'nda; Örne Dikilitaş, Yılanlı Sütun, Dikilitaş ile Alman Çeşmesi arasında bir bağlantı görülmekte, Ayasofya Meydanı'nda fiskiyeli havuz çevresinde ise tam bir bağlantı görülmemektedir. Burada fiskiyeli havuzun Sultanahmet Cami tarafında bağlantı değeri yüksek çıkarken, Ayasofya Müzesi tarafında bağlantı değeri düşük çıkmaktadır. Bunun nedeni; Dalbastı Sokak'ın Sultanahmet Cami arkasındaki Arasta Çarşısı'na ve Akbıyık Sokak'a olan bağlantısının güçlü olmasıdır. Bunun yanı sıra Ayasofya Meydanı'nı Topkapı Sarayı girişine bağlayan Bab-ı Hümayun Caddesi'nin de yüksek bağlantı değeri göstermesi gerekirken, yolun alan sınırı dışında devam etmesinden dolayı değerlendirilememiş ve 4. bağlantı derecesinde çıkmıştır.

Doğruların birbirleriyle ilişkisini açıklamak için kullanılan bağlantı değeri, bize alandaki en geçirgen aksları sunmaktadır. Bağlantı değeri, bütünleşme değeri ile birlikte anlaşılabilirlik kavramını sınımamıza neden olmaktadır. Bu şekilde bağlantı değeri, mekân kalitesinin okunabilirliğinde bir ölçüt olarak kullanılmıştır.

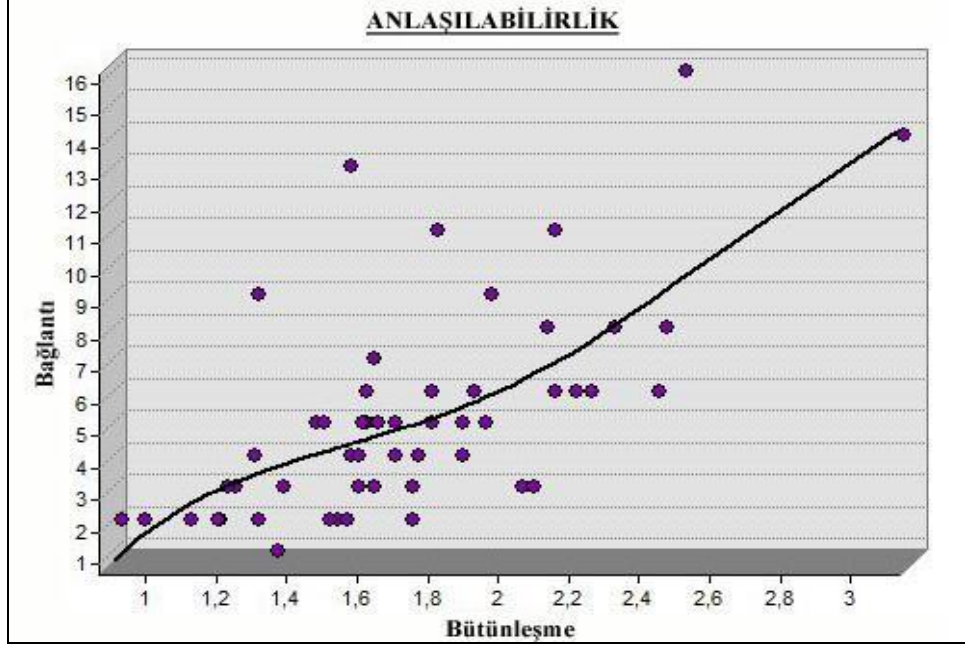
4.2.2.3. Anlaşılabilirlik Analizi

Bütünleşme Değerleri Haritası'nda; toplam 63 aks incelenmiştir. Buna göre; minimum bütünleşme değeri; 0,890093, maksimum bütünleşme değeri; 3,128417, toplam bütünleşme değeri; 98,346427, ortalama bütünleşme değeri; 1,586233, standart sapma; 0,391645'tir.

Bağlantı Değerleri Haritası'nda; toplam 63 aks incelenmiştir. Buna göre; minimum bağlantı değeri; 1, maksimum bağlantı değeri; 15, toplam bağlantı değeri; 288, ortalama bağlantı değeri; 4,645161, standart sapma; 3,011252'dir.

Kavranabilirlik katsayısı için, bağlantı ve bütünleşme değerleri arasındaki hareket incelendiğinde; Şekil 4.23'deki serpm diyagramında da anlaşılacağı gibi oldukça yüksek korelasyon değerine ($r = + 0,5574339$) sahip olduğu görülmektedir. Buna göre; Sultanahmet Meydanı ve Çevresi için bağlantı ve bütünleşme değerleri arasında, pozitif

yönlü, kuvvetli, doğrusal ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bu değerler alanın ziyaretçiler tarafından kavranabilirlik özelliğini açıklamaktadır. Kentsel tasarımda amaçlanan bu koşul, Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nin ziyaretçiler tarafından yüksek derecede anlaşılabilir, ulaşılabilir ve algılanabilir olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.46: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Anlaşılabilirlik Grafiği.

4.2.3. Anket Yönteminden Elde Edilen Veriler

Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde; ziyaretçilerin mekânsal ve zamansal kullanım, tercih, memnuniyet, beğeni, istek ve algılarının sorgulanması amacıyla Anket Yöntemi'nden yararlanılmıştır.

Anket Yöntemi'nin ön koşulu, yerli veya yabancı ziyaretçi olunmasıdır. Bu nedenle 36 sorudan oluşan Anket Formu, Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmıştır (EK-5 ve 6).

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'e göre, Sultanahmet Meydanı ve Çevresi için değerlendirmeye alınan 1536 fotoğrafın 229'u nisan ayında çekilmiş ve bu nedenle nisan, alanda en çok tercih edilen ay olarak belirlenmiştir. Bu sonuç dikkate alınarak, anket yöntemi, nisan ayında 229 kullanıcıya uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğü tespit edilirken; anket yapılacak sürenin bir ay gibi sınırlı bir zaman olması, anketin yüz yüze uygulanacak olmasındaki zorluklar, soru sayısının fazlalığının anketör ve katılımcı için yorucu olması, ziyaretçilerin anket yapma konusundaki isteksizlikleri vb. nedenlerin yanlış cevap sayısını arttıracacağı da göz önünde bulundurulmuştur.

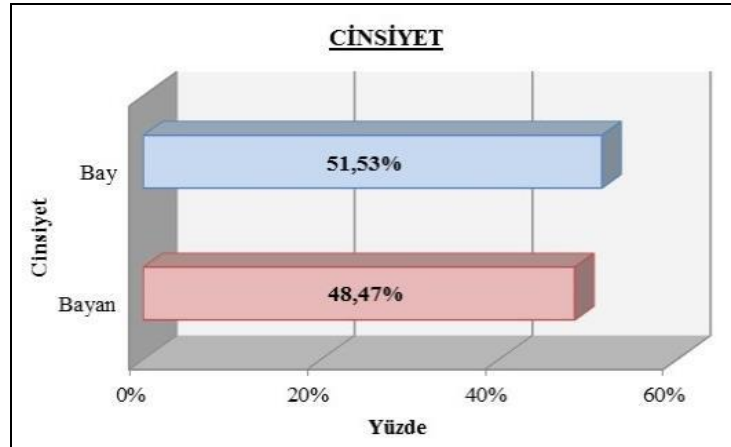
Ankette; “kullanıcı”, “kullanım”, “donatı”, “ulaşım” ve “imaj” verilerine ulaşmak için kapalı ve açık uçlu sorular hazırlanarak Soru Tekniği kullanılmış, “beğenilme ölçütü” verilerine ulaşmak için üst ölçekte Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem yorumlarından elde edilen 19 sıfat çifti Anlamsal Farklılaşım Tekniği (5’li Ölçek) ile değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler ise; Excel Programı ile tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür. “Algı” verilerine ulaşmak için ise Biliş Haritası Tekniği kullanılarak, ArcGIS Programı yardımıyla konum haritaları ve yoğunluk haritaları oluşturulmuştur.

4.2.3.1. Kullanıcı Özellikleri Verileri

Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’ni ziyaret eden kullanıcılar hakkında bilgi edinebilmek için; cinsiyet, yaş, uyruk, eğitim, meslek, gelir, internet kullanımı, takip edilen paylaşım siteleri ve bu sitelerde paylaşımda bulunulması ile ilgili toplam 9 soru analiz edilmiştir.

Cinsiyet:

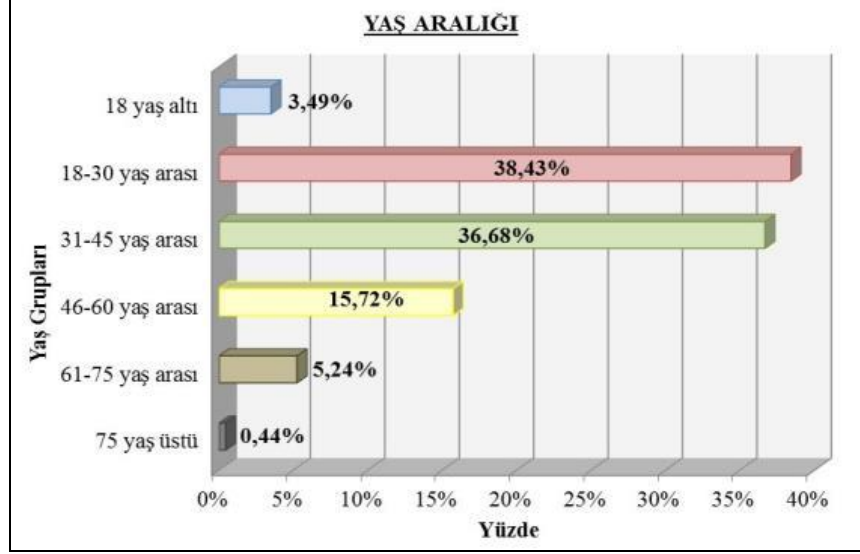
Ankete katılan 229 ziyaretçinin; 118’si (%51.53) bay, 111’i (%48.47) ise bayandır (Şekil 4.47). Buna göre; alanı erkek ve kadın ziyaretçiler hemen hemen eşit ağırlıkta kullanmakla birlikte, çok az bir farkla erkek ziyaretçilerin fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 4.47: Ziyaretçilerin Cinsiyet Dağılımı.

Yaş:

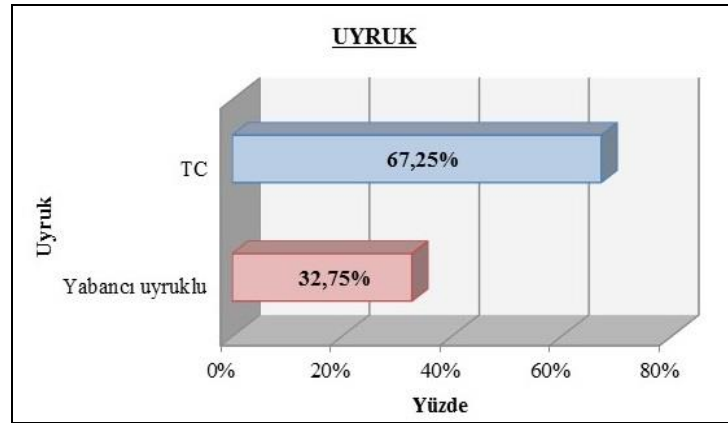
Ankete katılan ziyaretçilerin; 88’i (%38.43) 18-30 yaş arasında, 84’ü (%36.68) 31-45 yaş arasında, 36’sı (%15.72) 46-60 yaş arasında, 12’si (%5.24) 61-75 yaş arasında, 8’i (%3.49) 18 yaş altında, 1’i (%0.44) ise 75 yaş üstündedir (Şekil 4.48). Buna göre; alanı en çok 18-30 yaş arasındaki ziyaretçiler, en az 75 yaş üstü ziyaretçiler kullanmaktadır.

Şekil 4.48: Ziyaretçilerin Yaş Aralıkları.

Uyruk:

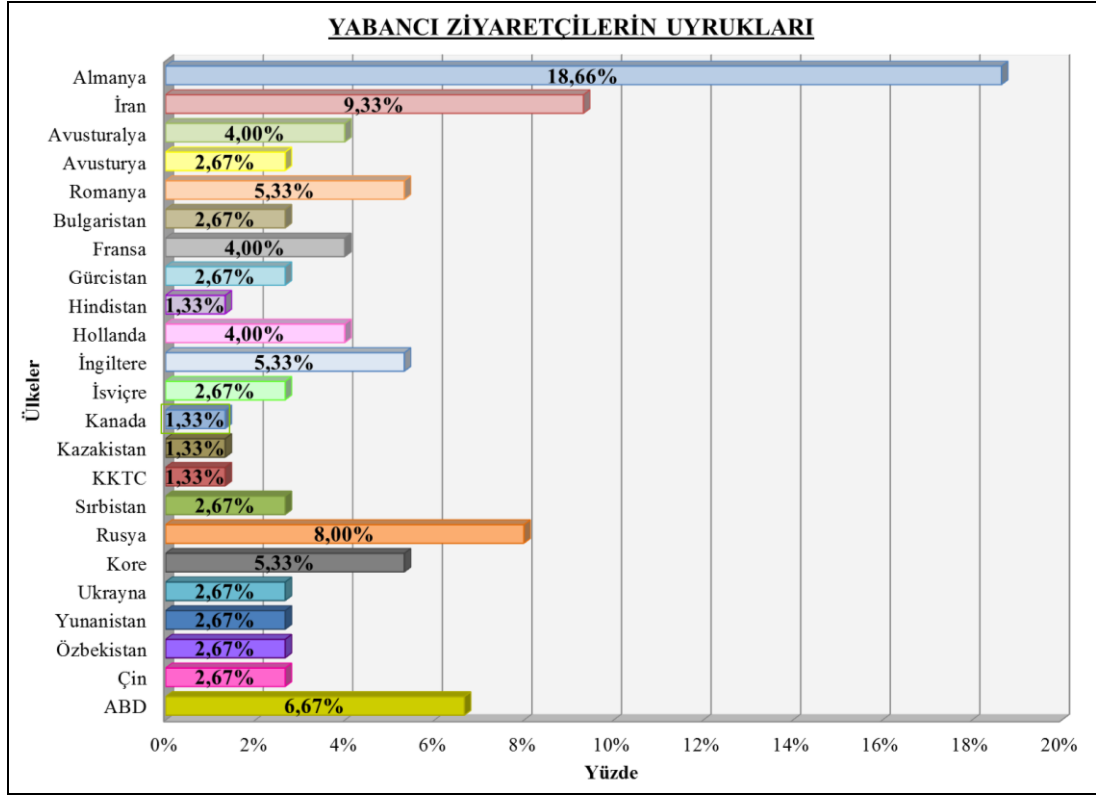
Ankete katılan ziyaretçilerin; 154'ü (%67.25) TC vatandaşı, 75'i (%32.75) ise yabancı uyrukludur (Şekil 4.49). Sonuçlara göre; TC vatandaşları alanı daha çok kullanmaktadır. TC vatandaşları; işyerlerine yakınlık, ibadet amaçlı kullanım vb. nedenlerle alanı sık tercih etmektedir. Bunun yanı sıra; tarihi, kültürel ve turistik değeri olan araştırma alanının, yabancı ziyaretçiler tarafından da oldukça büyük bir yüzdede tercih edildiği görülmektedir.

Şekil 4.49: Ziyaretçilerin Uyrukları.

Alanı ziyaret eden 75 yabancı uyruklu ziyaretçinin; 14'ü (%18.68) Almanya, 7'si (%9.33) İran, 6'sı (%8.00) Rusya, 5'i (%6.67) ABD, 4'ü (%5.33) Romanya, 4'ü (%5.33) İngiltere, 4'ü (%5.33) Kore, 3'ü Fransa (%6.67), 3'ü (%4.00) Avustralya, 3'ü (%4.00) Hollanda, 2'si (%2.67) Avusturya, 2'si (%2.67) Bulgaristan, 2'si (%2.67)

İsviçre, 2'si (%2.67) Yunanistan, 2'si (%2.67) Özbekistan, 2'si (%2.67) Gürcistan, 2'si (%1.33) Sırbistan, 2'si (%1.33) Çin, 2'si (%1.33) Ukrayna, 1'i (%1.33) Hindistan, 1'i (%1.33) Kanada, 1'i (%1.33) Kazakistan, 1'i (%1.33) KKTC'den gelmiştir (Şekil 4.50).

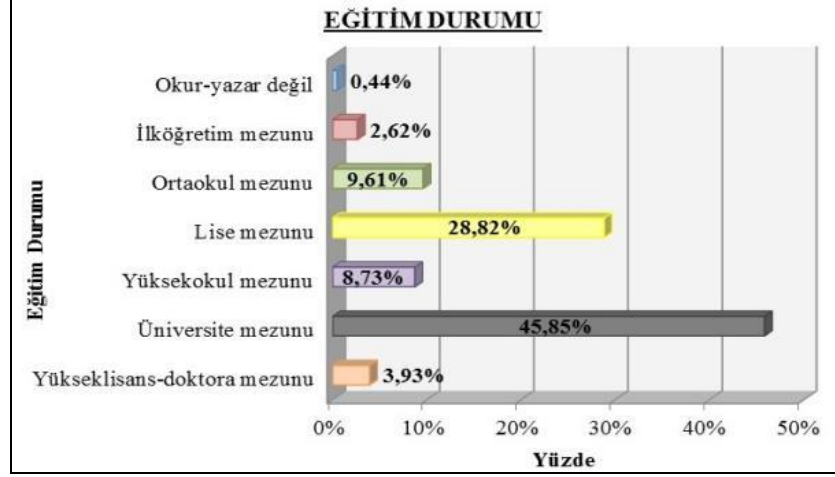
Şekil 4.50: Yabancı Ziyaretçilerin Uyrukları.

Eğitim:

Ankete katılan ziyaretçilerin; 105'i (%45.85) üniversite mezunu, 66'sı (%28.82) lise mezunu, 22'si (%9.61) ortaokul mezunu, 20'si (%8.73) yüksekokul mezunu, 9'u (%3.93) yüksek lisans-doktora mezunu ve 6'sı (%2.62) ilkokul mezunudur. 1'i (%0.44) ise okuryazar değildir (Şekil 4.51). Buna göre; alanı ziyaret edilen kullanıcıların çoğunlukla üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Alanda en az okur-yazar olmayan ziyaretçiye rastlanmaktadır.

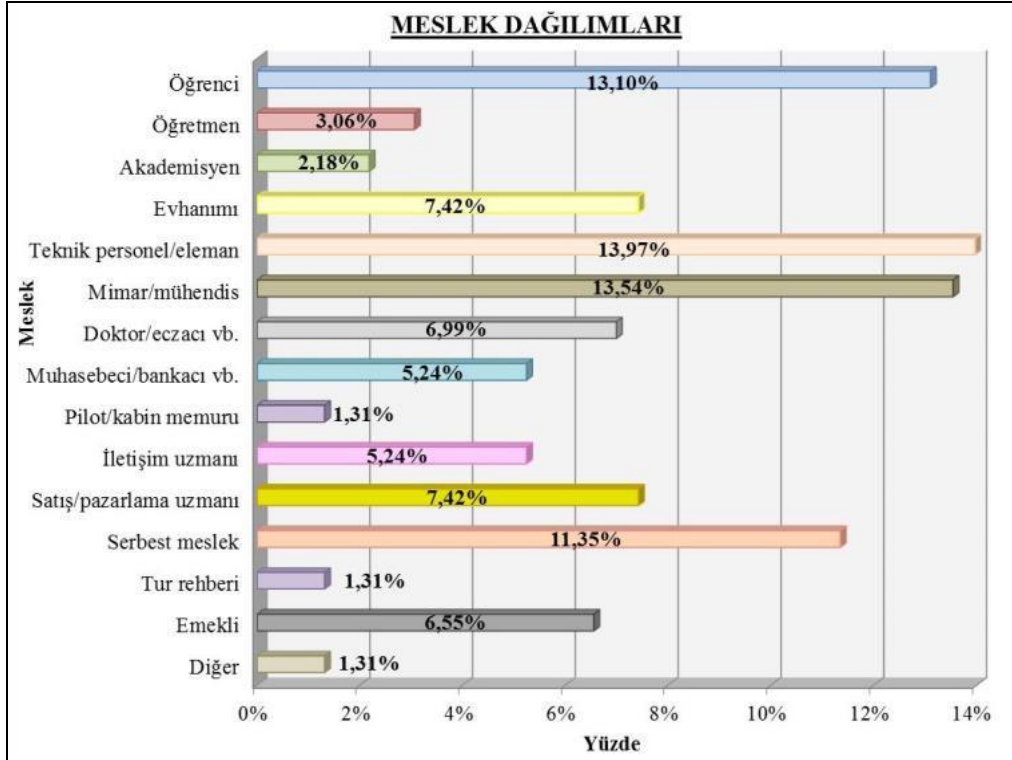
Meslek:

Ankete katılan ziyaretçilerin; 32'si (%13.97) personel/eleman, 31'i (%13.54) mimar/mühendis, 30'u (%13.10) öğrenci, 26'sı (%11.35) serbest meslek sahibi, 17'si (%7.42) ev hanımı, 17'si (%7.42) satış/pazarlama uzmanı, 16'sı (%6.99) doktor, eczacı vb. sağlık personeli, 15'i (%6.55) emekli, 12'si (%5.24) reklamcı, halkla ilişkiler

Şekil 4.51: Ziyaretçilerin Eğitim Durumu.

vb. iletişim uzmanı, 12'si (%5.24) muhasebeci/mali müşavir/bankacı vb., 7'si (%3.06) öğretmen, 5'i (%2.18) akademisyen, 3'ü (%1.31) pilot/kabin memuru, 3'ü (%1.31) tur rehberi, 3'ü diğer (%1.31; avukat/hakim/1, çiftçi/ormancı/1, işsiz/1) meslek grubundandır (Şekil 4.52).

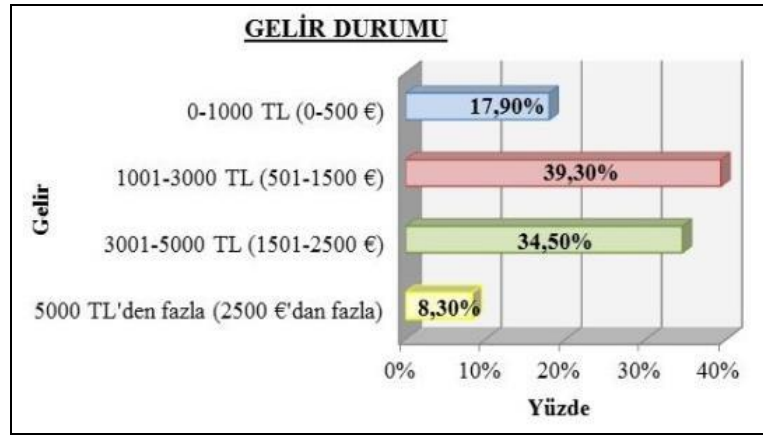

Şekil 4.52: Ziyaretçilerin Meslek Durumları.

Buna göre; alanı yoğunluklu olarak personel ya da teknik elemanlar, daha sonra ise mimar/mühendis ve öğrenciler kullanmaktadır.

Aylık Gelir:

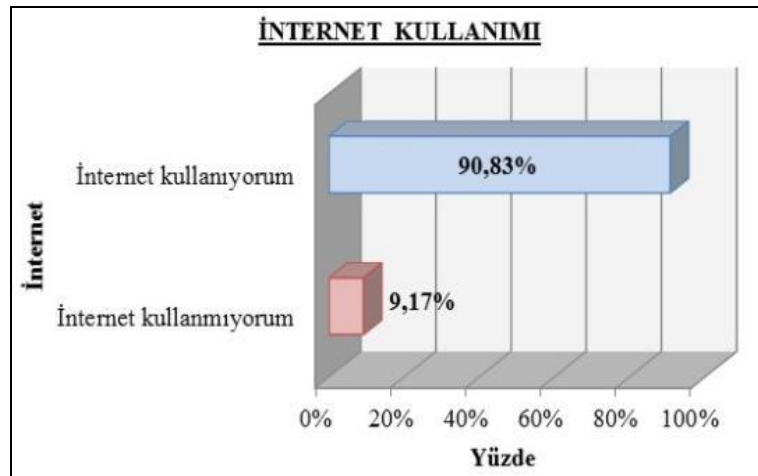
Ankete katılan ziyaretçilerin; 90'nın (%39.30) 1001-3000 TL/501-1500 € arasında, 79'unun (%34.50) 3001-5000 TL/1501-2500 € arasında, 41'inin (%17.90) 0-1000 TL/0-500 € arasında, 19'unun (%8.30) ise 5000 TL/2500 €'dan fazla aylık gelire sahip olduğu görülmektedir (Şekil 4.53). Buna göre; alanı ziyaret eden kullanıcıların aylık gelirlerinin daha çok 1001-3000 TL/501-1500 € arasında olduğu, bunun yanında az bir farkla bunu geliri 3001-5000 TL/1501-2500 € arasındakilerin takip ettiği, en az ise aylık geliri 5000 TL/2500 €'dan fazla olan kullanıcıların alanı ziyaret ettiği anlaşılmaktadır

Şekil 4.53: Ziyaretçilerin Aylık Geliri.

İnternet Kullanımı:

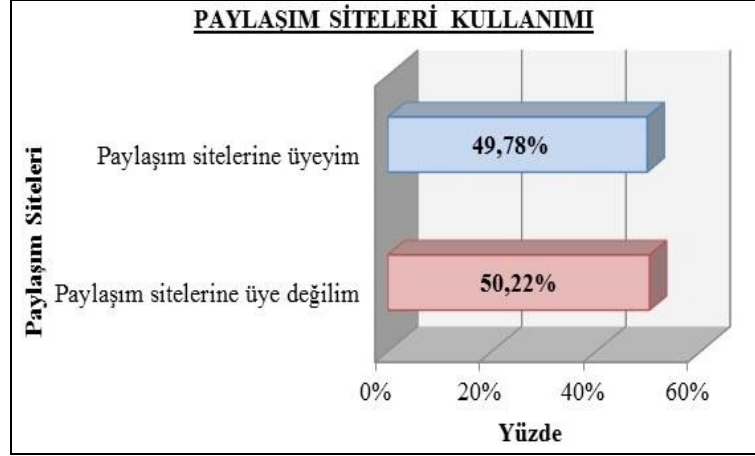
Ankete katılan ziyaretçilerin, 208'i (%90.83) günlük yaşamda internet kullanmakta, 21'i (%9.17) ise kullanmamaktadır (Şekil 4.54). Çıkan sonuçlardan, ziyaretçilerin oldukça büyük bir kısmının internet kullandığı görülmektedir.

Şekil 4.54: Ziyaretçilerin İnternet Kullanımı.

Blog, Fotoğraf ve Video Paylaşım Siteleri Üyeliği:

Ankete katılan ziyaretçilerin; 114'ü (%49.78) paylaşım sitelerine üye, 115'i (%50.22) ise üye değildir (Şekil 4.55). Çıkan sonuçlara göre; ziyaretçilerin yarıya yakınım blog, fotoğraf ve video paylaşım sitelerine üye olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.55: Paylaşım Siteleri Kullanımı.

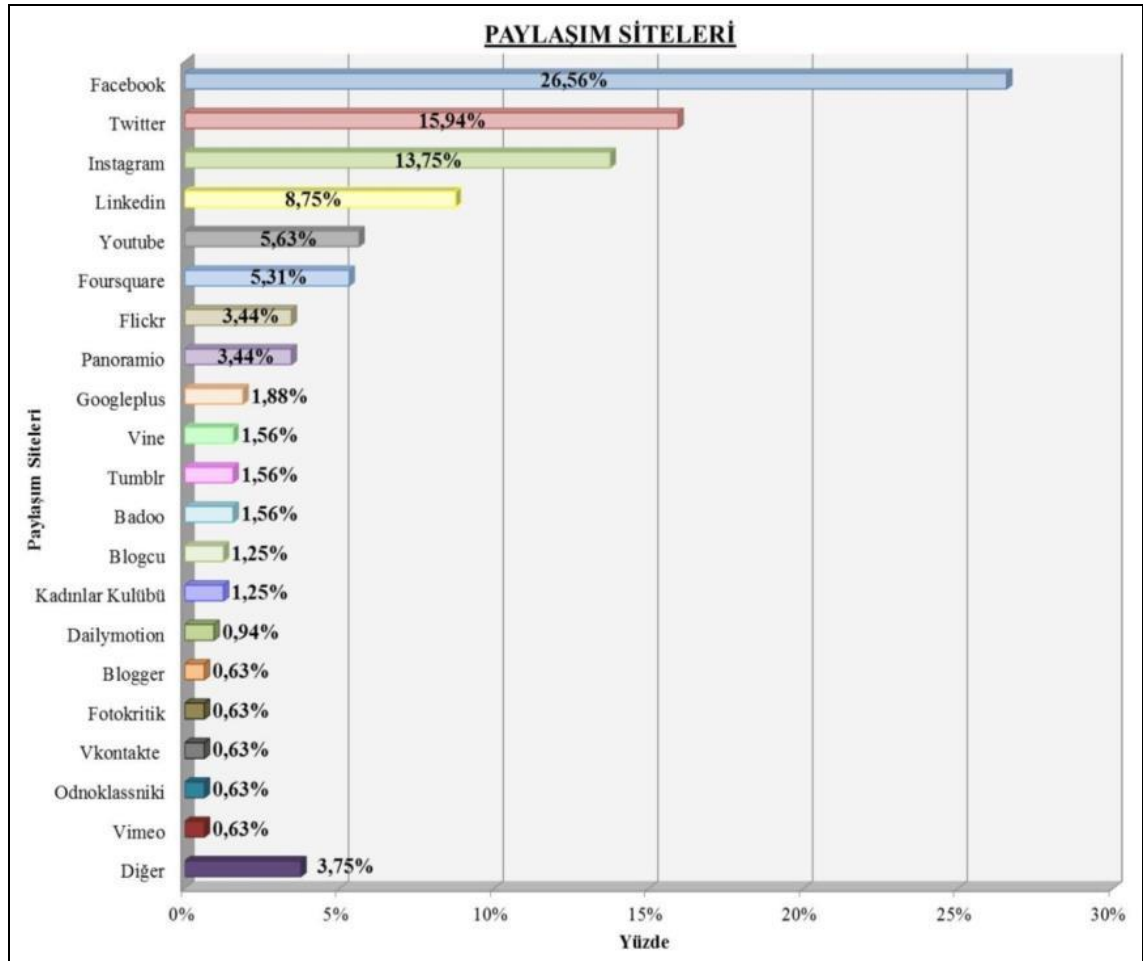
Sonuçlardan; 114 ziyaretçinin 32 farklı paylaşım sitesine üye olduğu görülmektedir. 32 paylaşım sitesi ise, ziyaretçiler tarafından toplam 320 kez işaretlenmiştir.

Birden fazla cevabın yazılabildiği açık uçlu sorunun değerlendirilmesi aşamasında, sorunun cevabına tam karşılık gelmeyen ve sosyal ağ olarak değerlendirilmeyen; Whatsapp, Line, Skype, Tango, Messenger vb. mesajlaşma siteleri, Ekşisözlük, Pinterest, Radikal, Vikipedi, Wikipedia vb. haber sağlayıcı ve kaynak internet siteleri, Gitti-Gidiyor, Tripadvisor vb. alışveriş, tatil ve rezervasyon siteleri ile kişisel web sayfaları dikkate alınmamıştır.

Buna göre; Facebook 85 (%32.32), Twitter 51 (%11.79), Instagram 44 (%9.90), LinkedIn 29 (%30), Youtube 18 (%8.75), Foursquare 17 (%4.94), Flickr 11 (%4.18), Panoramio 11 (%4.18), Googleplus 6 (%1.52), Vine 5 (%10), Tumblr 5 (%20), Badoo 5 (%1.52), Blogcu 4 (%2), Kadınlar Kulübü 4 (%5), Dailymotion 3 (%10), Blogger 2 (%3), Fotokritik 2 (%1.21), Vkontakte 2 (%2), Odnoklassniki 2 (%2), Vimeo 2 (%2), Diğer 12 (%5) kişi tarafından tercih edilmiştir. Ziyaretçiler diğer seçeneği altında ise; Hi5 (1), ImageShack (1), Photobucket (1), Zorpia (1), Netlog (1), Weibo (1), Smugmug (1), Qzone (1), Fotolog (1), Snapchat (1), Tencent (1) ve Orkut (1)'u sıralamıştır (Şekil 4.56).

Sonuçlardan en çok tercih edilen sitenin Facebook olduğu görülmektedir. Günümüzde sosyal medya olarak adlandırılan, popülerliği ve dünya üzerindeki kullanıcı sayısı fazla olan, bunun yanı sıra akıllı mobil telefonlarında kullanıma olanak tanıdığı, Facebook, Twitter, Instagram vb. paylaşım siteleri; kullanıcıların, paylaşımında bulunacağı çevreyi kendi belirlediği, paylaşımın sosyal ağdaki takipçi sayısı, yani kişinin kendi sosyal çevresi ile sınırlı kaldığı platformlardır. Bu nedenle yüksek değerlerde ziyaretçinin kullandığı sosyal medya siteleri, araştırmada değerlendirme dışı tutulmuştur.

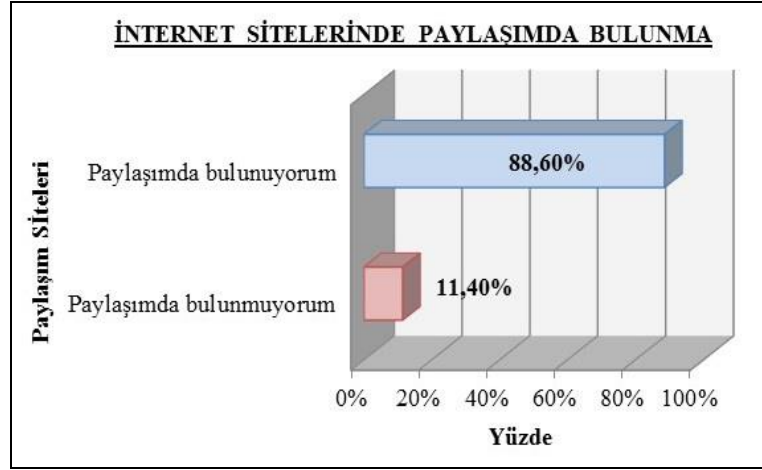
Anket Yöntemi'ne göre; ziyaretçilerin en çok takip ettiği fotoğraf paylaşım sitesi Panoramio ve Flickr olarak belirlenmiştir. Panoramio ise; yüklenen fotoğrafların Google Earth Programı ya da Google Map ara yüzü ile üyelik olmadan ve koordinatlı olarak görüntülenebilmesi, tüm kullanıcılara açık olması ve görüntülenen fotoğrafların yer hakkında bilgi verici özellik taşıması vb. nitelikler taşımasıyla Flickr'dan ayrılmaktadır.

Şekil 4.56: Ziyaretçilerin Üye Oldukları Paylaşım Siteleri.

Takip Edilen İnternet Sitelerinde Paylaşımında Bulunma:

Anket sonuçlarından, paylaşım sitelerine üye olan 114 ziyaretçinin 101'inin (%88.60) yazı, fotoğraf ve videolarını paylaştığı, 13'ünün (%11.40) ise paylaşımında bulunmadığı görülmektedir (Şekil 4.57). Çıkan sonuçlardan; paylaşım sitelerine üye olan ziyaretçilerin büyük bir çoğunluğunun, siteler üzerinden paylaşımında bulunduğu görülmektedir.

Şekil 4.57: İnternet Sitelerinde Paylaşımında Bulunma.

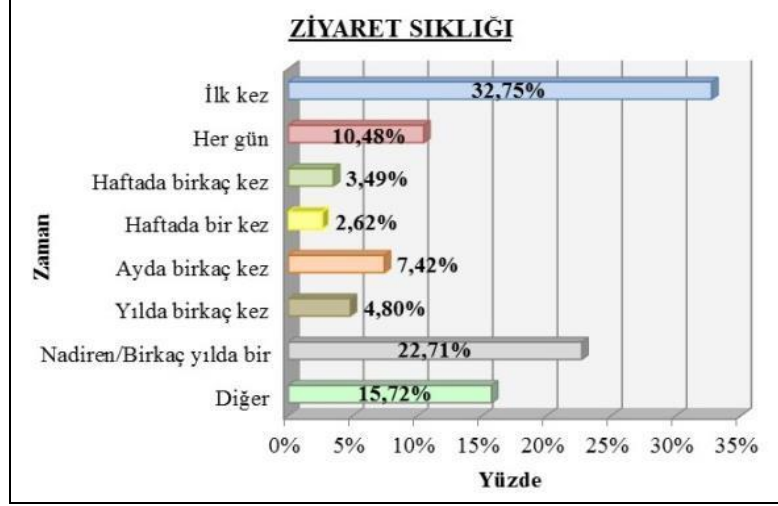
4.2.3.2. Kullanım Özellikleri Verileri

Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nin kullanım durumuyla ilgili bilgi edinebilmek için ziyaret sıklığı, ziyaret edilen günler ve saatler, alanın tercih edilme nedenleri, alanda yapılan aktiviteler, alanda kalış süresi, alanın fonksiyon ve kullanımlar için yeterliliği ve alanda istenen fonksiyonlar olmak üzere toplam 8 sorunun değerlendirilmesi yapılmıştır.

Ziyaret Sıklığı:

Ankete katılan 229 ziyaretçinin; 75'i (%32.75) alana ilk kez, 52'si (%22.71) nadiren (birkaç yılda bir), 36'sı (%15.72) ikinci kez ya da tatil boyunca iki veya daha fazla kez (diğer), 24'ü (%10.48) her gün, 17'si (%7.42) ayda birkaç kez, 11'i (%4.80) yılda birkaç kez, 8'i (%3.49) haftada birkaç kez, 6'sı (%2.62) ise haftada bir kez alana gelmektedir (Şekil 4.58).

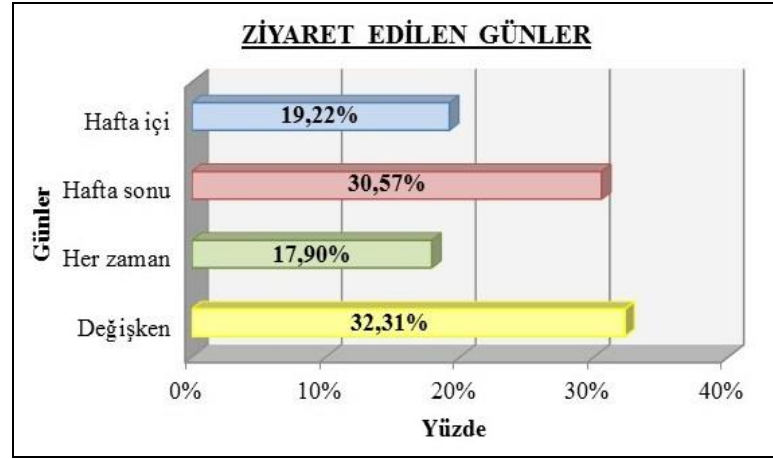
Buna göre alan, daha çok ilk kez alan gelen ziyaretçiler tarafından kullanılmaktadır. En az ise haftada bir kez tercih edilmektedir.

Şekil 4.58: Alana Ziyaret Sıklığı.

Ziyaret Edilen Günler:

Ankete katılan ziyaretçilerin; 74'ü (%32.31) alanı değişken günlerde, 70'i (%30.57) hafta sonu, 44'ü (%19.22) hafta içi, 41'i (%17.90) ise alanı her zaman kullanmaktadır (Şekil 4.59). Buna göre; ziyaretçilerin alanı tercih ettiği günlerin çoğunlukla değiştiği görülmektedir. Alana her zaman gelenlerin sayısı ise en düşük oranda çıkmıştır.

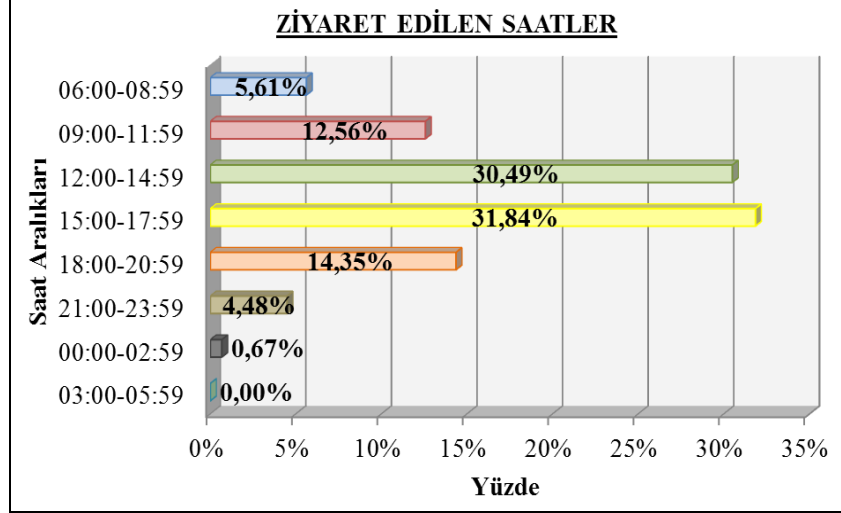

Şekil 4.59: Alanın Ziyaret Edildiği Günler.

Ziyaret Edilen Saatler:

Birden çok seçeneğin işaretlenebildiği soruda; ziyaretçilerin 142'si (%31.84) alanı 15:00-17:59 saatleri arasında, 136'sı (%30.49) 12:00-14:59 saatleri arasında, 64'ü (%14.35) 18:00-20:59 saatleri arasında, 56'sı (%12.56) 09:00-11:59 saatleri arasında, 25'i (%5.61) 06:00-08:59 saatleri arasında, 20'si (%4.48) 21:00-23:59 saatleri arasında,

3'ü (%0.67) 00:00-02:59 saatleri arasında kullanı kullandığını belirtmiştir. Alanı 03:00-05:59 saatleri arasında kullanan ziyaretçiye ise rastlanmamaktadır (Şekil 4.60). Buna göre alan, ziyaretçiler tarafından en çok öğleden sonra 15.00-17:59 saatleri arasında tercih edilmekte ve bunu öğle kullanımı olan 12:00-14:59 saat dilimi izlemektedir.

Şekil 4.60: Alanın Ziyaret Edildiği Saatler.

Alanın Tercih Edilme Nedenleri:

Ankete katılan ziyaretçilerin ilk tercih olarak; 106'sı (%46.29) alanı tarihi ve turistik niteliği, 62'si (%27.07) ev, iş, okula vb. yakınlığı, 19'u (%8.30) tavsiye, 15'i (%6.55) içerdiği fonksiyonlar, 14'ü (%6.11) dini mekânlara sahip olması, 10'u (%4.36) buluşma yeri niteliği, 1'i (%0.44) alışkanlık, 1'i (%0.44) nedensiz/rastlantı, 1'i (%0.44) ise diğer nedenlerle (geçmişe özlem, ramazan etkinlikleri, turistlerle yabancı dili geliştirmek, sosyalleşme, ulaşım transfer imkânı vb.) tercih etmektedir.

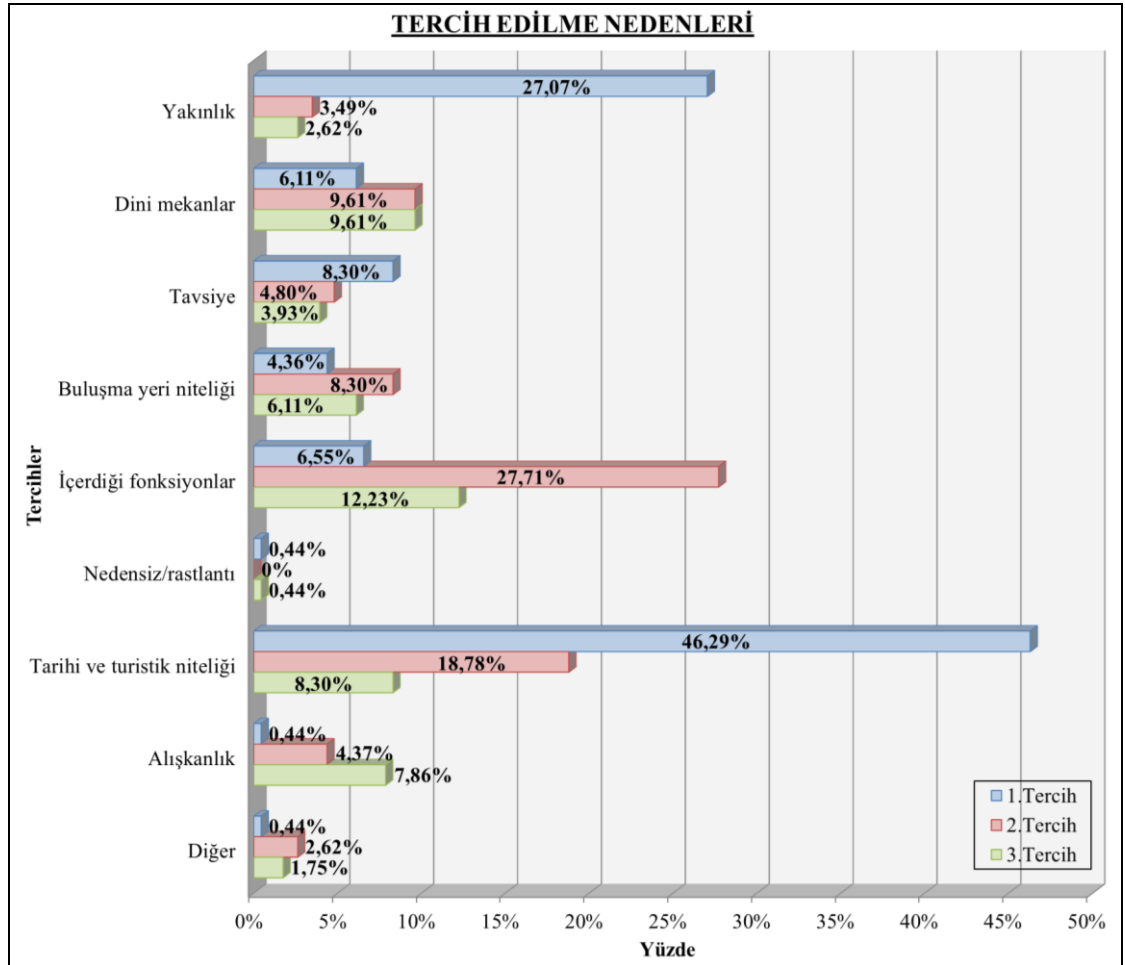
İkinci tercih olarak; ziyaretçilerin 52'si (%27.71) içerdiği fonksiyonlar, 43'ü (%18.78) tarihi ve turistik niteliği, 22'si (%9.61) dini mekânlara sahip olması, 19'u (%8.30) buluşma yeri niteliği, 11'i (%4.80) tavsiye, 10'u (%4.37) alışkanlık, 8'i (%3.49) ev, iş, okula vb. yakınlığı, 6'sı (%2.62) diğer nedenlerle alanı tercih etmektedir (Tablo 4.2).

Üçüncü tercih olarak; ziyaretçilerin 28'i (%12.23) içerdiği fonksiyonlar, 22'si (%9.61) dini mekânlar, 19'u (%8.30) tarihi nitelik, 18'i (%7.86) alışkanlık, 14'ü (%6.11) buluşma yeri niteliği, 9'u (%3.93) tavsiye, 6'sı (%2.62) ev, iş, okula vb. yakınlık, 4'ü (%1.75) diğer, 1'i (%0.44) ise nedensiz/rastlantı nedeniyle alanı tercih etmektedir.

Tablo 4.2: Alanın Tercih Edilme Nedenleri.

Tercih Nedenleri	1.Tercih	Yüzde	2.Tercih	Yüzde	3.Tercih	Yüzde	Toplam	Yüzde	Sıralama
Yakınlık	62	27.07%	8	3.49%	6	2.62%	76	33.18%	3
Dini mekanlar	14	6.11%	22	9.61%	22	9.61%	58	25.33%	4
Tavsiye	19	8.30%	11	4.80%	9	3.93%	39	17.03%	5
Buluşma yeri	10	4.36%	19	8.30%	14	6.11%	33	18.77%	6
Fonksiyonlar	15	6.55%	52	27.71%	28	12.23%	95	46.49%	2
Nedensiz/rastlantı	1	0.44%	0	0.00%	1	0.44%	2	0.88%	9
Tarihi/turistik	106	46.29%	43	18.78%	19	8.30%	168	73.37%	1
Alışkanlık	1	0.44%	10	4.37%	18	7.86%	29	12.67%	7
Diğer	1	0.44%	6	2.62%	4	1.75%	11	4.81%	8
Toplam	229	100%	171	79.68%	121	52.85%	511		Toplam

Elde edilen sonuçlara göre; alanın ziyaret edilmesinin ilk nedeni tarihi ve turistik niteliği olarak görülmektedir. Daha sonra içerdiği fonksiyonlar tercih edilmiştir. Bunun yanı sıra, alanda dini mekânların yer alması da önemli bir tercih nedenidir (Şekil 4.61).

Şekil 4.61: Alanın Tercih Edilme Nedenleri.

Alanda Yapılan Etkinlikler:

İlk tercih olarak ankete katılan ziyaretçilerin; 117'si (%51.09) gezme ve inceleme, 61'i (%26.64) geçiş, 16'sı (%6.99) ibadet, 13'ü (%5.68) seyir, 8'i (%3.49) yeme ve/veya içme, 7'si (%3.06) oturma ve/veya dinlenme, 5'i (%2.18) sohbet ve sosyalleşme, 2'si (%0.87) fotoğraf çekme etkinliklerinde bulunmaktadır.

İkinci tercih olarak ziyaretçilerin; 61'i (%26.64) seyir, 35'i (%15.28) gezme ve inceleme, 29'u (%12.66) oturma ve/veya dinlenme, 25'i (%10.92) fotoğraf çekme, 20'si (%8.73) sohbet ve sosyalleşme, 19'u (%8.30) yeme ve/veya içme, 10'u (%4.37) ibadet, 7'si (%3.06) geçiş, 4'ü (%1.75) bekleme, 3'ü (%1.31) alışveriş, 2'si (%0.87) kuş yemleme, 2'si (%0.87) diğer (eğlenme, çalışma vb.), 1'i (%0.44) okuma, 1'i (%0.44) oyun oynama aktivitelerinde bulunmaktadır.

Üçüncü tercih olarak ziyaretçilerin; 51'i (%22.27) fotoğraf çekme, 42'si (%18.34) yeme ve/veya içme, 39'u (%17.03) oturma ve/veya dinlenme, 20'si (%8.73) seyir, 19'u (%8.30) sohbet ve sosyalleşme, 13'ü (%5.68) gezme ve inceleme, 10'u (%4.37) ibadet etme, 7'si (%3.06) geçiş, 5'i (%2.18) alışveriş, 2'si (%0.87) bekleme etkinliklerinde bulunmaktadır.

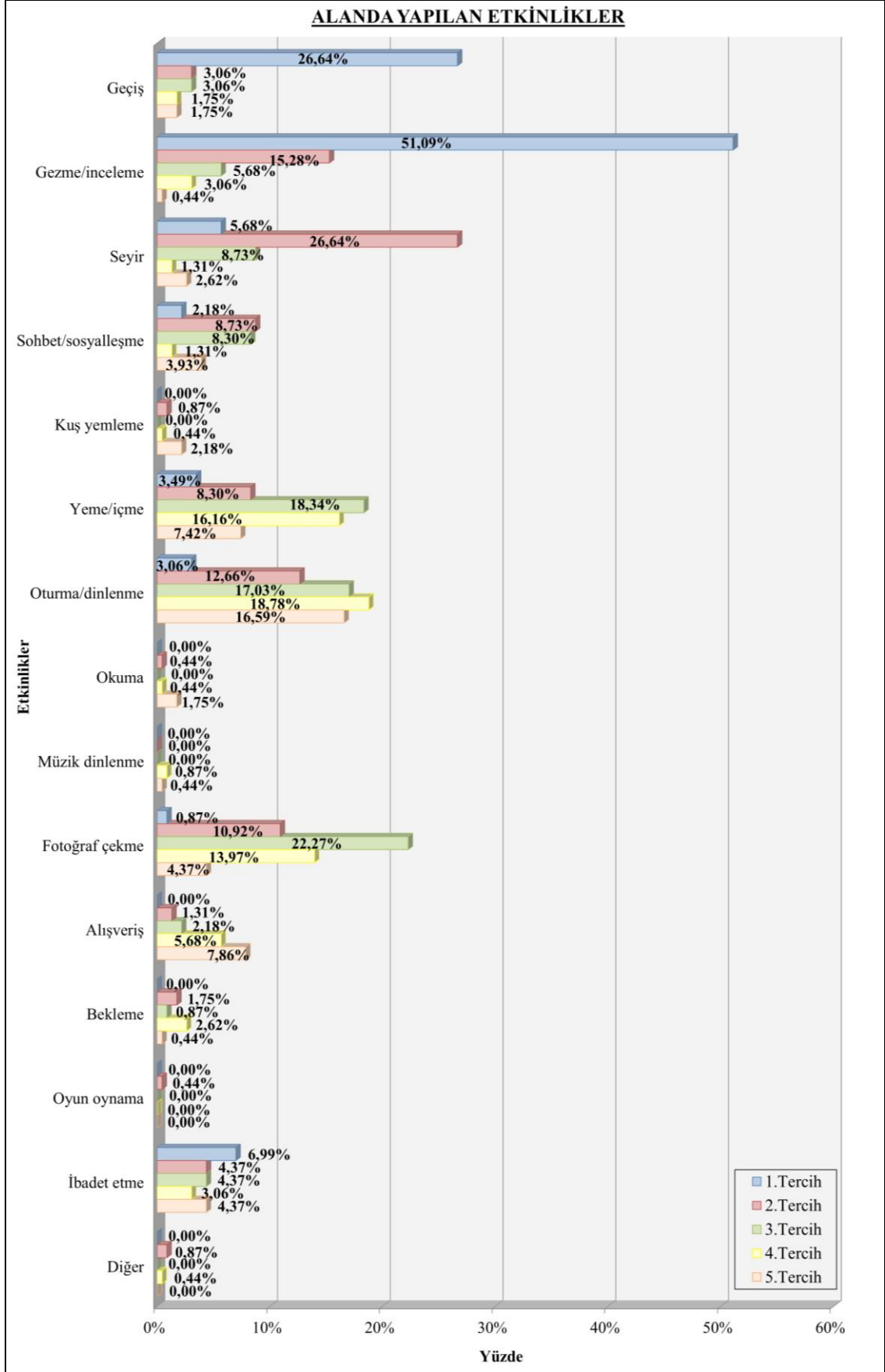
Dördüncü tercih olarak ziyaretçilerin; 43'ü (%18.78) oturma ve/veya dinlenme, 37'si (%16.16) yeme ve/veya içme, 32'si (%13.97) fotoğraf çekme, 13'ü (%5.68) alışveriş, 7'si (%3.06) gezme ve inceleme, 7'si (%3.06) ibadet etme, 6'sı (%2.62) bekleme, 4'ü (%1.75) geçiş, 3'ü (%1.31) seyir, 3'ü (%1.31) sohbet ve sosyalleşme, 2'si (%0.87) müzik dinleme, 1'i (%0.44) kuş yemleme, 1'i (%0.44) müzik dinleme, 1'i (%0.44) diğer (eğlenme, çalışma vb.) aktivitelerinde bulunmaktadır (Şekil 4.62).

Beşinci tercih olarak ziyaretçilerin; 38'i (%16.59) oturma ve/veya dinlenme, 18'i (%7.86) alışveriş, 17'si (%7.42) yeme ve/veya içme, 10'u (%4.37) ibadet etme, 10'u (%4.37) fotoğraf çekme, 9'u (%3.93) sohbet ve sosyalleşme, 6'sı (%2.62) seyir, 5'i (%2.18) kuş yemleme, 4'ü (%1.75) geçiş, 4'ü (%1.75) okuma, 1'i (%0.44) gezme, 1'i (%0.44) müzik dinleme ve 1'i (%0.44) bekleme aktivitelerinde bulunmaktadır.

Buna göre; alanda ilk tercih olarak gezme ve inceleme, ikinci tercih olarak seyir, üçüncü tercih olarak fotoğraf çekme, dördüncü ve beşinci tercih olarak oturma ve/veya dinlenme işaretlenmiştir. Alanda yapılan aktivitelere ait görseller Şekil 4.63'tedir.

Tablo 4.3: Alanda Yapılan Etkinlikler.

Etkinlikler	1.Tercih	Yüzde	2.Tercih	Yüzde	3.Tercih	Yüzde	4.Tercih	Yüzde	5.Tercih	Yüzde	Toplam	Yüzde	Sıralama
Geçiş	61	26.64%	7	3.06 %	7	3.06%	4	1.75%	4	1.75%	83	36.24%	6
Gezme/inceleme	117	51.09%	35	15.28%	13	5.68%	7	3.06%	1	0.44%	173	75.55%	1
Seyir	13	5.68%	61	26.64%	20	8.73%	3	1.31%	6	2.62%	103	44.98%	5
Sohbet/sosyalleşme	5	2.18%	20	8.73%	19	8.30%	3	1.31%	9	3.93%	56	24.45%	7
Kuş yemleme	0	0.00%	2	0.87%	0	0.00%	1	0.44%	5	2.18%	8	3.49%	11
Yeme/içme	8	3.49%	19	8.30%	42	18.34%	37	16.16%	17	7.42%	123	53.71%	3
Oturma/dinlenme	7	3.06%	29	12.66%	39	17.03%	43	18.78%	38	16.59%	156	68.12%	2
Okuma	0	0.00%	1	0.44%	0	0.00%	1	0.44%	4	1.75%	6	2.62%	12
Müzik dinlenme	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	2	0.87%	1	0.44%	3	1.31%	13
Fotoğraf çekme	2	0.87%	25	10.92%	51	22.27%	32	13.97%	10	4.37%	120	52.40%	4
Alışveriş	0	0.00%	3	1.31%	5	2.18%	13	5.68%	18	7.86%	39	17.03%	9
Bekleme	0	0.00%	4	1.75%	2	0.87%	6	2.62%	1	0.44%	13	5.68%	10
Oyun oynama	0	0.00%	1	0.44%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	1	0.44%	14
Spor yapma	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	15
İbadet etme	16	6.99%	10	4.37%	10	4.37%	7	3.06%	10	4.37%	53	23.14%	8
Diğer	0	0.00%	2	0.87%	0	0.00%	1	0.44%	0	0.00%	3	1.31%	13
Toplam	229	100.00%	219	95.64%	208	90.83%	160	69.89%	124	54.16%	940	Toplam	

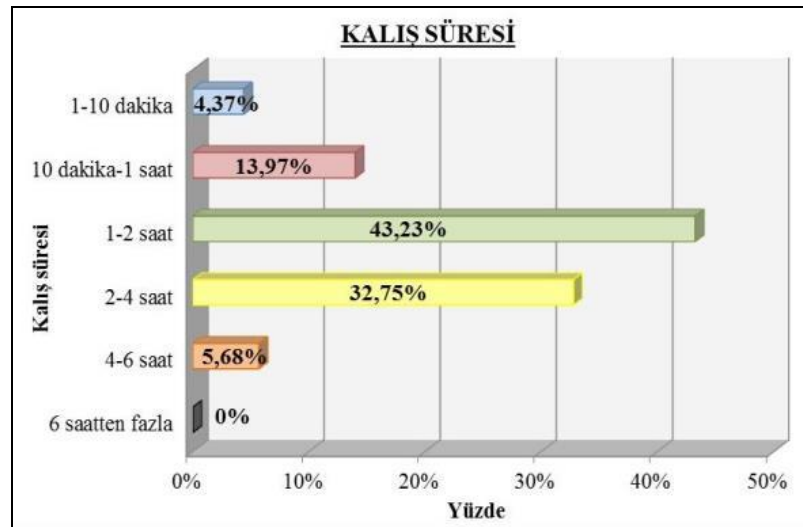
Şekil 4.62: Alanda Yapılan Etkinlikler.

Şekil 4.63: Alanda Yapılan Etkinliklerden Görünümler (Orjinal, 2015).

Alanda Kalış Süresi:

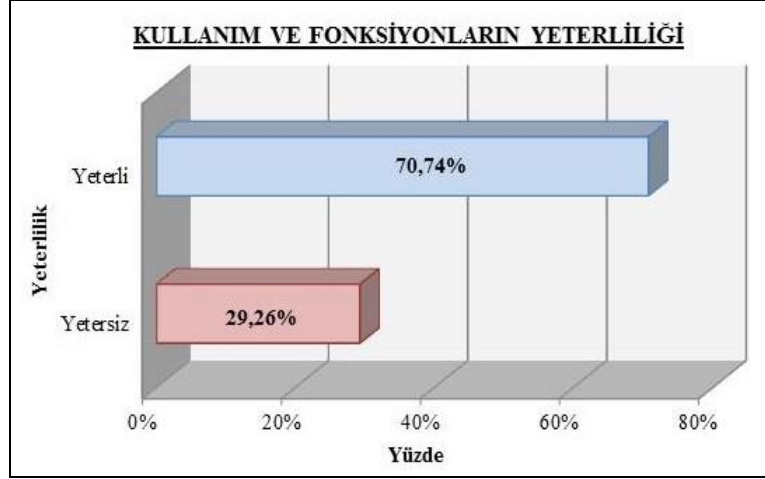
Ankete katılan ziyaretçilerin; 99'u (%43.23) 1-2 saat, 75'i (%32.75) 2-4 saat, 32'si (%13.97) 10 dakika-1 saat, 13'ü (%5.68) 4-6 saat, 10'u (%4.37) ise 1-10 dakika alanda kalmaktadır. Ziyaretçiler 6 saatten fazla alanda kalmayı ise tercih etmemiştir. Buna göre; ziyaretçilerin alanda çoğunlukla 1-2 saat arasında kaldığı görülmektedir (Şekil 4.64).

Şekil 4.64: Alanda Kalış Süresi.

Fonksiyonların Yeterliliği:

Ankete katılan ziyaretçilerin; 162'si (%70.74) Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ni gerçekleştirmek istedikleri kullanımlar ve fonksiyonlar için yeterli bulurken, 67'si (%29.26) yeterli bulmamaktadır (Şekil 4.65). Buna göre; ziyaretçilerin çoğunun alandaki fonksiyonları yeterli bulduğu görülmektedir.

Şekil 4.65: Kullanım ve Fonksiyonların Yeterliliği.

Alanda İstenen Fonksiyonlar:

Fonksiyonları yetersiz bulan 67 ziyaretçinin 20'si (%29.85) ilk tercih olarak dinlenme alanı, 14'ü (%20.89) yeşil alan, 11'i (%16.42) açık hava gösteri alanı, 9'u (%13.43) açık hava sergi alanı, 3'ü (%4.48) restoran/kafeterya, 3'ü (%4.48) çok amaçlı merkez, 2'si (%2.99) otopark, 2'si (%2.99) su ögesi, 1'i (%1.49) çocuk oyun alanı, 1'i (%1.49) ışık oyunu, 1'i (%1.49) ise diğer fonksiyonları (gece kulübü, müze, İstanbul'u tanıtıcı etkinlikler ve festivaller vb.) alanda istemektedir.

İkinci tercih olarak; ziyaretçilerin 14'ü (%20.90) açık hava gösteri alanı, 9'u (%13.43) yeşil alan, 9'u (%13.43) açık hava sergi alanı, 8'i (%11.94) dinlenme alanı, 7'si (%10.45) restoran/kafeterya, 6'sı (%8.96) su ögesi, 4'ü (%5.97) çok amaçlı merkez, 3'ü (%4.48) otopark, 3'ü (%4.48) çocuk oyun alanı, 2'si (%2.99) ışık oyunu, 1'i (%1.49) ise spor alanı fonksiyonlarını alanda istemektedir.

Üçüncü tercih olarak; ziyaretçilerin 11'i (%16.42) açık hava sergi alanı, 9'u (%13.43) otopark, 7'si (%10.45) restoran/kafeterya, 6'sı (%8.96) ışık oyunu, 5'i (%7.46) açık hava gösteri alanı, 4'ü (%5.97) su ögesi, 3'ü (%4.48) dinlenme alanı, 3'ü (%4.48) yeşil

alan, 2'si (%2.99) diğer fonksiyonları, 1'i (%1.49) çocuk oyun alanı, 1'i (%1.49) spor alanı ve 1'i (%1.49) çok amaçlı merkez istemektedir (Tablo 4.4).

Tablo 4.4: Alanda İstenen Fonksiyonlar.

Fonksiyonlar	1.Tercih	Yüzde	2.Tercih	Yüzde	3.Tercih	Yüzde	Toplam	Yüzde	Sıralama
Dinlenme alanı	20	29.85%	8	11.94%	3	4.48%	31	46.27%	1
Yeşil alan	14	20.89%	9	13.43%	3	4.48%	26	38.80%	4
Çocuk oyun alanı	1	1.49%	3	4.48%	1	1.49%	5	7.46%	10
Spor alanı	0	0.00%	1	1.49%	1	1.49%	2	2.98%	12
Açık hava gösteri al.	11	16.42%	14	20.90%	5	7.46%	30	44.78%	2
Açık hava sergi al.	9	13.43%	9	13.43%	11	16.42%	29	43.28%	3
Otopark	2	2.99%	3	4.48%	9	13.43%	14	20.90%	6
Restoran/kafeterya	3	4.48%	7	10.45%	7	10.45%	17	25.38%	5
Su ögesi	2	2.99%	6	8.96%	4	5.97%	12	17.92%	7
Işık oyunu	1	1.49%	2	2.99%	6	8.96%	9	13.44%	8
Çok amaçlı merkez	3	4.48%	4	5.97%	1	1.49%	8	11.94%	9
Diğer	1	1.49%	0	0.00%	2	2.99%	3	4.48%	11
Toplam	67	100.00%	66	98.52%	53	79.11%	186	Toplam	

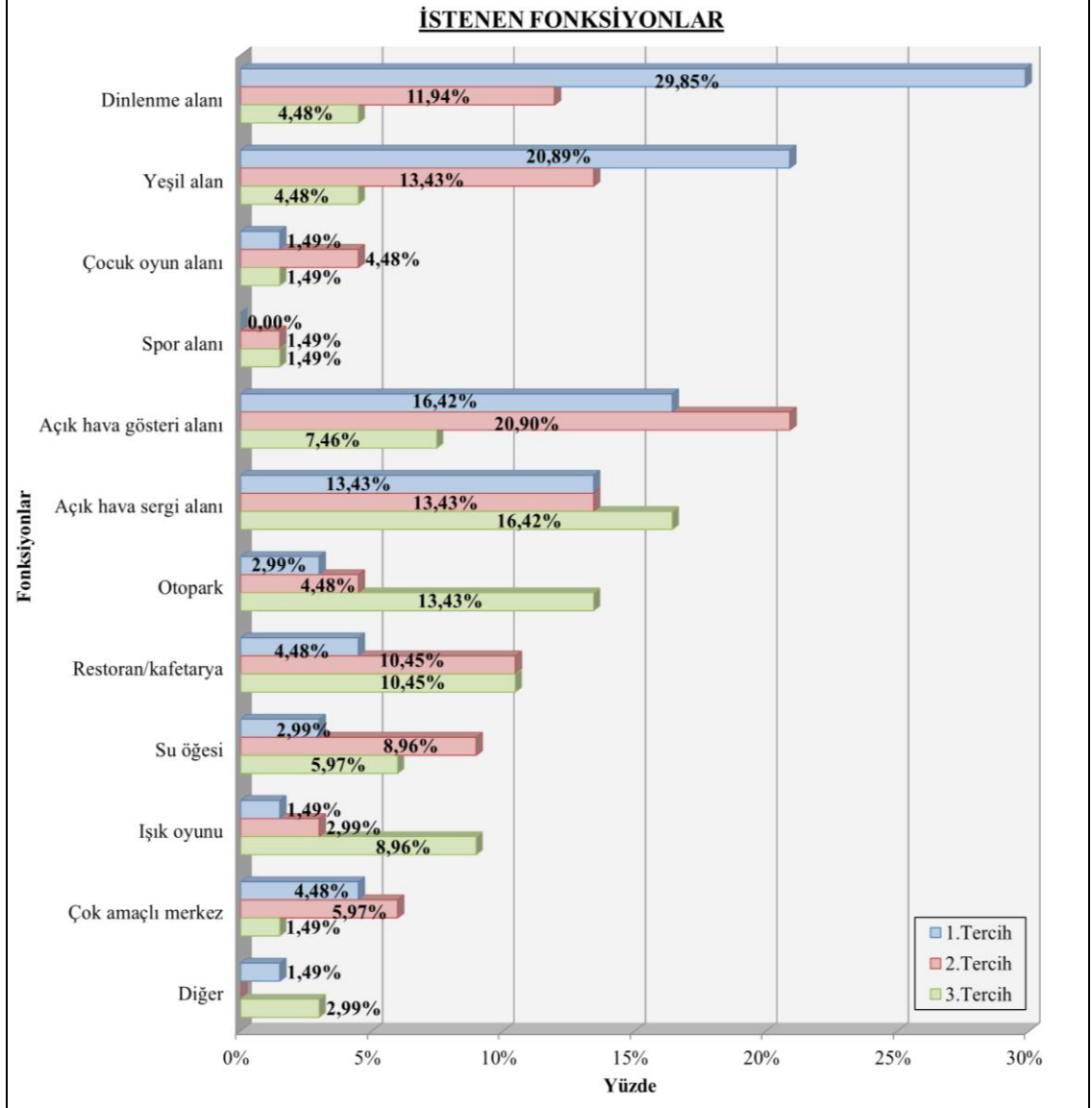
Buna göre; alanda ilk tercih olarak dinlenme alanı, ikinci tercih açık hava gösteri alanı, üçüncü tercih olarak da açık hava sergi alanı fonksiyonları istenmektedir (Şekil 4.66). Şekil 4.67'de alandaki fonksiyonlar görülmektedir.

Şekil 4.67: Alandaki Kafe, Fıskiyeli Havuz ve Dinlenme Alanından Görünümler (Orjinal, 2015).

4.2.3.3. Donatı Verileri

Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ndeki donatı elemanları ile ilgili bilgi edinebilmek için, açık ve yeşil alanların kullanım ve yer açısından yeterliliği, kentsel mobilyaların yeterliliği, alanda yetersiz ve/veya kullanım açısından yanlış bulunan donatılar olmak üzere toplam 3 sorunun değerlendirilmesi yapılmıştır.

Şekil 4.66: Alanda İstenen Fonksiyonlar.

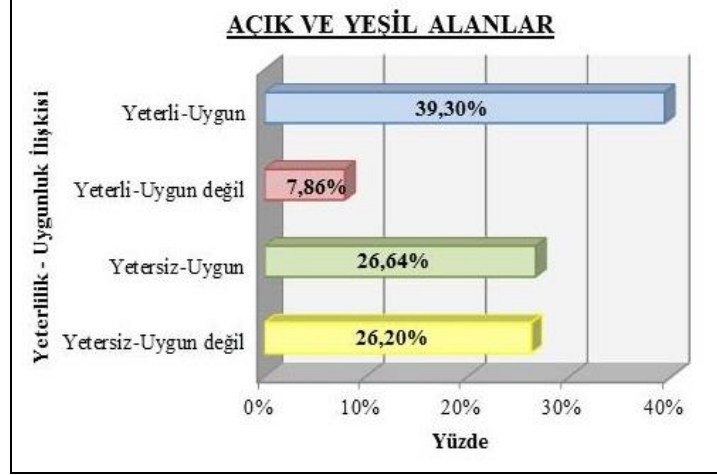
Açık ve Yeşil Alanların Yeterliliği:

Ankete katılan 229 ziyaretçinin 90'ı (%39.30) açık ve yeşil alanları kullanım ve yer açısından yeterli ve uygun bulmakta, 61'i (%26.64) yetersiz ve uygun bulmakta, 60'ı (%26.20) yetersiz ve yer açısından uygun bulmamakta, 18'i (%7.86) ise yeterli bulmakta fakat uygun bulmamaktadır (Şekil 4.68). Buna göre; ziyaretçilerin çoğunlukla açık ve yeşil alanları yeterli bulduğu anlaşılmaktadır.

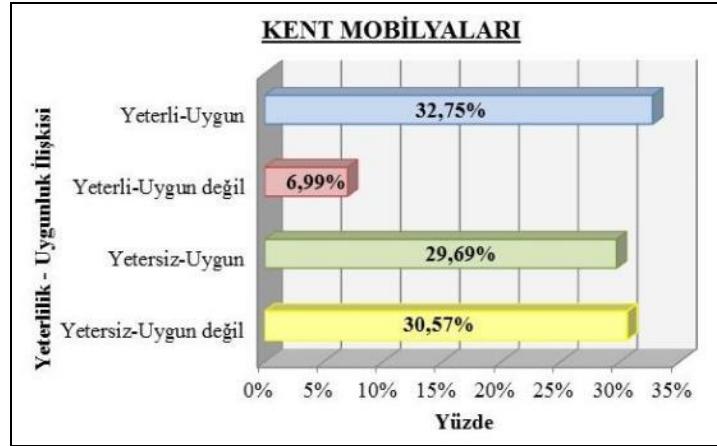
Kent Mobilyalarının Yeterliliği:

Ankete katılan ziyaretçilerin 75'i (%32.75) kent mobilyalarını kullanım ve yer açısından yeterli ve uygun bulmakta, 70'i (%30.57) yetersiz bulmakta ve yer açısından uygun

bulmamakta, 68'i (%29.69) yetersiz bulmakta fakat uygun bulmakta, 16'sı (%6.99) ise yeterli bulmakta fakat uygun bulmamaktadır (Şekil 4.69). Buna göre; ziyaretçilerin çoğunlukla kent mobilyalarını yeterli ve uygun bulduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.68: Açık ve Yeşil Alanların Yeterliliği.

Şekil 4.69: Kent Mobilyalarının Yeterliliği.

Yer Açısından Yanlış Konumlanmış/Kullanım Açısından Eksik Bulunan Donatılar:

Ankete katılarak kent mobilyalarını yetersiz ve uygun bulmayan (yeterli ve uygun seçeneği dışındaki tercihler) 154 ziyaretçinin 43'ü (%27.92) ilk tercih olarak bank, 16'sı (%10.38) gölgelik, 14'ü (%9.09) çöp kutusu, 12'si (%7.79) tuvalet, 12'si (%7.79) bina/vitrin cephesi, 8'si (%5.19) büfe, kiosk, vb. satış birimleri, 6'sı (%3.89) bilgilendirme panosu, 5'i (%3.25) tabela ve işaret levhası, 5'i (%3.25) bariyer ve sınırlayıcı, 4'ü (%2.60) döşeme, 4'ü (%2.60) reklam panosu, 3'ü (%1.95) süs havuzu, 3'ü (%1.95) çiçeklik, 3'ü (%1.95) su oyunları, 3'ü (%1.95) bankamatik, 3'ü (%1.95)

danışma/güvenlik birimi, 2'si (%1.30) çeşme, 2'si (%1.30) telefon kulübesi, 2'si (%1.30) durak, 1'i (%0.65) anıt, heykel vb. plastik obje, 1'i (%0.65) spor/oyun ekipmanları, 1'i (%0.65) posta kutusu, 1'i (%0.65) ise saat seçeneklerini işaretlemiştir.

İkinci tercih olarak; ziyaretçilerin 29'u (%18.83) çöp kutusu, 25'i (%16.23) gölgelik, 12'si (%7.79) tuvalet, 8'i (%5.19) danışma/güvenlik birimi, 8'i (%5.19) bank, 7'si (%4.54) çeşme, 7'si (%4.54) süs havuzu, 6'sı (%3.89) su oyunları, 5'i (%3.25) bilgilendirme panosu, 5'i (%3.25) bina/vitrin cephesi, 5'i (%3.25) çiçeklik, 5'i (%3.25) tabela ve işaret levhası, 4'ü (%2.60) aydınlatma elemanı, 4'ü (%2.60) posta kutusu, 3'ü (%1.95) anıt, heykel, plastik obje vb., 3'ü (%1.95) durak, 3'ü (%1.95) reklam panosu, 2'si (%1.30) telefon kulübesi, 2'si (%1.30) büfe, kiosk vb. satış birimleri, 2'si (%1.30) bariyer ve sınırlayıcı, 2'si (%1.30) saat, 2'si (%1.30) kuş kafesi, 1'i (%0.65) bankamatik, 1'i (%0.65) spor/oyun ekipmanları, 1'i (%0.65) ise bisiklet parkı seçeneklerini işaretlemiştir.

Üçüncü tercih olarak; ziyaretçilerin 22'si (%14.28) gölgelik, 12'si (%7.79) bilgilendirme panosu, 10'u (%6.49) çöp kutusu, 10'u (%6.49) tuvalet, 8'i (%5.19) bina/vitrin cephesi, 8'i (%5.19) çiçeklik, 8'i (%5.19) tabela ve işaret levhası, 7'si (%4.54) bank, 7'si (%4.54) su oyunları, 6'sı (%3.90) büfe, kiosk vb. satış birimleri, 6'sı (%3.90) saat, 5'i (%3.25) telefon kulübesi, 4'ü (%2.60) süs havuzu, 4'ü (%2.60) aydınlatma elemanı, 4'ü (%2.60) bankamatik, 4'ü (%2.60) danışma/güvenlik birimi, 3'ü (%1.95) döşeme, 3'ü (%1.95) bariyer ve sınırlayıcı, 2'si (%1.30) çeşme, 2'si (%1.30) durak, 2'si (%1.30) kuş kafesi, 1'i (%0.65) spor/oyun ekipmanları, 1'i (%0.65) posta kutusu, 1'i (%0.65) bisiklet parkı, 1'i (%0.44) ise reklam panosu seçeneklerini işaretlemiştir.

Dördüncü tercih olarak; ziyaretçilerin 17'si (%11.03) bina/vitrin cephesi, 14'ü (%9.09) gölgelik, 11'i (%7.14) su oyunları, 10'u (%6.49) bilgilendirme panosu, 9'u (%5.84) tuvalet, 8'i (%5.19) aydınlatma elemanı, 8'i (5.19) çiçeklik, 8'i (%5.19) saat, 7'si (%4.54) bariyer ve sınırlayıcı, 7'si (%4.54) danışma/güvenlik birimi, 6'sı (%3.89) bank, 5'i (%3.25) çöp kutusu, 5'i (%3.25) bankamatik, 4'ü (%2.60) telefon kulübesi, 4'ü (%2.60) büfe, kiosk vb. satış birimleri, 4'ü (%2.60) durak, 3'ü (%1.95) tabela ve işaret levhası, 3'ü (%1.95) bisiklet parkı, 2'si (%1.30) döşeme, 1'i (%0.65) anıt, heykel, vb.

plastik obje, 1'i (%0.65) çeşme, 1'i (%0.65) süs havuzu, 1'i (%0.65) ise reklam panosu seçeneklerini işaretlemiştir.

Beşinci tercih olarak; ziyaretçilerin 15'i (%9.74) tuvalet, 9'u (%5.84) tabela ve işaret levhası, 9'u (%5.84) danışma/güvenlik birimi, 7'si (%4.54) gölgelik, 6'sı (%3.89) büfe, kiosk vb. satış birimleri, 6'sı (%3.89) saat, 5'i (%3.25) çöp kutusu, 5'i (%3.25) bilgilendirme panosu, 4'ü (%2.60) su oyunları, 4'ü (%2.60) durak, 3'ü (%1.95) bina/vitrin cephesi, 3'ü (%1.95) aydınlatma elemanı, 3'ü (%1.95) döşeme, 3'ü (%1.95) bankamatik, 3'ü (%1.95) posta kutusu, 2'si (%1.30) bank, 2'si (%1.30) süs havuzu, 2'si (%1.30) telefon kulübesi, 2'si (%1.30) çiçeklik, 2'si (%1.30) reklam panosu, 1'i (%0.65) çeşme, 1'i (%0.65) bariyer ve sınırlayıcı, 1'i (%0.65) bisiklet parkı, 1'i (%0.65) ise kuş kafesi seçeneklerini işaretlemiştir.

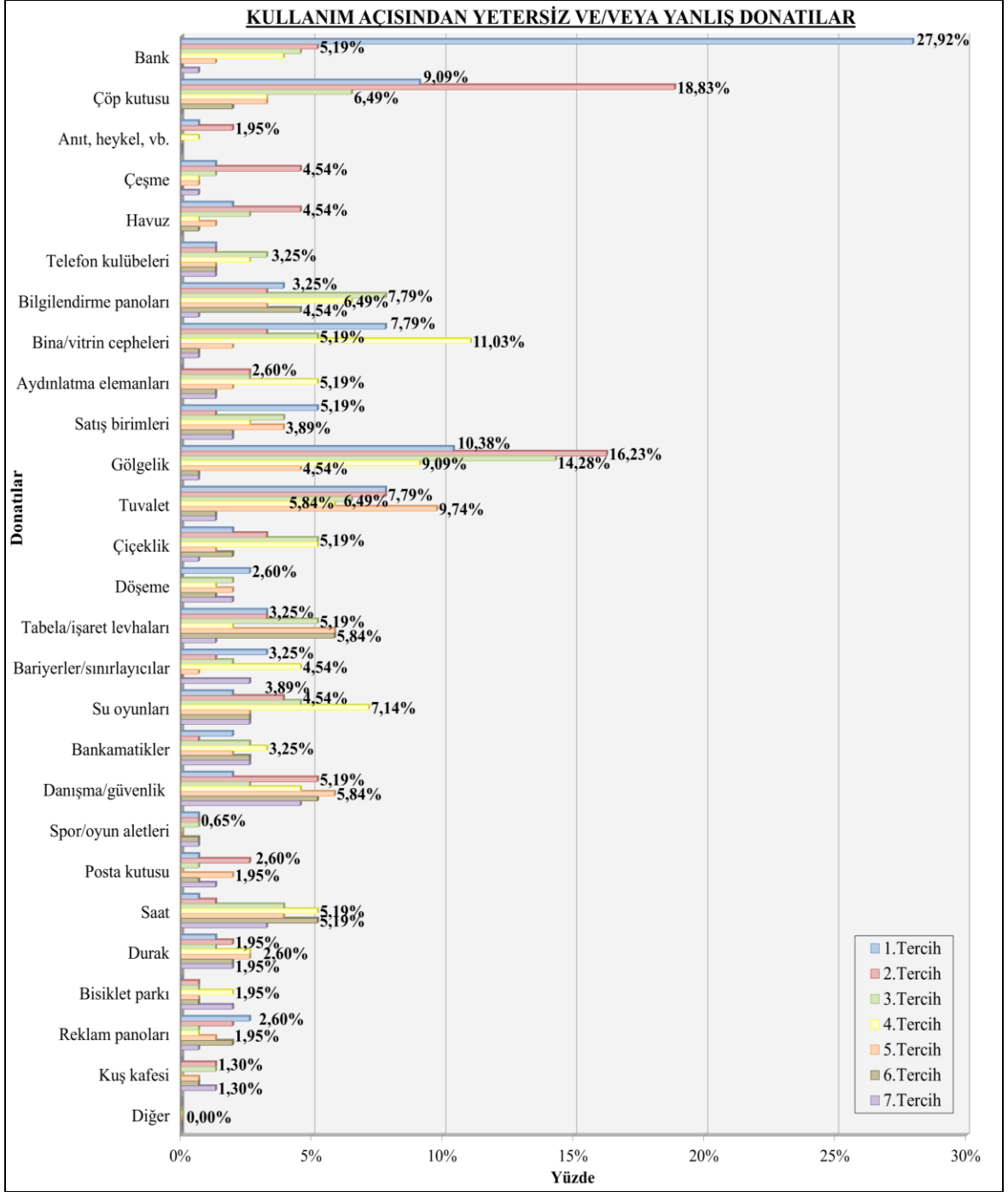
Altıncı tercih olarak; ziyaretçilerin 9'u (%5.84) tabela ve işaret levhası, 8'i (%5.19) danışma/güvenlik birimi, 8'i (%5.19) saat, 7'si (%4.54) bilgilendirme panosu, 4'ü (%2.60) su oyunları, 4'ü (%2.60) bankamatik, 3'ü (%1.95) çöp kutusu, 3'ü (%1.95) büfe, kiosk vb. satış birimleri, 3'ü (%1.95) çiçeklik, 3'ü (%1.95) durak, 3'ü (%1.95) reklam panosu, 2'si (%1.30) telefon kulübesi, 2'si (%1.30) aydınlatma elemanı, 2'si (%1.30) tuvalet, 2'si (%1.30) döşeme, 1'i (%0.65) süs havuzu, 1'i (%0.65) bina/vitrin cephesi, 1'i (%0.65) gölgelik, 1'i (%0.65) spor/oyun ekipmanları, 1'i (%0.65) posta kutusu, 1'i (%0.65) bisiklet parkı, 1'i (%0.65) ise kuş kafesi seçeneklerini işaretlemiştir.

Yedinci tercih olarak; ziyaretçilerin 7'si (%4.54) danışma/güvenlik birimi, 5'i (%3.25) saat, 4'ü (%2.60) bariyer ve sınırlayıcı, 4'ü (%2.60) su oyunları, 4'ü (%2.60) bankamatik, 3'ü (%1.95) büfe, kiosk, vb. satış birimleri, 3'ü (%1.95) döşeme, 3'ü (%1.95) durak, 3'ü (%1.95) bisiklet parkı, 2'si (%1.30) telefon kulübesi, 2'si (%1.30) aydınlatma elemanı, 2'si (%1.30) tuvalet, 2'si (%1.30) tabela ve işaret levhaları, 2'si (%1.30) posta kutusu, 2'si (%1.30) kuş kafesi, 1'i (%0.65) bank, 1'i (%0.65) çeşme, 1'i (%0.65) bilgilendirme panosu, 1'i (%0.65) bina/vitrin cephesi, 1'i (%0.65) gölgelik, 1'i (%0.65) çiçeklik, 1'i (%0.65) spor/oyun ekipmanları, 1'i (%0.65) ise reklam panosu seçeneklerini işaretlemiştir (Tablo 4.5).

Ankete katılan ziyaretçiler; tercih sırasına göre bank, çöp kutusu, gölgelik, bina/vitrin cepheleri, tuvalet, tabela ve işaret levhaları ve danışma/güvenlik birimi yer açısından yanlış konumlanmış ve/veya kullanım açısından eksik bulunmaktadır (Şekil 4.70).

Tablo 4.5: Kullanım Açısından Yetersiz Ve/Veya Yanlış Donatılar.

Yetersiz/Yanlış Donatılar	1.Tercih	Yüzde	2.Tercih	Yüzde	3.Tercih	Yüzde	4.Tercih	Yüzde	5.Tercih	Yüzde	6.Tercih	Yüzde	7.Tercih	Yüzde	Toplam	Yüzde	Sıralama
Bank	43	27.92%	8	5.19%	7	4.54%	6	3.89%	2	1.30%	0	0.00%	1	0.65%	67	43.50%	2
Çöp kutusu	14	9.09%	29	18.83%	10	6.49%	5	3.25%	5	3.25%	3	1.95%	0	0.00%	66	42.85%	3
Anıt, heykel vb.	1	0.65%	3	1.95%	0	0.00%	1	0.65%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	5	3.24%	22
Çeşme	2	1.30%	7	4.54%	2	1.30%	1	0.65%	1	0.65%	0	0.00%	1	0.65%	14	9.09%	18
Havuz	3	1.95%	7	4.54%	4	2.60%	1	0.65%	2	1.30%	1	0.65%	0	0.00%	18	11.68%	16
Telefon kulübesi	2	1.30%	2	1.30%	5	3.25%	4	2.60%	2	1.30%	2	1.30%	2	1.30%	19	12.33%	15
Bilgilendirme panoları	6	3.89%	5	3.25%	12	7.79%	10	6.49%	5	3.25%	7	4.54%	1	0.65%	46	29.87%	6
Bina/vitrin cepheleri	12	7.79%	5	3.25%	8	5.19%	17	11.03%	3	1.95%	1	0.65%	1	0.65%	47	30.51%	5
Aydınlatma elemanları	0	0.00%	4	2.60%	4	2.60%	8	5.19%	3	1.95%	2	1.30%	2	1.30%	23	14.93%	12
Büfe, kiosk, satış birimleri	8	5.19%	2	1.30%	6	3.90%	4	2.60%	6	3.89%	3	1.95%	3	1.95%	32	20.77%	10
Gölgelik	16	10.38%	25	16.23%	22	14.28%	14	9.09%	7	4.54%	1	0.65%	1	0.65%	86	55.84%	1
Tuvalet	12	7.79%	12	7.79%	10	6.49%	9	5.84%	15	9.74%	2	1.30%	2	1.30%	62	40.25%	4
Çiçeklik	3	1.95%	5	3.25%	8	5.19%	8	5.19%	2	1.30%	3	1.95%	1	0.65%	32	20.77%	10
Döşeme	4	2.60%	0	0.00%	3	1.95%	2	1.30%	3	1.95%	2	1.30%	3	1.95%	15	9.74%	17
Tabela ve işaret levhaları	5	3.25%	5	3.25%	8	5.19%	3	1.95%	9	5.84%	9	5.84%	2	1.30%	41	26.62%	7
Bariyerler ve sınırlayıcılar	5	3.25%	2	1.30%	3	1.95%	7	4.54%	1	0.65%	0	0.00%	4	2.60%	22	14.28%	13
Su oyunları	3	1.95%	6	3.89%	7	4.54%	11	7.14%	4	2.60%	4	2.60%	4	2.60%	39	25.32%	8
Bankamatikler	3	1.95%	1	0.65%	4	2.60%	5	3.25%	3	1.95%	4	2.60%	4	2.60%	24	15.58%	11
Danışma/güvenlik birimleri	3	1.95%	8	5.19%	4	2.60%	7	4.54%	9	5.84%	8	5.19%	7	4.54%	46	29.87%	6
Spor veya oyun aletleri	1	0.65%	1	0.65%	1	0.65%	0	0.00%	0	0.00%	1	0.65%	1	0.65%	5	3.24%	22
Posta kutusu	1	0.65%	4	2.60%	1	0.65%	0	0.00%	3	1.95%	1	0.65%	2	1.30%	12	7.79%	19
Saat	1	0.65%	2	1.30%	6	3.90%	8	5.19%	6	3.89%	8	5.19%	5	3.25%	36	23.37%	9
Durak	2	1.30%	3	1.95%	2	1.30%	4	2.60%	4	2.60%	3	1.95%	3	1.95%	21	13.63%	14
Bisiklet parkı	0	0.00%	1	0.65%	1	0.65%	3	1.95%	1	0.65%	1	0.65%	3	1.95%	10	6.49%	20
Reklam panoları	4	2.60%	3	1.95%	1	0.65%	1	0.65%	2	1.30%	3	1.95%	1	0.65%	15	9.74%	17
Kuş kafesi	0	0.00%	2	1.30%	2	1.30%	0	0.00%	1	0.65%	1	0.65%	2	1.30%	8	1.30%	21
Diğer	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	23
Toplam	154	100.00%	152	98.70%	141	91.55%	139	90.23%	99	64.29%	70	45.46%	56	36.39%	811		Toplam

Şekil 4.70: Yer Açısından Yanlış Konumlanmış Ve/Veya Kullanım Açısından Eksik Donatılar.

Şekil 4.71’de Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde yer alan bazı kent mobilyalarının fotoğrafları yer almaktadır.

4.2.3.4. Ulaşım Verileri

Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’ndeki ulaşım verileri ile ilgili bilgi edinebilmek için alana nereden geldiği, gidilecek bir sonraki destinasyon, alanın çevresiyle

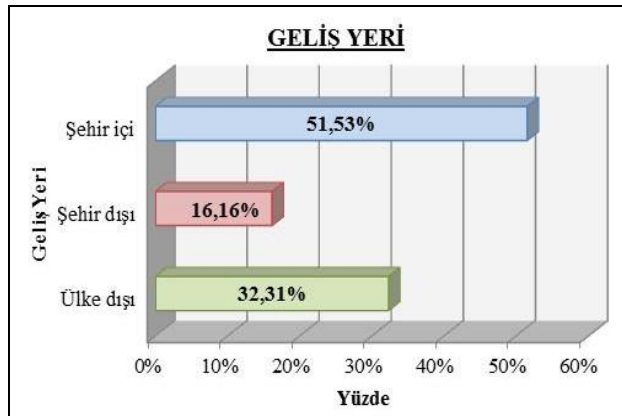
ulaşılabilirliği, ulaşım aracı tercihi, giriş noktaları yeterliliği ve algınabilirliği, alan içi ulaşım ve ulaşım problemleri olmak üzere toplam 7 sorunun değerlendirilmesi yapılmıştır.

şekil 4.71: Alandaki Tuvalet, öp Kutusu ve Aydınlatma Elemanı, Saat ve Bilgilendirme Panosu, Güvenlik, Büfe, Bisiklet Parkı, Bankamatik, Kamera ve Posta Kutusu (Orjinal, 2015).

Alana Nereden Gelindiği:

Ankete katılan 229 ziyaretçinin; 118'i (%51.53) şehir içinden, 74'ü (%32.31) lke dışından, 37'si (%16.16) ise şehir dışından alana gelmektedir (şekil 4.72).

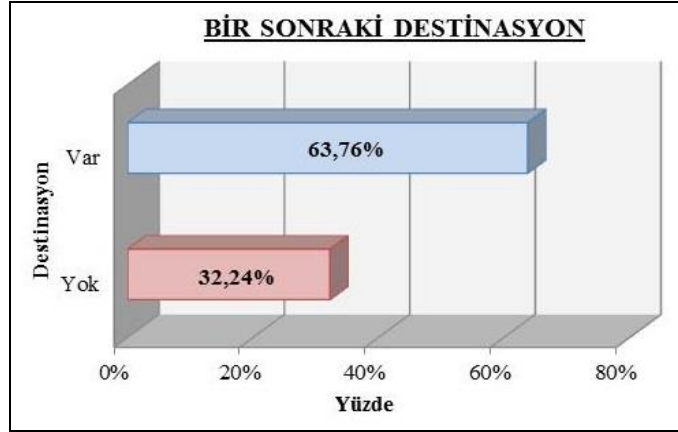

şekil 4.72: Alana Nereden Gelindiği.

Buna göre çıkan sonuçlardan, alana en çok şehir içinden ziyaretçilerin geldiği görülmektedir.

Ziyaret Edilecek Bir Sonraki Destinasyon:

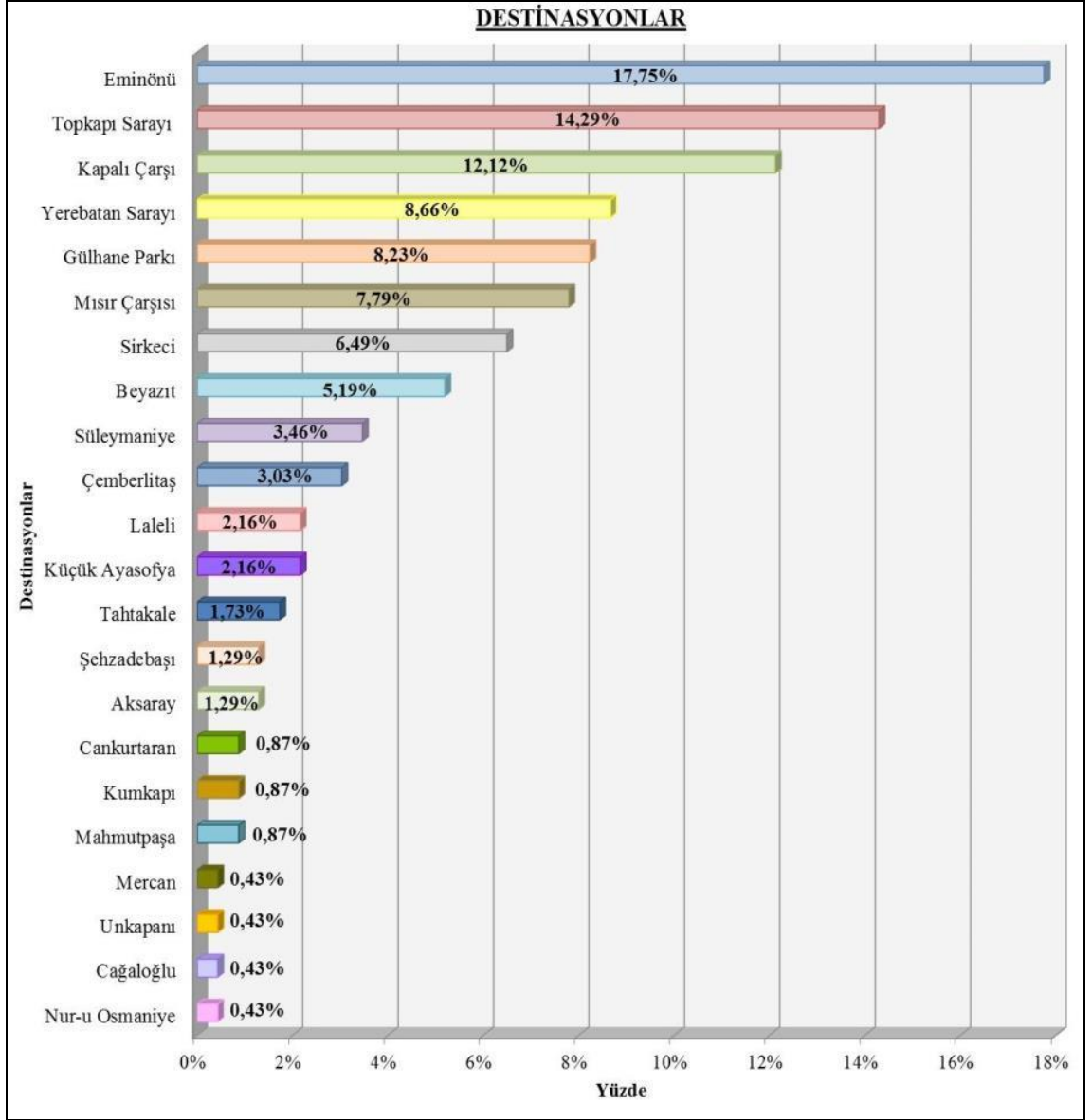
Ankete katılan ziyaretçilerin 146'sı (%63.76) Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ne geldikten sonra ya da gelmeden önce "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi içerisinde başka bir noktayı ziyaret etmiştir. Ziyaretçilerin 83'ü (%32.24) ise başka bir destinasyona uğramamıştır (Şekil 4.73). Buna göre; ziyaretçilerinin çoğunluğunun "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi içinde bir rotayı takip ettikleri sonucu çıkmaktadır.

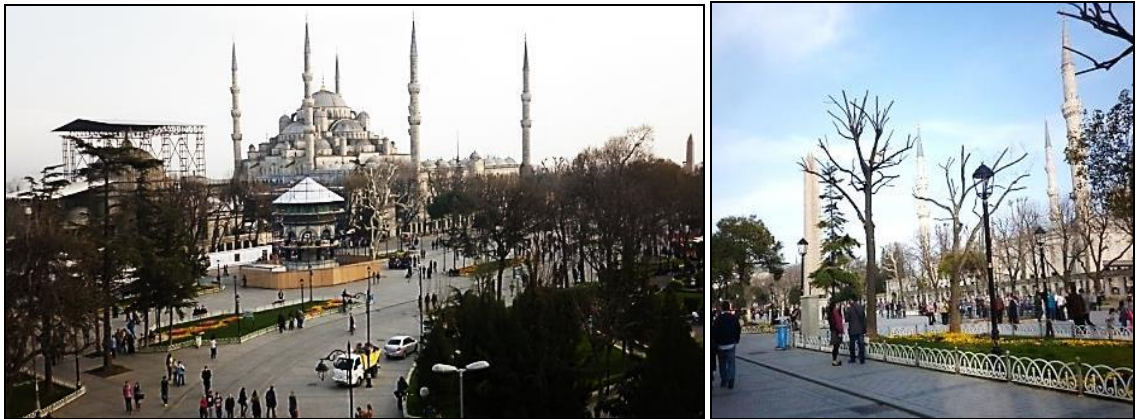
Şekil 4.73: Ziyaret Edilecek Bir Sonraki Destinasyon.

146 ziyaretçi tarafından 22 nokta, toplamda 231 kez tercih edilmiştir. Buna göre 231 rotanın; 41'i (%17.75) Eminönü Meydanı ve Sahili (1), 33'ü (%14.29) Topkapı Sarayı (2), 28'i (%12.12) Kapalıçarşı (3), 20'si (%8.66) Yerebatan Müzesi (4), 19'u (%8.23) Gülhane Parkı (5), 18'i (%7.79) Mısır Çarşısı (6), 15'i (%6.49) Sirkeci Meydanı ve Çevresi (7), 12'si (%5.19) Beyazıt Meydanı (8), 8'i (%3.46) Süleymaniye (9), 7'si (%3.03) Çemberlitaş (10), 5'i (%2.16) Laleli (11), 5'i (%2.16) Küçük Ayasofya (12), 4'ü (%1.73) Tahtakale (13), 3'ü (%1.29) Şehzadebaşı (14), 3'i (%1.29) Aksaray (15), 2'si (%0.87) Cankurtaran (16), 2'si (%0.87) Kumkapı (17), 2'si (%0.87) Mahmutpaşa (18), 1'i (%0.43) Mercan (19), 1'i (%0.43) Unkapanı (20), 1'i (%0.43) Cağaloğlu (21), 1'i (%0.43) ise Nur-u Osmaniye (22) bölgesine ziyaretlerden oluşmaktadır (Şekil 4.74).

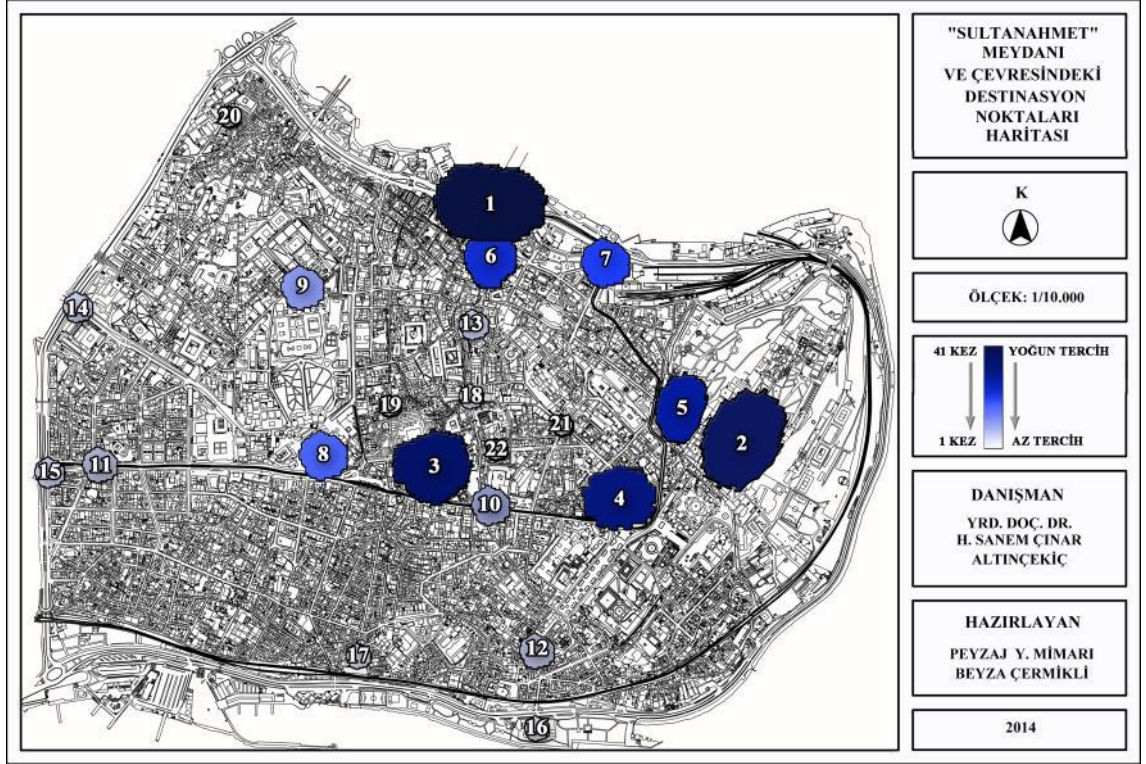
Çıkan sonuçlar; ziyaretçilerin Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nden sonra ya da önce en yoğun olarak Eminönü Meydanı ve Çevresi'ni gittiklerini göstermiştir. Değerlendirmede; Ayasofya Müzesi, Ayasofya Meydanı, Sultanahmet Cami, At Meydanı, çalışma alanı sınırı içerisinde kaldığı için diğer rotalar dikkate alınmıştır (Şekil 4.75). Şekil 4.76'da alana ait genel görünümünler yer almaktadır.

Şekil 4.74: Ziyaret Edilen Destinasyonlar.

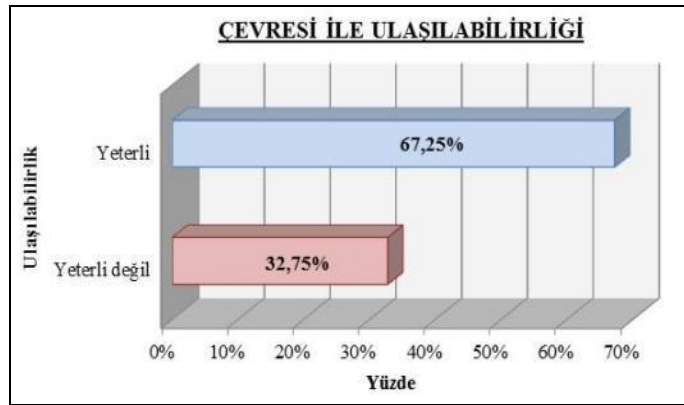
Şekil 4.76: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ne Ait Genel Görünümler (Orjinal, 2013).

Şekil 4.75: Ziyaret Edilen Destinasyon Noktaları.

Cevre Ulaşılabilirliği:

Ankete katılan ziyaretçilerin 154'ü (%67.25) alanın çevresiyle ulaşılabilirliğini yeterli bulurken, 75'i (%32.75) yeterli bulmamaktadır. Buna göre; ziyaretçilerin büyük çoğunluğu, alan ile yakın çevresini ulaşılabilir bulmaktadır (Şekil 4.77).

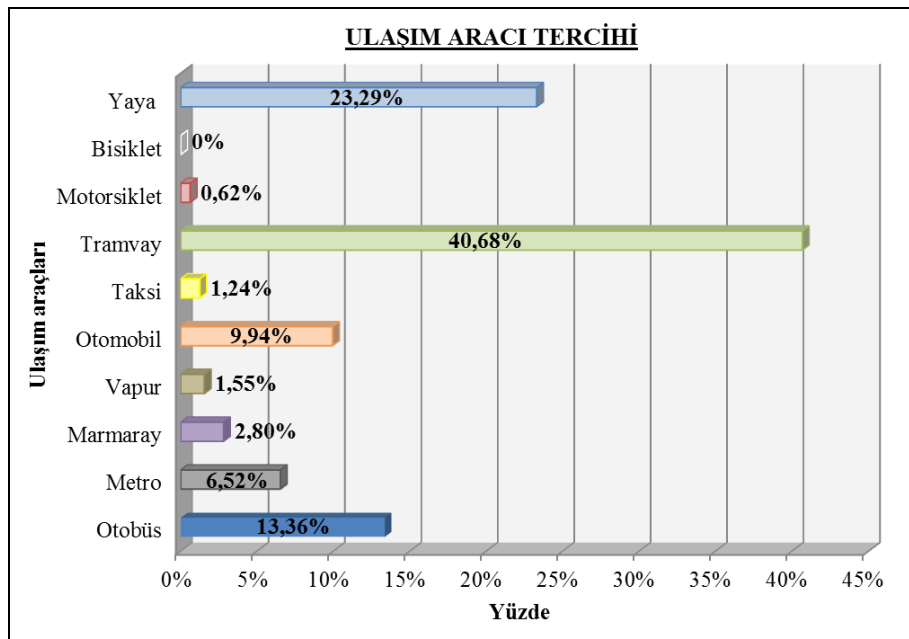
Şekil 4.77: Alanın Çevre İle Ulaşılabilirliği.

Ulaşım Aracı Tercihi:

Ankete katılan ziyaretçilerin iki seçeneği işaretleyebildiği soruda toplam 322 cevap alınmıştır. Buna göre ziyaretçilerin; 131'i (%40.68) tramvay, 75'i (%23.29) yaya, 43'ü

(%13.36) otobüs (kamu ve özel), 32'si (%9.94) otomobil, 21'i (%6.52) metro, 9'u (%2.80) marmaray, 5'i (%1.55) vapur, 4'ü (%1.24) taksi ve 2'si (%0.62) motorsiklet seçeneğini işaretlemiştir. Bisiklet seçeneği ise hiç tercih edilmemiştir.

Çıkan sonuçlar; ziyaretçilerin alana ulaşımında daha çok entegre bir ağ oluşturan toplu taşıma sistemlerini kullandığını göstermektedir. 2014 yılı içerisinde yapılan anket çalışması sonuçlarına göre yeni kullanılmaya başlayan marmaray, metro gibi ulaşım alternatifleri ziyaretçiler tarafından çok tercih edilmemiştir. Ziyaretçiler, ulaşımında en çok alan girişine yakın olması nedeniyle tramvay hattını tercih etmişlerdir (Şekil 4.78).

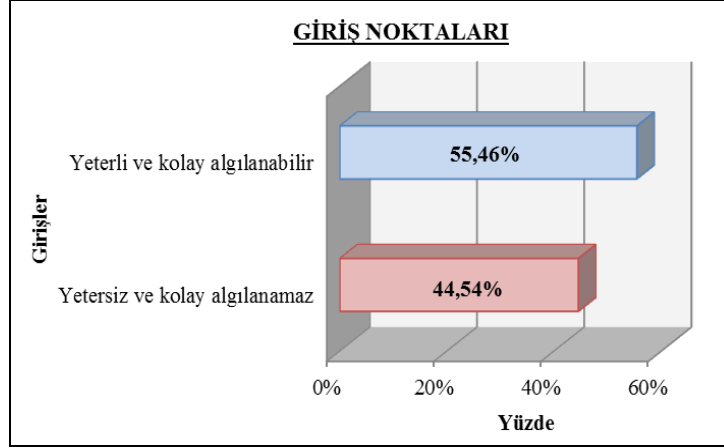
Şekil 4.78: Ziyaretçilerin Tercih Ettikleri Ulaşım Araçları.

Giriş Noktaları:

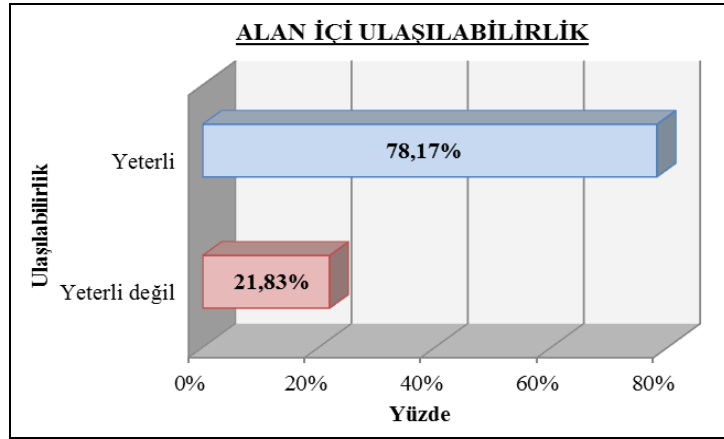
Ankete katılan ziyaretçilerin 128'i (%55.46) alanın giriş noktalarını yeterli ve kolay algılanabilir bulurken, %101'i (%44.54) yetersiz ve algılanamaz bulmaktadır. Sonuçlardan; giriş noktalarının ziyaretçiler tarafından yeterli ve kolay algılanabilir bulunduğu çıkmaktadır (Şekil 4.79).

Alan İçi Ulaşılabilirlik:

Ziyaretçilerin 179'unun (%78.17) alan içi ulaşılabilirliği yeterli bulduğu, 50'sinin (%21.83) ise yetersiz bulduğu görülmektedir. Buna göre; alan içi ulaşılabilirliğin yüksek çoğunlukla yeterli bulunduğu görülmektedir (Şekil 4.80).

Şekil 4.79: Giriş Noktaları Yeterliliği-Algılanabilirliği.

Şekil 4.80: Alan İçi Ulaşılabilirlik Durumu.

Ulaşım Problemleri:

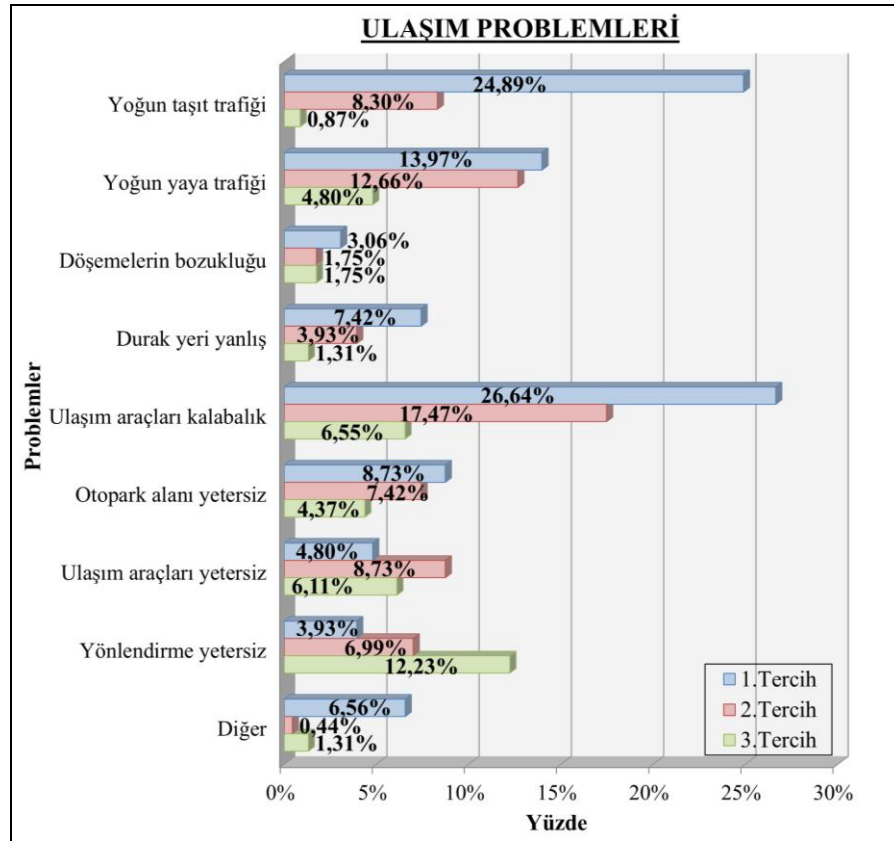
Ankete katılan ziyaretçilerin ilk sırada yaşadığı ulaşım problemler incelendiğinde; 61'inin (%26.64) ulaşım araçlarının kalabalıklığı, 57'sinin (%24.89) yoğun taşıt trafiği, 32'sinin (%13.97) yoğun yaya trafiği, 20'sinin (%8.73) otopark alanı yetersizliği, 17'sinin (%7.42) durak yeri yanlışlığı, 15'inin (%6.56) kaldırım darlığı, yolların araç trafiğine kapalı olması vb. diğer nedenler, 11'inin (%4.80) ulaşım araçları yetersizliği, 9'unun (%3.93) yönlendirme yetersizliği, 7'sinin (%3.06) ise, döşemelerin bozukluğundan şikâyetçi olduğu görülmüştür.

İkinci sırada ziyaretçilerin; 40'ı (%17.47) ulaşım araçların kalabalıklığı, 29'u (%12.66) yoğun yaya trafiği, 20'si (%8.73) ulaşım araçlarının yetersizliği, 19'u (%8.30) yoğun taşıt trafiği, 17'si (%7.42) otopark alanı yetersizliği, 16'sı (%6.99) yönlendirme yetersizliği, 9'u (%3.93) durak yeri yanlışlığı, 4'ü (%1.75) döşemelerin bozukluğu ve 1'i (%0.44) diğer seçeneğini tercih etmiştir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6: Alanda Yaşanan Ulaşım Problemleri.

Ulaşım Problemleri	1.Tercih	Yüzde	2.Tercih	Yüzde	3.Tercih	Yüzde	Toplam	Yüzde	Sıra
Yoğun taşıt trafiği	57	24.89%	19	8.30%	2	0.87%	78	34.06%	2
Yoğun yaya trafiği	32	13.97%	29	12.66%	11	4.80%	72	31.43%	3
Döşeme bozukluğu	7	3.06%	4	1.75%	4	1.75%	15	6.56%	9
Durak yeri yanlış	17	7.42%	9	3.93%	3	1.31%	29	12.66%	7
Araç kalabalıklığı	61	26.64%	40	17.47%	15	6.55%	116	50.66%	1
Otopark yetersizliği	20	8.73%	17	7.42%	10	4.37%	47	20.52%	5
Araç yetersizliği	11	4.80%	20	8.73%	14	6.11%	45	19.64%	6
Yönlendirme yetersizliği	9	3.93%	16	6.99%	28	12.23%	53	23.15%	4
Diğer	15	6.56%	1	0.44%	3	1.31%	19	8.31%	8
Toplam	229	100%	155	67.69%	90	39.30%	474	Toplam	

Üçüncü sırada ziyaretçilerin; 28'i (%12.23) yönlendirme yetersizliği, 15'i (%6.55) ulaşım araçları kalabalıklığı, 14'ü (%6.11) ulaşım araçları yetersizliği, 11'i (%4.80) yoğun yaya trafiği, 10'u (%4.37) otopark alanı yetersizliği, 4'ü (%1.75) döşemelerin bozukluğu, 3'ü (%1.31) durak yeri yanlışlığı, 3'ü (%1.31) diğer nedenler, 2'si (%0.87) ise yoğun taşıt trafiğini tercih etmiştir (Şekil 4.81).

Şekil 4.81: Alanda Yaşanan Ulaşım Problemleri.

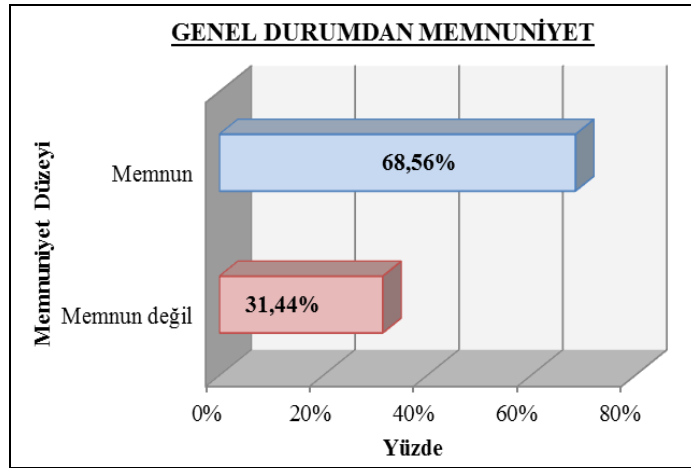
Buna göre; ziyaretçiler birinci ve ikinci seçeneklerde en çok ulaşım araçlarının kalabalıklığından şikâyet etmiş, üçüncü sırada ise yönlendirmeler eksik bulunmuştur.

4.2.3.5. Alanın İmajına İlişkin Veriler

Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ndeki imaj verileri ile ilgili bilgi edinebilmek için; alanın genel durumundan memnuniyet, alanda rahatsızlık veren unsurlar, alanın çekici özellikleri ve tanımlamaları, alanın fiziksel kurgusu ile tarihi yapısının örtüşmesi olmak üzere toplam 4 sorunun değerlendirilmesi yapılmıştır.

Alanın Genel Durumundan Memnuniyet:

Ankete katılan 229 ziyaretçinin 157'si (%68.56) alanın genel durumundan memnunken, 72'si (%31.44) genel durumdan memnun değildir (Şekil 4.82). Buna göre; alandan memnuniyetin daha fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 4.82: Alanın Genel Durumundan Memnuniyet.

Alanda Rahatsız Eden Unsurlar:

Ankete katılan ziyaretçilerin; 63'ü (%27.51) ilk sırada ulaşım sorunundan, 47'si (%20.52) seyyar satıcılardan, 40'ı (%17.48) engelli düzenlemeleri eksikliğinden, 29'u (%12.66) kalabalıktan, 25'i (%10.91) gürültüden, 12'si (%5.24) diğer unsurlardan, 7'si (%3.06) vandalizmden, 6'sı (%2.62) kirlilikten rahatsız olmaktadır.

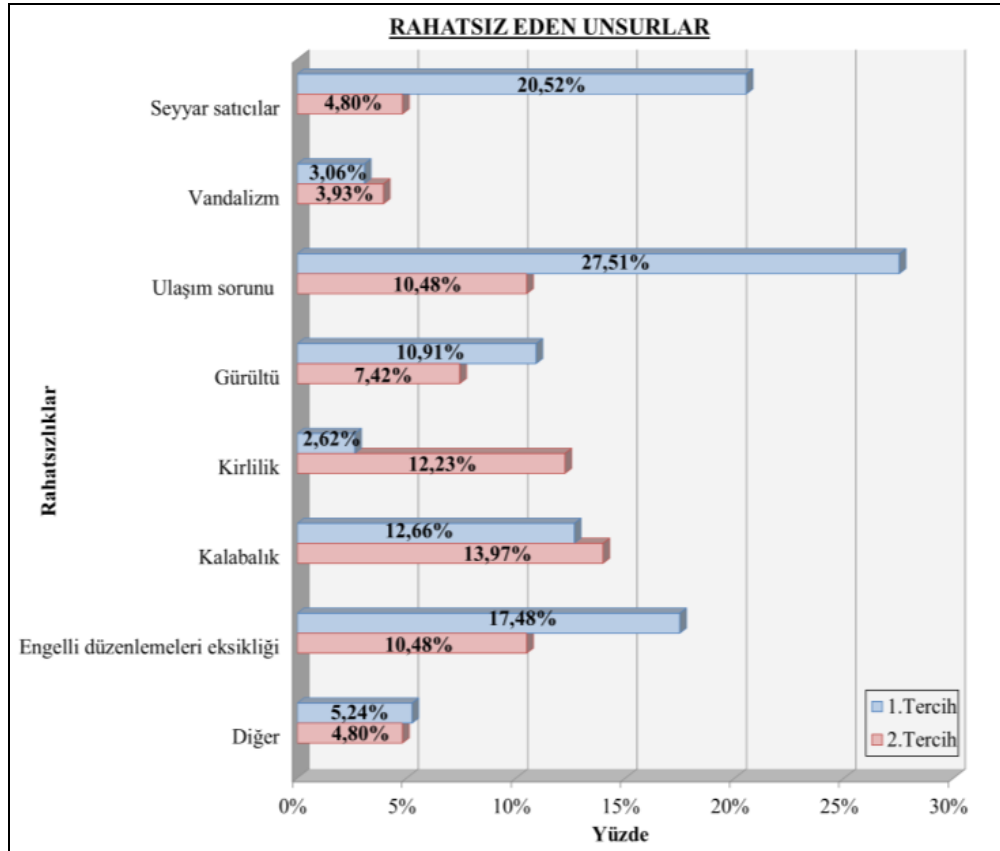
Ziyaretçilerin ikinci tercihlerine göre; 32'si (%13.97) kalabalıktan, 28'i (%12.23) kirlilikten, 24'ü (%10.48) ulaşım sorunundan, 24'ü (%10.48) engelli düzenlemeleri eksikliğinden, 17'si (%7.42) gürültüden, 11'i (%4.80) seyyar satıcılardan, 11'i (%4.80) diğer unsurlardan (yan kesicilik, hırsızlık, dilencilik, bakımsızlık, sosyo-kültürel

yapıdaki bozukluk, alkol kullanımı, bitmeyen restorasyon çalışmaları vb.), 9'u (%3.93) vandalizmden rahatsız olmaktadır (Tablo 4.7).

Tablo 4.7: Alanda Ziyaretçileri Rahatsız Eden Unsurlar.

Rahatsız Eden Unsurlar	1.Tercih	Yüzde	2.Tercih	Yüzde	Toplam	Yüzde	Sıralama
Seyyar satıcılar	47	20.52%	11	4.80%	68	29.69%	4
Vandalizm	7	3.06%	9	3.93%	20	8.74%	8
Ulaşım sorunu	63	27.51%	24	10.48%	97	42.36%	1
Gürültü	25	10.91%	17	7.42%	58	25.32%	5
Kirlilik	6	2.62%	28	12.23%	46	20.53%	6
Kalabalık	29	12.66%	32	13.97%	81	35.36%	2
Engelli düzenlemeleri eksikliği	40	17.48%	24	10.48%	74	32.33%	3
Diğer	12	5.24%	11	4.80%	28	12.22%	7
Toplam	229	100.00%	156	68.11%	472	Toplam	

Çıkan sonuçlara göre ziyaretçiler, alanda öncelikli olarak ulaşım sorunundan rahatsız olmakta, bunu ikinci tercih olarak ise kalabalık takip etmektedir (Şekil 4.83).

Şekil 4.84: Alanda Ziyaretçileri Rahatsız Eden Unsurlar.

Şekil 4.84'te alanda ziyaretçileri rahatsız eden unsurlara ait görseller yer almaktadır.

Şekil 4.83: Alandaki Seyyar Satıcılar ve Sokak Sanatçıları (Orjinal, 2013).

Alanı Çekici Kılan Özellikleri Ve Kullanılan Tanımlamalar:

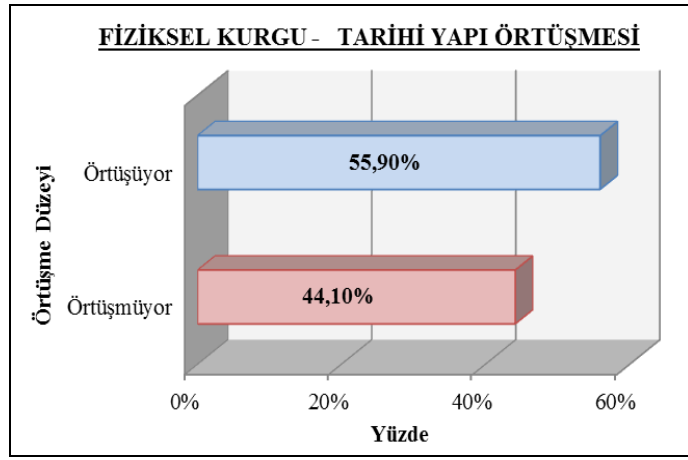
Ankete katılan ziyaretçilerden üç kelime ile Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ni anlatmaları istenmiş ve çıkan sonuçlar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

- Tanımlamalar: Açık hava, güzel atmosfer, İstanbul'un merkezi, sıcak insanlar, buluşma noktası, dinlenme noktası, cami silüetleri, ezan sesleri, mimari bütünlük, dini mekân, mimari özelliklerce etkileyici, dünyanın en güzel yeri, tarih ve kültürel miras, geçmişe özlem, nefes alınabilecek boşluk, görülmesi gereken bir mekân, alışveriş mekânı, yeşil alan, Bizans-Osmanlı eseri, İstanbul'un simgesi, engelli düzenlemeleri yapılmalı, medeniyet ve sanat mekânı, kutsal mekân, Sultanahmet köftçisi, trafik sorunu, seyyar satıcılar, yeme-içme alanları, yozlaşmış kültür, farklı kültürlerin birleşimi, mimari çeşitlilik, sosyalleşme imkanı, ulaşım zor, sosyo kültürel yapıdaki bozukluk, toplanma yeri, güzel peyzaj dokusu, manzara noktası, nostaljik değerler.
- Olumlu Sıfatlar: Tarihi, değerli, eşsiz, güzel, zengin, büyüleyici, etkileyici, samimi, çekici, kozmopolit, huzurlu, eğlenceli, renkli, görkemli, canlı, göz alıcı, temiz, muhafazakâr, güçlü, çeşitli, hareketli, elit, mistik, turistik, ferah, dini, hoş, büyük, heyecan verici, gizemli, ulvi, ihtişamlı, ilginç, konforlu, renkli, keyifli, popüler, kültürel, enerjik, davetkâr, otantik, geleneksel, kaliteli, kozmopolit, anıtsal, özellikli.
- Olumsuz Sıfatlar: Kalabalık, bakımsız, sıkıcı, çirkin, yetersiz, gürültülü, kirli, basit, yetersiz, karmaşık, düzensiz, kötü, huzursuz, kullanışsız, özensiz, güvensiz, eski-yeni doku uyumsuz, dejenere.
- Mekânlar: At Meydanı, Ayasofya, Sultanahmet Cami.

Buna göre; alanla ilgili en çok tercih edilen üç kelime; tarihi, güzel ve etkileyici olarak belirlenmiştir. Bu kelimeleri turistik sıfatı izlemektedir. Alanla ilgili olumsuz olarak en çok kullanılan sıfat ise, kalabalıktır.

Fiziksel Kurgusu İle Tarihi Yapı Örtüşmesi:

Ankete katılan 229 ziyaretçinin 128'i (%55.90) alanın fiziksel kurgusu ile tarihi yapısının örtüştüğünü düşünmekte, 101'i (%44.10) ise örtüşmediğini düşünmektedir (Şekil 4.85).

Şekil 4.85: Fiziksel Kurgu İle Tarihi Yapı Örtüşmesi.

Sonuçlara göre; fiziksel kurgu ile tarihi yapının örtüştüğünü düşünen ziyaretçi sayısı daha fazladır. Elde edilen bu veri ziyaretçiler tarafından, alanın tarihi ve kültürel yapısının önemsendiğini göstermektedir.

4.2.3.6. Çapraz Tablolardan Elde Edilen Veriler

Anket formunda yer alan sorular arasında SPSS Programı ile Çapraz Tablolar uygulamasıyla karşılaştırmalar yapılmıştır. Çaprazlamalar sonucunda, aralarında anlamlı ilişki bulunanlar tablolardan araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülen değerlendirmelere aşağıda yer verilmiştir.

Ziyaret Sıklığı - Uyruk Arasındaki İlişki:

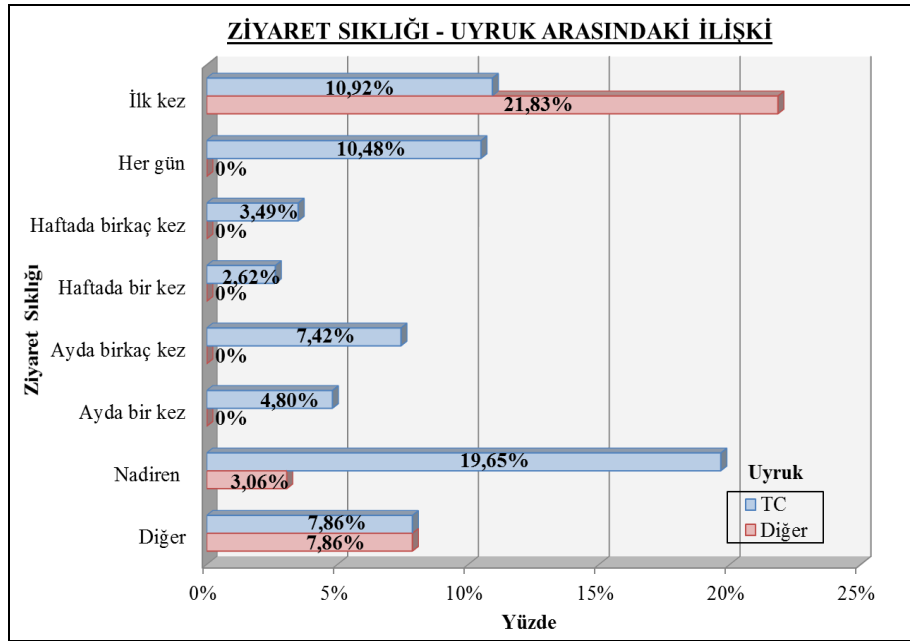
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; **TC vatandaşı ziyaretçilerin** 25'i (%10.92) alana ilk kez gelmekte, 24'ü (%10.48) her gün, 8'i (%3.49) haftada birkaç kez, 6'sı (%2.62) haftada bir kez, 17'si (%7.42) ayda birkaç kez, 11'i (%4.80) ayda bir kez, 45'i (%19.65) nadiren (birkaç yılda bir), 18'i (%7.86) 5-10 yılda bir ya da iki kez gibi diğer aralıklarla alana gelmektedir. **Yabancı uyruklu ziyaretçilerin** ise; 50'si (%21.83) alana ilk kez gelmekte, 7'si (%3.06) nadiren, 18'i (%7.86) ise diğer aralıklarla alana gelmektedir (Tablo 4.8).

Tablo 4.8: Ziyaret Sıklığı - Uyrük Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı	Uyrük					
	TC	Yüzde	Diğer	Yüzde	Toplam	Yüzde
İlk kez	25	10.92%	50	21.83%	75	32.75%
Her gün	24	10.48%	0	0%	24	10.48%
Haftada birkaç kez	8	3.49%	0	0%	8	3.49%
Haftada bir kez	6	2.62%	0	0%	6	2.62%
Ayda birkaç kez	17	7.42%	0	0%	17	7.42%
Ayda bir kez	11	4.80%	0	0%	11	4.80%
Nadiren	45	19.65%	7	3.06%	52	22.71%
Diğer	18	7.86%	18	7.86%	36	15.72%
Toplam	154	67.25%	75	32.75%	229	100.00%

Elde edilen sonuçlardan; yabancı uyruklu ziyaretçilerin büyük bir kısmının alana ilk kez geldiği, TC vatandaşı ziyaretçilerin ise yoğun olarak nadiren (birkaç yılda bir) alana geldiği görülmektedir (Şekil 4.86).

Şekil 4.86: Ziyaret Sıklığı - Uyrük Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı – Eğitim Durumu Arasındaki İlişki:

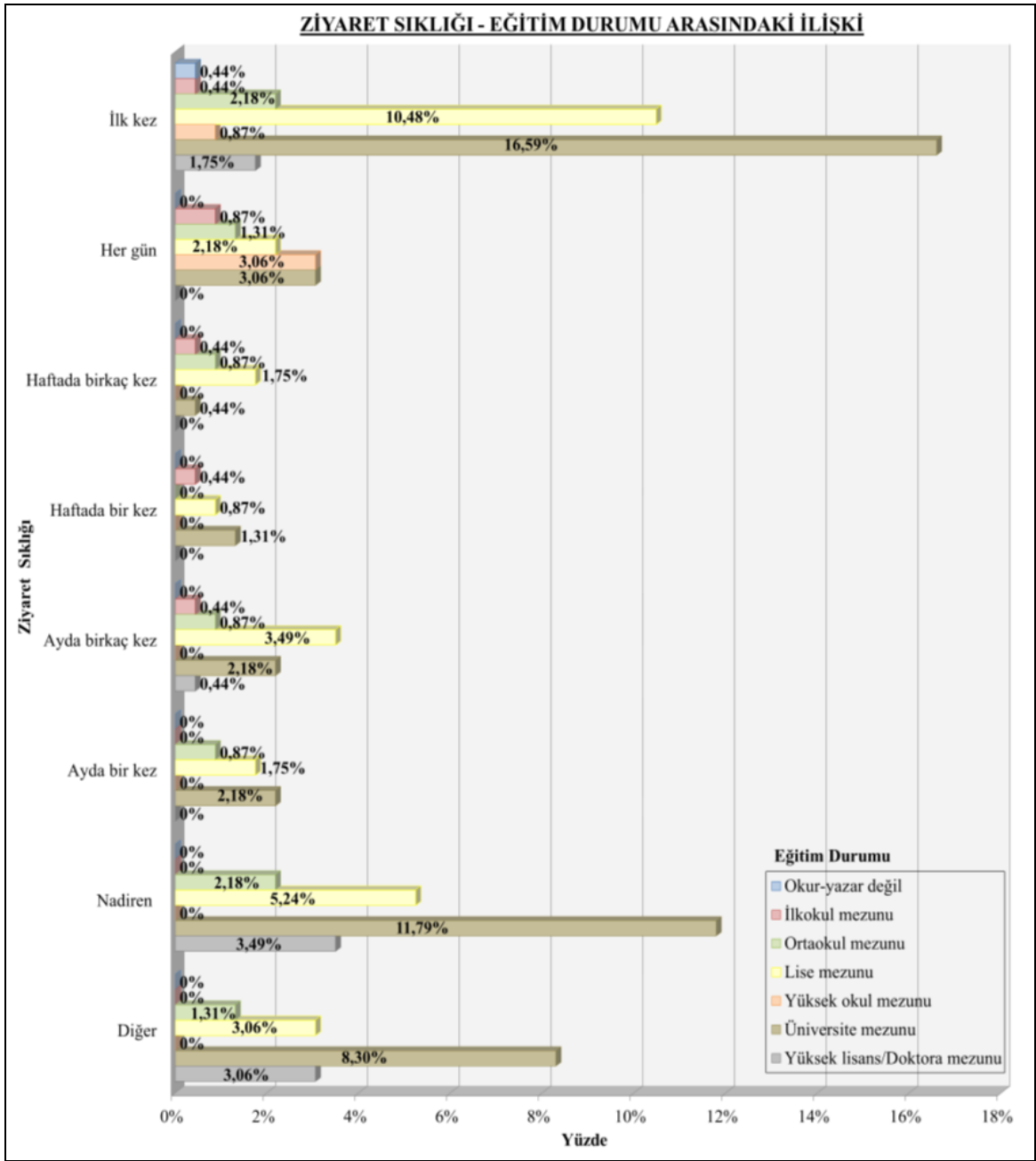
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.9).

Tablo 4.9: Ziyaret Sıklığı – Eğitim Durumu Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı	Eğitim Durumu							Toplam
	Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	Yüksekokul mezunu	Üniversite mezunu	Yüksek lisans/doktora mezunu	
İlk kez	1	1	5	24	2	38	4	75
Yüzde	0.44%	0.44%	2.18%	10.48%	0.87%	16.59%	1.75%	32.75%
Her gün	0	2	3	5	7	7	0	24
Yüzde	0%	0.87%	1.31%	2.18%	3.06%	3.06%	0%	10.48%
Haftada birkaç kez	0	1	2	4	0	1	0	8
Yüzde	0%	0.44%	0.87%	1.75%	0%	0.44%	0%	3.49%
Haftada bir kez	0	1	0	2	0	3	0	6
Yüzde	0%	0.44%	0%	0.87%	0%	1.31%	0%	2.62%
Ayda birkaç kez	0	1	2	8	0	5	1	17
Yüzde	0%	0.44%	0.87%	3.49%	0%	2.18%	0.44%	7.42%
Ayda bir kez	0	0	2	4	0	5	0	11
Yüzde	0%	0%	0.87%	1.75%	0%	2.18%	0%	4.80%
Nadiren	0	0	5	12	0	27	8	52
Yüzde	0%	0%	2.18%	5.24%	0%	11.79%	3.49%	22.71%
Diğer	0	0	3	7	0	19	7	36
Yüzde	0%	0%	1.31%	3.06%	0%	8.30%	3.06%	15.72%
Toplam	1	6	22	66	9	105	20	229
Yüzde	0.44%	2.62%	9.61%	28.82%	4.37%	45.85%	8.73%	100.00%

Alana **ilk kez gelen ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) okur-yazar değil, 1'i (%0.44) ilkokul mezunu, 5'i (%2.18) ortaokul mezunu, 24'ü (%10.48) lise mezunu, 2'si (%0.87) yüksek okul mezunu, 38'i (%16.59) üniversite mezunu, 4'ü (%1.75) yüksek lisans/doktora mezunu, alanı **her gün ziyaret eden kullanıcıların** 2'si (%0.87) ilkokul mezunu, 3'ü (%1.31) ortaokul mezunu, 5'i (%2.18) lise mezunu, 7'si (%3.06) yüksek okul mezunu, 7'si (%3.06) üniversite mezunu, **haftada birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların** 1'i (%0.44) ilkokul mezunu, 2'si (%0.87) ortaokul mezunu, 4'ü (%1.75) lise mezunu, 1'i (%0.44) üniversite mezunu, **haftada bir kez ziyaret eden kullanıcıların** 1'i (%0.44) ilkokul mezunu, 2'si (%0.87) lise mezunu, 3'ü (%1.31) üniversite mezunu, **ayda birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların** 1'i (%0.44) ilkokul mezunu, 2'si (%0.87) ortaokul mezunu, 8'i (%3.49) lise mezunu, 5'i (%2.18) üniversite mezunu, 1'i (%0.44) yüksek lisans/doktora mezunu, alana **ayda bir kez gelen ziyaretçilerin** 2'si (%0.87) ortaokul

mezunu, 4'ü (%1.75) lise mezunu, 5'i (%2.18) üniversite mezunu, alanı **nadiren (birkaç yılda bir) kullanan ziyaretçilerin** 5'i (%2.18) ortaokul mezunu, 12'si (%5.24) lise mezunu, 27'si (%11.79) üniversite mezunu, 8'i (%3.49) yüksek lisans/doktora mezunu, alanı **ikinci kez, 5-10 yılda bir gibi diğer sıklıklarla ziyaret eden kullanıcıların** 3'ü (%1.31) ortaokul mezunu, 7'si (%3.06) lise mezunu, 19'u (%8.30) üniversite mezunu, 7'si (%3.06) yüksek lisans/doktora mezunudur. Sonuçlardan; alana ilk kez, nadiren ve diğer aralıklarla gelen ziyaretçilerin çoğunun üniversite mezunu olduğu görülmektedir (Şekil 4.87).

Şekil 4.87: Ziyaret Sıklığı – Eğitim Durumu Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı – Meslek Grubu Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p=0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.10).

Elde edilen sonuçlardan ağırlıklı olarak; alanı **ilk kez ziyaret edenlerin** 13'ünün (%5.68) öğrenci, **her gün ziyaret edenlerin** 16'sının (%6.99) teknik personel ya da eleman, **haftada birkaç kez ziyaret edenlerin** 4'ünün (%1.75) emekli, **haftada bir kez ziyaret edenlerin** 3'ünün (%1.31) teknik personel ya da eleman, **ayda birkaç kez ziyaret edenlerin** 5'inin (%2.18) serbest meslek sahibi, **ayda bir kez ziyaret edenlerin** 4'ünün (%1.75), **nadiren (birkaç yılda bir) ziyaret edenlerin** 12'sinin (%5.24) ve **ikinci kez, 5-10 yılda bir gibi diğer aralıklarla ziyaret edenlerin** 6'sının (%2.62) mimar/mühendis olduğu görülmektedir (Şekil 4.88).

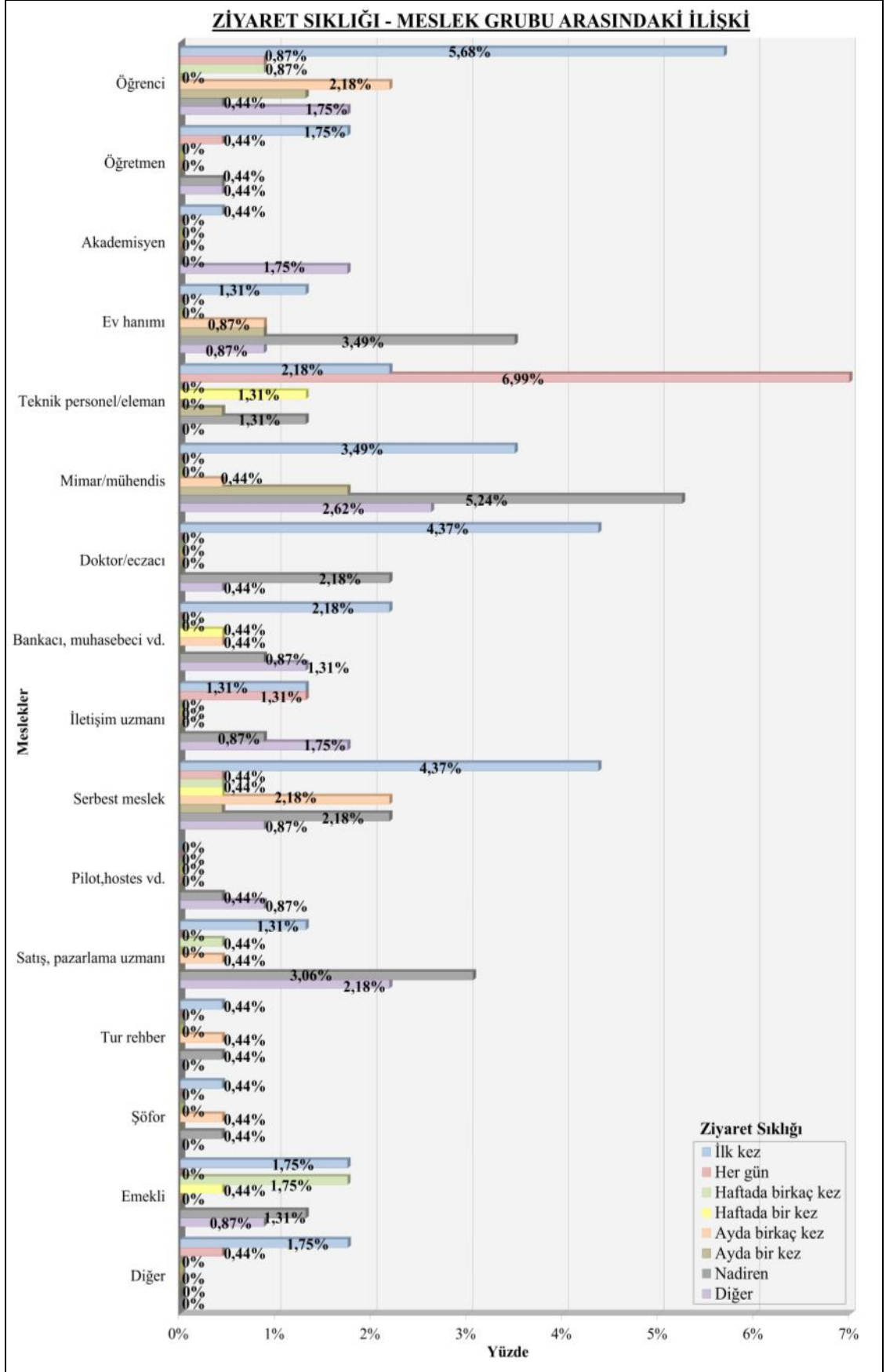
Ziyaret Sıklığı – Ziyaret Edilen Günler Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p=0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; alanı **ilk kez ziyaret eden kullanıcıların** 20'si (%8.73) hafta içi, 27'si (%11.79) hafta sonu, 6'sı (%2.62) her zaman, 22'si (%9.61) değişken zamanlarda, **her gün ziyaret eden kullanıcıların** 7'si (%3.06) hafta içi, 17'si (%7.42) her zaman, **haftada birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların** 2'si (%0.87) hafta içi, 5'i (%2.18) her zaman, 1'i (%0.44) değişken zamanlarda, **haftada bir kez ziyaret eden kullanıcıların** 3'ü (%1.31) haftaiçi, 1'i (%0.44) haftasonu, 2'si (%0.87) her zaman, **ayda birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların** 6'sı (%2.62) hafta içi, 4'ü (%1.75) hafta sonu, 5'i (%2.18) her zaman, 2'si (0.87) değişken zamanlarda, **ayda bir kez ziyaret eden kullanıcıların** 2'si (0.87) haftaiçi, 7'si (%3.06) haftasonu, 2'si (0.87) değişken zamanlarda, **nadiren (birkaç yılda bir) gelen kullanıcıların** 2'si (0.87) haftaiçi, 20'si (%8.73) haftasonu, 2'si (0.87) her zaman, 28'i (%12.23) değişken zamanlarda, **ikinci kez ya da 5-10 yılda bir gibi diğer sıklıklarla gelen kullanıcıların** 2'si (0.87) hafta içi, 11'i (%4.80) hafta sonu, 4'ü (%1.75) her zaman, 19'u (%8.30) değişken zamanlarda gelmektedir. Tablo 4.11'de Ziyaret Sıklığı ile Ziyaret Edilen Günler Arasındaki İlişki Grafiği yer almaktadır.

Tablo 4.10: Ziyaret Sıklığı – Meslek Grubu Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı	Meslek Grubu																
	Öğrenci	Öğretmen	Akademisyen	Ev hanımı	Teknik personel	Mimar /mühendis	Doktor, eczacı vb.	Bankacı, muhasebeci vb.	İletişim uzmanı	Serbest meslek	Pilot, hostes	Satış pazarlama	Tur rehberi	Şoför	Emekli	Diğer	Toplam
İlk kez	13	4	1	3	5	8	10	5	3	10	0	3	1	1	4	4	75
Yüzde	5.68%	1.75%	0.44%	1.31%	2.18%	3.49%	4.37%	2.18%	1.31%	4.37%	0%	1.31%	0.44%	0.44%	1.75%	1.75%	32.75%
Her gün	2	1	0	0	16	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	1	24
Yüzde	0.87%	0.44%	0%	0%	6.99%	0%	0%	0%	1.31%	0.44%	0%	0%	0%	0%	0%	0.44%	10.48%
Haftada birkaç kez	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	4	0	8
Yüzde	0.87%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0.44%	0%	0.44%	0%	0%	1.75%	0%	3.49%
Haftada bir kez	0	0	0	0	3	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	6
Yüzde	0%	0%	0%	0%	1.31%	0%	0%	0.44%	0%	0.44%	0%	0%	0%	0%	0.44%	0%	2.62%
Ayda birkaç kez	5	0	0	2	0	1	0	1	0	5	0	1	1	1	0	0	17
Yüzde	2.18%	0%	0%	0.87%	0%	0.44%	0%	0.44%	0%	2.18%	0%	0.44%	0.44%	0.44%	0%	0%	7.42%
Ayda bir kez	3	0	0	2	1	4	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	11
Yüzde	1.31%	0%	0%	0.87%	0.44%	1.75%	0%	0%	0%	0.44%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	4.80%
Nadiren	1	1	0	8	3	12	5	2	2	5	1	7	1	1	3	0	52
Yüzde	0.44%	0.44%	0%	3.49%	1.31%	5.24%	2.18%	0.87%	0.87%	2.18%	0.44%	3.06%	0.44%	0.44%	1.31%	0%	22.71%
Diğer	4	1	4	2	0	6	1	3	4	2	2	5	0	0	2	0	36
Yüzde	1.75%	0.44%	1.75%	0.87%	0%	2.62%	0.44%	1.31%	1.75%	0.87%	0.87%	2.18%	0%	0%	0.87%	0%	15.72%
Toplam	30	7	5	17	28	31	16	12	12	26	3	17	3	3	14	5	229
Yüzde	13.10%	3.06%	2.18%	7.42%	12.23%	13.54%	6.99%	5.24%	5.24%	11.35%	1.31%	7.42%	1.31%	1.31%	6.11%	2.18%	100.00%

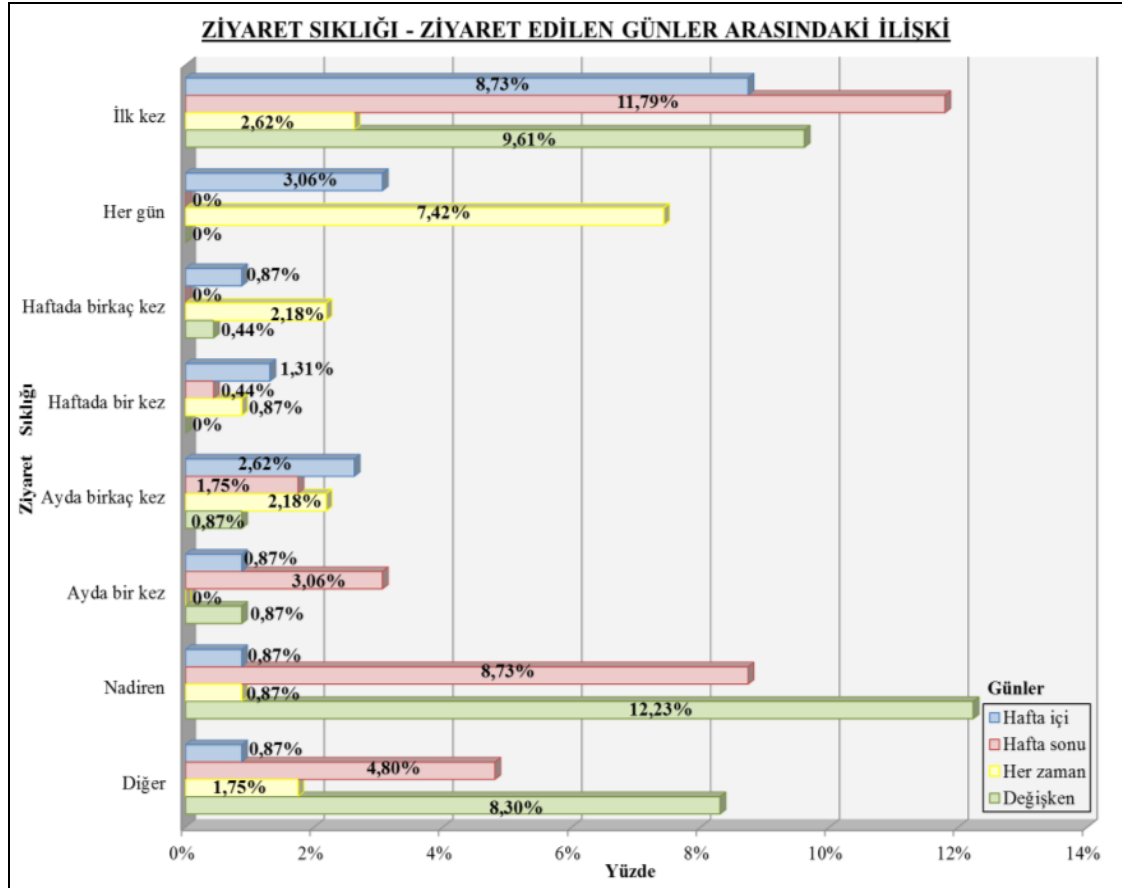

Şekil 4.88: Ziyaret Sıklığı – Meslek Grubu Arasındaki İlişki.

Tablo 4.11: Ziyaret Sıklığı – Ziyaret Edilen Günler Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı	Ziyaret Edilen Günler									
	Hafta içi	Yüzde	Hafta sonu	Yüzde	Her zaman	Yüzde	Değişken	Yüzde	Toplam	Yüzde
İlk kez	20	8.73%	27	11.79%	6	2.62%	22	9.61%	75	32.75%
Her gün	7	3.06%	0	0%	17	7.42%	0	0%	24	10.48%
Haftada birkaç kez	2	0.87%	0	0%	5	2.18%	1	0.44%	8	3.49%
Haftada bir kez	3	1.31%	1	0.44%	2	0.87%	0	0%	6	2.62%
Ayda birkaç kez	6	2.62%	4	1.75%	5	2.18%	2	0.87%	17	7.42%
Ayda bir kez	2	0.87%	7	3.06%	0	0%	2	0.87%	11	4.80%
Nadiren	2	0.87%	20	8.73%	2	0.87%	28	12.23%	52	22.71%
Diğer	2	0.87%	11	4.80%	4	1.75%	19	8.30%	36	15.72%
Toplam	44	19.21%	70	30.57%	41	17.90%	74	57.58%	229	100%

Sonuçlardan; alanı ilk kez ve ayda bir kez ziyaret eden kullanıcıların haftasonu, haftada bir kez ve ayda birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların hafta içi, her gün ve haftada birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların her zaman, nadiren ve diğer sıklıklarla alanı ziyaret eden kullanıcıların değişken zamanlarda alana geldikleri görülmektedir (Şekil 4.89).

Şekil 4.89: Ziyaret Sıklığı – Ziyaret Edilen Günler Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı – Tercih Edilme Nedenleri Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre; “yakınlık” tercihi için $p= 0,000$, “dini mekânlar” tercihi için $p= 0,000$, “tavsiye” tercihi için $p= 0,000$, “buluşma yeri niteliği” tercihi için $p= 0,002$, “içerdiği fonksiyonlar” tercihi için $p= 0,007$, “nedensiz/rastlantı” tercihi için $p= 0,700$, “tarihi ve turistik niteliği” tercihi için $p= 0,000$, “alışkanlık” tercihi için $p= 0,000$, “diğer” tercihi için $p= 0,073$ değerinde Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi değerleri elde edilmiş ve $p<0,05$ olan değerlere sahip değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Alana **ilk kez gelen ziyaretçilerin**; 18'i (%7.86) yakınlık, 15'i (%6.55) dini mekânlar, 34'ü (%14.85) tavsiye, 9'u (%4.80) buluşma yeri niteliği, 32'si (%13.97) içerdiği fonksiyonlar, 71'i (%31.00) tarihi ve turistik niteliği, **her gün gelen ziyaretçilerin**; 24'ü (%10.48) yakınlık, 2'si (%0.87) dini mekânlar, 2'si (%0.87) buluşma yeri niteliği, 9'u (%3.83) içerdiği fonksiyonlar, 6'sı (%2.62) tarihi ve turistik niteliği, 7'si (%3.05) alışkanlık, **haftada birkaç kez gelen ziyaretçilerin**; 5'i (%2.18) yakınlık, 2'si (%0.87) dini mekânlar, 5'i (%2.18) buluşma yeri niteliği, 4'ü (%1.6) içerdiği fonksiyonlar, 2'si (%0.87) alışkanlık, **haftada bir kez gelen ziyaretçilerin**; 5'i (%2.18) yakınlık, 5'i (%2.18) dini mekânlar, 2'si (%0.87) buluşma yeri niteliği, 2'si (%0.87) içerdiği fonksiyonlar, **ayda birkaç kez gelen ziyaretçilerin**; 10'u (%4.36) yakınlık, 10'u (%4.36) dini mekânlar, 5'i (%2.18) buluşma yeri niteliği, 5'i (%2.18) içerdiği fonksiyonlar, 10'u (%4.36) tarihi ve turistik niteliği, 5'i (%2.18) alışkanlık, **ayda bir kez gelen ziyaretçilerin**; 3'ü (%1.31) yakınlık, 5'i (%2.18) dini mekânlar, 3'ü (%1.31) buluşma yeri niteliği, 5'i (%2.18) içerdiği fonksiyonlar, 7'si (%3.05) tarihi ve turistik niteliği, 2'si (%0.87) alışkanlık, **nadiren (birkaç yılda bir) gelenlerin ziyaretçilerin**; 6'sı (%2.62) yakınlık, 14'ü (%6.12) dini mekânlar, 3'ü (%1.31) tavsiye, 10'u (%4.36) buluşma yeri niteliği, 19'u (%8.30) içerdiği fonksiyonlar, 40'ı (%17.47) tarihi ve turistik niteliği, 9'u (%3.93) alışkanlık, alana **diğer aralıklarla (ikinci kez, 5-10 yılda bir vb.) gelen ziyaretçilerin**; 5'i (%2.18) yakınlık, 5'i (%2.18) dini mekânlar, 2'si (%0.87) tavsiye, 4'ü (%1.75) buluşma yeri niteliği, 19'u (%8.30) içerdiği fonksiyonlar, 34'ü (%14.85) tarihi ve turistik niteliği, 4'ü (%1.75) alışkanlık nedeniyle alanı tercih etmektedir (Tablo 4.12).

Elde edilen sonuçlardan; alana ilk kez gelen ziyaretçilerin tarihi ve turistik niteliği, içerdiği fonksiyonlar, dini mekânların varlığı ve tavsiye nedeniyle alanı tercih ettiği, her

gün gelen ziyaretçilerin yakınlık, nadiren gelen ziyaretçilerin ise buluşma yeri niteliği ve alışkanlık nedeniyle alanı tercih ettiği görülmektedir (Şekil 4.90).

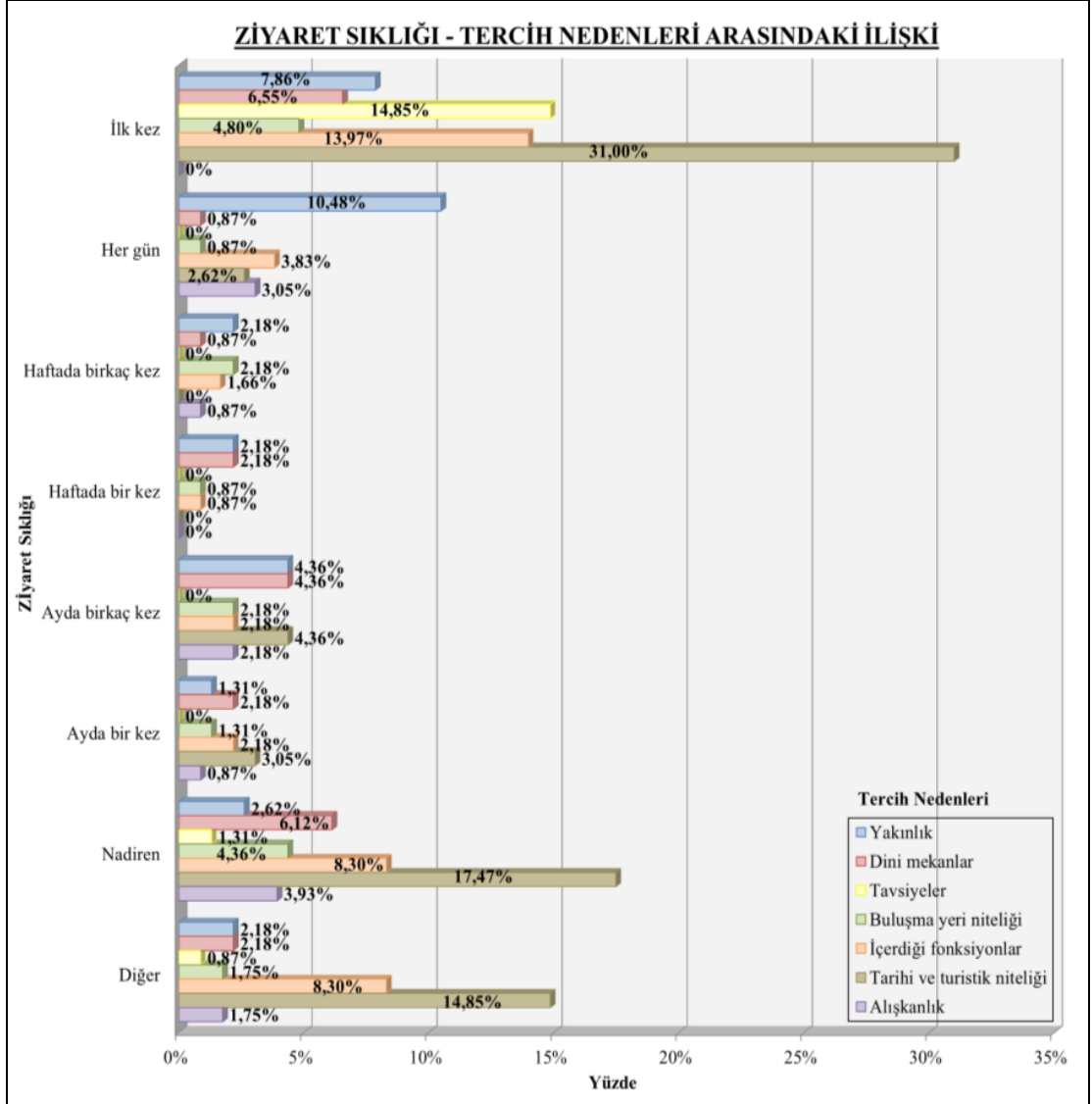
Tablo 4.12: Ziyaret Sıklığı – Tercih Edilme Nedenleri Arasındaki İlişki.

Tercih Nedenleri	Ziyaret Sıklığı								Toplam
	İlk kez	Her gün	Haftada birkaç kez	Haftada bir kez	Ayda birkaç kez	Ayda bir kez	Nadiren	Diğer	
Yakınlık	18	24	5	5	10	3	6	5	76
Yüzde	7.86%	10.48%	2.18%	2.18%	4.36%	1.31%	2.62%	2.18%	33.19%
Dini mekânlar	15	2	2	5	10	5	14	5	58
Yüzde	6.55%	0.87%	0.87%	2.18%	4.36%	2.18%	6.12%	2.18%	25.33%
Tavsiye	34	0	0	0	0	0	3	2	39
Yüzde	14.85%	0%	0%	0%	0%	0%	1.31%	0.87%	17.03%
Buluşma yeri	9	2	5	2	5	3	10	4	40
Yüzde	4.80%	0.87%	2.18%	0.87%	2.18%	1.31%	4.36%	1.75%	18.78%
İçerdiği fonksiyonlar	32	9	4	2	5	5	19	19	95
Yüzde	13.97%	3.83%	1.66%	0.87%	2.18%	2.18%	8.30%	8.30%	41.48%
Tarihi&turistik nitelik	71	6	0	0	10	7	40	34	168
Yüzde	31.00%	2.62%	0%	0%	4.36%	3.05%	17.47%	14.85%	73.36%
Alışkanlık	0	7	2	0	5	2	9	4	29
Yüzde	0%	3.05%	0.87%	0%	2.18%	0.87%	3.93%	1.75%	12.66%
Toplam	179	50	18	14	45	25	101	73	505

Ziyaret Sıklığı – Yapılan Etkinlikler Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre “geçiş” etkinliği için $p= 0,050$, “gezme/inceleme” etkinliği için $p= 0,000$, “seyir” etkinliği için $p= 0,137$, “sohbet/sosyalleşme” etkinliği için $p= 0,000$, “kuş yemleme” etkinliği için $p= 0,968$, “yeme/içme” etkinliği için $p= 0,149$, “uzanma” etkinliği için $p= 0,348$, “oturma/dinlenme” etkinliği için $p= 0,302$, “okuma” etkinliği için $p= 0,000$, “müzik dinleme” etkinliği için $p= 0,386$, “fotoğraf çekme” etkinliği için $p= 0,000$, “alışveriş” etkinliği için $p= 0,495$, “bekleme” etkinliği için $p= 0,002$, “oyun oynama” etkinliği için $p= 0,000$, “ibadet etme” etkinliği için $p= 0,000$, “diğer” etkinlikler için ise $p= 0,000$ Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi değerleri elde edilmiş ve $p<0,05$ olan değerlere sahip değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Alana ilk kez gelen ziyaretçilerin 19'u (%8.31) geçiş, 65'i (%28.38) gezme/inceleme, 13'ü (%5.68) sohbet, 64'ü (%27.95) fotoğraf çekme, 64'ü (%27.95) bekleme, 12'si (%5.24) ibadet etme amacıyla alanı tercih etmektedir.

Şekil 4.90: Ziyaret Sıklığı – Tercih Edilme Nedenleri Arasındaki İlişki.

Alana **her gün gelen ziyaretçilerin** 21'i (%9.17) geçiş, 8'i (%3.49'u) gezme/inceleme, 5'i (%2.18) sohbet, 1'i (%0.44) okuma, 2'si (%0.87) fotoğraf çekme, 2'si (%0.87) bekleme, 3'ü (%1.31) ibadet, **haftada birkaç kez gelen ziyaretçilerin** 3'ü (%1.31) geçiş, 5'i (%2.18) gezme/inceleme, 7'si sohbet, 1'i (%0.44) oyun, 2'si (%0.87) ibadet, 1'i (%0.44) diğer, **haftada bir kez gelen ziyaretçilerin** 2'si (%0.87) geçiş, 3'ü (%1.31) gezme/inceleme, 3'ü (%1.31) sohbet, 1'i (%0.44) okuma, 1'i (%0.44) fotoğraf çekme, 1'i (%0.44) bekleme, 4'ü (%1.75) ibadet, **ayda birkaç kez gelen ziyaretçilerin** 6'sı (%2.62) geçiş, 11'i (%4.81) gezme/inceleme, 12'si (%5.24) sohbet, 2'si (%0.87) okuma, 3'ü (%1.31) fotoğraf çekme, 3'ü (%1.31) bekleme, 10'u (%4.36) ibadet, **ayda bir kez gelen ziyaretçilerin** 5'i (%2.18) geçiş, 7'si (%3.05) gezme/inceleme, 2'si

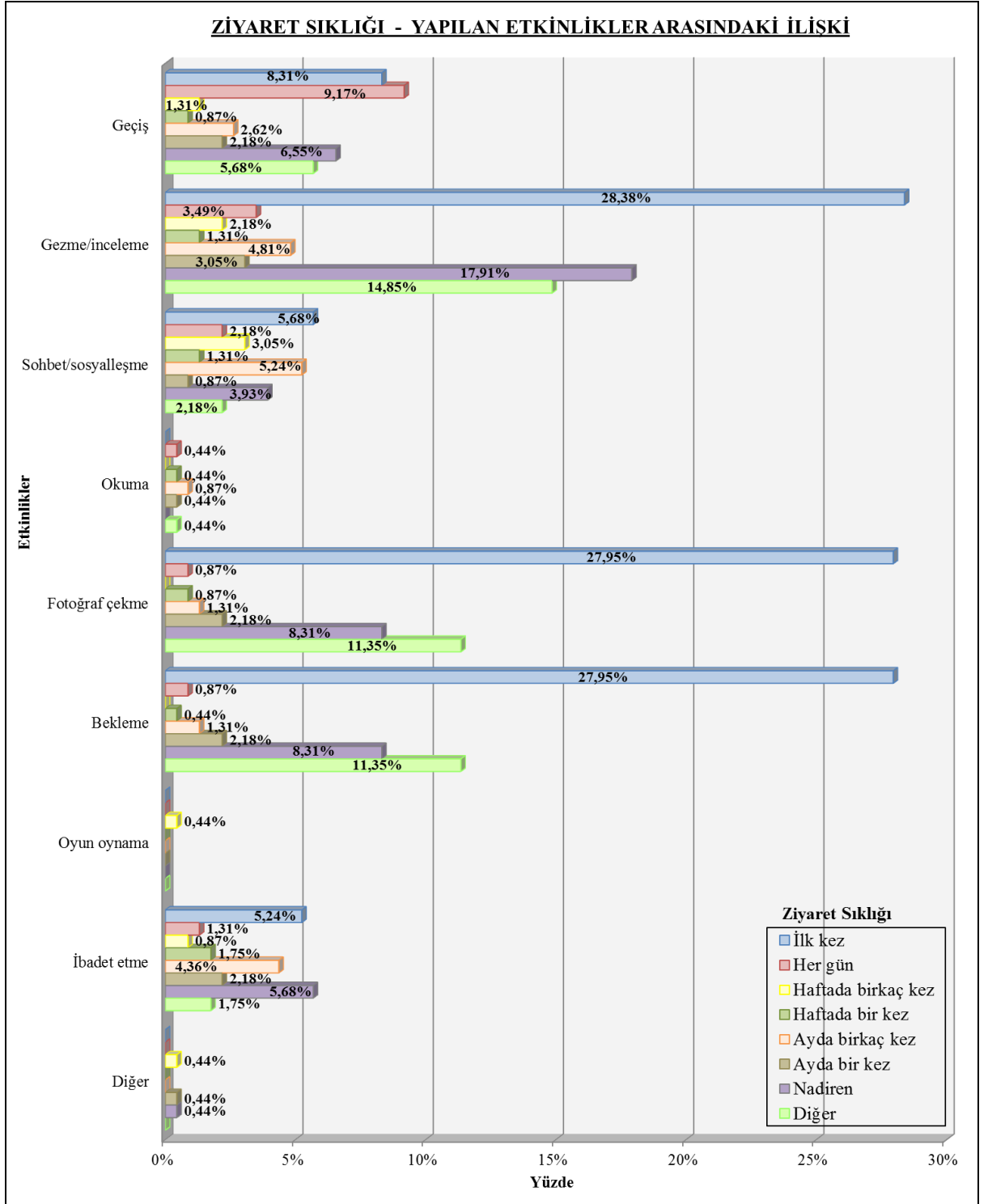
(%0.87) sohbet, 1'i (%0.44) okuma, 5'i (%2.18) fotoğraf çekme, 5'i (%2.18) bekleme, 5'i (%2.18) ibadet, 1'i (%0.44) diğer, **nadiren (birkaç yılda bir) gelen ziyaretçilerin** 15'i (%6.55) geçiş, 41'i (%17.91) gezme/inceleme, 9'u (%3.93) sohbet, 19'u (%8.31) fotoğraf çekme, 19'u (%8.31) bekleme, 13'ü (%5.68) ibadet, 1'i (%0.44) diğer, **ikinci kez ya da 5-10 yılda bir gibi diğer aralıklarla alana gelen ziyaretçilerin** 13'ü (%5.68) geçiş, 34'ü (%14.85) gezme/inceleme, 5'i (%2.18) sohbet, 1'i (%0.44) okuma, 26'sı (%11.35) fotoğraf çekme, 26'sı (%11.35) bekleme, 4'ü (%1.75) ibadet etkinliklerini gerçekleştirmektedir (Tablo 4.13).

Tablo 4.13: Ziyaret Sıklığı – Yapılan Etkinlikler Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı	Yapılan Etkinlikler									
	Geçiş	Gezme/ inceleme	Sohbet	Okuma	Fotoğraf çekme	Bekleme	Oyun	İbadet	Diğer	Toplam
İlk kez	19	65	13	0	64	64	0	12	0	237
Yüzde	8.31%	28.38%	5.68%	0.00%	27.95%	27.95%	0.00%	5.24%	0.00%	103.51%
Her gün	21	8	5	1	2	2	0	3	0	42
Yüzde	9.17%	3.49%	2.18%	0.44%	0.87%	0.87%	0.00%	1.31%	0.00%	18.33%
Haftada birkaç kez	3	5	7	0	0	0	1	2	1	19
Yüzde	1.31%	2.18%	3.05%	0.00%	0.00%	0.00%	0.44%	0.87%	0.44%	8.29%
Haftada bir kez	2	3	3	1	1	1	0	4	0	15
Yüzde	0.87%	1.31%	1.31%	0.44%	0.87%	0.44%	0.00%	1.75%	0.00%	6.99%
Ayda birkaç kez	6	11	12	2	3	3	0	10	0	47
Yüzde	2.62%	4.81%	5.24%	0.87%	1.31%	1.31%	0.00%	4.36%	0.00%	19.21%
Ayda bir kez	5	7	2	1	5	5	0	5	1	31
Yüzde	2.18%	3.05%	0.87%	0.44%	2.18%	2.18%	0.00%	2.18%	0.44%	13.52%
Nadiren	15	41	9	0	19	19	0	13	1	117
Yüzde	6.55%	17.91%	3.93%	0.00%	8.31%	8.31%	0.00%	5.68%	0.44%	51.13%
Diğer	13	34	5	1	26	26	0	4	0	109
Yüzde	5.68%	14.85%	2.18%	0.44%	11.35%	11.35%	0.00%	1.75%	0.00%	47.60%
Toplam	89	174	51	6	120	120	1	53	3	617

Buna göre; alana ilk kez, ayda bir kez, nadiren ve ikinci kez, 5-10 yılda bir gibi diğer aralıklarla alana gelen ziyaretçiler gezme/inceleme, her gün gelen ziyaretçiler geçiş, haftada birkaç kez ve ayda birkaç kez gelen ziyaretçiler sohbet, haftada bir kez gelen ziyaretçiler ibadet etkinliklerini gerçekleştirmektedir.

Şekil 4.91'de Ziyaret Sıklığı-Yapılan Etkinlikler arasındaki ilişkiyi gösteren grafik yer almaktadır.

Şekil 4.91: Ziyaret Sıklığı – Yapılan Etkinlikler Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı – Kalış Süresi Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

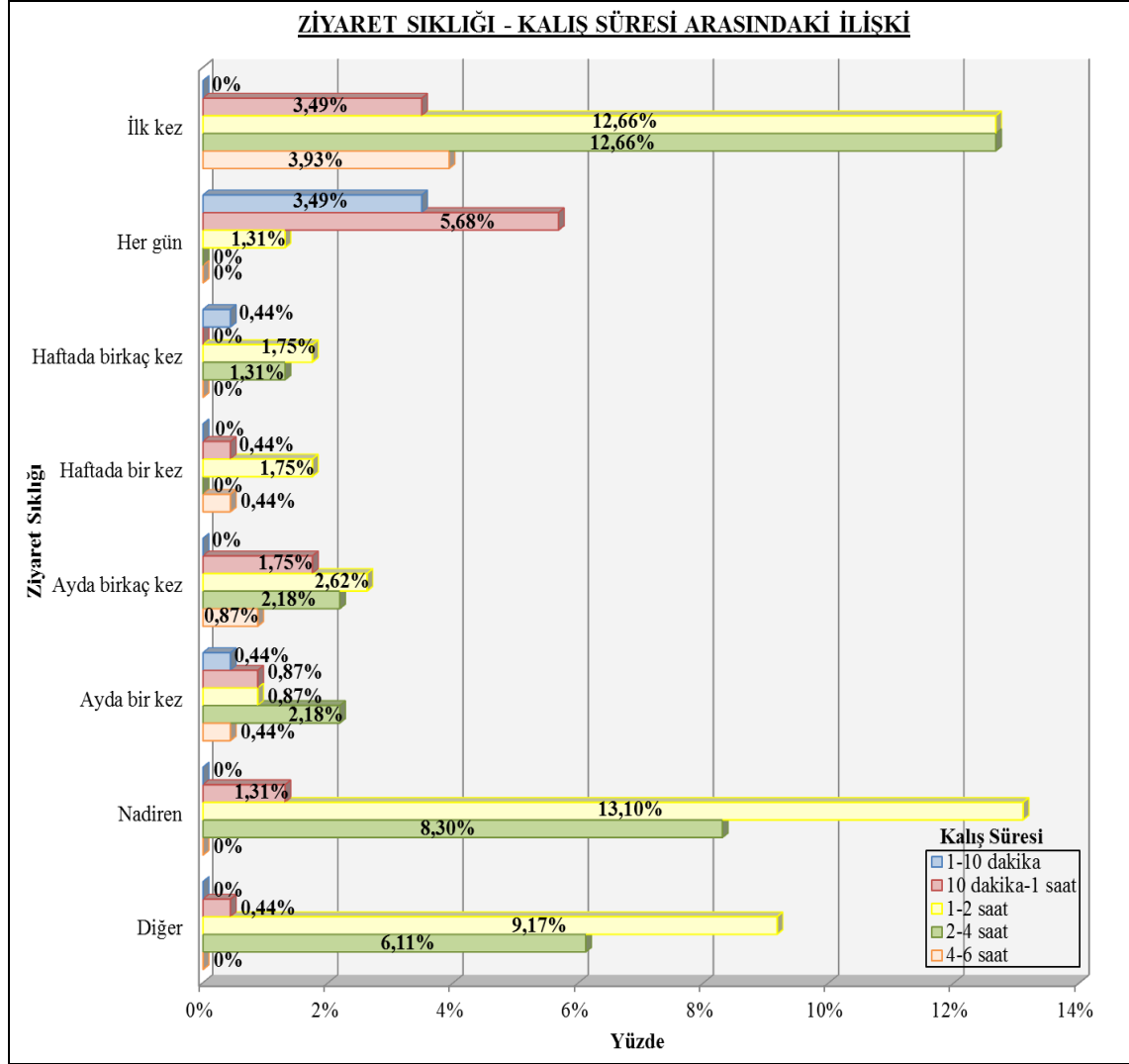
Buna göre; alana **ilk kez gelen ziyaretçilerin** 8'i (%3.49) 10 dakika-1 saat, 29'u (%12.66) 1-2 saat, 9'u (%12.66) 2-4 saat, 9'u (%3.93) 4-6 saat arasında, **her gün gelen ziyaretçilerin** 8'i (%3.49) 1-10 dakika, 13'ü (%5.68) 10 dakika-1 saat, 3'ü (%1.31) 1-2 saat, **haftada birkaç kez gelen ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) 1-10 dakika, 4'ü (%1.75) 1-2 saat, 3'ü (%1.31) 2-4 saat, **haftada bir kez gelen ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) 10 dakika-1saat, 4'ü (%1.75) 1-2 saat, 1'i (%0.44) 4-6 saat, **ayda birkaç kez gelen ziyaretçilerin** 4'ü (%1.75) 10 dakika-1 saat, 6'sı (%2.62) 1-2 saat, 5'i (%2.18) 2-4 saat, 2'si (%0.87) 4-6 saat arasında, **ayda bir kez gelen ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) 1-10 dakika, 2'si (%0.87) 10 dakika-1 saat, 2'si (%0.87) 1-2 saat, 5'i (%2.18) 2-4 saat, 1'i (%0.44) 4-6 saat arasında, **nadiren (birkaç yılda bir) gelen ziyaretçilerin** 3'ü (%1.31) 10 dakika-1 saat, 30'u (%13.10) 1-2 saat, 19'u (%8.30) 2-4 saat arasında, alana **ikinci kez ya da 5-10 yılda bir gibi diğer aralıklarla gelen ziyaretçilerin** ise; 1'i (%0.44) 10 dakika-1 saat, 21'i (%9.17) 1-2 saat, 14'ü (%6.11) 2-4 saat arasında alanda kalmaktadır (Tablo 4.14).

Tablo 4.14: Ziyaret Sıklığı – Kalış Süresi Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı	Kalış Süresi					
	1-10 dakika	10 dakika -1 saat	1-2 saat	2-4 saat	4-6 saat	Toplam
İlk kez	0	8	29	29	9	75
Yüzde	0%	3.49%	12.66%	12.66%	3.93%	32.75%
Her gün	8	13	3	0	0	24
Yüzde	3.49%	5.68%	1.31%	0%	0%	10.48%
Haftada birkaç kez	1	0	4	3	0	8
Yüzde	0.44%	0%	1.75%	1.31%	0%	3.49%
Haftada bir kez	0	1	4	0	1	6
Yüzde	0%	0.44%	1.75%	0%	0.44%	2.62%
Ayda birkaç kez	0	4	6	5	2	17
Yüzde	0%	1.75%	2.62%	2.18%	0.87%	7.42%
Ayda bir kez	1	2	2	5	1	11
Yüzde	0.44%	0.87%	0.87%	2.18%	0.44%	4.80%
Nadiren	0	3	30	19	0	52
Yüzde	0%	1.31%	13.10%	8.30%	0%	22.71%
Diğer	0	1	21	14	0	36
Yüzde	0%	0.44%	9.17%	6.11%	0%	15.72%
Toplam	10	32	99	75	13	229
Yüzde	4.37%	13.97%	43.23%	32.75%	5.68%	100%

Elde edilen sonuçlardan; alana ilk kez gelen ziyaretçilerin 1-4 saat arası, her gün gelen ziyaretçilerin 10 dakika-1 saat, haftada bir ya da birkaç kez gelen, ayda birkaç kez

gelen, nadiren ve diğer aralıklarla gelen ziyaretçilerin 1-2 saat, ayda bir kez gelen ziyaretçilerin ise 2-4 saat alanda kalmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Şekil 4.92).

Şekil 4.92: Ziyaret Sıklığı – Kalış Süresi Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı – Fonksiyonların Yeterliliği Arasındaki İlişki:

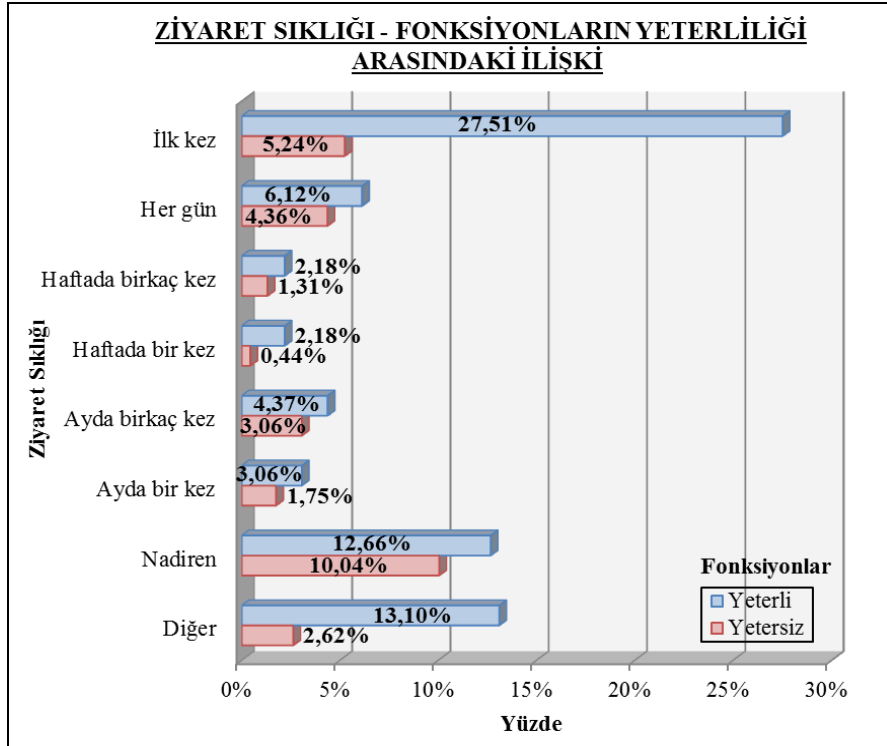
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre; iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.16).

Alanı **ilk kez ziyaret eden kullanıcıların** 63'ü (%27.51) alanı kullanım ve fonksiyonlar açısından yeterli, 12'si (%5.24) yetersiz, **her gün ziyaret eden kullanıcıların** 13'ü (%6.12) yeterli, 11'i (%4.36) yetersiz, **haftada birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların** 5'i (%2.18) yeterli, 3'ü (%1.31) yetersiz, **haftada bir kez ziyaret eden kullanıcıların**

5'i (%2.18) yeterli, 1'i (%0.44) yetersiz, **ayda birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların** 10'u (%4.37) yeterli, 7'si (%3.06) yetersiz, **ayda bir kez ziyaret eden kullanıcıların** 7'si (%3.06) yeterli, 4'ü (%1.75) yetersiz, **nadiren (birkaç yılda bir) ziyaret eden kullanıcıların** 29'u (%12.66) yeterli, 23'ü (%10.04) yetersiz, **ikinci kez ya da 5-10 yılda bir gibi diğer aralıklarla ziyaret eden kullanıcıların** 30'u (%13.10) yeterli, 6'sı (%2.62) alanı kullanım ve fonksiyonlar açısından yetersiz bulmaktadır (Şekil 4.93).

Tablo 4.15: Ziyaret Sıklığı – Kullanım ve Fonksiyonların Yeterliliği

Ziyaret Sıklığı	Kullanım ve Fonksiyonlar					
	Yeterli	Yüzde	Yetersiz	Yüzde	Toplam	Yüzde
İlk kez	63	27.51%	12	5.24%	75	32.75%
Her gün	13	6.12%	11	4.36%	24	10.48%
Haftada birkaç kez	5	2.18%	3	1.31%	8	3.49%
Haftada bir kez	5	2.18%	1	0.44%	6	2.62%
Ayda birkaç kez	10	4.37%	7	3.06%	17	7.42%
Ayda bir kez	7	3.06%	4	1.75%	11	4.80%
Nadiren	29	12.66%	23	10.04%	52	22.71%
Diğer	30	13.10%	6	2.62%	36	15.72%
Toplam	162	70.74%	67	29.26%	229	100%

Şekil 4.93: Ziyaret Sıklığı – Fonksiyonların Yeterliliği Arasındaki İlişki.

Elde edilen sonuçlardan; alandaki fonksiyonları yeterli bulan ziyaretçilerin çoğunlukla alana ilk kez, alandaki fonksiyonları yetersiz bulan ziyaretçilerin ise nadiren alanı ziyaret ettiği görülmektedir. Buna göre; yeterlilik oranının ziyaret sıklığı arttıkça azaldığı belirlenmiştir.

Ziyaret Sıklığı – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

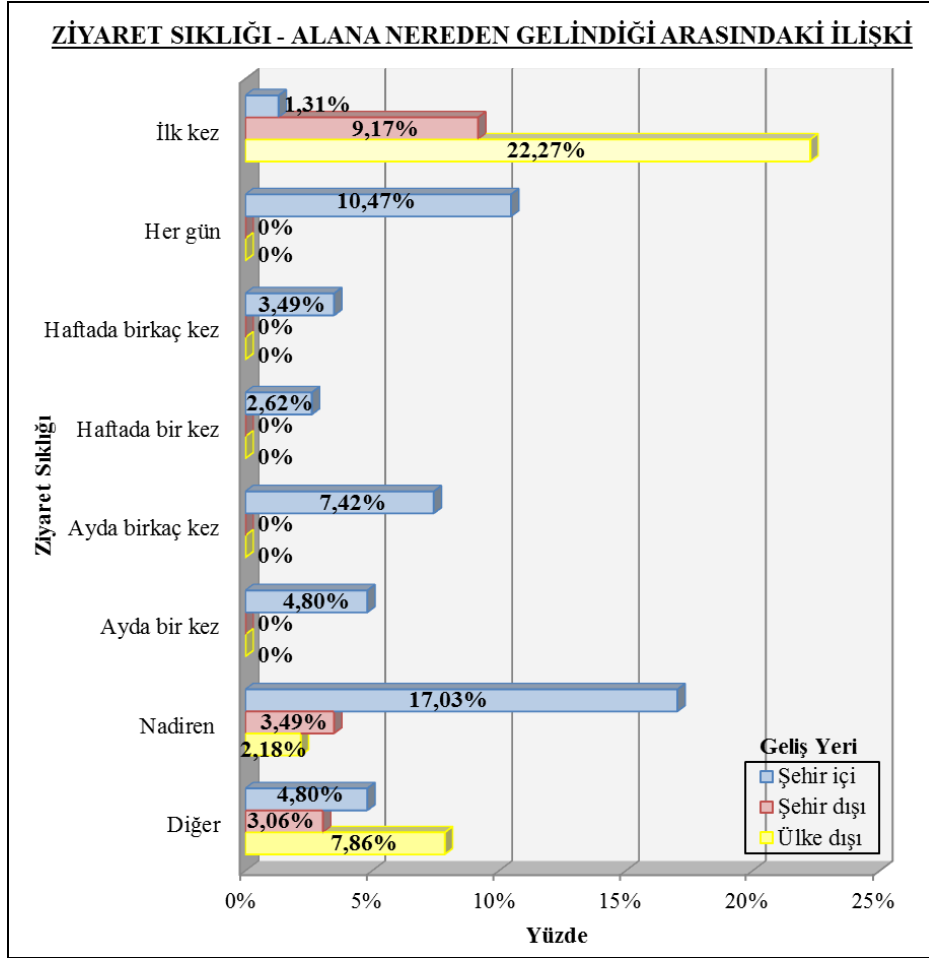
Alanı **ilk kez ziyaret eden kullanıcıların** 3'ü (%1.31) şehir içinden, 21'i (%9.17) şehir dışından, 51'i (%22.27) ülke dışından, **her gün ziyaret eden kullanıcıların** 23'ü (%10.04) şehir içinden, 1'i (%0.44) şehir dışından, **haftada birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların** 8'i (%3.49) şehir içinden, **haftada bir kez ziyaret eden kullanıcıların** 6'sı (%2.62) şehir içinden, **ayda birkaç kez ziyaret eden kullanıcıların** 17'si (%7.42) şehir içinden, **ayda bir kez ziyaret eden kullanıcıların** 11'i (%4.80) şehir içinden, **nadiren (birkaç yılda bir) ziyaret eden kullanıcıların** 39'u (%17.03) şehir içinden, 8'i (%3.499) şehir dışından, 5'i (%2.18) ülke dışından, **ikinci kez, 5-10 yılda bir gibi diğer aralıklarla ziyaret eden kullanıcıların** 11'i (%4.80) şehir içinden, 7'si (%3.06) şehir dışından, 18'i (%7.86) ülke dışından alana gelmektedir (Tablo 4.16).

Tablo 4.16: Ziyaret Sıklığı – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı	Alana Nereden Gelindiği						Toplam	Yüzde
	Şehir içi	Yüzde	Şehir dışı	Yüzde	Ülke dışı	Yüzde		
İlk kez	3	1.31%	21	9.17%	51	22.27%	75	32.75%
Her gün	23	10.47%	0	0%	0	0%	24	10.48%
Haftada birkaç kez	8	3.49%	0	0%	0	0%	8	3.49%
Haftada bir kez	6	2.62%	0	0%	0	0%	6	2.62%
Ayda birkaç kez	17	7.42%	0	0%	0	0%	17	7.42%
Ayda bir kez	11	4.80%	0	0%	0	0%	11	4.80%
Nadiren	39	17.03%	8	3.49%	5	2.18%	52	22.71%
Diğer	11	4.80%	7	3.06%	18	7.86%	36	15.72%
Toplam	118	51.53%	37	16.16%	74	32.31%	229	100%

Elde edilen sonuçlar; alana ilk kez ve ikinci kez ya da 5-10 yılda bir gibi diğer aralıklarla gelen ziyaretçilerin ülke dışından; her gün, haftada birkaç kez, haftada bir

kez, ayda birkaç kez, ayda bir kez ve nadiren (birkaç yılda bir) gelen ziyaretçilerin ise şehir içinden geldiğini ortaya koymaktadır (Şekil 4.94).

Şekil 4.94: Ziyaret Sıklığı – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı – Gidilecek Başka Destinasyonlar Arasındaki İlişki:

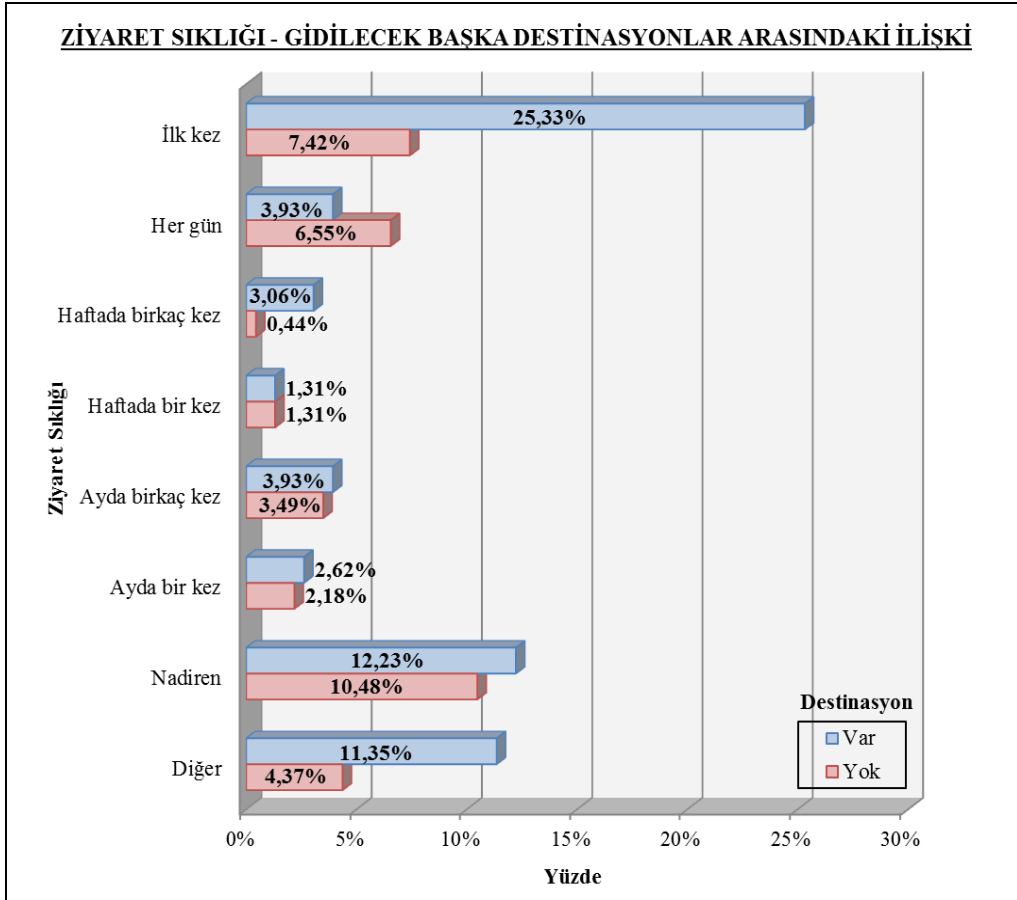
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p = 0,000$ çıkmakta ve $p < 0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; **başka bir destinasyona daha uğrayan ya da uğrayacak olan ziyaretçilerin** 58'i (%25.33) ilk kez, 9'u (%3.93) her gün, 7'si (%3.06) haftada birkaç kez, 3'ü (%1.31) haftada bir kez, 9'u (%3.93) ayda birkaç kez, 6'sı (%2.62) ayda bir kez, 28'i (%12.23) nadiren (birkaç yılda bir), 26'sı (%11.35) ise ikinci kez ya da 5-10 yıl gibi diğer aralıklarla, **Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nden başka bir destinasyona uğramayan ya da uğramayacak olan ziyaretçilerin;** 17'si (%7.42) ilk

kez, 15'i (%6.55) her gün, 1'i (0.44) haftada birkaç kez, 3'ü (%1.31) haftada bir kez, 8'i (%3.49) ayda birkaç kez, 5'i (%2.18) ayda bir kez, 24'ü (%10.48) nadiren (birkaç yılda bir), 10'u (%4.37) diğer aralıklarla (ikinci kez ya da 5-10 yılda bir gibi) alana gelmektedir (Tablo 4.17) (Şekil 4.95).

Tablo 4.17: Ziyaret Sıklığı – Gidilecek Başka Destinasyonlar Arasındaki İlişki.

Ziyaret Sıklığı	Gidilecek Başka Destinasyon					
	Var	Yüzde	Yok	Yüzde	Toplam	Yüzde
İlk kez	58	25.33%	17	7.42%	75	32.75%
Her gün	9	3.93%	15	6.55%	24	10.48%
Haftada birkaç kez	7	3.06%	1	0.44%	8	3.49%
Haftada bir kez	3	1.31%	3	1.31%	6	2.62%
Ayda birkaç kez	9	3.93%	8	3.49%	17	7.42%
Ayda bir kez	6	2.62%	5	2.18%	11	4.80%
Nadiren	28	12.23%	24	10.48%	52	22.71%
Diğer	26	11.35%	10	4.37%	36	15.72%
Toplam	146	63.76%	83	36.24%	229	100%

Şekil 4.95: Ziyaret Sıklığı–Gidilecek Başka Destinasyonlar Arasındaki İlişki.

Elde edilen sonuçlardan; alana ilk kez, haftada birkaç kez, ayda birkaç kez, ayda bir kez, nadiren ve ikinci kez ya da 5-10 yılda bir gibi diğer aralıkla gelen ziyaretçilerin Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nden başka bir destinasyona daha uğradıklarını, alana her gün gelen ziyaretçilerin ise uğramadıklarını göstermektedir. Özellikle, ilk kez ziyaretçilerin büyük çoğunluğu başka bir noktaya daha uğramaktadır.

Ziyaret Edilen Günler – Yaş Grupları Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,037$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

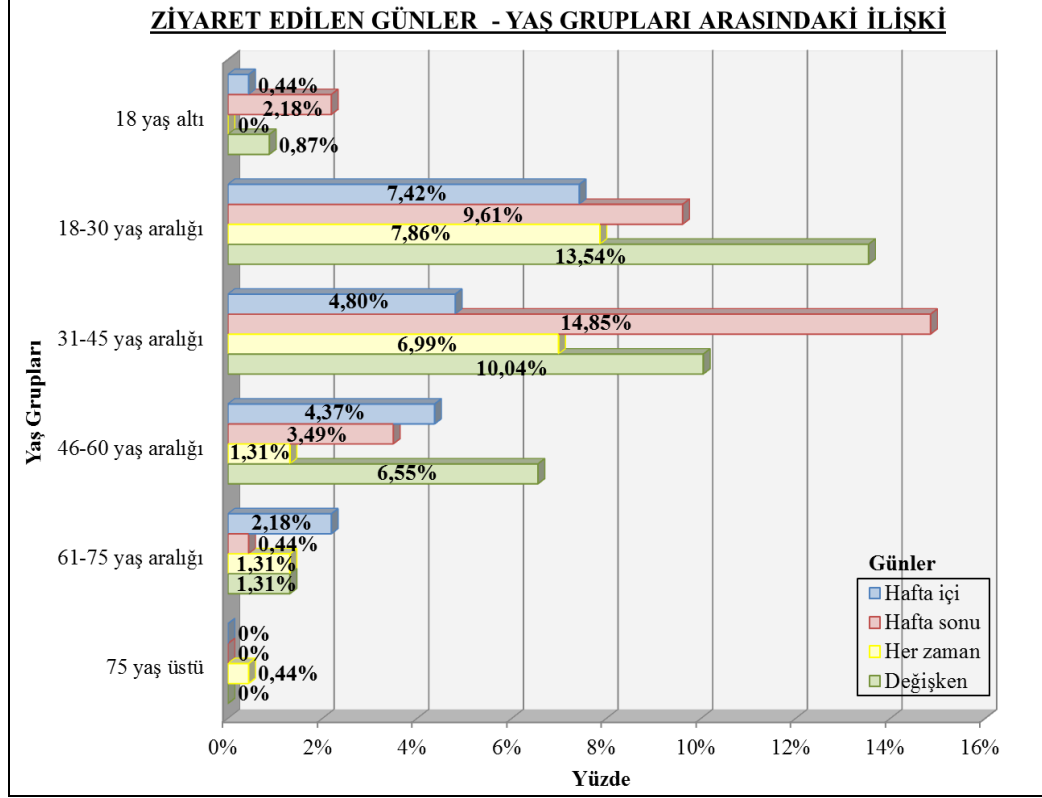
Buna göre; **18 yaş altı ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) hafta içi, 5'i (%2.18) hafta sonu, 2'si (%0.87) değişken zamanlarda, **18-30 yaş arası ziyaretçilerin** 17'si (%7.42) hafta içi, 22'si (%9.61) hafta sonu, 18'i (%7.86) her zaman, 31'i (%13.54) değişken zamanlarda, **31-45 yaş arası ziyaretçilerin** 11'i (%4.80) hafta içi, 34'ü (%14.85) hafta sonu, 16'sı (%6.99) her zaman, 23'ü (%10.04) değişken zamanlarda, **46-60 yaş arası ziyaretçilerin** 10'u (%4.37) hafta içi, 8'i (%3.49) hafta sonu, 3'ü (%1.31) her zaman, 15'i (%6.55) değişken zamanlarda, **61-75 yaş arası ziyaretçilerin** 5'i (%2.18) hafta içi, 1'i (%0.44) hafta sonu, 3'ü (%1.31) her zaman, 3'ü (%1.31) değişken zamanlarda, **75 yaş üstü ziyaretçilerin** 1'inin ise (%0.44) her zaman alana geldiği görülmektedir (Tablo 4.18).

Tablo 4.18: Ziyaret Edilen Günler – Yaş Grupları Arasındaki İlişki.

Yaş Grupları	Ziyaret Edilen Günler									
	Hafta içi	Yüzde	Hafta sonu	Yüzde	Her zaman	Yüzde	Değişken	Yüzde	Toplam	Yüzde
18 yaş altı	1	0.44%	5	2.18%	0	0%	2	0.87%	8	3.49%
18-30 yaş arası	17	7.42%	22	9.61%	18	7.86%	31	13.54%	88	38.43%
31-45 yaş arası	11	4.80%	34	14.85%	16	6.99%	23	10.04%	84	36.68%
46-60 yaş arası	10	4.37%	8	3.49%	3	1.31%	15	6.55%	36	15.72%
61-75 yaş arası	5	2.18%	1	0.44%	3	1.31%	3	1.31%	12	5.24%
75 yaş üstü	0	0%	0	0%	1	0.44%	0	0%	1	0.44%
Toplam	44	19.21%	70	30.57%	41	17.90%	74	32.31%	229	100%

Elde edilen sonuçlardan; 18 yaş altı ve 31-45 yaş grubu ziyaretçilerin hafta sonu, 18-30 yaş arası ve 46-60 yaş arası ziyaretçilerin değişken zamanlarda, 61-75 yaş arası

ziyaretçilerin hafta içi, 75 yaş üst ziyaretçilerin ise her zaman alana geldiği görülmektedir (Şekil 4.96).

Şekil 4.96: Ziyaret Edilen Günler–Yaş Grupları Arasındaki İlişki.

Ziyaret Edilen Günler – Meslek Grubu Arasındaki İlişki:

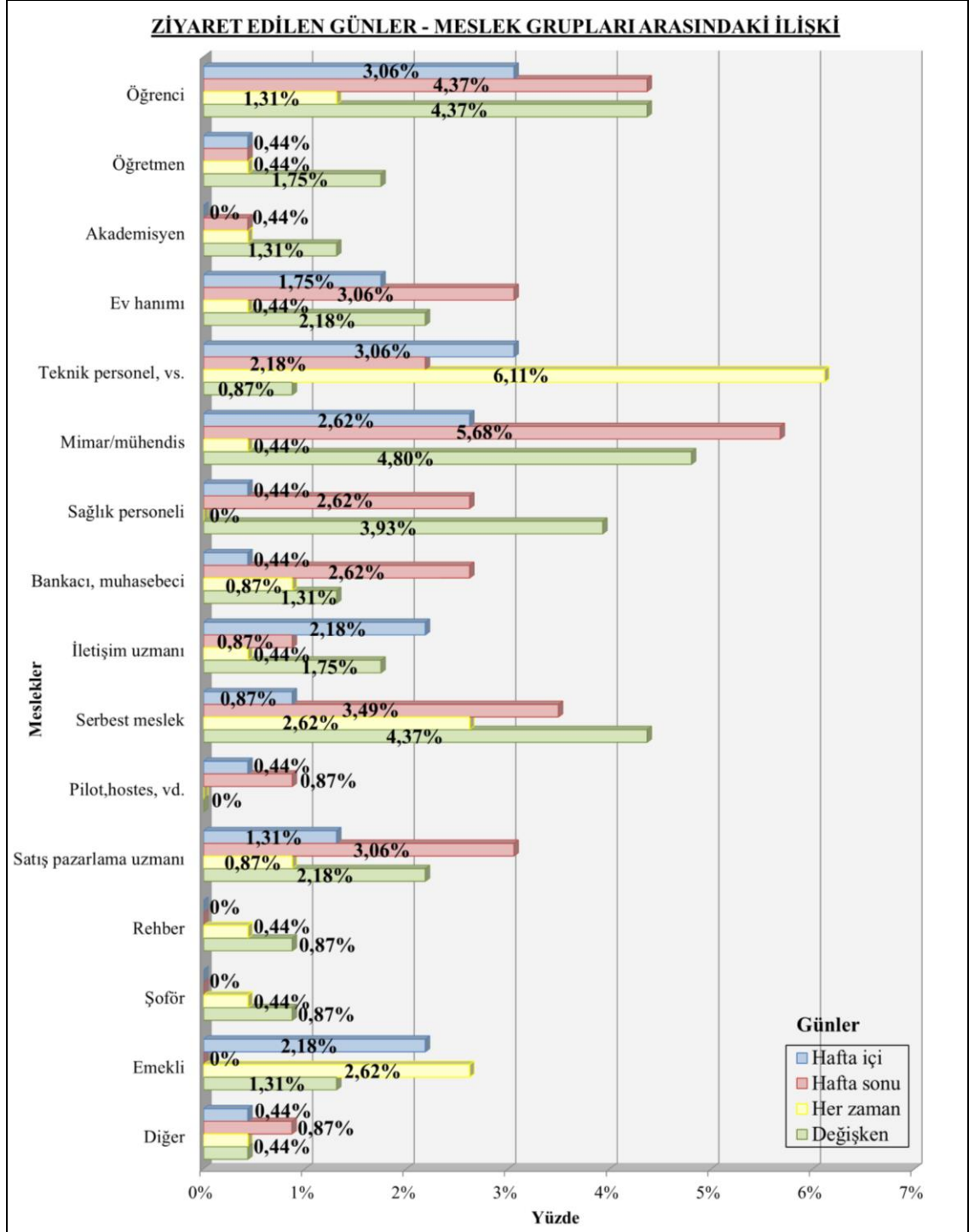
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,004$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; alanı **hafta içi** ziyaret eden kullanıcıların 7'si (%3.06) öğrenci, 1'i (%0.44) öğretmen, 4'ü (%1.75'i) ev hanımı, 7'si (%3.06) teknik eleman, personel vb., 6'sı (%2.62) mimar ya da mühendis, 1'i (%0.44) doktor, eczacı vb. sağlık personeli, 1'i (%0.44) bankacı, borsacı, muhasebeci ya da mali müşavir, 5'i (%2.18) halkla ilişkiler, reklam, medya vb. uzmanı, 2'si (%0.87) serbest meslek sahibi, 1'i (%0.44) pilot, hostes vb. uçuş görevlisi, 3'ü (%1.31) satış pazarlama uzmanı, 5'i (%2.18) emekli, 1'i (%0.44) ise diğer meslek (ormancı, çiftçi, vb.) grubundandır. Tablo 4.19'da Ziyaret Edilen Günler-Meslek Grubu ilişkisini gösteren tablo yer almaktadır.

Tablo 4.19: Ziyaret Edilen Günler – Meslek Grupları Arasındaki İlişki.

Meslek Grupları	Kullanım Günleri				
	Hafta içi	Hafta sonu	Her zaman	Değişken	Toplam
Öğrenci	7	10	3	10	30
Yüzde	3.06%	4.37%	1.31%	4.37%	13.10%
Öğretmen	1	1	1	4	7
Yüzde	0.44%	0.44%	0.44%	1.75%	3.06%
Akademisyen	0	1	1	3	5
Yüzde	0%	0.44%	0.44%	1.31%	2.18%
Ev hanımı	4	7	1	5	17
Yüzde	1.75%	3.06%	0.44%	2.18%	7.42%
Teknik personel, eleman, vd.	7	5	14	2	28
Yüzde	3.06%	2.18%	6.11%	0.87%	12.23%
Mimar/mühendis	6	13	1	11	31
Yüzde	2.62%	5.68%	0.44%	4.80%	13.54%
Doktor, eczacı, hemşire, vd.	1	6	0	9	16
Yüzde	0.44%	2.62%	0%	3.93%	6.99%
Bankacı, muhasebeci, vd.	1	6	2	3	12
Yüzde	0.44%	2.62%	0.87%	1.31%	5.24%
İletişim Uzmanı	5	2	1	4	12
Yüzde	2.18%	0.87%	0.44%	1.75%	5.24%
Serbest meslek	2	8	6	10	26
Yüzde	0.87%	3.49%	2.62%	4.37%	11.35%
Pilot, hostes, vd.	1	2	0	0	3
Yüzde	0.44%	0.87%	0%	0%	1.31%
Satış pazarlama	3	7	2	5	17
Yüzde	1.31%	3.06%	0.87%	2.18%	7.42%
Tur rehberi	0	0	1	2	3
Yüzde	0%	0%	0.44%	0.87%	1.31%
Şoför	0	0	1	2	3
Yüzde	0%	0%	0.44%	0.87%	1.31%
Emekli	5	0	6	3	14
Yüzde	2.18%	0%	2.62%	1.31%	6.11%
Diğer	1	2	1	1	4
Yüzde	0.44%	0.87%	0.44%	0.44%	1.75%
Toplam	44	70	41	74	229
Yüzde	19.21%	30.57%	17.90%	32.31%	100%

Alanı **hafta sonu** ziyaret eden kullanıcıların; 10'u (%4.37) öğrenci, 1'i (%0.44) öğretmen, 1'i (%0.44) akademisyen, 7'si (%3.06) ev hanımı, 5'i (%2.18) teknik eleman, personel vb., 13'ü (%5.68) mimar ya da mühendis, 6'sı (%2.62) doktor, eczacı vb. sağlık personeli, 6'sı (%2.62) bankacı, borsası, muhasebeci ya da mali müşavir, 2'si (%0.87) halkla ilişkiler, reklam, medya vb. uzmanı, 8'i (%3.49) serbest meslek sahibi, 2'si (%0.87) pilot, hostes vb. uçuş görevlisi, 7'si (%3.06) satış pazarlama uzmanı, 2'si (%0.87) ise diğer meslek (ormancı, çiftçi vb.) grubundandır (Şekil 4.97).

Şekil 4.97: Ziyaret Edilen Günler – Meslek Grupları Arasındaki İlişki.

Alanı **her zaman** ziyaret eden kullanıcıların; 3'ü (%1.31) öğrenci, 1'i (%0.44) öğretmen, 1'i (%0.44) akademisyen, 1'i (%0.44) ev hanımı, 14'ü (%6.11) teknik eleman, personel vb., 1'i (%0.44) mimar ya da mühendis, 2'si (%0.87) bankacı, borsası, muhasebeci ya da mali müşavir, 1'i (%0.44) halkla ilişkiler, reklam, medya vb. uzmanı, 6'sı (%2.62) serbest meslek sahibi, 2'si (%0.87) satış pazarlama uzmanı, 1'i (%0.44) tur

rehberi, 1'i (%0.44) şoför, 6'sı emekli (%2.62), 1'i (%0.44) ise diğer meslek grubundandır.

Alanı **değişken zamanlarda** ziyaret eden kullanıcıların; 10'u (%4.37) öğrenci, 4'ü (%1.75) öğretmen, 3'ü (%01.31) akademisyen, 5'i (%2.18) ev hanımı, 2'si (%0.87) teknik eleman, personel vb., 11'i (%4.80) mimar ya da mühendis, 9'u (%3.93) doktor, eczacı vb. sağlık personeli, 3'ü (%1.31) bankacı, borsacı, muhasebeci ya da mali müşavir, 4'ü (%1.75) halkla ilişkiler, reklam, medya vb. uzmanı, 10'u (%4.37) serbest meslek sahibi, 5'i (%2.18) satış pazarlama uzmanı, 2'si (%0.87) tur rehberi, 2'si (%0.87) şoför, 3'ü emekli (%1.31), 1'i (%0.44) ise diğer meslek grubundandır.

Elde edilen sonuçlardan; alanı çoğunlukla hafta içi öğrenci ve teknik personel ya da elemanların, hafta sonu ve değişken zamanlarda mimar ve mühendislerin, her zaman teknik personel ya da elemanların ziyaret ettiği görülmektedir.

Ziyaret Edilen Günler – Kalış Süresi Arasındaki İlişki:

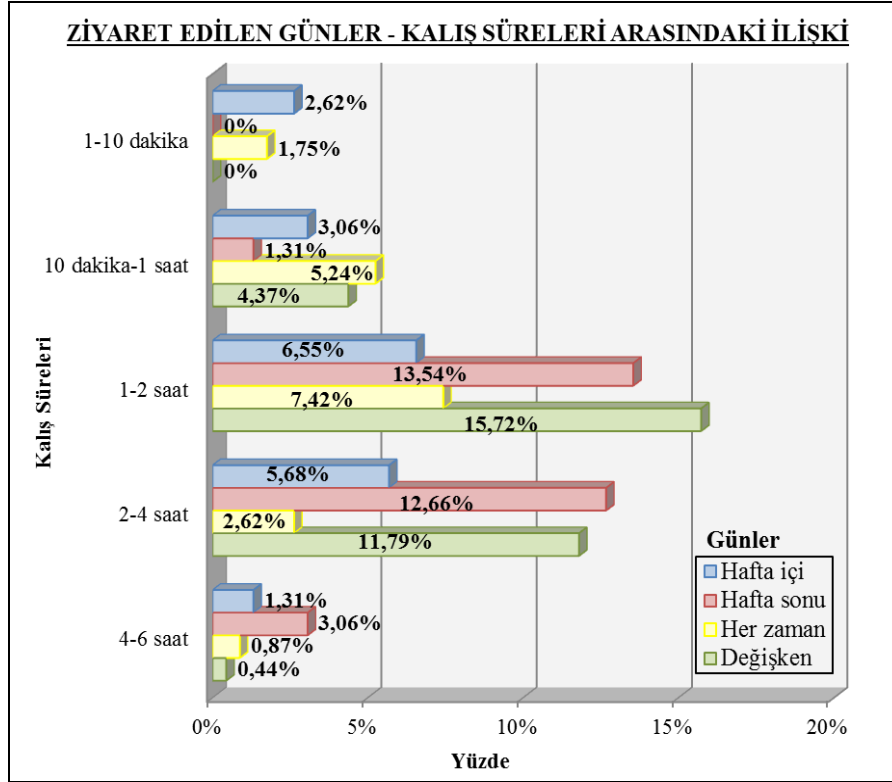
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.20).

Tablo 4.20: Ziyaret Edilen Günler – Kalış Süresi Arasındaki İlişki.

Ziyaret Edilen Günler	Kalış Süresi					
	1-10 dakika	10 dakika 1 saat	1-2 saat	2-4 saat	4-6 saat	Toplam
Hafta içi	6	7	15	13	3	44
Yüzde	2.62%	3.06%	6.55%	5.68%	1.31%	19.21%
Hafta sonu	0	3	31	29	7	70
Yüzde	0%	1.31%	13.54%	12.66%	3.06%	30.57%
Her zaman	4	12	17	6	2	41
Yüzde	1.75%	5.24%	7.42%	2.62%	0.87%	17.90%
Değişken	0	10	36	27	1	74
Yüzde	0%	4.37%	15.72%	11.79%	0.44%	32.31%
Toplam	10	32	99	75	13	229
Yüzde	4.37%	13.97%	43.23%	32.75%	5.68%	100%

Alana **hafta içi gelen ziyaretçilerin** 6'sı (%2.62) 1-10 dakika, 7'si (%3.06) 10 dakika-1 saat, 15'i (%6.55) 1-2 saat, 13'ü (%5.68) 2-4 saat, 3'ü (%1.31) 4-6 saat, **hafta sonu gelen ziyaretçilerin** 3'ü (%1.31) 10 dakika-1 saat, 31'i (%13.54) 1-2 saat, 29'u

(%12.66) 2-4 saat, 7'si (%3.06) 4-6 saat, **her zaman gelen ziyaretçilerin** 4'ü (%1.75) 1-10 dakika, 12'si (%5.24) 10 dakika-1 saat, 17'si (%7.42) 1-2 saat, 6'sı (%2.62) 2-4 saat, 2'si (%0.87) 4-6 saat, **değişken zamanlarda gelen ziyaretçilerin** 10'u (%4.37) 10 dakika-1 saat, 36'sı (%15.72) 1-2 saat, 27'si (%11.79) 2-4 saat, 1'i (%0.44) 4-6 saat alanda kalmaktadır (Şekil 4.98).

Şekil 4.98: Ziyaret Edilen Günler – Kalış Süresi Arasındaki İlişki.

Elde edilen sonuçlardan; alanda 1-10 dakika kalan ziyaretçilerin genellikle hafta içi, 10 dakika-1 saat kalanların her zaman, 1-2 saat kalanların değişken zamanlarda, 2-4 saat ve 4-6 saat kalanların ise hafta sonu alanı tercih ettikleri görülmektedir.

Ziyaret Edilen Günler – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki:

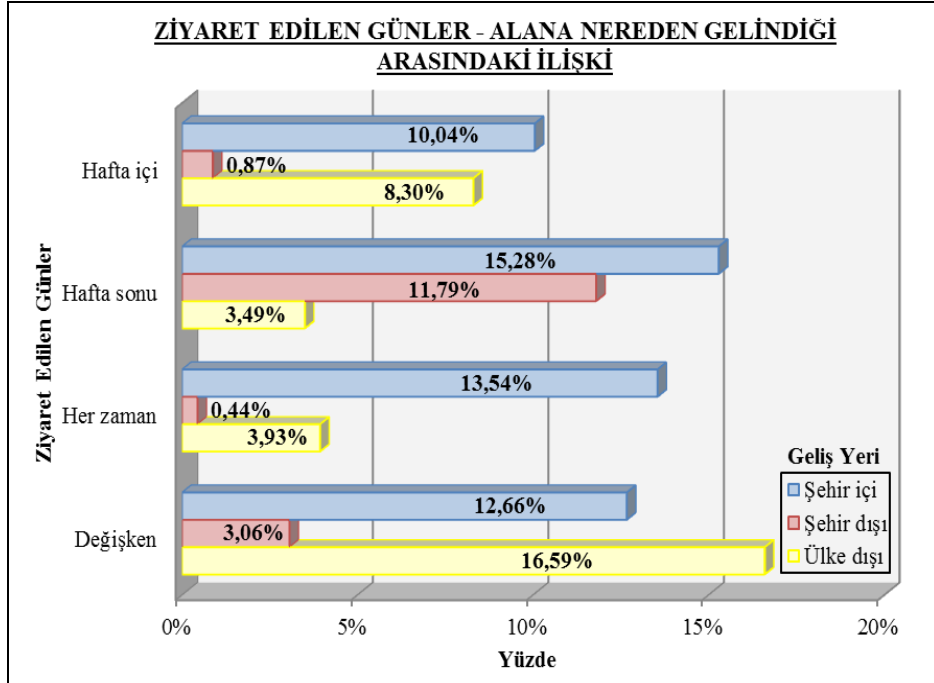
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; alana **şehir içinden gelen ziyaretçilerin** 23'ü (%10.04) hafta içi, 35'i (%15.28) hafta sonu, 31'i (%13.54) her zaman, 29'u (%12.66) değişken zamanlarda,

şehir dışından gelen ziyaretçilerin 2'si (%0.87) hafta içi, 27'si (%11.79) hafta sonu, 1'i (%0.44) her zaman, 7'si (%3.06) değişken zamanlarda, **ülke dışından gelen ziyaretçilerin** 19'u (%8.30) hafta içi, 8'i (%3.49) hafta sonu, 9'u (%3.93) her zaman, 38'i (%16.59) değişken zamanlarda alanı kullanmaktadır (Tablo 4.21). Elde edilen sonuçlardan; şehir içi ve dışından gelen ziyaretçilerin daha çok hafta sonu, ülke dışından gelen ziyaretçilerin ise daha çok değişken zamanlarda alanı ziyaret ettikleri görülmektedir (Şekil 4.99).

Tablo 4.21: Ziyaret Edilen Günler – Alana Nereden Gelindiği İlişkisi.

Kullanım Günleri	Alana Nereden Gelindiği							
	Şehir içi	Yüzde	Şehir dışı	Yüzde	Ülke dışı	Yüzde	Toplam	Yüzde
Hafta içi	23	10.04%	2	0.87%	19	8.30%	44	19.21%
Hafta sonu	35	15.28%	27	11.79%	8	3.49%	70	30.57%
Her zaman	31	13.54%	1	0.44%	9	3.93%	41	17.90%
Değişken	29	12.66%	7	3.06%	38	16.59%	74	32.31%
Toplam	118	51.53%	37	16.16%	74	32.31%	229	100%

Şekil 4.99: Ziyaret Edilen Günler–Alana Nereden Gelindiği İlişkisi.

Tercih Edilme Nedenleri – Uyruk Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre “yakınlık” tercihi için $p= 0,000$, “dini mekânlar” tercihi için $p= 0,030$, “tavsiye” tercihi için $p= 0,000$, “buluşma yeri niteliği”

tercihi için $p= 0,841$, “içerdiği fonksiyonlar” tercihi için $p= 0,000$, “nedensiz/rastlantı” tercihi için $p= 0,612$, “tarihi ve turistik niteliği” tercihi için $p= 0,000$, “alışkanlık” tercihi için $p= 0,015$, “diğer” tercihi için $p= 0,354$ Asymp.Sig (Anlamlılık) düzeyi değerlerinde olduğu için, $p<0,05$ olan değerlere sahip değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Buna göre; **ev, iş, otel vb. yakınlık nedeniyle alanı tercih eden ziyaretçilerin** 52’si (%22.71) TC vatandaşı, 24’ü (%10.48) yabancı uyruklu, **dini mekânlar nedeniyle alanı tercih eden ziyaretçilerin** 48’i (%20.96) TC vatandaşı, 10’u (%4.37) yabancı uyruklu, **tavsiye nedeniyle alanı tercih eden ziyaretçilerin** 16’sı (%6.99) TC vatandaşı, 23’ü (%10.04) yabancı uyruklu, **içerdiği fonksiyonlar nedeniyle alanı tercih eden ziyaretçilerin** 57’si (%24.89) TC vatandaşı, 38’i (%16.59) yabancı uyruklu, **tarihi ve turistik niteliği nedeniyle alanı tercih eden ziyaretçilerin** 98’i (%42.81) TC vatandaşı, 70’i (%30.57) yabancı uyruklu, **alışkanlık nedeniyle alanı tercih eden ziyaretçilerin** 27’si (%11.79) TC vatandaşı, 2’si (%0.87) yabancı uyrukludur (Tablo 4.22).

Tablo 4.22: Tercih Etme Nedenleri – Uyruk Arasındaki İlişki.

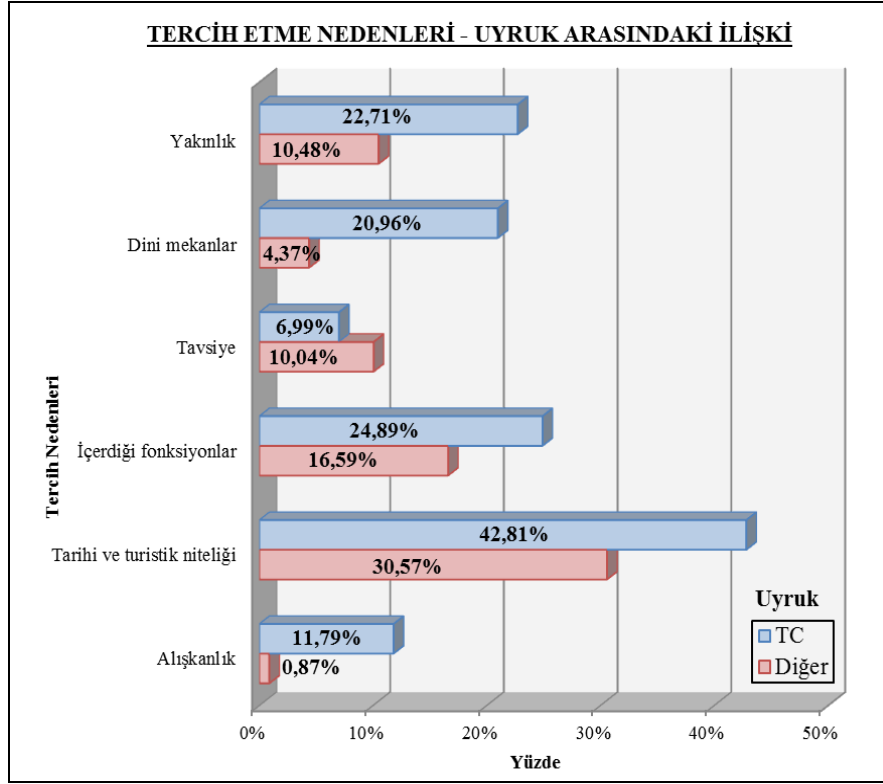
Tercih Etme Nedenleri	Uyruk					
	TC	Yüzde	Diğer	Yüzde	Toplam	Yüzde
Yakınlık	52	22.71%	24	10.48%	66	33.19%
Dini mekânlar	48	20.96%	10	4.37%	58	25.33%
Tavsiye	16	6.99%	23	10.04%	39	17.03%
İçerdiği fonksiyonlar	57	24.89%	38	16.59%	95	41.48%
Tarihi ve turistik niteliği	98	42.81%	70	30.57%	168	73.38%
Alışkanlık	27	11.79%	2	0.87%	29	12.66%
Toplam	298	130.15%	167	72.92%	455	203.07%

Elde edilen verilere göre; yakınlık, dini mekânlar, fonksiyonlar, tarihi ve turistik nitelik ve alışkanlık nedenleriyle alanı tercih edenlerin çoğunun TC vatandaşı, tavsiye nedeniyle alanı tercih edenlerin çoğunluğunun ise yabancı uyruklu ziyaretçiler olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.100).

Tercih Etme Nedenleri - Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi’ne göre; “yakınlık” tercihi için $p= 0,000$, “dini mekânlar” tercihi için $p= 0,059$, “tavsiye” tercihi için $p= 0,000$, “buluşma yeri niteliği”

tercihi için $p= 0,043$, “içerdiği fonksiyonlar” tercihi için $p= 0,002$, “nedensiz/rastlantı” tercihi için $p= 0,188$, “tarihi ve turistik niteliği” tercihi için $p= 0,000$, “alışkanlık” tercihi için $p= 0,006$, “diğer” tercihi için $p= 0,617$ Asymp.Sig (Anlamlılık) düzeyi değerinde olduğu için, $p<0,05$ olan değerlere sahip değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Şekil 4.100: Tercih Etme Nedenleri – Uyrük Arasındaki İlişki.

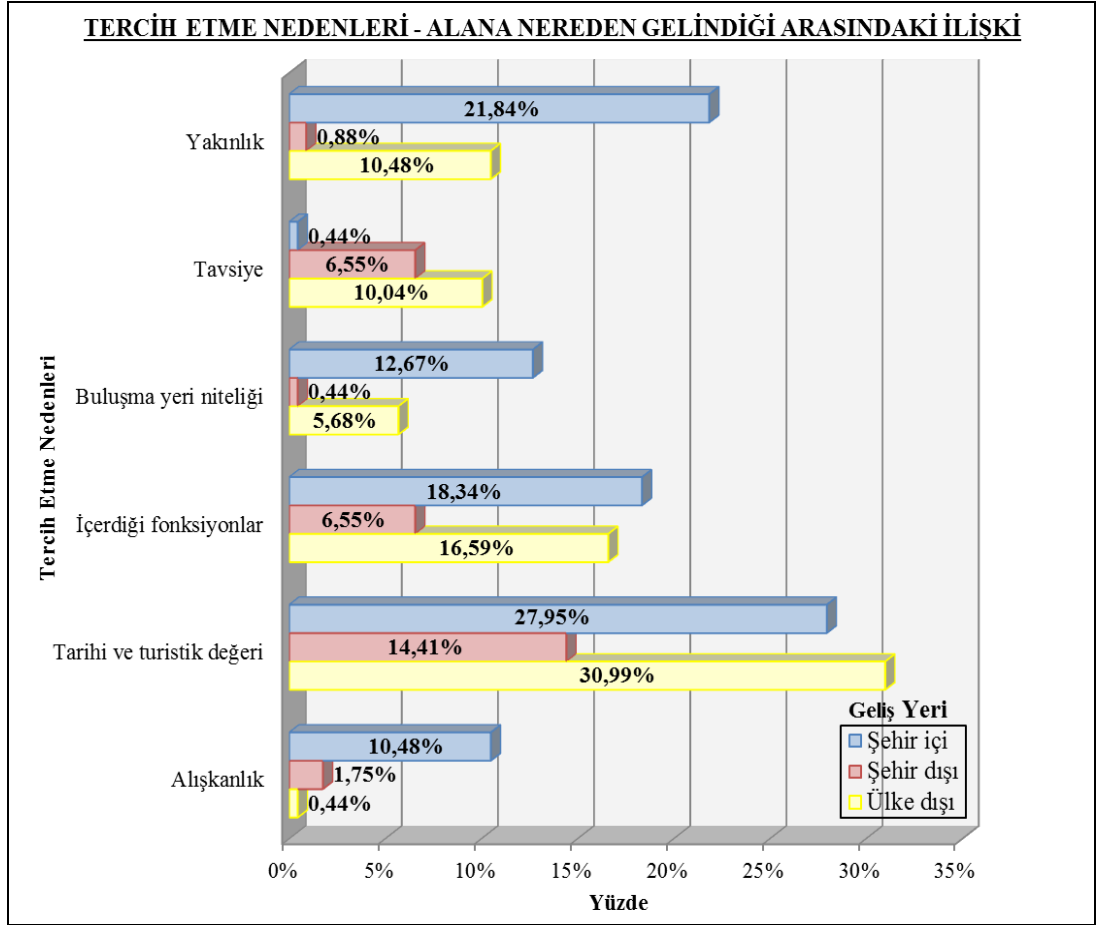
Buna göre; alana **şehir içinden gelen ziyaretçilerin** 50’si (%21.84) otel, ev, iş yeri vb. alanlara yakınlık, 1’i (%0.44) tavsiye, 29’u (%12.67) buluşma yeri, 42’si (%18.34) içerdiği fonksiyonlar, 64’ü (%27.95) tarihi ve turistik değeri, 24’ü (%10.48) alışkanlık, **şehir dışından gelen ziyaretçilerin** 2’si (%0.88) yakınlık, 15’i (%6.55) tavsiye, 1’i (%0.44) buluşma yeri, 5’i (%6.55) içerdiği fonksiyonlar, 33’ü (%14.41) tarihi ve turistik değeri, %4’ü (%1.75) alışkanlık, **ülke dışından gelen ziyaretçilerin** 24’ü (%10.48) yakınlık, 23’ü (%10.04) tavsiye, 13’ü (%5.68) buluşma yeri niteliği, 38’i (%16.59) içerdiği fonksiyonlar, 71’i (%30.99) tarihi ve turistik değeri, %1’i (%0.44) alışkanlık nedeniyle alanı tercih etmektedir.

Tercih Etme Nedenleri – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki Tablosu Tablo 4.23’te görülmektedir.

Tablo 4.23: Tercih Etme Nedenleri – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.

Nereden Gelindiği	Tercih Etme Nedenleri						Toplam
	Yakınlık	Tavsiye	Buluşma yeri	İçerdiği fonksiyonlar	Tarihi ve turistik değerler	Alışkanlık	
Şehir içi	50	1	29	42	64	24	210
Yüzde	21.84%	0.44%	12.67%	18.34%	27.95%	10.48%	91.72%
Şehir dışı	2	15	1	5	33	4	60
Yüzde	0.88%	6.55%	0.44%	6.55%	14.41%	1.75%	30.58%
Ülke dışı	24	23	13	38	71	1	170
Yüzde	10.48%	10.04%	5.68%	16.59%	30.99%	0.44%	74.22%
Toplam	76	39	43	85	168	29	440

Sonuçlardan; şehir içinden alana gelen ziyaretçilerin daha çok yakınlık, buluşma yeri niteliği, içerdiği fonksiyonlar ve alışkanlık nedenleriyle, ülke dışından gelen ziyaretçilerin ise tavsiye ve tarihi ve turistik değeri nedeniyle alanı tercih ettiği görülmektedir (Şekil 4.101).

Şekil 4.101: Tercih Etme Nedenleri – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.

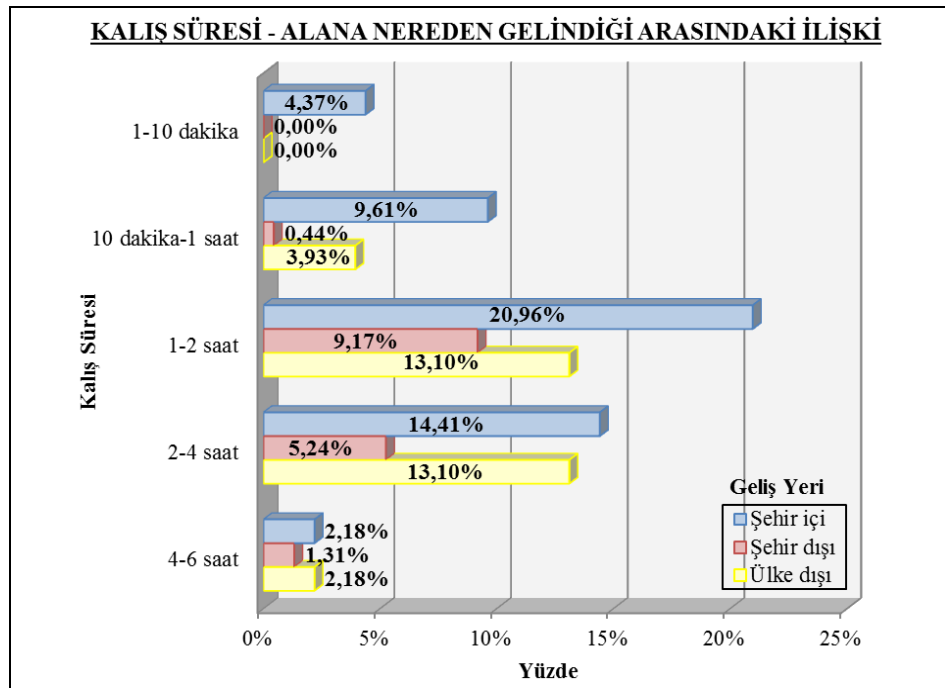
Kalış Süresi – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,011$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.24).

Tablo 4.24: Kalış Süresi – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.

Kalış Süresi	Nereden Gelindiği						Toplam	Yüzde
	Şehir içi	Yüzde	Şehir dışı	Yüzde	Ülke dışı	Yüzde		
1-10 dakika	10	4.37%	0	0%	0	0%	10	4.37%
10 dak-1 saat	22	9.61%	1	0.44%	9	3.93%	32	13.97%
1-2 saat	48	20.96%	21	9.18%	30	13.10%	99	43.23%
2-4 saat	33	14.41%	12	5.24%	30	13.10%	75	32.75%
4-6 saat	5	2.18%	3	1.31%	5	2.18%	13	5.68%
Toplam	118	51.53%	37	16.16%	74	32.31%	229	100%

Buna göre; alana **şehir içinden gelen ziyaretçilerin** 10'u (%4.37) 1-10 dakika, 22'si (%9.61) 10 dakika-1 saat, 48'i (%20.96) 1-2 saat, 33'ü (%14.41) 2-4 saat, 5'i (%2.18) 4-6 saat, **şehir dışından gelen ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) 10 dakika-1saat, 21'i (%9.18) 1-2 saat, 12'si (%5.24) 2-4 saat, 3'ü (%1.31) 4-6 saat, **ülke dışından gelen ziyaretçilerin** 9'u (%3.93) 10 dakika-1 saat, 30'u (%13.10) 1-2 saat, 30'u (%13.10) 2-4 saat, 5'i (%2.18) 4-6 saat arasında alanı kullanmaktadır (Şekil 4.102).

Şekil 4.102: Kalış Süresi – Alana Nereden Gelindiği Arasındaki İlişki.

Elde edilen verilerden; şehir içinden ve dışından gelenlerin yoğunluklu olarak 1-2 saat arasında alanda kaldığı, ülke dışından gelenlerin ise 1-4 saat arasında alanda kaldığı görülmektedir.

Kullanım ve Fonksiyonların Yeterliliği - Uyruk Arasındaki İlişki:

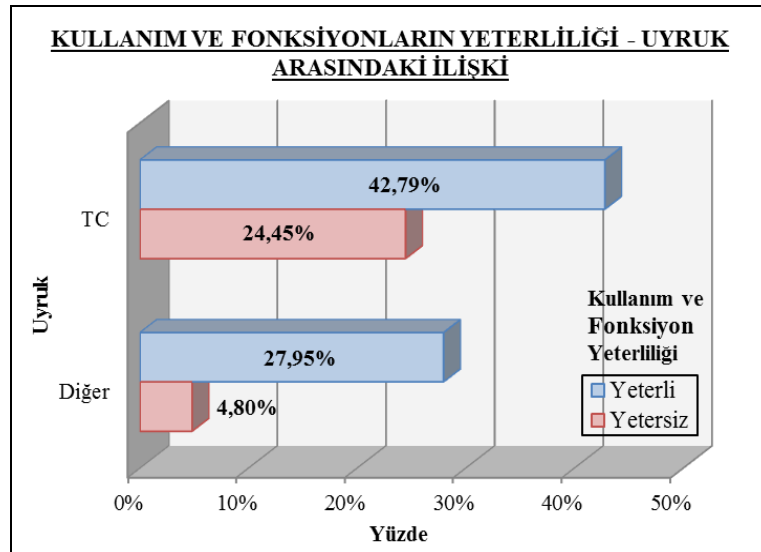
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,001$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; alanı **kullanım ve fonksiyonlar açısından yeterli bulan ziyaretçilerin** 98'i (%42.79) TC vatandaşı, 64'ü (%27.95) yabancı uyruklu, **kullanım ve fonksiyonlar açısından yetersiz bulan ziyaretçilerin** 56'sı (%24.45) TC vatandaşı, 11'i (%4.80) ise yabancı uyrukludur (Tablo 4.25).

Tablo 4.25: Kullanım ve Fonksiyonların Yeterliliği - Uyruk Arasındaki İlişki.

Kullanım ve Fonksiyonlar	Uyruk					
	TC	Yüzde	Diğer	Yüzde	Toplam	Yüzde
Yeterli	98	42.79%	64	27.95%	162	70.74%
Yetersiz	56	24.45%	11	4.80%	67	29.26%
Toplam	154	67.25%	75	32.75%	229	100%

Elde edilen sonuçlardan; alanın çoğunlukla kullanım ve fonksiyonlar açısından yeterli bulunduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.103).

Şekil 4.103: Fonksiyonların Yeterliliği - Uyruk İlişkisi.

Alana Nereden Gelindiği – Genel Durumdan Memnuniyet Arasındaki İlişki:

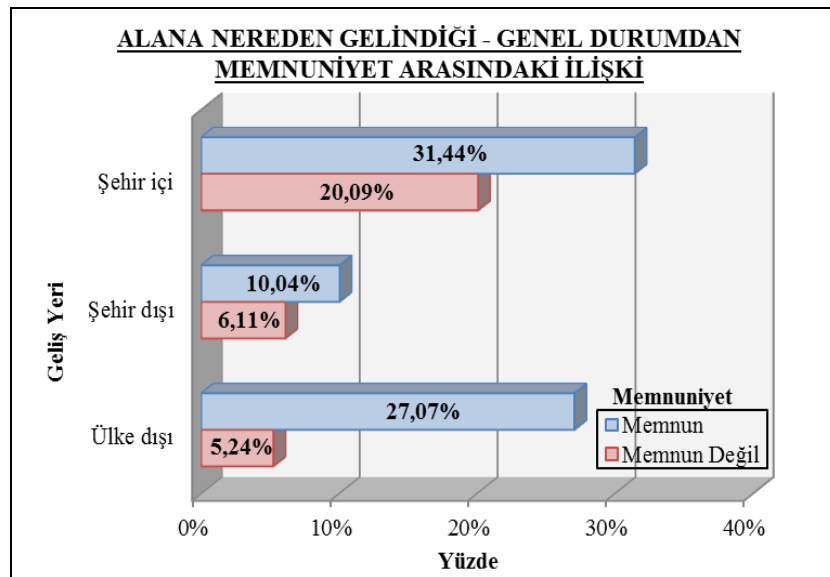
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,003$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; **şehir içinden gelen ziyaretçilerin** 72'si (%31.44) alanın genel durumundan memnun, 46'sı (%20.09) memnun değil, **şehir dışından gelen ziyaretçilerin** 23'ü (%10.04) genel durumdan memnun, 14'ü (%6.11) memnun değil, **ülke dışından gelen ziyaretçilerin** 62'si (%27.07) memnun, 12'si (%5.24) memnun değildir (Tablo 4.26).

Tablo 4.26: Alana Nereden Gelindiği – Memnuniyet İlişkisi.

Nereden Gelindiği	Genel Durumdan Memnuniyet					
	Memnun	Yüzde	Memnun değil	Yüzde	Toplam	Yüzde
Şehir içi	72	31.44%	46	20.09%	118	51.53%
Şehir dışı	23	10.04%	14	6.11%	37	16.16%
Ülke dışı	62	27.07%	12	5.24%	74	32.31%
Toplam	157	68.56%	72	31.44%	229	100%

Elde edilen sonuçlardan; en belirgin fark ülke dışından gelen ziyaretçilerde belirlenmiştir. Veriler; ülke dışından gelenlerin küçük bir kısmının alanın genel durumundan memnun olmadığını, büyük bir kısmının ise memnun olduğunu göstermektedir (Şekil 4.104).

Şekil 4.104: Alana Nereden Gelindiği –Memnuniyet İlişkisi.

Alana Nereden Gelindiği – Gidilecek Başka Destinasyonlar Arasındaki İlişki:

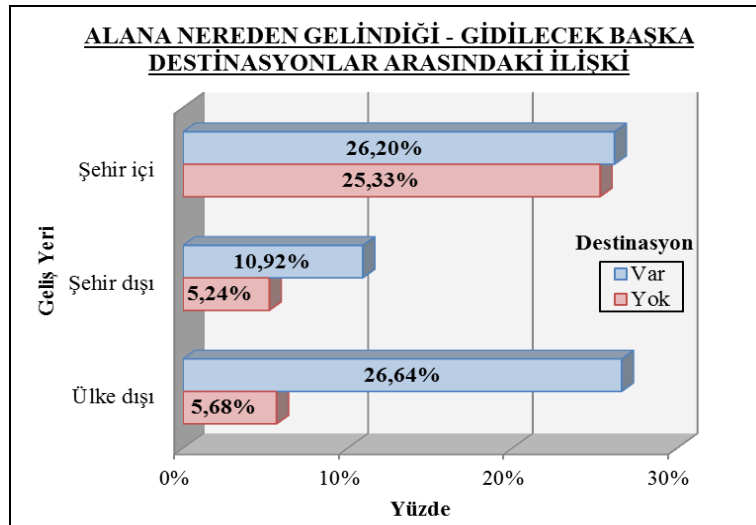
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; **şehir içinden gelen ziyaretçilerin** 60'ı (%26.20) Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nden başka bir destinasyona daha uğramakta, 58'i (%25.33) uğramamakta, **şehir dışından gelen ziyaretçilerin** 25'i (%10.92) başka bir destinasyona uğramakta, 12'si (%5.24) uğramamakta, **ülke dışından gelen ziyaretçilerin** ise 61'i (%26.64) başka bir destinasyona uğramakta, 13'ü (%5.68) uğramamaktadır (Tablo 4.27).

Tablo 4.27: Alana Nereden Gelindiği–Destinasyon İlişkisi.

Nereden Gelindiği	Gidilecek Başka Destinasyonlar					
	Var	Yüzde	Yok	Yüzde	Toplam	Yüzde
Şehir içi	60	26.20%	58	25.33%	118	51.53%
Şehir dışı	25	10.92%	12	5.24%	37	16.16%
Ülke dışı	61	26.64%	13	5.68%	74	32.31%
Toplam	146	63.76%	83	36.24%	229	100%

Elde edilen sonuçlardan; ziyaretçilerin çoğunun gezi rotaları olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra; şehir içinden alana gelen ziyaretçiler arasında başka bir destinasyona gidecekler ile gitmeyecekler arasındaki fark oldukça azken, ülke dışından gelenlerin büyük bir çoğunluğu başka bir destinasyona daha uğramaktadır (Şekil 4.105).

Şekil 4.105: Alana Nereden Gelindiği–Destinasyon İlişkisi.

Çevre Ulaşılabilirliği - Alan İçi Ulaşılabilirlik Arasındaki İlişki:

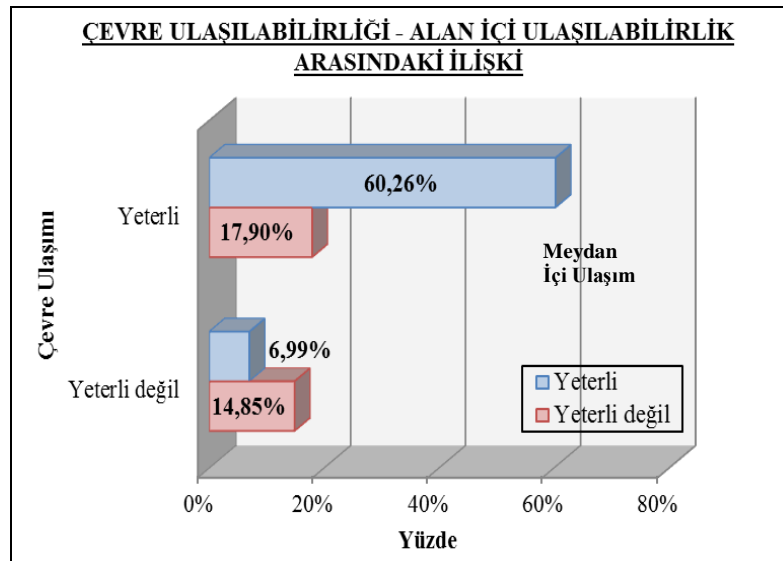
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; **Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'ni ulaşılabilir bulan ziyaretçilerin** 138'i (%60.26) alanın çevresiyle ulaşılabilirliğini de yeterli bulmakta, 41'i ise (%17.90) alanın çevresiyle ulaşılabilirliğini yeterli bulmamaktadır. **Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nin ulaşılabilirliğini yeterli bulmayan ziyaretçilerin** 16'sı (%6.99) alanın çevresiyle ulaşılabilirliğini yeterli bulmakta, 34'ü (%14.85) alanın çevresiyle ulaşılabilirliğini yeterli bulmamaktadır (Tablo 4.28).

Tablo 4.28: Çevre-Meydan İçi Ulaşılabilirlik Arasındaki İlişki.

Çevre Ulaşılabilirliği	Meydan İçi Ulaşılabilirlik					
	Yeterli	Yüzde	Yeterli değil	Yüzde	Toplam	Yüzde
Yeterli	138	60.26%	16	6.99%	154	67.25%
Yeterli değil	41	17.90%	34	14.85%	75	32.75%
Toplam	179	78.17%	50	21.83%	229	100%

Elde edilen verilerden; meydan içi ulaşılabilirliği yeterli bulan ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun çevre ulaşılabilirliğini de yeterli bulduğu anlaşılmaktadır. Şekil 4.106'da Çevre Ulaşılabilirliği ile Alan İçi Ulaşılabilirlik ilişkisini gösteren grafik yer almaktadır.

Şekil 4.106: Çevre-Alan İçi Ulaşılabilirlik Arasındaki İlişki.

Çevre Ulaşılabilirliği - Giriş Noktaları Belirginliği ve Yeterliliği Arasındaki İlişki:

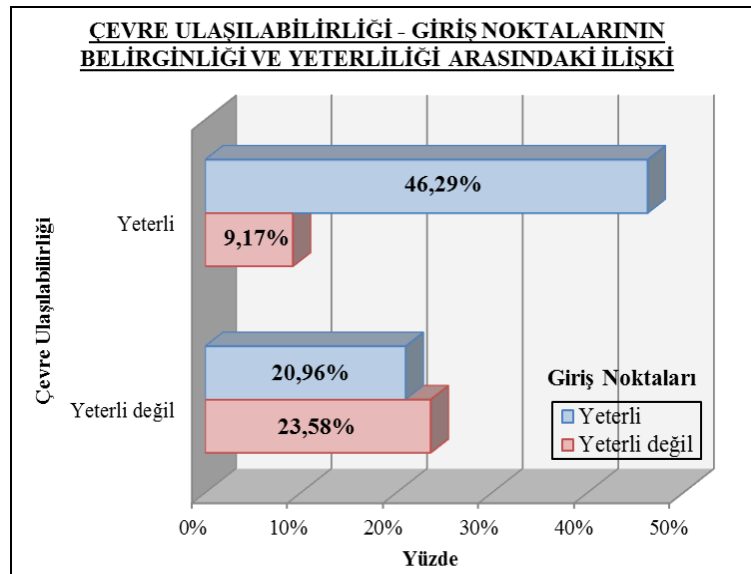
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; **giriş noktalarını belirgin ve yeterli bulan ziyaretçilerin** 106'sı (%46.29) çevre ulaşılabilirliğini yeterli bulmakta, 21'i (%9.17) ise çevre ulaşılabilirliğini yeterli bulmamaktadır. **Giriş noktalarını belirgin ve yeterli bulmayan ziyaretçilerin** 48'i (%20.96) çevre ulaşılabilirliğini yeterli bulmakta, 54'ü (%23.58) ise çevre ulaşılabilirliğini yeterli bulmamaktadır (Tablo 4.29).

Tablo 4.29: Çevre Ulaşılabilirliği – Giriş Noktalarının Belirginliği ve Yeterliliği Arasındaki İlişki.

Çevre Ulaşılabilirliği	Giriş Noktaları Belirginliği ve Yeterliliği					
	Yeterli	Yüzde	Yeterli Değil	Yüzde	Toplam	Yüzde
Yeterli	106	46.29%	48	20.96%	154	67.25%
Yeterli değil	21	9.17%	54	23.58%	75	32.75%
Toplam	127	55.46%	102	44.54%	229	100%

Elde edilen verilerden; giriş noktalarını belirgin ve yeterli bulan ziyaretçilerin çoğunluğunun çevre ulaşılabilirliğini de yeterli bulduğu görülmektedir. Şekil 4.107'de ilgili grafik yer almaktadır.

Şekil 4.107: Çevre Ulaşılabilirliği - Giriş Noktaları İlişkisi.

Genel Durumdan Memnuniyet – Uyruk Arasındaki İlişki:

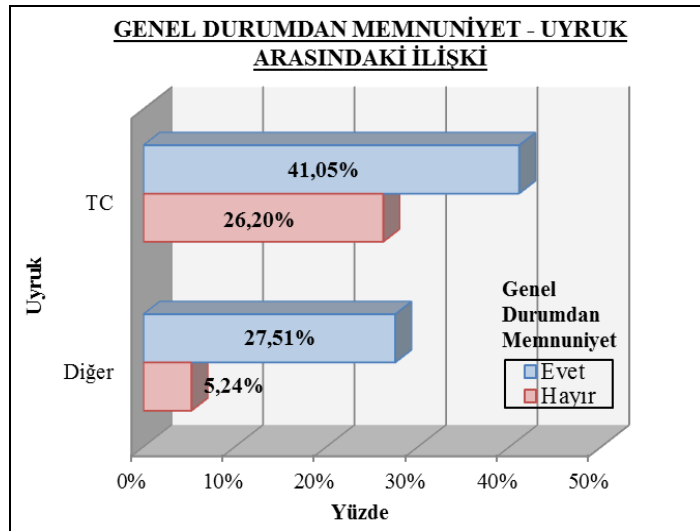
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; alana gelen **TC vatandaşı ziyaretçilerin** 94'ü (%41.05) alanın genel durumundan memnun, 60'ı (%26.20) memnun değildir. Alana gelen **yabancı uyruklu ziyaretçilerin** 63'ü (%27.51) alanın genel durumundan memnun, 12'si (%5.24'ü) memnun değildir (Tablo 4.30).

Tablo 4.30: Memnuniyet – Uyruk İlişkisi.

Uyruk	Genel Durumdan Memnuniyet					
	Memnun	Yüzde	Memnun değil	Yüzde	Toplam	Yüzde
TC	94	41.05%	60	26.20%	154	67.25%
Diğer	63	27.51%	12	5.24%	75	32.75%
Toplam	157	68.56%	72	31.44%	229	100%

Elde edilen sonuçlardan; TC vatandaşı ve yabancı uyruklu ziyaretçilerin alanın genel durumundan memnun olduğu görülmektedir. Şekil 4.108'de Genel Durumdan Memnuniyet-Uyruk İlişkisi grafiği yer almaktadır.

Şekil 4.108: Memnuniyet–Uyruk Arasındaki İlişki.

Bunun yanı sıra, yabancı uyruklu ziyaretçilerin memnun olma oranları, memnun olmama oranlarına göre TC vatandaşlı ziyaretçilerden daha fazladır

İnternet Kullanımı – Uyruk Arasındaki İlişki:

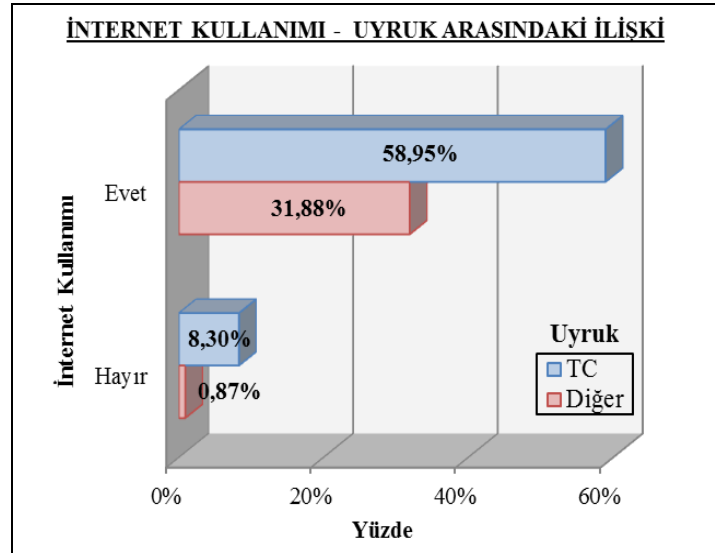
Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,017$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; alana gelen **TC vatandaşı ziyaretçilerin** 135'i (%58.95) internet kullanmakta, 19'u (%8.30) kullanmamakta, **yabancı uyruklu ziyaretçilerin** ise 73'ü (%31.88) internet kullanmakta, 2'si (%0.87) internet kullanmamaktadır (Tablo 4.31).

Tablo 4.31: İnternet Kullanımı-Uyruk Arasındaki İlişki.

Uyruk	İnternet Kullanımı					
	Evet	Yüzde	Hayır	Yüzde	Toplam	Yüzde
TC	135	58.95%	19	8.30%	154	67.25%
Diğer	73	31.88%	2	0.87%	75	32.75%
Toplam	208	90.83%	21	9.17%	229	100%

Elde edilen sonuçlardan; TC vatandaşı ve yabancı uyruklu ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun internet kullandığı görülmektedir (Şekil 4.109).

Şekil 4.109: İnternet Kullanımı - Uyruk İlişkisi.

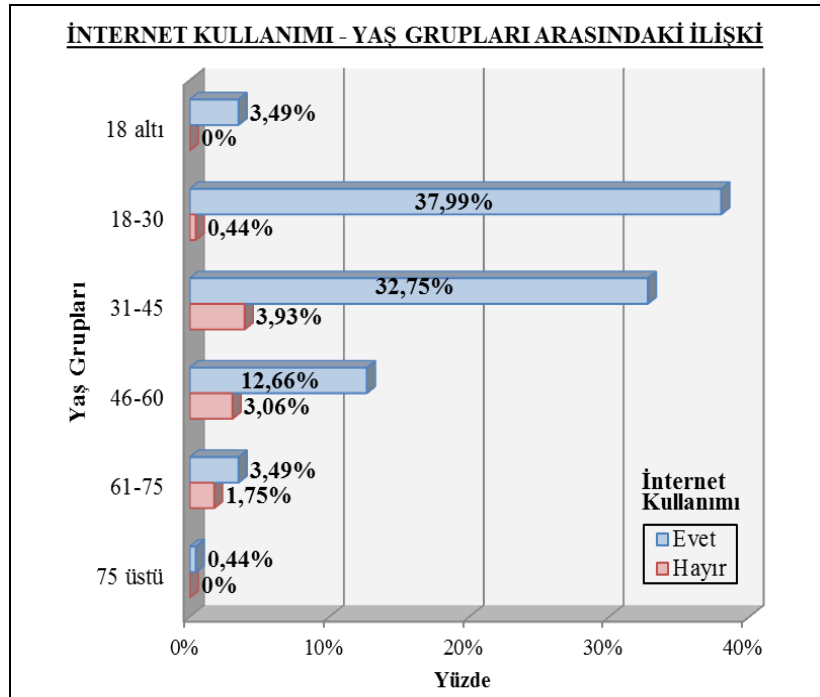
İnternet Kullanımı – Yaş Grupları Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,001$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre; **18 yaş altı ziyaretçilerin** 8'i (%3.49) internet kullanmakta, **18-30 yaş arasındaki ziyaretçilerin** 87'si (%37.99) internet kullanmakta, 1'i (%0.44) kullanmamakta, **31-45 yaş arasındaki ziyaretçilerin** 75'i (%32.75) internet kullanmakta, 9'u (%3.93) kullanmamakta, **46-60 yaş arasındaki ziyaretçilerin** 29'u (%12.66) internet kullanmakta, 7'si (%3.06) kullanmamakta, **61-75 yaş arasındaki ziyaretçilerin** 8'i (%3.49) internet kullanmakta, 4'ü (%1.75) kullanmamakta, **75 yaş üstü ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) internet kullanmaktadır (Tablo 4.32). Elde edilen sonuçlardan; her yaş grubundaki ziyaretçilerin internet kullanımının fazla olduğu, özellikle 18-30 yaş arasındaki ve 31-45 yaş arasında yüksek br çoğunlukta internet kullandığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.110).

Tablo 4.32: İnternet Kullanımı – Yaş Arasındaki İlişki.

Yaş Grupları	İnternet Kullanımı					
	Evet	Yüzde	Hayır	Yüzde	Toplam	Yüzde
18 yaş altı	8	3.49%	0	0%	8	3.49%
18-30 yaş arası	87	37.99%	1	0.44%	88	38.43%
31-45 yaş arası	75	32.75%	9	3.93%	84	36.68%
46-60 yaş arası	29	12.66%	7	3.06%	36	15.72%
61-75 yaş arası	8	3.49%	4	1.75%	12	5.24%
75 yaş üstü	1	0.44%	0	0%	1	0.44%
Toplam	208	90.83%	21	9.17%	229	100%

Şekil 4.110: İnternet Kullanımı – Yaş Arasındaki İlişki.

Paylaşım Siteleri Takibi – Yaş Grupları Arasındaki İlişki:

Pearson Chi-Square İstatistik Testi'ne göre iki değişken arasındaki Asymp.Sig (Anlamlılık) Düzeyi $p= 0,000$ çıkmakta ve $p<0,05$ olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Alana gelen **18 yaş altı ziyaretçilerin** 7'si (%3.06) paylaşım sitelerini takip etmekte, 1'i (0.44) takip etmemekte, **18-30 yaş arasındaki ziyaretçilerin** 53'ü (%23.14) paylaşım sitelerini takip etmekte, 35'i (%15.28) takip etmemekte, **31-45 yaş arasındaki ziyaretçilerin** 42'si (%18.34) paylaşım sitelerini takip etmekte, 42'si (%18.34) takip etmemekte, **46-60 yaş arasındaki ziyaretçilerin** 11'i (%4.80) paylaşım sitelerini takip etmekte, 25'i (%10.92) takip etmemekte, **61-75 yaş arasındaki ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) paylaşım sitelerini takip etmekte, 11'i (%4.80) takip etmemekte, **75 yaş üstü ziyaretçilerin** 1'i (%0.44) paylaşım sitelerini takip etmektedir (Tablo 4.33).

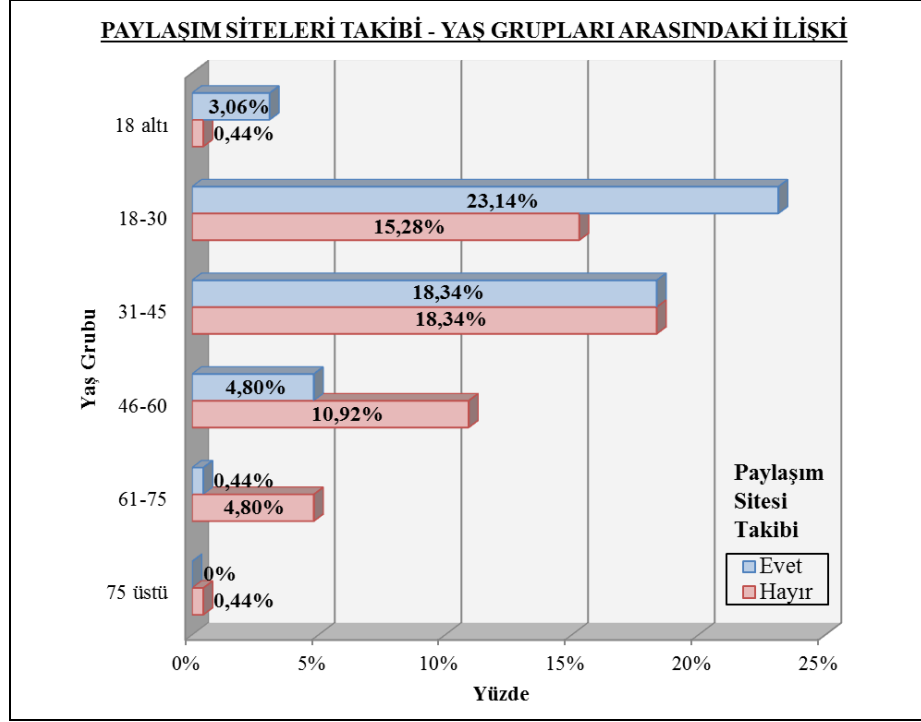
Tablo 4.33: Paylaşım Siteleri Takibi – Yaş Grubu İlişkisi.

Yaş Aralığı	Paylaşım Siteleri Takibi					
	Evet	Yüzde	Hayır	Yüzde	Toplam	Yüzde
18 yaş altı	7	3.06%	1	0.44%	8	3.49%
18-30 yaş arası	53	23.14%	35	15.28%	88	38.43%
31-45 yaş arası	42	18.34%	42	18.34%	84	36.68%
46-60 yaş arası	11	4.80%	25	10.92%	36	15.72%
61-75 yaş arası	1	0.44%	11	4.80%	12	5.24%
75 yaş üstü	0	0%	1	0.44%	1	0.44%
Toplam	114	49.78%	115	50.22%	229	100

Elde edilen sonuçlardan; 18 yaş altı ve 18-30 yaş arası ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun blog, fotoğraf ve video paylaşım sitelerini takip ettikleri, 46-60 yaş arası, 61-75 yaş arası ve 75 yaş üstü ziyaretçilerin çoğunluğunun ise paylaşım sitelerini takip etmedikleri görülmektedir (Şekil 4.111).

4.2.3.7. Beğenilme Ölçütü (Sıfat Çiftleri) Verileri

Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nin beğenilme ölçütünü belirlemek için, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen 19 sıfat çifti kullanılarak Anlamsal Farklılaşım Tekniği'nden yararlanılmıştır. Tablo 4.34'de ankete katılan ziyaretçilerin sıfat çiftlerine verdikleri değerler yer almaktadır.

Şekil 4.111: Paylaşım Siteleri Takibi – Yaş Grubu Arasındaki İlişki.

Tablo 4.34: Beğenilme Ölçütü Verileri.

Olumlu Sıfatlar	(+2)	Yüzde	(1)	Yüzde	(0)	Yüzde	(-1)	Yüzde	(-2)	Yüzde	Olumsuz Sıfatlar
Çekici	143	62.45%	64	27.95%	16	6.99%	5	2.18%	1	0.44%	Sıradan
Eğlenceli	73	31.88%	53	23.14%	80	34.93%	12	5.24%	11	4.80%	Sıkıcı
Hareketli	132	57.64%	74	32.31%	17	7.42%	5	2.18%	1	0.44%	Monoton
Güzel	121	52.84%	76	33.19%	27	11.79%	4	1.75%	1	0.44%	Çirkin
Huzurlu	77	33.62%	70	30.57%	59	25.76%	13	5.68%	10	4.37%	Huzursuz
Davetkâr	111	48.47%	79	34.50%	35	15.28%	2	0.87%	2	0.87%	İtici
İşlevsel	56	24.45%	75	32.75%	71	31.00%	18	7.86%	9	4.93%	Kullanışsız
Kaliteli	36	15.72%	81	35.37%	87	37.99%	15	6.55%	10	4.37%	Kalitesiz
Güvenli	43	18.78%	78	34.06%	70	30.57%	25	10.92%	13	5.68%	Güvensiz
Bakımlı	43	18.78%	47	20.52%	50	21.83%	76	33.19%	13	5.68%	Bakımsız
Konforlu	34	14.85%	73	31.88%	84	36.68%	27	11.79%	11	4.80%	Konforsuz
Düzenli	35	15.29%	46	20.09%	50	21.83%	71	31.00%	27	11.79%	Karmaşık
Çeşitli ve zengin	89	38.86%	71	31.00%	39	17.03%	24	10.48%	6	2.62%	Yetersiz
Popüler	158	69.00%	54	23.58%	12	5.24%	4	1.75%	1	0.44%	Silik
Tarihi ve geleneksel	106	46.29%	83	36.24%	31	13.54%	6	2.62%	3	1.31%	Modern
Eski-yeni doku uyumu	44	19.21%	44	19.21%	36	15.72%	77	33.62%	28	12.23%	Uyumsuz
İhtişamlı	119	51.97%	70	30.57%	36	15.72%	2	0.87%	2	0.87%	Sade
Görkemli mimari	166	72.49%	58	25.33%	4	1.75%	1	0.44%	0	0.00%	Zayıf mimari
Etkileyici peyzaj	64	27.95%	56	24.45%	74	32.31%	16	6.99%	19	8.30%	Zayıf peyzaj

Alanın çekici oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 143'ü (%62.45) (+2), 64'ü (%27.95) (+1), 16'sı (%6.99) (0), 5'i (%2.18) (-1), 1'i (%0.44) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçilerin büyük bir bölümü alanı “çok çekici” bulmaktadır.

Alanın eğlenceli oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 73'ü (%31.88) (+2), 53'ü (%23.14) (+1), 80'i (%34.93) (0), 12'si (%5.24) (-1), 11'i (%4.80) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı “nötr derecede eğlenceli (ya da sıkıcı)” bulmaktadır.

Alanın hareketli oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 132'si (%57.64) (+2), 74'ü (%32.31) (+1), 17'si (%7.42) (0), 5'i (%2.18) (-1), 1'i (%0.44) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı “çok hareketli” bulmaktadır.

Alanın güzel oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 121'i (%52.84) (+2), 76'sı (%33.19) (+1), 27'si (%11.79) (0), 4'ü (%1.75) (-1), 1'i (%0.44) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı “çok güzel” bulmaktadır.

Alanın huzurlu oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 77'si (%33.62) (+2), 70'i (%30.57) (+1), 59'u (%25.76) (0), 13'ü (%5.68) (-1), 10'u (%4.37) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı “çok huzurlu” bulmaktadır.

Alanın davetkâr oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 111'i (%48.47) (+2), 79'u (%34.50) (+1), 35'i (%15.28) (0), 2'si (%0.87) (-1), 2'si (%0.87) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı “çok davetkâr” bulmaktadır.

Alanın işlevsel oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 56'sı (%24.45) (+2), 75'i (%32.75) (+1), 71'i (%31.00) (0), 18'i (%7.86) (-1), 9'u (%4.93) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı “işlevsel” bulmaktadır.

Alanın kalitesi ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 36'sı (%15.72) (+2), 81'i (%35.37) (+1), 87'si (%37.99) (0), 15'i (%6.55) (-1), 10'u (%4.37) (-2) derecelendirme yapmıştır. Analiz sonucuna göre; ziyaretçiler alanı kalite konusunda değerlendirdiğinde, “nötr” bir sonuç çıkmıştır. Burada; kalite kavramının detaydan malzemeye, tasarımdan bakıma kadar her aşamada etkili olarak çok boyutlu bir yapı göstermesi ve mekâna ait sadece işlevsel, ulaşım, bakım vb. özellikleri değil, o yere özgü, onu tanımlayan ya da onu anlamlı kılan kültürel, tarihsel, duygusal, toplumsal vb. birçok özelliği dikkate alan

katmanlı bir yapı taşıması, alanda mekânsal kalitenin tam olarak kurulamamasına neden olmaktadır.

Alanın güvenli oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 43'ü (%18.78) (+2), 78'i (%34.06) (+1), 70'i (%30.57) (0), 25'i (%10.92) (-1), 13'ü (%5.68) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı "güvenli" bulmaktadır.

Alanın bakımlı oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 43'ü (%18.78) (+2), 47'si (%20.52) (+1), 50'si (%21.83) (0), 76'sı (%33.19) (-1), 13'ü (%5.68) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı "bakımsız" bulmaktadır.

Alanın konforlu oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 34'ü (%14.85) (+2), 73'ü (%31.88) (+1), 84'ü (%36.68) (0), 27'si (%11.79) (-1), 11'i (%4.80) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı "nötr derecede konforlu (ya da konforsuz)" bulmamaktadır.

Alanın düzenli oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 35'i (%15.29) (+2), 46'sı (%20.09) (+1), 50'si (%21.83) (0), 71'i (%31.00) (-1), 27'si (%11.79) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı "düzensiz" bulmaktadır.

Alanın çeşitli ve zengin oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 89'u (%38.86) (+2), 71'i (%31.00) (+1), 39'u (%17.03) (0), 24'ü (%10.48) (-1), 6'sı (%2.62) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı "çok çeşitli ve zengin" aktivitelere sahip bulmaktadır.

Alanın popüler oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 158'i (%69.00) (+2), 54'ü (%23.58) (+1), 12'si (%5.24) (0), 4'ü (%1.75) (-1), 1'i (%0.44) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı "çok popüler" bulmaktadır.

Alanın modern oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 3'ü (%1.31) (+2), 6'sı (%2.62) (+1), 31'i (%13.54) (0), 83'ü (%36.24) (-1), 106'sı (%46.29) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı "çok tarihi ve geleneksel" bulmaktadır.

Eski-yeni doku uyumu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 44'ü (%19.21) (+2), 44'ü (%19.21) (+1), 36'sı (%15.72) (0), 77'si (%33.62) (-1), 28'i (%12.23) (-2)

derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alandaki “eski-yeni doku uyumunu zayıf ve uyumsuz” bulmaktadır.

Alanın **ihtişamlı** oluşu ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 119’u (%51.97) (+2), 70’i (%30.57) (+1), 36’sı (%15.72) (0), 2’si (%0.87) (-1), 2’si (%0.87) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alanı “çok ihtişamlı” bulmaktadır.

Alanın **görkemli mimari** değerleri olması ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 166’sı (%72.49) (+2), 58’i (%25.33) (+1), 4’ü (%1.75) (0), 1’i (%0.44) (-1) derecelendirme yapmıştır. (-2) derecelendirmesi ise hiç yapılmamıştır. Buna göre; ziyaretçiler alandaki “mimari yapıları çok görkemli” bulmaktadır.

Alanın **peyzaj değerleri** ile ilgili; ankete katılan ziyaretçilerin 64’ü (%27.95) (+2), 56’sı (%24.45) (+1), 74’ü (%32.31) (0), 16’sı (%6.99) (-1), 19’u (%8.30) (-2) derecelendirme yapmıştır. Buna göre; ziyaretçiler alandaki peyzaj değerlerini “nötr derecede kuvvetli (ya da zayıf)” bulmaktadır (Şekil 4.112).

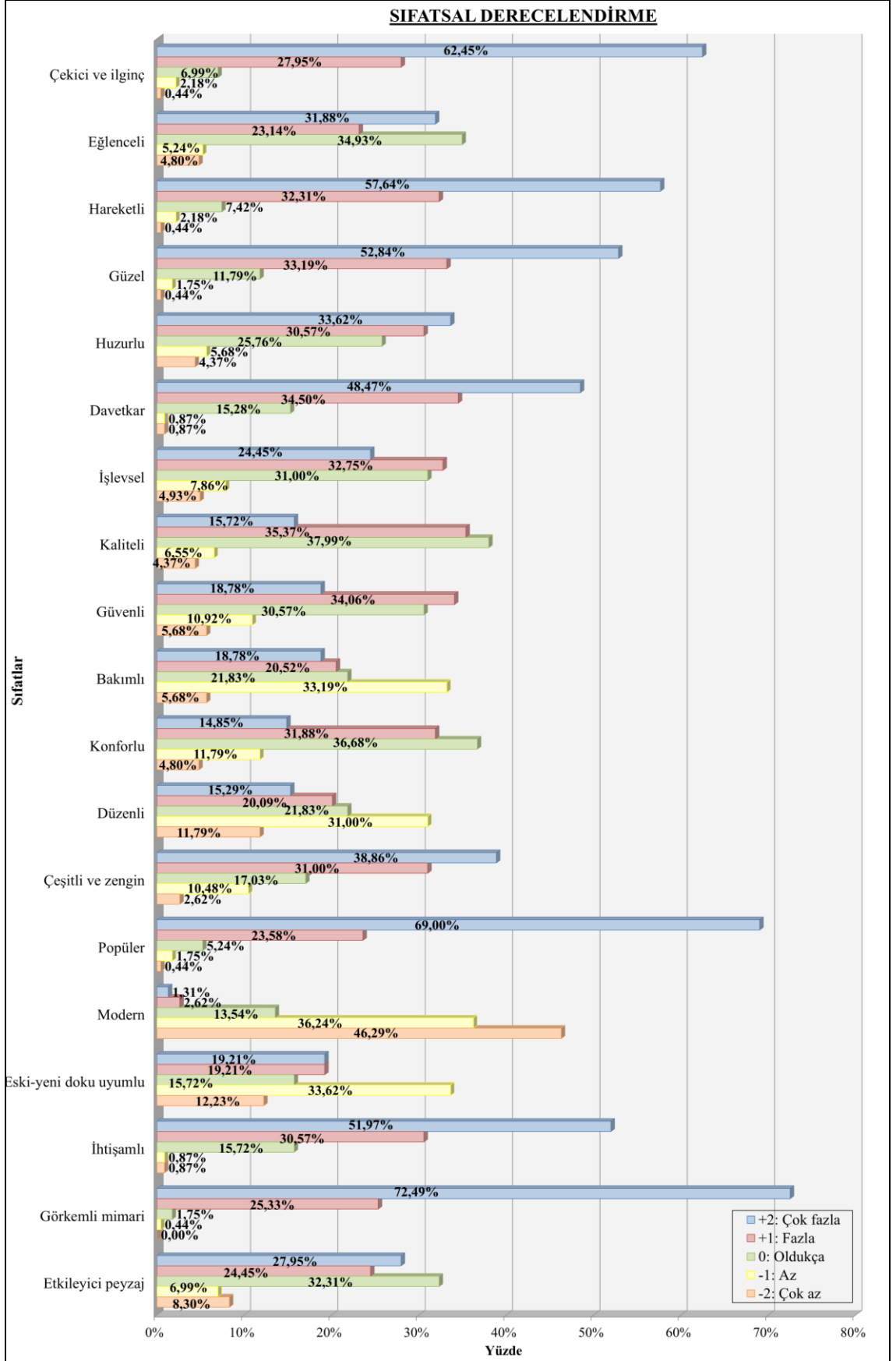
Tüm sonuçlara göre alan; çekici, hareketli, güzel, huzurlu, davetkâr, çeşitli ve zengin, popüler, tarihi ve geleneksel, ihtişamlı ve görkemli öğelere sahip bulunmuştur.

4.2.3.8. Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişkiler

19 sıfat çiftinin birbiri ile ilişkisini ortaya koyabilmek için, her sıfat çifti için SPSS Programı’nda Pearson Korelasyon Analizi uygulanmış ve bu şekilde sıfat çiftleri arasında neden-sonuç ilişkisi aranmaksızın ilişki durumları ortaya koyulmuştur (Tablo 4.35).

Analiz ile hesaplanan korelasyon katsayısının yönü ve derecesi belirlenirken, istatistiksel olarak güvenilir olup olmadığı da anlamlılık (0,01 ve 0,05) düzeyinde test edilmiştir. Buna göre; $p \leq 0,01$ çok güvenilir, $p \leq 0,05$ güvenilir anlamlılık düzeyi olarak belirlenmiştir.

Analiz sonucunda sıfat çiftleri arasındaki ilişki; korelasyon katsayısının (r) “0-0,25” arasında olması durumunda çok zayıf düzey, “0,26-0,49” arasında olması durumunda zayıf düzey “0,50-0,69” arasında olması durumunda orta düzey, “0,70-0,89” arasında olması durumunda yüksek düzey, ”0,90-1” arasında olması durumunda ise çok yüksek düzey şeklinde yorumlanmıştır.

Şekil 4.112: Beğenilme Ölçütü Verileri.

Tablo 4.35: Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

SIFAT ÇİFTLERİ		Sıradan Çekici	Sıkıcı Eğlenceli	Monoton Hareketli	Çirkin Güzel	Huzursuz Huzurlu	İtici Davetkâr	Kullanışsız İşlevsel	Kalitesiz Kaliteli	Güvensiz Güvenli	Bakımsız Bakımlı	Konforsuz Konforlu	Karmaşık Düzenli	Yetersiz Çeşitli	Silik Popüler	Modern Tarihi	Uyumsuz Uyumlu	Sade İhtişamlı	Zayıf Görkemli	Zayıf Etkileyici
Sıradan Çekici	PC	1	,360(**)	,267(**)	,341(**)	,158(*)	,262(**)	,213(**)	,114	-,001	,136(*)	,214(**)	,235(**)	,329(**)	,315(**)	-,106	,078	,248(**)	,314(**)	,294(**)
	Sig.		,000	,000	,000	,016	,000	,001	,086	,983	,039	,001	,000	,000	,000	,109	,237	,000	,000	,000
Sıkıcı Eğlenceli	PC	,360(**)	1	,258(**)	,222(**)	,100	,162(*)	,374(**)	,219(**)	,145(*)	,188(**)	,262(**)	,169(*)	,175(**)	,113	,071	,153(*)	-,001	,115	,179(**)
	Sig.	,000		,000	,001	,132	,014	,000	,001	,028	,004	,000	,010	,008	,088	,287	,021	,988	,082	,007
Monoton Hareketli	PC	,267(**)	,258(**)	1	,298(**)	,195(**)	,369(**)	,266(**)	,143(*)	,196(**)	,192(**)	,167(*)	,165(*)	,284(**)	,371(**)	-,105	,120	,169(*)	,305(**)	,163(*)
	Sig.	,000	,000		,000	,003	,000	,000	,030	,003	,003	,011	,013	,000	,000	,114	,071	,010	,000	,014
Çirkin Güzel	PC	,341(**)	,222(**)	,298(**)	1	,359(**)	,433(**)	,259(**)	,233(**)	,122	,296(**)	,240(**)	,246(**)	,197(**)	,265(**)	,042	,170(*)	,297(**)	,392(**)	,257(**)
	Sig.	,000	,001	,000		,000	,000	,000	,000	,066	,000	,000	,000	,003	,000	,532	,010	,000	,000	,000
Huzursuz Huzurlu	PC	,158(*)	,100	,195(**)	,359(**)	1	,417(**)	,313(**)	,322(**)	,308(**)	,261(**)	,242(**)	,384(**)	,282(**)	,268(**)	,055	,257(**)	,179(**)	,220(**)	,296(**)
	Sig.	,016	,132	,003	,000		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,406	,000	,007	,001	,000
İtici Davetkâr	PC	,262(**)	,162(*)	,369(**)	,433(**)	,417(**)	1	,399(**)	,322(**)	,313(**)	,286(**)	,308(**)	,293(**)	,405(**)	,497(**)	-,052	,283(**)	,322(**)	,347(**)	,234(**)
	Sig.	,000	,014	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,438	,000	,000	,000	,000
Kullanışsız İşlevsel	PC	,213(**)	,374(**)	,266(**)	,259(**)	,313(**)	,399(**)	1	,518(**)	,324(**)	,274(**)	,453(**)	,239(**)	,301(**)	,292(**)	,159(*)	,395(**)	,269(**)	,171(**)	,322(**)
	Sig.	,001	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,016	,000	,000	,009	,000
Kalitesiz Kaliteli	PC	,114	,219(**)	,143(*)	,233(**)	,322(**)	,322(**)	,518(**)	1	,545(**)	,476(**)	,466(**)	,183(**)	,328(**)	,235(**)	,040	,382(**)	,228(**)	,159(*)	,394(**)
	Sig.	,086	,001	,030	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,006	,000	,000	,548	,000	,001	,016	,000
Güvensiz Güvenli	PC	-,001	,145(*)	,196(**)	,122	,308(**)	,313(**)	,324(**)	,545(**)	1	,451(**)	,428(**)	,200(**)	,200(**)	,193(**)	-,088	,188(**)	,133(*)	,067	,242(**)
	Sig.	,983	,028	,003	,066	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,002	,002	,003	,183	,004	,044	,316	,000
Bakımsız Bakımlı	PC	,136(*)	,188(**)	,192(**)	,296(**)	,261(**)	,286(**)	,274(**)	,476(**)	,451(**)	1	,560(**)	,273(**)	,250(**)	,233(**)	,098	,401(**)	,243(**)	,212(**)	,348(**)
	Sig.	,039	,004	,003	,000	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,000	,140	,000	,000	,001	,000
Konforsuz Konforlu	PC	,214(**)	,262(**)	,167(*)	,240(**)	,242(**)	,308(**)	,453(**)	,466(**)	,428(**)	,560(**)	1	,344(**)	,369(**)	,297(**)	,095	,445(**)	,223(**)	,144(*)	,440(**)
	Sig.	,001	,000	,011	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,150	,000	,001	,029	,000
Karmaşık Düzenli	PC	,235(**)	,169(*)	,165(*)	,246(**)	,384(**)	,293(**)	,239(**)	,183(**)	,200(**)	,273(**)	,344(**)	1	,285(**)	,170(*)	-,030	,301(**)	,094	,031	,419(**)
	Sig.	,000	,010	,013	,000	,000	,000	,000	,006	,002	,000	,000		,000	,010	,654	,000	,157	,644	,000
Yetersiz Çeşitli	PC	,329(**)	,175(**)	,284(**)	,197(**)	,282(**)	,405(**)	,301(**)	,328(**)	,200(**)	,250(**)	,369(**)	,285(**)	1	,560(**)	-,041	,359(**)	,453(**)	,176(**)	,326(**)
	Sig.	,000	,008	,000	,003	,000	,000	,000	,000	,002	,000	,000	,000		,000	,541	,000	,000	,008	,000
Silik Popüler	PC	,315(**)	,113	,371(**)	,265(**)	,268(**)	,497(**)	,292(**)	,235(**)	,193(**)	,233(**)	,297(**)	,170(*)	,560(**)	1	-,170(**)	,223(**)	,415(**)	,327(**)	,232(**)
	Sig.	,000	,088	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,003	,000	,000	,010	,000		,010	,001	,000	,000	,000
Modern Tarihi	PC	-,106	,071	-,105	,042	,055	-,052	,159(*)	,040	-,088	,098	,095	-,030	-,041	-,170(**)	1	,093	,031	-,060	,061
	Sig.	,109	,287	,114	,532	,406	,438	,016	,548	,183	,140	,150	,654	,541	,010		,160	,637	,366	,359
Uyumsuz Uyumlu	PC	,078	,153(*)	,120	,170(*)	,257(**)	,283(**)	,395(**)	,382(**)	,188(**)	,401(**)	,445(**)	,301(**)	,359(**)	,223(**)	,093	1	,265(**)	,254(**)	,516(**)
	Sig.	,237	,021	,071	,010	,000	,000	,000	,000	,004	,000	,000	,000	,000	,001	,160		,000	,000	,000
Sade İhtişamlı	PC	,248(**)	-,001	,169(*)	,297(**)	,179(**)	,322(**)	,269(**)	,228(**)	,133(*)	,243(**)	,223(**)	,094	,453(**)	,415(**)	,031	,265(**)	1	,373(**)	,239(**)
	Sig.	,000	,988	,010	,000	,007	,000	,000	,001	,044	,000	,001	,157	,000	,000	,637	,000		,000	,000
Zayıf Mim. Görkemli	PC	,314(**)	,115	,305(**)	,392(**)	,220(**)	,347(**)	,171(**)	,159(*)	,067	,212(**)	,144(*)	,031	,176(**)	,327(**)	-,060	,254(**)	,373(**)	1	,224(**)
	Sig.	,000	,082	,000	,000	,001	,000	,009	,016	,316	,001	,029	,644	,008	,000	,366	,000	,000		,001
Zayıf Pey. Etkileyici	PC	,294(**)	,179(**)	,163(*)	,257(**)	,296(**)	,234(**)	,322(**)	,394(**)	,242(**)	,348(**)	,440(**)	,419(**)	,326(**)	,232(**)	,061	,516(**)	,239(**)	,224(**)	1
	Sig.	,000	,007	,014	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,359	,000	,000	,001	

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed), * Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).
PC: Pearson Correlation, Sig.: Sig. (2-tailed) Doğrusal İlişki Düzeyi, N (Gözlem Sayısı): 229.

“Sıradan x Çekici” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Sıradan x Çekici**” sıfat çifti ile “Sıkıcı x Eğlenceli”, “Monoton x Hareketli”, “Çirkin x Güzel”, “İtici x Daketkâr”, “Yetersiz x Çeşitli” ve Zengin”, “Silik x Popüler”, “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” ve “Zayıf Peyzaj Düzenlemesi x Etkileyici Peyzaj Düzenlemesi” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Kullanışsız x İşlevsel”, “Konforsuz x Konforlu”, “Karmaşık x Düzenli” ve “Sade x İhtişamlı” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Huzursuz x Huzurlu” ve “Bakımsız x Bakımlı” sıfat çiftleri arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir (Tablo 4.36).

Tablo 4.36: “Sıradan x Çekici” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Sıradan x Çekici				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,360	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,267	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,341	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,158	Çok zayıf ilişki	,016	Güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,262	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,213	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,114	Çok zayıf ilişki	,086	Güvenilmez
Güvensiz x Güvenli	-	,001	Çok zayıf ilişki	,983	Güvenilmez
Bakımsız x Bakımlı	+	,136	Çok zayıf ilişki	,039	Güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,214	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,235	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,329	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,315	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	-	,106	Çok zayıf ilişki	,109	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,078	Çok zayıf ilişki	,237	Güvenilmez
Sade x İhtişamlı	+	,248	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,314	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,294	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Sıkıcı x Eğlenceli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Sıkıcı x Eğlenceli**” sıfat çifti ile “Sıradan x Çekici”, “Monoton x Hareketli”, “Kullanışsız x İşlevsel” ve “Konforsuz x Konforlu” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı ilişki; “Çirkin x Güzel”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Karmaşık x

Düzenli”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı ilişki; “İtici x Davetkâr”, “Güvensiz x Güvenli” ve “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” sıfat çiftleri arasında ise çok zayıf, pozitif yönde ve düşük anlam düzeyinde ilişki görülmektedir (Tablo 4.37).

Tablo 4.37: “Sıkıcı x Eğlenceli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Sıkıcı x Eğlenceli				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenirlilik
Sıradan x Çekici	+	,360	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,258	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,222	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,100	Çok zayıf ilişki	,132	Güvenilmez
İtici x Davetkâr	+	,162	Çok zayıf ilişki	,014	Güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,374	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,219	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,145	Çok zayıf ilişki	,028	Güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,188	Çok zayıf ilişki	,004	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,262	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,169	Çok zayıf ilişki	,010	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,175	Çok zayıf ilişki	,008	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,113	Çok zayıf ilişki	,088	Güvenilmez
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,071	Çok zayıf ilişki	,287	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,153	Çok zayıf ilişki	,021	Güvenilir
Sade x İhtişamlı	-	,001	Çok zayıf ilişki	,988	Güvenilmez
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,115	Çok zayıf ilişki	,082	Güvenilmez
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,179	Çok zayıf ilişki	,007	Çok güvenilir

“Monoton x Hareketli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Monoton x Hareketli**” sıfat çifti ile “Sıradan x Çekici”, “Sıkıcı x Eğlenceli”, “Çirkin x Güzel”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Silik x Popüler” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Huzursuz x Huzurlu”, “Güvensiz x Güvenli”, “Bakımsız x Bakımlı” ve “Sade x İhtişamlı” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Kalitesiz x Kaliteli”, “Konforsuz x Konforlu”, “Karmaşık x Düzenli” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve düşük anlam düzeyinde ilişki görülmektedir. Tablo 4.38’de Monoton x Hareketli Sıfat Çiftinin Diğer Sıfat Çiftleri ile ilişkisi yer almaktadır.

Tablo 4.38: “Monoton x Hareketli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Monoton x Hareketli				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,267	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,258	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,298	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,195	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,369	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,266	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,143	Çok zayıf ilişki	,030	Güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,196	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,192	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,167	Çok zayıf ilişki	,011	Güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,165	Çok zayıf ilişki	,013	Güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,284	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,371	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	-	,105	Çok zayıf ilişki	,114	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,120	Çok zayıf ilişki	,071	Güvenilmez
Sade x İhtişamlı	+	,169	Çok zayıf ilişki	,010	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,305	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,163	Çok zayıf ilişki	,014	Güvenilir

“Çirkin x Güzel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Çirkin x Güzel**” sıfat çifti ile “Sıradan x Çekici”, “Monoton x Hareketli”, “Huzursuz x Huzurlu”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Silik x Popüler”, “Sade x İhtişamlı”, “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Konforsuz x Konforlu”, “Karmaşık x Düzenli”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” ve “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” sıfat çiftleri arasında çok zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki görülmektedir (Tablo 4.39).

“Huzursuz x Huzurlu” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Huzursuz x Huzurlu**” sıfat çifti ile “Çirkin x Güzel”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Güvensiz x Güvenli”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Karmaşık x Düzenli”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Silik x Popüler”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x

Uyumlu” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Monoton x Hareketli”, “Konforsuz x Konforlu”, “Sade x İhtişamlı” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici” sıfat çifti arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir (Tablo 4.40).

Tablo 4.39: “Çirkin x Güzel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Çirkin x Güzel				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,341	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,222	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,298	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,359	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,433	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,259	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,233	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,122	Çok zayıf ilişki	,066	Güvenilmez
Bakımsız x Bakımlı	+	,296	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,240	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,246	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,197	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,265	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,042	Çok zayıf ilişki	,532	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,170	Çok zayıf ilişki	,010	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,297	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,392	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,257	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“İtici x Davetkâr” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; “İtici x Davetkâr” sıfat çifti ile “Sıradan x Çekici”, “Monoton x Hareketli”, “Çirkin x Güzel”, “Huzursuz x Huzurlu”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Güvensiz x Güvenli”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Konforsuz x Konforlu”, “Karmaşık x Düzenli”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Silik x Popüler”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu”, “Sade x İhtişamlı” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çifti ile arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli” sıfat çifti ile arasında ise çok zayıf, pozitif yönde ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir (Tablo 4.41).

Tablo 4.40: “Huzursuz x Huzurlu” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Huzursuz x Huzurlu				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,158	Çok zayıf ilişki	,016	Güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,100	Çok zayıf ilişki	,132	Güvenilmez
Monoton x Hareketli	+	,195	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,359	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,417	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,313	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,322	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,308	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,261	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,242	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,384	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,282	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,268	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,055	Çok zayıf ilişki	,406	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,257	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,179	Çok zayıf ilişki	,007	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,220	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,296	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

Tablo 4.41: “İtici x Davetkar” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	İtici x Davetkâr				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,262	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,162	Çok zayıf ilişki	,014	Güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,369	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,433	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,417	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,399	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,322	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,313	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,286	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,308	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,293	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,405	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,497	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	-	,052	Çok zayıf ilişki	,438	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,283	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,322	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,347	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,234	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Kullanışsız x İşlevsel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; **“Kullanışsız x İşlevsel”** sıfat çifti ile “Kalitesiz x Kaliteli” sıfat çifti arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli”, “Monoton x Hareketli”, “Çirkin x Güzel”, “Huzursuz x Huzurlu”, “İtici x Davetkâr”, “Güvensiz x Güvenli”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Konforsuz x Konforlu”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Silik x Popüler”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu”, “Sade x İhtişamlı” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici”, “Karmaşık x Düzenli” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Modern x Tarihi ve Geleneksel” sıfat çifti arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir (Tablo 4.42).

Tablo 4.42: “Kullanışsız x İşlevsel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Kullanışsız x İşlevsel				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,213	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,374	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,266	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,259	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,313	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,399	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,518	Orta ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,324	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,274	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,453	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,239	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,301	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,292	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,159	Çok zayıf ilişki	,016	Güvenilir
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,395	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,269	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,171	Çok zayıf ilişki	,009	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,322	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Kalitesiz x Kaliteli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; **“Kalitesiz x Kaliteli”** sıfat çifti ile “Kullanışsız x İşlevsel” ve “Güvensiz x Güvenli” sıfat çiftleri arasında orta

düzye, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Huzursuz x Huzurlu”, “İtici x Davetkâr”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Konforsuz x Konforlu”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli”, “Çirkin x Güzel”, “Karmaşık x Düzenli”, “Silik x Popüler” ve “Sade x İhtişamlı” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Monoton x Hareketli” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında çok zayıf, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir (Tablo 4.43).

Tablo 4.43: “Kalitesiz x Kaliteli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Kalitesiz x Kaliteli				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,114	Çok zayıf ilişki	,086	Güvenilmez
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,219	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,143	Çok zayıf ilişki	,030	Güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,233	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,322	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,322	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,518	Orta ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,545	Orta ilişki	,000	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,476	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,466	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,183	Çok zayıf ilişki	,006	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,328	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,235	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,040	Çok zayıf ilişki	,548	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,382	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,228	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,159	Çok zayıf ilişki	,016	Güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,394	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Güvensiz x Güvenli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “Güvensiz x Güvenli” sıfat çifti ile “Kalitesiz x Kaliteli” sıfat çifti arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Huzursuz x Huzurlu”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Bakımsız x Bakımlı” ve “Konforsuz x Konforlu” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Monoton x Hareketli”, “Karmaşık x Düzenli”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Silik x Popüler”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” ve “Zayıf Peyzaj x

Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli” ve “Sade x İhtişamlı” sıfat çiftleri arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir (Tablo 4.44).

Tablo 4.44: “Güvensiz x Güvenli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Güvensiz x Güvenli				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	-	,001	Çok zayıf ilişki	,983	Güvenilmez
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,145	Çok zayıf ilişki	,028	Güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,196	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,122	Çok zayıf ilişki	,066	Güvenilmez
Huzursuz x Huzurlu	+	,308	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,313	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,324	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,545	Orta ilişki	,000	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,451	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,428	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,200	Çok zayıf ilişki	,002	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,200	Çok zayıf ilişki	,002	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,193	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	-	,088	Çok zayıf ilişki	,183	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,188	Çok zayıf ilişki	,004	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,133	Çok zayıf ilişki	,044	Güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,067	Çok zayıf ilişki	,316	Güvenilmez
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,242	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Bakımsız x Bakımlı” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Bakımsız x Bakımlı**” sıfat çifti ile “Konforsuz x Konforlu” sıfat çifti arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Çirkin x Güzel”, “Huzursuz x Huzurlu”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Güvensiz x Güvenli”, “Karmaşık x Düzenli”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli”, “Monoton x Hareketli”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Silik x Popüler”, “Sade x İhtişamlı” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici” sıfat çifti ile arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir. Tablo 4.45’te Bakımsız x Bakımlı Sıfat Çiftinin Diğer Sıfat Çiftleri ile ilişkisi yer almaktadır.

Tablo 4.45: “Bakımsız x Bakımlı” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Bakımsız x Bakımlı				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,136	Çok zayıf ilişki	,039	Güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,188	Çok zayıf ilişki	,004	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,192	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,296	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,261	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,286	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,274	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,476	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,451	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,560	Orta ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,273	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,250	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,233	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,098	Çok zayıf ilişki	,140	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,401	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,243	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,212	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,348	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Konforsuz x Konforlu” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; **“Konforsuz x Konforlu”** sıfat çifti ile “Bakımsız x Bakımlı” sıfat çifti arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Güvensiz x Güvenli”, “Karmaşık x Düzenli”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Silik x Popüler”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici”, “Çirkin x Güzel”, “Huzursuz x Huzurlu” ve “Sade x İhtişamlı” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Monoton x Hareketli” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir (Tablo 4.46).

“Karmaşık x Düzenli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; **“Karmaşık x Düzenli”** sıfat çifti ile “Huzursuz x Huzurlu”, “İtici x Davetkâr”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Konforsuz x Konforlu”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” ve

“Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici”, “Sıkıcı x Eğlenceli”, “Çirkin x Güzel”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Güvensiz x Güvenli” ve “Silik x Popüler” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Monoton x Hareketli” sıfat çifti ile arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki görülmektedir (Tablo 4.47).

Tablo 4.46: “Konforsuz x Konforlu” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Konforsuz x Konforlu				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,214	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,262	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,167	Çok zayıf ilişki	,011	Güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,240	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,242	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,308	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,453	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,466	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,428	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,560	Orta ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,344	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,369	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,297	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,095	Çok zayıf ilişki	,150	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,445	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,223	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,144	Çok zayıf ilişki	,029	Güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,440	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” sıfat çifti ile “Silik x Popüler” sıfat çifti arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici”, “Monoton x Hareketli”, “Huzursuz x Huzurlu”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Konforsuz x Konforlu”, “Karmaşık x Düzenli”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu”, “Sade x İhtişamlı” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli”, “Çirkin x Güzel”, “Güvensiz x Güvenli”, “Bakımsız x Bakımlı” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki düzeyi bulunmaktadır (Tablo 4.48).

Tablo 4.47: “Karmaşık x Düzenli” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Karmaşık x Düzenli				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,235	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,169	Çok zayıf ilişki	,010	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,165	Çok zayıf ilişki	,013	Güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,246	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,384	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,293	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,239	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,183	Çok zayıf ilişki	,006	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,200	Çok zayıf ilişki	,002	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,273	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,344	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,285	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,170	Çok zayıf ilişki	,010	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	-	,030	Çok zayıf ilişki	,654	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,301	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,094	Çok zayıf ilişki	,157	Güvenilmez
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,031	Çok zayıf ilişki	,644	Güvenilmez
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,419	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

Tablo 4.48: “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Yetersiz x Çeşitli ve Zengin				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,329	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,175	Çok zayıf ilişki	,008	Çok güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,284	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,197	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,282	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,405	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,301	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,328	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,200	Çok zayıf ilişki	,002	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,250	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,369	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,285	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Silik x Popüler	+	,560	Orta ilişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	-	,041	Çok zayıf ilişki	,541	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,359	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,453	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,176	Çok zayıf ilişki	,008	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,326	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Silik x Popüler” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Silik x Popüler**” sıfat çifti ile “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” sıfat çifti arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici”, “Monoton x Hareketli”, “Çirkin x Güzel”, “Huzursuz x Huzurlu”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Konforsuz x Konforlu”, “Sade x İhtişamlı” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Kalitesiz x Kaliteli”, “Güvensiz x Güvenli”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Karmaşık x Düzenli”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında çok zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki düzeyi bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra; “Silik x Popüler” ile “Modern x Tarihi ve Geleneksel” sıfat çifti arasında ise çok zayıf düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ilişki görülmektedir. Tablo 4.49’da “Silik x Popüler” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki yer almaktadır.

Tablo 4.49: “Silik x Popüler” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Silik x Popüler				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,315	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,113	Çok zayıf ilişki	,088	Güvenilmez
Monoton x Hareketli	+	,371	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,265	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,268	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,497	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,292	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,235	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,193	Çok zayıf ilişki	,003	Çok güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,233	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,297	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,170	Çok zayıf ilişki	,010	Çok güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,560	Orta İlişki	,000	Çok güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	-	,170	Çok zayıf ilişki	,010	Çok güvenilir
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,223	Çok zayıf ilişki	,001	Çok güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,415	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,327	Zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,232	Çok zayıf ilişki	,000	Çok güvenilir

“Modern x Tarihi ve Geleneksel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Modern x Tarihi ve Geleneksel**” sıfat çifti ile “**Kullanışsız x İşlevsel**” sıfat çifti arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlam düzeyi düşük ilişki; “**Silik x Popüler**” sıfat çifti arasında çok zayıf düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmaktadır. Diğer sıfat çiftleri ile arasındaki ilişkiler ise anlamsızdır (Tablo 4.50).

Tablo 4.50: “Modern x Tarihi- Geleneksel” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Modern x Tarihi ve Geleneksel				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	-	,106	Çok zayıf ilişki	,109	Güvenilmez
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,071	Çok zayıf ilişki	,287	Güvenilmez
Monoton x Hareketli	-	,105	Çok zayıf ilişki	,114	Güvenilmez
Çirkin x Güzel	+	,042	Çok zayıf ilişki	,532	Güvenilmez
Huzursuz x Huzurlu	+	,055	Çok zayıf ilişki	,406	Güvenilmez
İtici x Davetkâr	-	,052	Çok zayıf ilişki	,438	Güvenilmez
Kullanışsız x İşlevsel	+	,159	Çok zayıf ilişki	,016	Güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,040	Çok zayıf ilişki	,548	Güvenilmez
Güvensiz x Güvenli	-	,088	Çok zayıf ilişki	,183	Güvenilmez
Bakımsız x Bakımlı	+	,098	Çok zayıf ilişki	,140	Güvenilmez
Konforsuz x Konforlu	+	,095	Çok zayıf ilişki	,150	Güvenilmez
Karmaşık x Düzenli	-	,030	Çok zayıf ilişki	,654	Güvenilmez
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	-	,041	Çok zayıf ilişki	,541	Güvenilmez
Silik x Popüler	-	,170	Çok zayıf ilişki	,010	Çok Güvenilir
Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu	+	,093	Çok zayıf ilişki	,160	Güvenilmez
Sade x İhtişamlı	+	,031	Çok zayıf ilişki	,637	Güvenilmez
Zayıf Mimari x Görkemli	-	,060	Çok zayıf ilişki	,366	Güvenilmez
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,061	Çok zayıf ilişki	,359	Güvenilmez

“Eski-Yeni Doku Uyumlu x Uyumsuz” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “**Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu**” sıfat çifti ile “**Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj**” sıfat çifti arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “**Huzursuz x Huzurlu**”, “**İtici x Davetkâr**”, “**Kullanışsız x İşlevsel**”, “**Kalitesiz x Kaliteli**”, “**Bakımsız x Bakımlı**”, “**Konforsuz x Konforlu**”, “**Karmaşık x Düzenli**”, “**Yetersiz x Çeşitli ve Zengin**”, “**Sade x İhtişamlı**” ve “**Zayıf Mimari x Görkemli Mimari**” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü

ve anlamlı ilişki; “Çirkin x Güzel”, “Güvensiz x Güvenli” ve “Silik x Popüler” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli” sıfat çifti arasında çok zayıf, pozitif yönlü ve düşük anlam düzeyinde ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.51).

Tablo 4.51: “Eski-Yeni Doku Uyumlu x Uyumsuz” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Eski-Yeni Doku Uyumlu x Uyumsuz				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,078	Çok zayıf ilişki	,237	Güvenilmez
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,153	Çok zayıf ilişki	,021	Güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,120	Çok zayıf ilişki	,071	Güvenilmez
Çirkin x Güzel	+	,170	Çok zayıf ilişki	,010	Çok Güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,257	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,283	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,395	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,382	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,188	Çok zayıf ilişki	,004	Çok Güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,401	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,445	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,301	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,359	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Silik x Popüler	+	,223	Çok zayıf ilişki	,001	Çok Güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,093	Çok zayıf ilişki	,160	Güvenilmez
Sade x İhtişamlı	+	,265	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,254	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,516	Orta ilişki	,000	Çok Güvenilir

“Sade x İhtişamlı” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; **“Sade x İhtişamlı”** sıfat çifti ile “Çirkin x Güzel”, “İtici x Davetkâr”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin”, “Silik x Popüler”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici”, “Monoton x Hareketli”, “Huzursuz x Huzurlu”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Konforsuz x Konforlu” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Güvensiz x Güvenli” sıfat çifti arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve düşük anlam düzeyinde ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.52).

Tablo 4.52: “Sade x İhtişamlı” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Sade x İhtişamlı				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,248	Çok zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	-	,001	Çok zayıf ilişki	,988	Güvenilmez
Monoton x Hareketli	+	,169	Çok zayıf ilişki	,010	Çok Güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,297	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,179	Çok zayıf ilişki	,007	Çok Güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,322	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,269	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,228	Çok zayıf ilişki	,001	Çok Güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,133	Çok zayıf ilişki	,044	Güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,243	Çok zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,223	Çok zayıf ilişki	,001	Çok Güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,094	Çok zayıf ilişki	,157	Güvenilmez
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,453	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Silik x Popüler	+	,415	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,031	Çok zayıf ilişki	,637	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumlu x Uyumsuz	+	,265	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,373	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,239	Çok zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir

“Zayıf x Görkemli Mimari” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çifti ile “Sıradan x Çekici”, “Monoton x Hareketli”, “Çirkin x Güzel”, “İtici x Davetkâr”, “Silik x Popüler”, “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” ve “Sade x İhtişamlı” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Huzursuz x Huzurlu”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” ve “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Kalitesiz x Kaliteli” ve “Konforsuz x Konforlu” sıfat çiftleri arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve düşük anlam düzeyinde ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.53).

“Zayıf x Etkileyici Peyzaj” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki:

Pearson Korelasyon Testi’nden elde edilen sonuçlara göre; “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” sıfat çifti ile “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” sıfat çifti arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıradan x Çekici”, “Çirkin x Güzel”,

“Huzursuz x Huzurlu”, “Kullanışsız x İşlevsel”, “Kalitesiz x Kaliteli”, “Bakımsız x Bakımlı”, “Konforsuz x Konforlu”, “Karmaşık x Düzenli” ve “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” sıfat çiftleri arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Sıkıcı x Eğlenceli”, “İtici x Davetkâr”, “Güvensiz x Güvenli”, “Silik x Popüler”, “Sade x İhtişamlı” ve “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” sıfat çiftleri arasında çok zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki; “Monoton x Hareketli” sıfat çifti arasında ise çok zayıf, pozitif yönlü ve düşük anlam düzeyinde ilişki bulunmaktadır (Tablo 4.54).

Tablo 4.53: “Zayıf Mimari x Görkemli Mimari” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Zayıf Mimari x Görkemli Mimari				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,314	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,115	Çok zayıf ilişki	,082	Güvenilmez
Monoton x Hareketli	+	,305	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,392	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,220	Çok zayıf ilişki	,001	Çok Güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,347	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,171	Çok zayıf ilişki	,009	Çok Güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,159	Çok zayıf ilişki	,016	Güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,067	Çok zayıf ilişki	,316	Güvenilmez
Bakımsız x Bakımlı	+	,212	Çok zayıf ilişki	,001	Çok Güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,144	Çok zayıf ilişki	,029	Güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,031	Çok zayıf ilişki	,644	Güvenilmez
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,176	Çok zayıf ilişki	,008	Çok Güvenilir
Silik x Popüler	+	,327	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	-	,060	Çok zayıf ilişki	,366	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumlu x Uyumsuz	+	,254	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,373	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Zayıf Peyzaj x Etkileyici	+	,224	Çok zayıf ilişki	,001	Çok Güvenilir

Tüm sıfat çiftleri ile yapılan analiz sonucunda; pozitif yönlü, çok yüksek güven aralığında ve diğer sıfatlara göre daha yüksek ilişki düzeyinde (orta ilişki düzeyi) çıkan değişkenler; “Konforsuz x Konforlu” ile “Bakımsız x Bakımlı”, “Yetersiz x Çeşitli ve Zengin” ile “Silik x Popüler”, “Kalitesiz x Kaliteli” ile “Kullanışsız x İşlevsel” ve “Güvensiz x Güvenli”, “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” ile “Eski-Yeni Doku Uyumsuz x Uyumlu” sıfat çiftleri olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerden; kalitenin, işlevsellik ve güvenlik sıfatları ile güçlü, pozitif ve anlamlı ilişki kurması sonucuna ulaşılması ise önemlidir.

Tablo 4.54: “Zayıf Peyzaj x Etkileyici Peyzaj” Sıfat Çifti ile Diğer Sıfat Çiftleri Arasındaki İlişki.

Sıfat Çiftleri İlişkisi	Zayıf Peyzaj x Etkileyici				
	Türü	Katsayısı (r)	Kuvveti	Sig.(2tailed)	Güvenilirlik
Sıradan x Çekici	+	,294	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Sıkıcı x Eğlenceli	+	,179	Çok zayıf ilişki	,007	Çok Güvenilir
Monoton x Hareketli	+	,163	Çok zayıf ilişki	,014	Güvenilir
Çirkin x Güzel	+	,257	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Huzursuz x Huzurlu	+	,296	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
İtici x Davetkâr	+	,234	Çok zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Kullanışsız x İşlevsel	+	,322	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Kalitesiz x Kaliteli	+	,394	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Güvensiz x Güvenli	+	,242	Çok zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Bakımsız x Bakımlı	+	,348	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Konforsuz x Konforlu	+	,440	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Karmaşık x Düzenli	+	,419	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Yetersiz x Çeşitli&Zengin	+	,326	Zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Silik x Popüler	+	,232	Çok zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Modern x Tarihi&Geleneksel	+	,061	Çok zayıf ilişki	,359	Güvenilmez
Eski-Yeni Doku Uyumlu x Uyumsuz	+	,516	Orta ilişki	,000	Çok Güvenilir
Sade x İhtişamlı	+	,239	Çok zayıf ilişki	,000	Çok Güvenilir
Zayıf Mimari x Görkemli	+	,224	Çok zayıf ilişki	,001	Çok Güvenilir

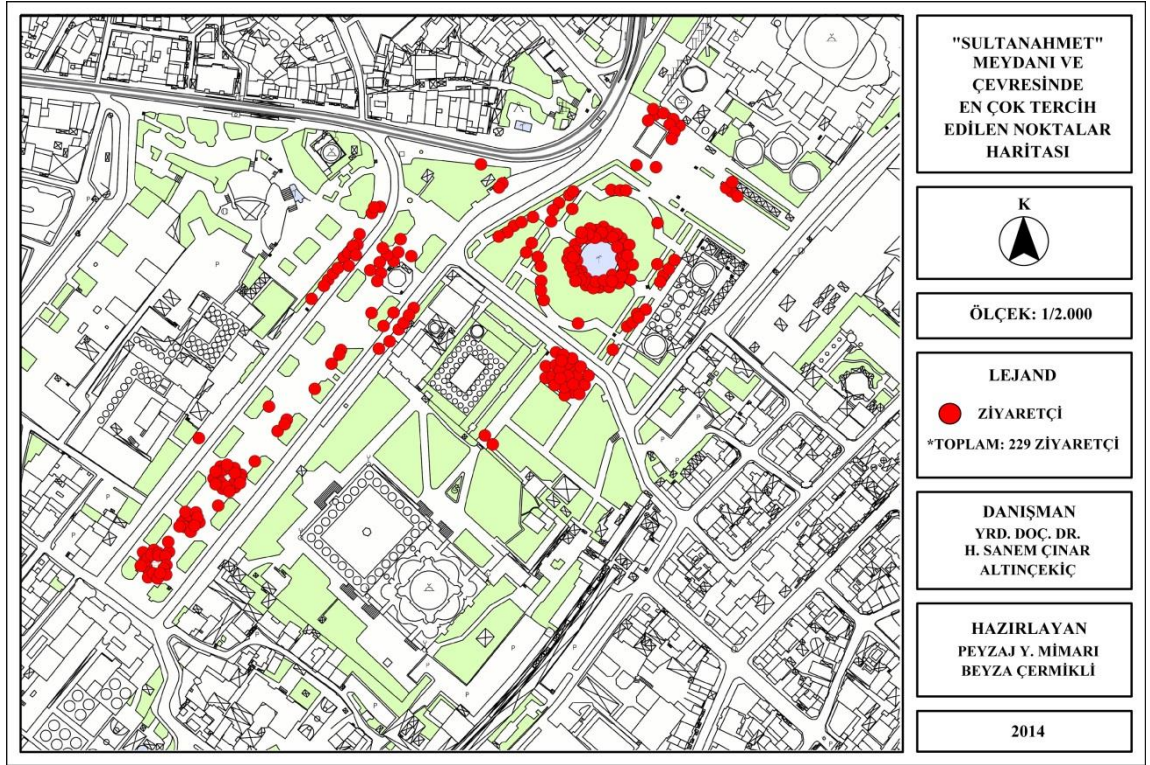
4.2.3.9. Alanın Algılanabilirlikle İlgili Verileri

Anket çalışmasında, alanı ziyaret eden 229 katılımcıya “Alanda En Çok Tercih Ettikleri (Kullandıkları) Noktalar”, “Alanda Tercih Etmedikleri Noktalar”, “Alanda Görsel Hâkimiyetin Sağlandığı (Geniş Perspektif ve Kesintisiz Görüş Sağlayan) Noktalar” ile “Alanda Görsel Hâkimiyetin Sağlanamadığı Noktalar”ın yerlerinin işaretlenmesi istenerek, alanın algısının anlaşılmasına yönelik 4 adet soru yöneltilmiştir (EK-7). Sorulardan elde edilen sonuçlar ve hazırlanan haritalar aşağıda yer almaktadır.

En Çok Tercih Edilen (Kullanılan) Noktalar:

Anket Formu’nda yer alan harita işaretlenerek verilen 229 yanıtı göre; ziyaretçilerin alanda en çok tercih ettiği noktalar Şekil 4.113’te görülmektedir.

ArcGIS Programı yardımıyla yapılan Nokta Yoğunluk Analizi sonucu; Güç Hücresi Boyutu (Output Cell Size) 7,36948782675292, Çap (Radius) 61,412399 olarak bulunarak, 0 ile 0,001856781 aralığında nokta değerleri elde edilmiştir. 5 farklı scalada değerlendirilen nokta değerleri yani tercihler ile Yoğunluk Haritası ortaya koymuştur.

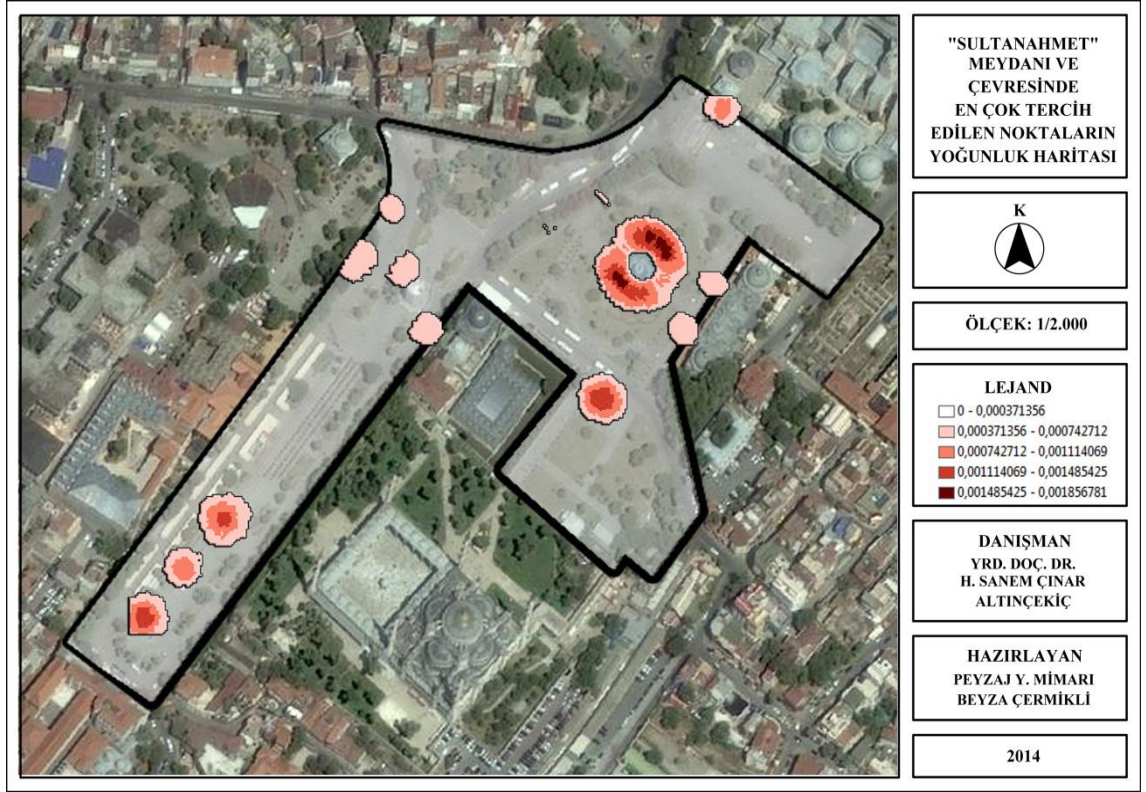
Şekil 4.113: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde En Çok Tercih Edilen Noktaların Haritası.

Elde edilen sonuçlardan; ziyaretçilerin yoğunluklu olarak Ayasofya Meydanı'ndaki fiskeyi havuz çevresini tercih ettikleri ve kullandıkları görülmektedir. Bu noktayı ise; Sultanahmet Camisi'nin yanındaki sıra banklardan oluşan dinlenme alanı, Alman Çeşmesi, Yılanlı Sütun, Dikilitaş ve Obelisk çevresi takip etmektedir. Çıkan sonuçlardan ziyaretçilerin, seyretme isteği oluşturan görkemli mimari değerlerin çevresini kullanım için tercih ettiği görülmektedir (Şekil 4.114).

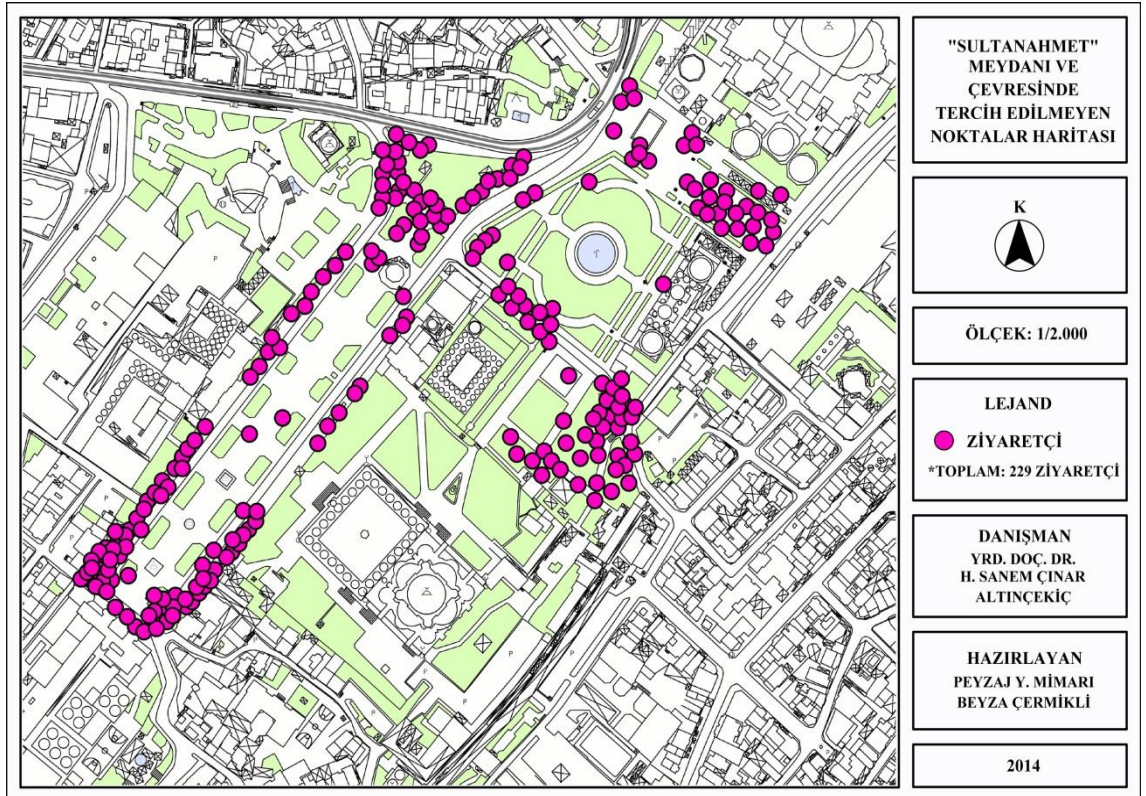
En yoğun tercih edilen fiskiyeli havuz çevresi ise, alanda en fazla dinleme olanağı sunan, yeşil alanla bütünleşme imkânı tanıyan ve özellikle yaz aylarında gölge sağlayan noktadır. Yöntemden elde edilen sonuçlar; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen Yoğunluk Haritası (Şekil 4.27) ve Mekânsal Dizin Yöntemi'nden elde edilen Bütünleşme Değeri Haritası (Şekil 4.41) sonuçları ile birbirini doğrulamaktadır.

Tercih Edilmeyen (Kullanılmayan) Noktalar:

Anket Formu'nda yer alan harita işaretlenerek verilen 229 yanıtla göre; ziyaretçilerin alanda tercih etmediği ya da kullanmadığı noktalar Şekil 4.115'te görülmektedir.

Şekil 4.114: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde En Çok Tercih Edilen Noktaların Yoğunluk Haritası.

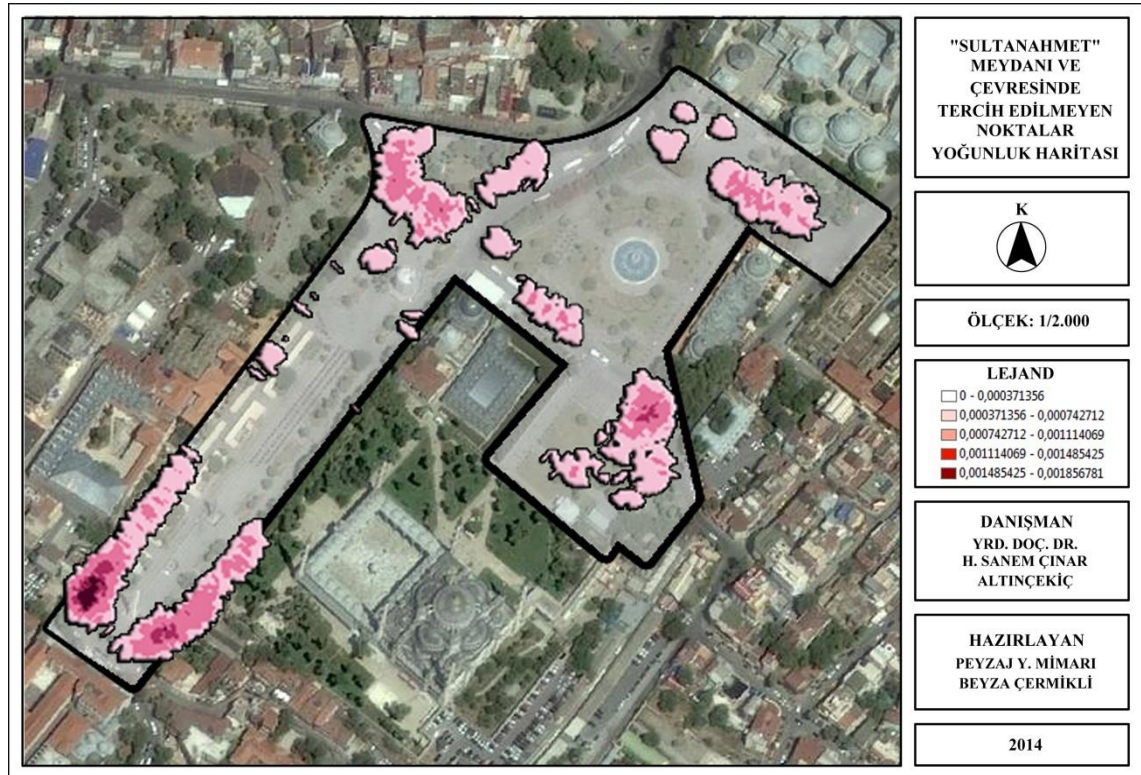

Şekil 4.115: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde Tercih Edilmeyen Noktaların Haritası.

ArcGIS Programı yardımıyla yapılan Nokta Yoğunluk Analizi sonucu; Güç Hücresi Boyutu (Output Cell Size) 8,45034763401056, Çap (Radius) 70,419564 olarak bulunarak, 0 ile 0,001199339 aralığında nokta değerleri elde edilmiştir. 5 farklı scalada değerlendirilen nokta değerleri yani tercihler ile Yoğunluk Haritası ortaya koymuştur.

Elde edilen sonuçlardan; ziyaretçilerin, yoğunluklu olarak alan sınırını ve girişleri oluşturan noktalarda olmayı tercih etmedikleri anlaşılmaktadır. Bu noktalar, alana genel hâkimiyetin az olduğu, dinlenme, oturma, bekleme vb. aktivitelere olanak tanımayan alanlardır.

Sonuçlardan; Marmara Üniversitesi Rektörlük Binası'nın kuzeyinde yer alan restoran ve dükkânların çevresinin ve restorasyon çalışması devam eden Recep Peker Konağı'nın önünün, alandaki en sakin noktaları oluşturduğu görülmüştür. Dalbastı Sokak girişinin ise tam bir meydan giriş niteliği göstermediği, çevresindeki yeşil alanın meydanla bütünleşemediği ve eğimli girişin görsel hâkimiyeti engellediği vb. nedenlerden dolayı kullanıcılar tarafından tercih edilmediği anlaşılmaktadır. Tercih Edilmeyen Noktaların Yoğunluk Haritası Şekil 4.116' da görülmektedir.

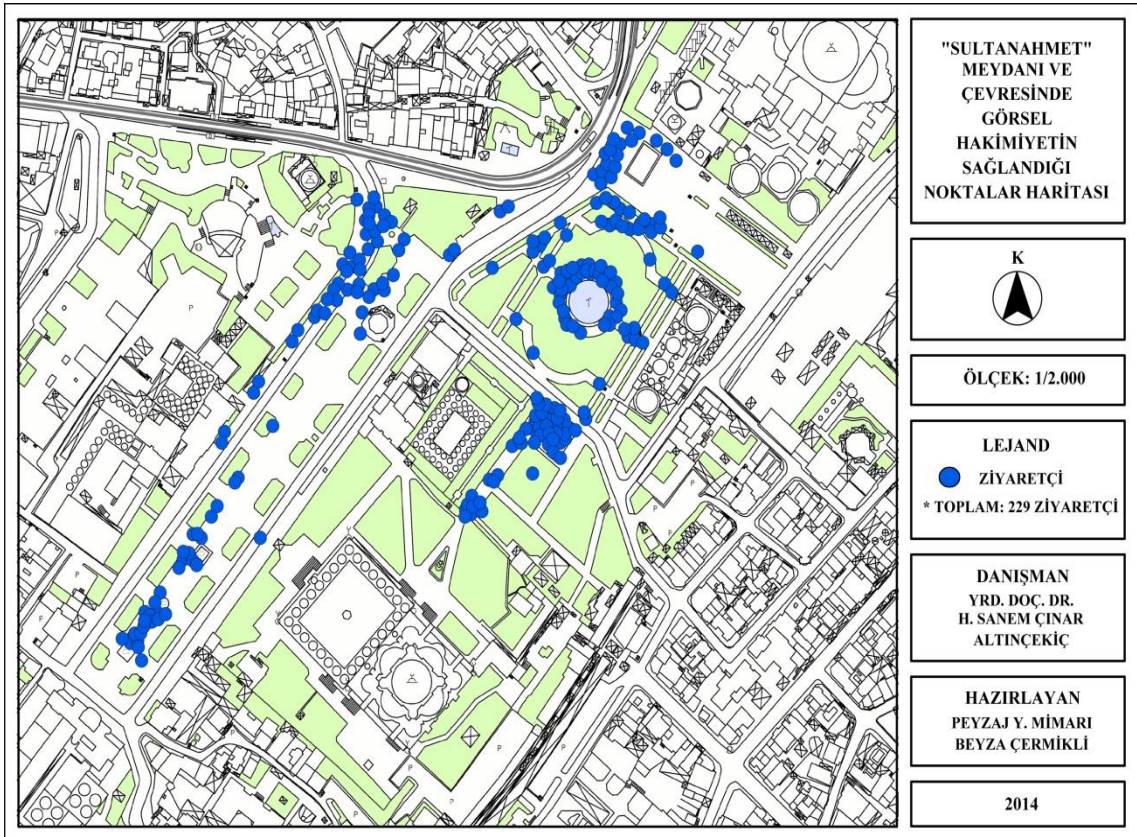

Şekil 4.116: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde Tercih Edilmeyen Noktaların Yoğunluk Haritası.

Anket Yöntemi'nden elde edilen Tercih Edilmeyen Noktaların Yoğunluk Haritası ile Referanslandırılmış Yöntem'den elde edilen Yoğunluk Haritası sonuçları (Şekil 4.27) birbirini doğrulamaktadır. Sonuçlar Mekânsal Dizin Yöntemi'nden elde edilen Bütünleşme Değeri Haritası (Şekil 4.41) sonuçlarıyla ise tam örtüşmemektedir. Bunun nedeni, tercih edilmeyen noktaların girişler etrafından toplanmasındandır. Bu noktalar, ziyaretçiler tarafından az tercih edilen mekânlar olarak karşımıza çıkarken, çevre bağlantılarının ve giriş noktalarının belirgin ve güçlü olmasından dolayı Mekânsal Dizin Yöntemi'nde yüksek bütünleşme değerinde çıkmıştır. Bu şekilde; bu anket sorusu için Mekânsal Dizin Yöntemi, kullanıcı davranışlarının daha derinlemesine incelenerek karşılaştırma yapılmasına izin vermiştir.

Görsel Hâkimiyetin Sağlandığı Noktalar:

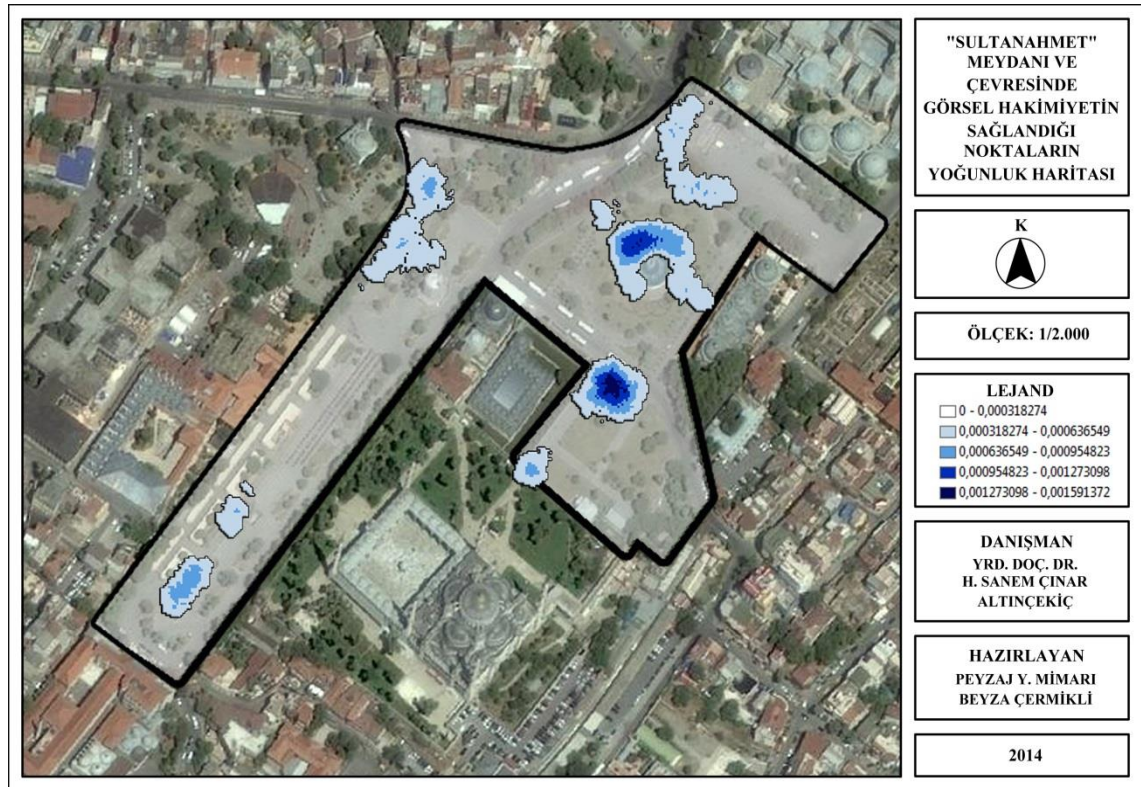
Anket Formu'nda yer alan harita işaretlenerek verilen 229 yanıtla göre; ziyaretçilerin alanda görsel hâkimiyetin sağlandığını düşündüğü noktalar Şekil 4.117'de görülmektedir.

Şekil 4.117: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde Görsel Hakimiyetin Sağlandığı Noktaların Haritası.

ArcGIS Programı yardımıyla yapılan Nokta Yoğunluk Analizi sonucu; Güç Hücresi Boyutu (Output Cell Size) 7,39770917492447, Çap (Radius) 61,647576 olarak bulunarak, 0 ile 0,002026274 aralığında nokta değerleri elde edilmiştir. 5 farklı scalada değerlendirilen nokta değerleri ile Yoğunluk Haritası ortaya koymuştur.

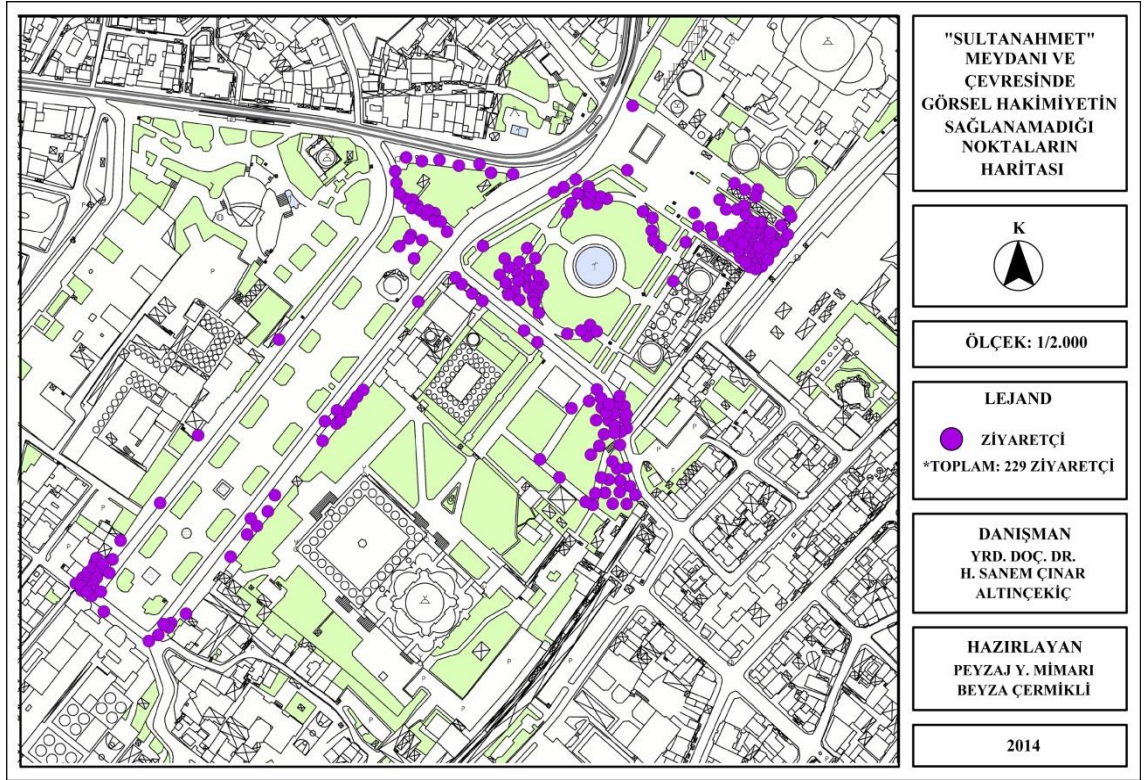
Elde edilen sonuçlardan; ziyaretçilerin Sultanahmet Camisi yanındaki sıra bankları, görsel hâkimiyetin en yoğun sağlandığı ve alanın en iyi algılandığı nokta olarak seçtiği anlaşılmaktadır. Bu noktayı ise; fiskiyeli havuz çevresi izlemektedir. Ulaşılan veriler; alanda Sultanahmet Cami ve Ayasofya Müzesi'nin beraber algılayabilecekleri, görüş alanının eğim, ağaçlar ya da yapılar ile kesintiye uğramadığı noktaların, ziyaretçiler tarafından işaretlendiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, elde edilen sonuçlar büyük ölçüde Tercih Edilen Noktalar Yoğunluk Haritası (Şekil 4.114) ile uyumluluk göstermektedir (Şekil 4.118).

Şekil 4.118: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde Görsel Hakimiyetin Sağlandığı Noktaların Yoğunluk Haritası.

Görsel Hâkimiyetin Sağlanamadığı Noktalar:

Anket Formu'nda yer alan harita işaretlenerek verilen 229 yanıtı göre; ziyaretçilerin görsel hâkimiyetin sağlanamadığını düşündüğü noktalar Şekil 4.119'da görülmektedir.

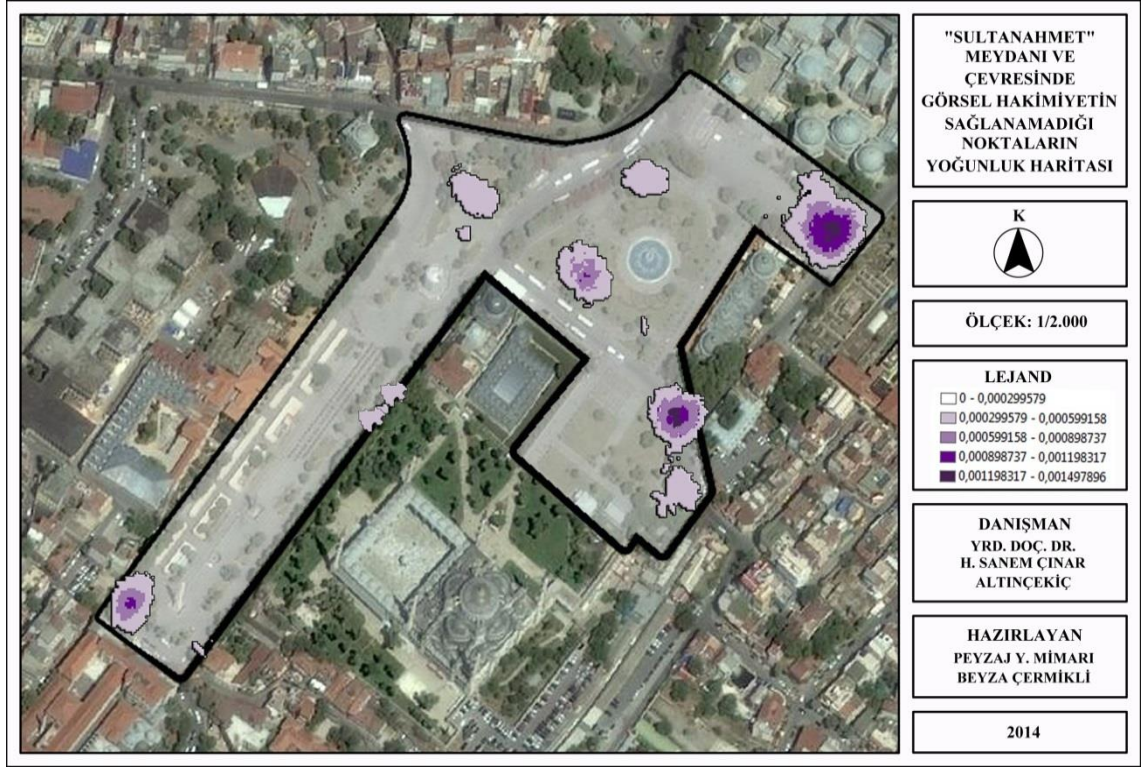
Şekil 4.119: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde Görsel Hakimiyetin Sağlanamadığı Noktaların Haritası.

ArcGIS Programı yardımıyla yapılan Nokta Yoğunluk Analizi sonucu; Güç Hücresi Boyutu (Output Cell Size) 8,38937195379058, Çap (Radius) 69,911433 olarak bulunarak, 0 ile 0,002026274 aralığında nokta değerleri elde edilmiştir. 5 farklı scalada değerlendirilen nokta değerleri ile Yoğunluk Haritası ortaya koymuştur.

Elde edilen sonuçlar; alanda Ayasofya Müzesi'ni Bab-ı Ali Caddesi'ne bağlayan girişte yer alan mekânın, ziyaretçiler tarafından görsel hâkimiyet sağlamada ve alanın tarihi perspektifini sunmada yetersiz bulunduğunu göstermektedir.

Ziyaretçiler tarihi mekânlarda, alanın kültürel değerleri algılanamadığı, başarılı mekânsal organizasyon sağlanamadığı, kesintisiz olarak tarihi perspektifin seyredilemediği noktaları tercih etmemektedir. Bu nedenle çalışmada, Görsel Hâkimiyetin Sağlanamadığı Noktaların Yoğunluk Haritası ile Tercih Edilmeyen Noktaların Yoğunluk Haritası (Şekil 4.116) sonuçları benzerlik göstermektedir.

Şekil 4.20'de Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde Görsel Hâkimiyetin Sağlanamadığı Noktaların Yoğunluk Haritası yer almaktadır.

Şekil 4.120: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde Görsel Hakimiyetin Sağlanamadığı Noktaların Yoğunluk Haritası.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Tarihi kent merkezleri, geçmiş toplumların meydana getirdiği kültürel, sosyal, felsefi, dini, mimari, estetik, teknik, ekonomik ve politik izlerin mekânsal yansıması olarak, kent bütününe en anlamlı parçalarını oluşturmaktadır. Tarih, mekân ve insan ilişkilerinin biçimlendiği bu alanlarda; geçmiş, günümüz ve gelecek arasında sürekliliğin sağlanması, güncel işlevler ile özgün değerler arasında denge kurularak yaşatılması, fiziki ve sosyal dokunun korunarak yeni kuşaklara aktarılması, mekânsal kalitenin artırılarak sürdürülmesi ile mümkündür.

Çalışmada farklı medeniyet ve kültürler ev sahipliği yapan, coğrafi konumu, topoğrafik yapısı, fiziksel ve sosyal doku özellikleri, ulaşım ilişkileri, ticaret merkezi kimliği ve turistik niteliği ile global ölçekte kendine özgü değerleri barındıran ve yeni yaşam koşullarının tarihi kent dokusu ile entegrasyonunun sağlanmasında güncel sorunları bulunan “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi araştırma alanı olarak belirlenmiştir.

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde; mekânsal kalite parametrelerinin belirlenerek kavramsal bir model ortaya koyulması, bu parametrelerin birbirleriyle ilişkilerinin açıklanarak bütüncül bir yöntem yaklaşımı sunulması ve yöntemlerden elde edilen sonuçlar yardımıyla mekânsal kalitenin okunabilirliğinin irdelenmesi hedeflenmiştir.

Tez kapsamında yapılan literatür araştırmaları sonucunda, tarihi dokularda mekânsal kaliteyi oluşturan parametreler şu şekilde belirlenmiştir:

- Mevcut güzergâhlar, erişilebilirlik, bağlantılılık (geçirgenlik), hareketlilik, yönlenme, sınır, çevre ve giriş bağlantıları, park ve toplu ulaşım imkânları gibi **ulaşılabilirlik** kavramı ile ilgili özellikler,
- Sosyal, kültürel, ekonomik etkinliklerce zengin, zamansal (mevsim ve saat) ve mekânsal (aktif ve pasif alanlar) olarak farklı kullanımlara izin veren, farklı ziyaretçi grupları (yaş, cinsiyet) tarafından farklı amaçlarla tercih edilebilen,

malzemedan tekniğe kadar çeşitlilik gösterebilen, canlı ve hareketli olma gibi mekânsal nitelikler taşıyan **işlevsellik** kavramı ile ilgili özellikler,

- Tanıma, mekân parçalarından tüm sistem dokusunu kavrayabilme, açık ve doğru imajlar elde edebilme, deneyimleme, kimlik, sezgisel olarak mekâna ait olma hissi, özgünlük, tarihi, kültürel ve estetik değerlere sahip olma, fiziksel form ile kullanımlar ve donatılar arasında bütünlük gösterme, modern doku ile geleneksel doku arasında denge kurulması, mekân organizasyonu, etkileyici, ihtişamlı, huzurlu ve düzenli olma gibi **algılanabilirlik** kavramı ile ilgili özellikler,
- Konfor, güvenlik, emniyet, temizlik, sağlık, dayanıklılık, sürdürülebilirlik gibi **teknik ve bakım özellikleri**,
- Ziyaretçilerin kentsel mekânda fizyolojik, duyuşsal (psikolojik), kültürel ve sosyal **ihtiyaç, istek ve beklentilerinin optimum düzeyde karşılayabilmesi ve tatmin olmaları**.

Bugüne kadar mekân kalitesi ile yapılan çalışmalarda, ya kentsel mekânların fiziksel özellikleri irdelenmiş ya da kullanıcıların psiko-sosyal ve kültürel yapıları ile ilgili araştırmalarla algıları ortaya koyulmuştur. Dolayısıyla yapılan çalışmalarda, çok katmanlı kalite kavramına, hep tek yönden bakılmıştır. Bu nedenle araştırmada; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Anket Yöntemi ile fiziksel (nesnel) ve sosyo-kültürel (öznel) analizler, Mekânsal Dizin Yöntemi ile ise fiziksel (nesnel) analizler yapılarak, bütüncül bir yöntem yaklaşımı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde tez çalışmasında geliştirilen çok boyutlu yaklaşım, nesnel ve öznel analizlerin yapılmasına ve mekânı oluşturan insan ile insanı etkileyen mekânın birlikte bir bütün olarak ele alınmasına olanak tanımıştır. Çalışmada savunulan nokta şudur ki, bir mekân hem nesnel, hem öznel değerleri açısından başarılı olduğu düzeyde kalitelidir.

Araştırma yönteminin belirlenmesinde Li ve diğ. (2011), Hillier ve Hanson (1986), Kubat (1996), Jiang ve diğ. (1999) ve Mumcu (2009) tarafından yapılmış çalışmalar dikkate alınmıştır. Yeni geliştirilen bir teknik olan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, sadece Lijiang (Çin) eski kent merkezinde uygulanırken, Mekânsal Dizin Yöntemi ve Anket Yöntemi, günümüze kadar yurt içinde ve yurtdışında farklı çalışmalarda farklı amaçlarla kullanılmıştır. Fakat yöntemlerin bir arada kullanılarak,

nesnel ve öznel analizlerle bütünleştirilmesi, ilk kez araştırma alanında uygulanarak dünya örnekleri içerisinde bir ilk teşkil etmektedir. Bunu yanı sıra; Panoramio fotoğraf paylaşım sitesindeki yorumların analiz edilerek kullanım ve kullanıcı verilerine ulaşılması çalışmaya özgün bir değer katmıştır.

Çalışmada, yöntemlerin uygulanmasında bir sıra üzerinden gidilmiş ve bu şekilde sonuçlar birbiri ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Burada; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, diğer tekniklerle ilişki kurularak bir yöntem ağı geliştirilmesinde kilit metot olarak kullanılmıştır. Bu yöntemle geliştirilen kurgu, üst ve alt ölçek olmak üzere, farklı ölçeklerde araştırmalar yapılmasına imkân vermiştir. Çalışma kapsamında; üst ölçekte Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem, Mekânsal Dizin Yöntemi ile desteklenirken, alt ölçekte bu yöntemlere ek olarak ziyaretçi ve kullanımlarla ilgili detaylı veriler sunan Anket Yöntemi de kullanılmıştır. Bu şekilde çalışma; her bir yöntemin güçlü yanının, diğer yöntemin zayıf yanını dengelemesine ve tamamlamasına, bu şekilde çıkabilecek problemlerin ortadan kaldırılmasına, daha doğru ve tutarlı sonuçlar elde edilebilmesine imkân vermiştir.

Üst ölçekte araştırma alanı olarak seçilen “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem’den elde edilen Yoğunluk Analizi sonuçlarına göre; ziyaretçiler tarafından en çok tercih edilen kentsel mekân Sultanahmet Meydanı ve Çevresi (Ayasofya Meydanı ve At Meydanı) olarak belirlenmiştir. Bu alanı ise sırasıyla; Eminönü Meydanı ve Sahili, Topkapı Sarayı Avlusu ve Çevresi, Beyazıt Meydanı ve diğerleri takip etmiştir.

Mekânsal Dizin Yöntemi’nden elde edilen Bütünleşme Değeri Analizi sonuçlarına göre; Yeniçeri-Divanyolu Caddesi ve Ragıp Gümüşpala Caddesi’nin en çok kullanılan akslar olduğu ve bu aksların geçtiği Sultanahmet, Eminönü ve Beyazıt bölgelerinin ziyaretçiler tarafından sıklıkla tercih edildiği ortaya çıkmıştır.

Nesnel değerlendirme de; erişilebilirlik ve hareketlilik, tercih ve kullanım özellikleri, açık-doğru imajlar elde edebilme, tanıma, deneyimleme, kimlik ve sezgisel olarak mekâna ait olma özelliklerini ortaya koyan, Yoğunluk Analizi ile Bütünleşme Değeri Analizi birlikte ele alınarak karşılaştırılmış ve ulaşılabilirlik, işlevsellik ve algılanabilirlik parametreleri ile ilgili veriler ortaya koyulmuştur. Sonuçlardan iki

yöntemin birbirini doğruladığı ve Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nin iki yöntemde de en yüksek oranda tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karşılaştırmada; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'de yoğun olarak kullanıldığı görülen Topkapı Sarayı Avlusu ve Çevresi (dış avlu ve Gülhane Parkı girişi), Mekânsal Dizin Yöntemi'nde analize dâhil edilmediğinden, burada iki yöntem arasında karşılaştırma yapmak mümkün olmamıştır. Bunun nedeni; kamusal açık mekân olmasına rağmen Topkapı Sarayı Avlusu'na erişimin, belli saat aralığında mümkün olmasıdır. Bu nedenle; herhangi bir engelle karşılaşmadan erişim sağlama prensibi ile hareket edilen Mekânsal Dizin Yöntemi'nde, bu alan çalışma sınırı dışında bırakılarak, bu noktada iki yöntemin birbirini doğrulaması mümkün olmamıştır.

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi'nde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen Yerel Hareketlilik Analizi sonuçlarına göre; Sultanahmet Meydanı ve Çevresi ile Süleymaniye-Beyazıt aksı, Eminönü-Sirkeci aksı ve Topkapı Sarayı-Bab-1 Hümayun Aksı arasında ziyaretçiler tarafından güzergâh oluşturulduğu sonucuna varılmıştır.

Mekânsal Dizin Yöntemi'nden elde edilen Bağlantı Değeri Analizi sonuçlarına göre; Eminönü ile Sirkeci arasındaki Ragıp Gümüşpala Caddesi ve Beyazıt ile Sultanahmet arasındaki Yeniçeri-Divanyolu Caddeleri'nin bağlantı değerleri yüksek çıkmıştır. Bu akslar aynı zamanda diğer akslar içinde de en bütünleşmiş akslar olarak bulunmuştur.

Nesnel değerlendirme de; bağlantılılık, mevcut güzergâhlar arasında ilişki, yönelme ve mekân parçalarından tüm sistem dokusunu kavrayabilme özelliklerini ortaya koyan Yerel Hareketlilik Analizi ile Bağlantı Değeri Analizi birlikte ele alınarak karşılaştırıldığında, ulaşılabilirlik ve algılanabilirlik ile ilgili parametreler elde edilmiştir. Sonuçlardan iki yöntemin birbirini doğruladığı görülmektedir.

Karşılaştırmada; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'de Sirkeci ile Sultanahmet'i ve Süleymaniye ile Beyazıt'ı birbirine bağlayan aksların da ziyaretçiler tarafından güzergâh olarak tercih edildiği, fakat Mekânsal Dizin Yöntemi'nde bu bağlantıların birincil derecede yüksek değerde çıkmadığı belirlenmiştir. Bunun nedeni; bu aksların ana aks özelliği göstermemesinden dolayı, yöntemin bu güzergâhlara bağlanan aks sayısını düşük hesaplamasıdır. Bu noktada Mekânsal Dizin Yöntemi'nin,

matematiksel analizlere imkân tanıyarak, alanın tarihi karakteri sonucu oluşan sosyal, kültürel ve toplumsal kimliğini çözümlemede eksikleri olduğu görülmektedir. Bununla beraber yöntemin ortaya koyduğu sonuç; bu iki aksta, yoğun bağlantı noktası kimliğini karşılayacak iyileştirmeler yapılması gerekliliğini gündeme getirmektedir.

Öznel değerlendirmede, “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ile yapılan sosyo-kültürel analizlerle; ziyaretçilerin alanda yaptıkları aktiviteler ve kullanım zamanları, teknik ve bakım özelliklerine ait bilgiler ve beğeni, memnuniyet ve tercihleri ortaya koyulmuştur. Analizlerden; alandaki ziyaretçi sayısının çok yüksek olduğu, alanı daha çok yerli ziyaretçilerin kullandığı, alanın en çok gündüz saatlerinde (birinci sırada 12:00-14:59, ikinci sırada 15:00-17:59), ilkbahar mevsimi Nisan ayında yoğun olarak kullanıldığı ve alanda dolaşma, dinlenme, yeme/içme, alışveriş, fotoğraf çekme, sosyal/kültürel aktivitelere katılma gibi etkinlikler yapıldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra; kullanıcı yorumlarına ilişkin analizlerde alanla ilgili tarihi, turistik ve etkileyici başta olmak üzere olumlu tamlamalara yer verilmiştir.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem yorumlarından elde edilen 19 sıfat, zıt sıfat çiftleri oluşturularak Anket Yöntemi’nde Beğenilme Ölçütü verisi olarak kullanılmak üzere değerlendirilmiştir. Ayrıca, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem sonucuna göre, alanın ziyaretçiler tarafından en çok tercih edildiği belirlenen Nisan ayı, Anket Yöntemi’nin uygulanacağı zaman dilimi olarak seçilmiş, anketin uygulanacağı örneklem büyüklüğü de yine Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem sonucuna göre belirlenmiştir. Bu şekilde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem’den elde edilen veriler, Anket Yöntemi için altlık olarak kullanılmıştır.

Üst ölçekte uygulanan Fotoğraf Tabanlı Yöntem fiziksel ve sosyo-kültürel analizlere, Mekânsal Dizin Yöntemi ise fiziksel analizlere olanak sağlayarak, nesnel ve öznel değerlendirmeler ortaya koyulmuş ve “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi için kalite parametreleri belirlenmiştir. İki yöntemden elde edilen sonuçlar yüksek oranda birbirini doğrulamakta ve ziyaretçilerin en yoğun olarak tercih ettiği Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde detaylı araştırmalar yapılması şansı vermektedir.

Alt ölçekte Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem’den elde edilen Yoğunluk Analizi sonuçlarına göre; ziyaretçilerin en çok

Ayasofya Müzesi önündeki fiskiyeli havuz çevresini tercih ettiği, bunu ise Obelisk, Yılanlı Sütun ve Dikilitaş ile Alman Çeşmesi çevresinin izlediği görülmektedir. Alanda en az ise giriş noktaları çevrelerinin tercih edildiği ortaya çıkmıştır.

Mekânsal Dizin Yöntemi'nden elde edilen Bütünleşme Değeri Analizi sonuçlarına göre; Marmara Üniversitesi Sultanahmet Yerleşkesi'nden Millon Anıtı'na kadar uzanan, Alman Çeşmesi önünden Ayasofya Müzesi'ne kadar uzanan, Dalbastı Sokak'tan Kabasakal Caddesi'ne kadar devam eden, fiskiyeli havuz çevresinde yer alan ve Sultanahmet Camisi doğu kapısı önündeki sıra banklara sapanan aksların yer aldığı noktaların, ziyaretçiler tarafından yüksek oranda tercih edildiği sonucuna varılmıştır. Alanda Marmara Üniversitesi Rektörlük Binası kuzey girişinin olduğu bölge ise, düşük bütünleşme değerinde çıkmıştır.

Anket Yöntemi'nden elde edilen Tercih Edilen Noktalar Analizi'ne göre; fiskiyeli havuz çevresinin, Obelisk, Yılanlı Sütun ve Dikilitaş ile Alman Çeşmesi'nin etrafının ve Sultanahmet Camisi doğu kapısı önündeki sıra bankların ziyaretçiler tarafından tercih edildiği görülmüştür. Tercih Edilmeyen Noktalar Analizi'ne göre ise; ziyaretçilerin yoğunluklu olarak alan sınırını ve girişleri oluşturan noktalarda olmayı tercih etmedikleri anlaşılmıştır.

Nesnel değerlendirmeye olanak tanıyan; erişilebilirlik ve hareketlilikle ilgili ulaşılabilirlik parametresi, mekânsal tercihler ve kullanımlarla ilgili işlevsellik parametresi ve tanıma, deneyimleme, sezgisel olarak mekâna ait olma hissi ile ilgili algılanabilirlik parametresini ortaya koyan; Yoğunluk Analizi, Bütünleşme Değeri Analizi ve Tercih Edilen Noktalar Analizi birlikte incelendiğinde, üç yöntemin yüksek oranda birbirini doğruladığı görülmektedir. Buna göre üç yöntemde de; Ayasofya Meydanı'nda fiskiyeli havuz çevresindeki aksların, At Meydanı'nda ise anıtların üzerinde yer aldığı doğrusal aksın, yüksek çıktığı görülmektedir.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'de, diğer iki yöntemde sıklıkla tercih edilen, Sultanahmet Camisi yanındaki sıra bankların ziyaretçiler tarafından kullanılmadığı görülmektedir. Bunun nedeni sıra bankların, alandaki en önemli dinlenme alanlarından birini oluştururken, güneş ve kötü hava koşullarında önlem alınmadığı için, her saat ve mevsimde kullanıcılar tarafından aktif kullanılamamasıdır.

Bu nedenle dinlenme alanı, daha çok bahar ve yaz aylarında, gölge saatlerinde tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra; fiskiyeli havuz çevresinin, Anket Yöntemi ile gerçekleştirilen Görsel Hâkimiyet Analizi'nde; alanın kimliğinin algılandığı en önemli noktalardan biri olarak tercih edilmesi, bu alanla ilgili yeniden peyzaj düzenlemesi ve iyileştirme yapılması gerekliliğini gözler önüne sermektedir.

Karşılaştırma sonucunda; Tercih Edilmeyen Noktalar Analizi ile Yoğunluk Analizi birlikte değerlendirildiğinde, birbirini doğruladığı fakat sonuçların Bütünleşme Değeri Analizi ile tam örtüşmediği görülmektedir. Bunun nedeni; çevre bağlantılarının ve giriş noktalarının belirgin ve güçlü olmasından dolayı Mekânsal Dizin Yöntemi'nde yüksek bütünleşme değerinde çıkmış olmasıdır. Bu şekilde; bu anket sorusu için yapılan değerlendirmelerde Mekânsal Dizin Yöntemi, kullanıcı davranışlarının daha derinlemesine incelenmesine ve karşılaştırma yapılmasına izin vermiştir. Ayrıca sonuçlar, Görsel Hâkimiyetin Sağlanamadığı Noktalar Analizi sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir.

Alt ölçekte Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen Yerel Hareketlilik Akış Şeması Analizi sonuçlarına göre; Obelisk, Yılanlı Sütun ve Dikilitaş ile Alman Çeşmesi aksı ve fiskiyeli havuz çevresinde güzergâh olduğu görülmektedir.

Mekânsal Dizin Yöntemi'nden elde edilen Bağlantı Değeri Analizi sonuçlarına göre ise; Marmara Üniversitesi Sultanahmet Yerleşkesi'nden Millon Anıtı'na kadar uzanan aksların ve Dalbastı Sokak'ın bağlantı değerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anket Yöntemi'nden elde edilen verilere göre ise; ziyaretçiler tarafından alanda çevre ulaşılabilirliği, alan içi ulaşılabilirlik ve giriş noktaları algılanabilir ve kolay erişilebilir, toplu ulaşım ve park imkânı ise yeterli bulunmuştur. Ulaşım araçlarında ki, yoğunluk ve yönlendirme ise sorun olarak tespit edilmiştir.

Nesnel değerlendirme de; bağlantılılık, mevcut güzergâhlar ve yönlendirme, sınır, çevre ve giriş bağlantıları, park ve toplu ulaşım imkânları olmak üzere ulaşılabilirlik ve mekân parçalarından tüm sistem dokusunu kavrayabilme ve anlaşılabilirlik olmak üzere algılanabilirlik parametrelerini ortaya koyan Yerel Hareketlilik Analizi, Bağlantı Değeri Analizi ve Ulaşım Analizi birlikte incelendiğinde üç yöntemin yüksek oranda birbirini doğruladığı görülmektedir.

Yerel Hareketlilik Analizi ve Bağlantı Değeri Analizi sonuçlarına göre; At Meydanı'ndaki Obelisk, Yılanlı Sütun ve Dikilitaş ile Alman Çeşmesi arasındaki doğrusal aks, alanın çevresiyle bağlantı oluşturmasında en etkin aks olarak belirlenmiştir. Bu noktada iki yöntemde yapılan analizlerde, birbirini doğrulayan sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra ikincil bağlantı noktalarında Mekânsal Dizin Yöntemi sonuçlarına göre; sadece Dalbastı Sokak (alanın Arasta Çarşısı bağlantısı) yönü yüksek değerde çıkmıştır. Oysa alanın çevre bağlantı kurmasında; Dalbastı Sokak kadar, Ayasofya Meydanı'nı Topkapı Sarayı'na bağlayan Bab-1 Hümayun aksının da önemi büyüktür. Bu aksın, yüksek bağlantı değeri göstermemesinin nedeni; güzergâhın, araştırma alanı sınırı dışında devam etmesinden dolayı Mekânsal Dizin Yöntemi'nde tam değerlendirilememesi ve bu nedenle matematiksel olarak düşük değerde çıkmasıdır. Buna göre elde edilen sonuçlardan; tarihi kent dokularında Mekânsal Dizin Yöntemi'nin alt ölçekte kullanımının derinlemesine analizler yapmaya olanak verdiği, bunun yanı sıra yöntemin, tahmin edilebilirliği artırıcı tekniklerle desteklenmesinin daha tutarlı sonuçlar vereceği gözler önüne serilmiştir.

Anket Yöntemi'nde kullanıcılara Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nden önce ya da sonra gidecekleri güzergâhlar sorgulanarak, üst ölçek "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi'ndeki Yerel Hareketlilik Analizi ve Bağlantı Değeri Analizi ile ilişkili sonuçlar elde edilmiştir. Anket Yöntemi sonuçlarına göre; Sultanahmet Meydanı ve Çevresi ile, Eminönü, Topkapı Sarayı, Kapalıçarşı, Yerebatan Sarnıcı, Gülhane Parkı, Mısır Çarşısı, Sirkeci, Beyazıt Meydanı, Süleymaniye ve Çemberlitaş arasında yoğun güzergâhlar oluşturulduğu görülmüştür. Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem sonuçlarına göre; Eminönü Meydanı, Eminönü Sahili, Sirkeci Sahili, Sirkeci Meydanı, Topkapı Sarayı, Topkapı Sarayı Dış Avlusu Girişi, Beyazıt Meydanı ve Süleymaniye Meydanı ve Çevresi arasında güzergâhlar oluşturulduğu görülmüştür. Mekânsal Dizin Yöntemi sonuçlarına göre ise; Eminönü arasında güzergâhlar oluşturulduğu görülmüştür. Analizlerden elde edilen sonuçlar birbirini doğrulamış, "Eminönü" Tarihi Yarımada Bölgesi'nde, Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nden sonra Eminönü Meydanı ve Çevresi, alandaki ikinci önemli kentsel mekân olarak belirlenmiştir. Kuşkusuz bunda alanın ulaşım olanakları, denizle ilişkisi, Mısır Çarşısı ve Yeni Cami başta olmak üzere tarihi değerleri, kendine özgü yaşam dokusu vb. özellikleri etkili olmuştur.

Alt ölçekte araştırma alanı olarak belirlenen Sultanahmet Meydanı ve Çevresi'nde Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen ziyaretçi verileri Anket Yöntemi'nden elde edilen ziyaretçi verileri ile karşılaştırıldığında; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'e göre yabancı, Anket Yöntemi'ne göre ise yerli ziyaretçilerin alanı daha çok tercih ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Burada elde edilen veriler birbiri ile tutarlılık göstermemektedir. Bunun birçok nedeni olabileceği gibi tahmin edilen nedenlerinden en önemlisi, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'de kullanılan Panoramio web sitesinde insanların değişik rumuzlar kullanmaları, ana dillerinden farklı dillerde yorum yapmaları ya da fotoğraflara farklı dillerde isimler vermeleri ve bu nedenlerden ötürü tam olarak uyruklarının belirlenememesidir. Bu nedenle kuşkusuz ki Anket Yöntemi kullanıcı özellikleri ile ilgili daha doğru veriler sağlamaktadır.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ile yapılan kullanım zamanları değerleri ile Anket Yöntemi'nden elde edilen zamansal veriler karşılaştırıldığında; birbirlerini doğruladığı görülmektedir. Sonuçlara göre; alan ziyaretçiler tarafından daha çok gündüz saatlerinde (birinci tercih olarak 15:00-17:59, ikinci tercih olarak 12:00-14:59 arasında) kullanılmaktadır. Bu anlamda iki yöntem birbirini desteklemiştir.

Alt ölçekte uygulanan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'den elde edilen Yorum Analizleri ve Anket Yöntemi'nden elde edilen İmaj ve Beğenilme Ölçütü Analizleri sonuçlarının, birbirini doğruladığı görülmektedir. Buna göre; ziyaretçilerin alanla ilgili genellikle olumlu sıfat çiftleri ve tamlamalar kullandıkları, yorumlarında mimari yapıların, özellikle Sultanahmet Cami ile Ayasofya Müzesi'nin, görkeminden bahsettikleri, alanın kent imajına katkısını, tarihi, turistik ve yeşil alan niteliğini vurguladıkları görülmektedir. Buna ek olarak Anket Yöntemi'nden kullanıcıların alanı; çekici, hareketli, güzel, huzurlu, davetkâr, çeşitli ve zengin, popüler, tarihi ve geleneksel olarak değerlendirdiği, fakat alanı bakımsız, düzensiz ve eski-yeni doku ilişkisini uyumsuz buldukları sonucuna ulaşmıştır.

Sonuçlar, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'deki Yorum Analizleri'nin önemini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra Anket Yöntemi, çalışmada kullanıcılar ve kullanımlar ile ilgili detaylı analizler gerçekleştirilmesine olanak tanımıştır. Anket Yöntemi sonucunda; ziyaretçilerin alanı genellikle tarihi ve turistik niteliği ve içerdiği fonksiyonlar nedeniyle tercih ettikleri ve bu nedenle alanda gezme, inceleme, seyir ve

fotoğraf çekimi gibi aktiviteler yaptıkları, tarihi ve fiziki doku ile kullanımlar arasındaki ilişkiyi uyumlu buldukları, yeşil alan ve kent mobilyaları açısından alanı yeterli buldukları gibi memnuniyet belirtilerine ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra yöntem sonucu alanın; cinsiyet, tercih edilen günler ve alanda geçirilen süre açısından istekleri karşıladığını, fakat her yaş grubuna hizmet etmesi ile ilgili alanda peyzaj düzenlemeleri yapılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Alt ölçekte uygulanan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Anket Yöntemi nesnel ve öznel değerlendirmeler yapılmasına olanak tanıyarak; etkinlikler, zamansal ve mekânsal kullanımlar, kullanıcı grupları, çeşitlilik, canlılık gibi özellikler başta olmak üzere işlevsellik parametreleri; özgünlük, tarihi, kültürel ve estetik değerler, fiziksel form ile kullanımlar ve donatılar arasındaki ilişki, modern doku ile geleneksel doku arasında denge, mekânsal organizasyon, etkileyici, ihtişamlı, huzurlu ve düzenli olma gibi özellikler başta olmak üzere algılanabilirlik parametreleri; konfor, güvenlik, emniyet, temizlik, sağlık, dayanıklılık, esneklik, sürdürülebilirlik gibi özellikler başta olmak üzere teknik ve bakım parametreleri elde edilmesini ve ziyaretçilerin ihtiyaç, istek ve beklentilerinin belirlenmesini sağlamıştır.

Anket Yöntemi'ndeki internet kullanımı ile ilgili sorularla, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'de kullanılan Panoramio Fotoğraf Paylaşım Sitesi'nin kullanımı ve güvenilirliği sınanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, ziyaretçiler içinde internet kullanımının ve paylaşım sitesinde paylaşımda bulunma oranlarının yüksek olduğunu göstermiştir. Sonuçlar; koordinatlı verileri ile diğer fotoğraf paylaşım sitelerinden ayrılan ve bilgisel amaçlı verilerin paylaşılmasına olanak tanıyan Panoramio web sitesinin, Google Earth ve Google Map bağlantılı olması nedeniyle ziyaretçiler tarafından bilindiğini ve kullanıldığını ispatlamıştır. Bu şekilde; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'in, yerel ve yabancı uyruklu turistlerin çok tercih ettikleri tarihi mekânlarda yapılacak zamansal, mekânsal ve kullanıcılara ilişkin analizlerde tercih edilebileceği kanıtlanmıştır.

Alt ölçekte yapılan değerlendirmelerle; Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Anket Yöntemi'nde fiziksel ve sosyo-kültürel analizler, Mekânsal Dizin Yöntemi'nde ise fiziksel analizler yapılarak, Sultanahmet Meydanı ve Çevresi için kalite parametreleri belirlenmiştir.

Yapılan analizler sonucu; üst ve alt ölçeklerdeki çalışma alanlarında yüksek kalite değerlerine ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra üst ve alt ölçekte belirlenen olumsuzluklar şu şekilde özetlenebilir:

- Üst ölçekte “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi için; tarihi kentsel mekânlar arasında bağlantı kopuklukları, trafik sorunu, gündüz-gece kullanımı arasındaki büyük farklar, eski doku ile yeni dokunun uyumsuzluğu, güvenlik, koruma-onarım-restorasyon-yenilemedeki eksiklikler, kirlilik, gürültü, kalabalık, kentsel peyzaj donatıları ve altyapı konusundaki eksiklikler dikkat çekmektedir.
- Alt ölçekte Sultanahmet Meydanı ve Çevresi’nde; gece-gündüz kullanımı ve yaş grupları arasındaki büyük farklar, kent mobilyaları yetersizliği, kalabalık, yönlendirme yetersizliği, dinlenme alanlarının yanlış planlanmış olması, ulaşım sorunları, düzensizlik, kirlilik, bakımsızlık, eski-yeni doku uyumsuzluğu, güvensiz gibi eksiklikler dikkat çekmektedir.

Kuşkusuz ki, yüzyıllarca üzerinde yaşadığı kültürlerin izlerini taşıyan, katmanlaşan tarihinde birçok değişim yaşamış bu alanlarda, yukarıda sıralanan olumsuzluklar, mekânsal kaliteyi düşürerek, kullanıcıların mekânı okumasını güçleştirmektedir. Bu kapsamda; üst ölçekte bağlantı sorununun tarihi çevreye zarar vermeden ulaşım mühendisleri tarafından geliştirilmesi, ulaşım problemlerinin çözümü için yayalaştırma çalışmalarına devam edilmesi ve ulaşım ile ilgili alınan kararların planlara yansıtılarak uygulanması gereklidir. Alt ölçekte ise; alanın turistik kullanımı teşvik edilirken her yaşta ziyaretçiyi kucaklaması sağlanmalı, özellikle dinlenme alanları ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Bunun yanı sıra üst ve alt ölçekte; gece-gündüz kullanımı arasındaki büyük farklılığın azaltılması için bu alanlardaki ticaret, eğlence ve turizm fonksiyonlarının geliştirilmesi bu kapsamda sürdürülebilir turizm politikasının belirlenerek turizm eksenli bir dönüşüm geçirmesi, alanın kimliği ile uyumlanmayan büyük ticarethanelerin ve modern girişimlerin alanda yer almasının engellenmesi, alanın köhneleşmesine neden olan sosyal dokunun alandan uzaklaştırılması ve alanın güvenliğinin sağlanması gereklidir. Ayrıca halk uzun süren onarımlar, restorasyon ve yenilemeler konusunda bilgilendirilmelidir. Kentsel peyzaj donatıları ve altyapı konusundaki eksiklikler ise alanın tarihi kimliğini koruyarak geliştirilmelidir. Bu alanlarda; olumsuzlukları ortadan kaldıran, tarihsel ve kültürel sürekliliğe katkı

sağlayan, alanın ziyaretçiler için gidilmek istenen bir yer haline dönüştüğü, modernleşme ve çevre koruma dengesinin sağlandığı, iyileştirmeler yapılan, özgünlüğün korunarak gelişmenin kontrol altında tutulduğu, estetik kaygının önemsendiği, daha bütüncül bir kentsel tasarım yaklaşımı benimsenmelidir.

Çalışmada; üst ve alt ölçekte kullanılan üç yöntem sonucunda veriler arasında karşılaştırmalar yapılarak, sonuçlar arasındaki güvenilirliğin pekiştirilmesi sağlanmıştır. Yapılan analizlerde; üç yöntemin birbirini büyük oranda doğruladığı, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Mekânsal Dizin Yöntemi'nin birbirini desteklediği, Anket Yöntemi'nin ise alt ölçekteki alanlarda sağladığı ayrıntılı veriler ile eksikleri tamamladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmalar, tarihi ve turistik değer taşıyan eski kent merkezlerinde çok sayıda kullanıcı profili verilerinin analiz edilmesini sağlayan Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'in, Mekânsal Dizin Yöntemi'nin tahmin edilebilirliğinin sınanmasında yeni bir teknik olan kullanılmasının doğru sonuçlar verdiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem; anket, gözlem gibi daha alt ölçeklerde yapılacak çalışmalar içinde önemli bir veri kaynağı ve röper noktası oluşturmaktadır. Bu nedenlerden dolayı yöntemin, benzer ve farklı analizler yapılmasına olanak sağlayarak, bundan sonraki çalışmalarda da sıklıkla tercih edileceği düşünülmektedir.

Yöntemler sonucunda elde edilen kalite parametreleri, yeni bir kavramsal modelin oluşmasına ve sınanmasına olanak tanımıştır. Kalite kavramın çok boyutlu ve katmanlı olmasından dolayı yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçların doğru ve gerçekçi olabilmesi için mekânı tanımlayan, anlamlı kılan tüm değerlerin ve kullanıcı özelliklerinin birlikte ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda hangi kalite parametrelerinin kullanılacağı ve nasıl inceleneceği önem taşımaktadır. Buna göre; Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Mekânsal Dizin Yöntemi ile tercih ve bağlantılılık, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem ve Anket Yöntemi ile kullanım (işlevsel özellikler) ve beğeni, Mekânsal Dizin Yöntemi ve Anket Yöntemi ile algı ve erişilebilirlik özellikleri ölçülerek ve bu değerlere Anket Yöntemi'nden elde edilen mekân özellikleri, teknik ve bakım özellikleri, ziyaretçi özellikleri, ziyaretçi beklenti ve istekleri de eklenerek, fiziksel ve sosyo-kültürel analizler yapılması

mümkün olmuştur. Bu şekilde kaliteyi daha üst seviyelere çıkarabilmek için gerekli tasarım araçları belirlenmiştir. Bu kapsamda; “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nde tarihi, fiziksel, sosyal ve kültürel bütünlüğü ve sürdürülebilirliği sağlamak üzere; ulaşılabilirlik, işlevsellik ve algılanabilirlik ile konfor, güvenlik, bakım, sürdürülebilirlik kavramlarını göz önünde bulunduran bir mekânsal kalite anlayışı ortaya koyulmuş ve mekânın okunabilirliği hakkında doğru verilere ulaşılabileceği sonucuna varılmıştır.

“Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi çalışma alanı alınarak belirlenen kalite parametreleri, tarihi kent merkezlerinde kalitenin okunabilirliğinde dikkat edilmesi gereken temel nitelikleri ortaya koymaktadır. Uzun yıllar boyunca oluşmuş kültürel birikim ile şekillenerek kentin toplumsal ve fiziksel kimliğini yansıtan tarihi dokularda, kalite parametreleri her mekân için, bu temel niteliklerin dışında, mekânın kendine has değerlerinin dikkate almayı ve değerlendirmeyi de zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda ortaya koyulan parametrelerin ve geliştirilen ölçüm tekniklerinin, tarihi mekânların fiziksel ve sosyo-kültürel özelliklerin daha doğru okunması konusunda yeni bir ufuk açacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışma ile tek bir yöntem kullanmak yerine farklı yöntemler bir arada kullanılarak araştırmaya farklı bakış açıları getirilmiştir. Geliştirilen çok yönlü yöntem modeli, bundan sonra yapılacak çalışmalar açısından gelişmeye açık bir yapının oluşturulması açısından önemli bulunmuştur.

Yöntemler, nesnel ve öznel olarak, iki farklı ölçekteki kentsel mekânda analizler yapılmasına ve analiz sonuçlarının karşılaştırılmasına, karşılaştırmalarda çıkan benzer sonuçlarda güvenilirliğin artmasına, karışıklıklar da ise problemin daha detaylı sorgulanmasına ve daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesine yardımcı olmuş ve bu kapsamda avantajlar sağlamıştır.

Tarihi kent merkezleri, teknoloji çağının getirdiği toplumsal değişimler ve modernleşme çabaları sonucu, günümüzde tarihi değerlere bağlılığın azalması sorunu ile karşı karşıya kalmış ve kimliğini kaybetmeye yüz tutmuştur. Toplumun gereksinimlerine bağlı olarak ortaya çıkan değişimlerin denetlenmesi, tarihi karaktere zarar vermeyecek ölçütlerde kalmasının sağlanması, fiziksel ve tarihi mirasın gelecek nesillere aktarılması ancak koruyarak kullanma ile olmaktadır.

Turizm; tarihi çevrelerin korunmasını, gelecek nesillere aktarılmasını, kaynaklardan sürekli ve rasyonel biçimde yararlanılmasını sağlarken, ekonomik, sosyal ve fiziksel anlamda da çevrenin gelişmesini teşvik etmektedir. Bunun için sürdürülebilir ve uygulanabilir bir turizm politikasına ihtiyaç vardır. Tarihi kent merkezlerinde doğru bir turizm politikası geliştirilerek mekân kalitesi yüksek, yaşanabilir çevreler oluşturulmalıdır. Çağın getirdiği gelişmelere paralel olarak, toplumsal isteklerin göz önünde tutulduğu, doğru bir şekilde analiz edilip, karşılandığı, bununla birlikte tarihsel ve kültürel niteliklerin ön plana çıkarılarak bir bütün içinde değerlendirildiği, şehirselleşmenin ve canlılığının ve sürekliliğinin sağlandığı gerçekçi ve kapsamlı stratejiler oluşturulmalıdır.

Oluşturulan stratejilerin; zamanla değişen ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullara ayak uydurması, tarihi kent dokularının sürekliliği açısından önemlidir. Stratejiler; ziyaretçi görüşleri ve beklentileri temel alınarak, merkezi ve yerel yönetimlerin, yatırım gruplarının, özel sektörün, meslek odalarının ve sivil toplum örgütlerinin işbirliğiyle, ulusal ve uluslararası finansal teşviklerle ve üniversitelerden alınan bilimsel ve teknik yardımlarla ve medyayla desteklenmelidir.

Çalışma kapsamında yapılan araştırmaların, geliştirilen bütüncül yaklaşımın ve ortaya koyulan analizlerin, tarihi kent merkezlerinde mekânsal kalitenin okunabilirliğinin sağlanarak yükseltilmesi amacıyla yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı ve ileride tarihi kent merkezleri ile ilgili yapılacak benzer bilimsel çalışmalara ışık tutarak farklı tartışma konuları yaratacağı düşünülmektedir.

Tarihi kent merkezlerinde kalite arayışı, mevcut değerler ile geleceğin değerleri arasında denge sağlamak ve iyi yaşam koşulları yaratmak için doğru yönlendirmeleri önermek zorundadır. Doğru yönlendirmelerin yapılması disiplinler arası çalışma gerektirirken, kuşkusuz burada en büyük görev de peyzaj mimarlarına düşmektedir.

Okunabilirlik; tarihi ve kültürel değerlerin korunarak kullanılmasında, sürekliliğin sağlanmasında, geleceğe dair kestirimler yapılmasında ve her hangi bir müdahalede bulunulmasında kullanılan, en etkin kentsel tasarım aracıdır. Bu nedenle geliştirilecek koruma ve turizm stratejilerinde ve üretilecek peyzaj planlama ve tasarım kararlarında okunabilirlik kavramı dikkate alınarak, tarihi kent dokularındaki kalitenin yükseltilmesi çabalarının somutlaştırılması gerekmektedir.

Tarihi kent merkezlerinde, mekânsal kaliteyi arttırıcı düzenlemeler yapılması, mekân kullanımına olumlu yönde katkı sağlayarak tarihi merkezlerin kullanıcı gözündeki okunabilirliğini arttıracak ve eski merkezlerin kaybettiği prestije geri kavuşarak, gelecek nesillere bir emanet olarak aktarılması mümkün olacaktır. Dünya toplumlarının ortak mirası olarak kabul edilen tarihi kent merkezlerinde yapılacak her yanlış müdahale tarihe, geçmişe ve insanlığa zarar verecektir. Ancak doğru planlanan ve tasarlanan kentsel mekânların, kentin kimliğine olumlu katkı sağlayarak, uygar bir kültür oluşturacağı unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Abkar, M., Kamal, M., Maulan S. and Davoodi S.R., 2011, Determining the Visual Preference of Urban Landscapes, *Scientific Research and Essays*, 6 (9), 1991-1997.
- Acar, C. ve Güneroğlu, N. Ayhan, 2009, Trabzon Kentindeki Çizgisel Bitki Kompozisyonlarının Tür Çeşitliliği ile İşlevsel ve Görsel Değerleri Üzerine Bir Araştırma, *Ekoloji*, 18 (2), 65-73.
- Ahunbay, Z., 2009, *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, 5. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, ISBN: 975-7438-38-3.
- Ahunbay, Z., 2011, *İstanbul'da Kentsel Mimari*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-605-399-199-1.
- Akın, N., 1995, İstanbul'un Tarihi Çevrelerinde Kimlik Değişimi ve Yitirilen Çevresel Kalite, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, 5-7 Haziran 1995 Taşkışla, İstanbul, İTÜ, ISBN: 9789755610566, 150-155.
- Akten, M. ve Akten, S., 2011, Sürdürülebilir Turizm Kavramı: Sarıgöl Örneği, *1. Ulusal Sarıgöl İlçesi ve Değerleri Sempozyumu*, 17-19 Şubat 2011 Sarıgöl, Manisa, Sarıgöl Belediyesi, 369-377.
- Alan Başkanlığı, 2015, *İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı Tarihi Yarımada Haritaları*, <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/haritalar.html>, [Ziyaret Tarihi: 6 Ekim 2015].
- Alemdar, Y. Z., 2010, Anlatıya Dayalı Bir Kent Okuması: Kayseri Sahabiye Mahallesi, *E.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (2), 283- 307.
- Alexa, 2014, *Panoramio.com Site Info*, (Düzeltilme: 7 January 2014), <http://www.alex.com/siteinfo/panoramio.com>, [Ziyaret Tarihi: 10 Ekim 2015].
- Alkış, S. ve Oğuzoğlu, Y., 2005, Ülkemiz Koşullarında Tarihi Çevre Eğitiminin Önemi ve Gerekliliğini Arttıran Etkenler, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVIII (2), 347-361.
- Allison, E. and Peters, L., 2011, *Historic Preservation and The Livable City*, John Wiley&Sons. Inc., Hoboken-New Jersey, ISBN: 978-0-470-38192-2.
- Allom, T., 2013, *İstanbul Manzaraları Rumeli'de ve Batı Anadolu'da Gezintilerle*, (Çev.: Türkömer, Ş.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-605-360-748-9.

- Altınçekiç, H. S. Çınar, Ergin, B.ve Tanfer, M., 2014, Tarihsel Süreç İçinde Kent Kimliğinin Mekansal Kalite Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma (Taksim Meydanı), *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 132-148.
- Altınöz, A.G.B., 2010, Tarihi Dokuda “Yeni”nin İnşası, *Ege Mimarlık*, Ekim (2010), 18-26.
- Anonim, 2009, Tarihi Çevre Koruma, *Dosya 14.1: Tarihi Çevre Koruma Yaklaşımlar, Uygulamalar (TMMOB Mimarlar Odası)*, Haziran (2009), 16-19.
- Anonim, 2012, *Sürdürülebilir Kültür Turizmi İçin Kamu-Yerel-Sivil-Özel İşbirliği*, ÇEKÜL Vakfı-Tarihi Kentler Birliği Yayınları, Gaziantep.
- Anonim, 2015a, *Byzantine Constantinople*, <http://mrtbms.weebly.com/review-blog-2012-13/previous/13>, [Ziyaret Tarihi: 17 Ekim 2015].
- Anonim, 2015b, *Fossati Hagia Sophia Gravüre*, <http://flickrhivemind.net/User/sainte-sophie/Interesting>, [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2015].
- Anonim, 2015c, *Great Palace of Constantinople*, http://www.snipview.com/q/Great_Palace_of_Constantinople, [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2015].
- Arabacıoğlu, F. B. ve Aydemir, I., 2007, Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı, *Megaron (YTÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi)*, 2 (4), 204-2012.
- Artan, T., 1994, *İbrahim Paşa Sarayı*, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, In: Akbayar, N. (Ed.), Cilt 4, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, ISBN: 9789757306009, 128-130.
- Axwoman, 2015, *Axwoman*, <http://fromto.hig.se/~bjg/Axwoman.htm>, [Ziyaret Tarihi: 19 Ekim 2015].
- Aydemir, S. A., 2004, *Planlama ve Planlamanın Evrimi*, Kentsel Alanlarının Planlanması ve Tasarımı, In: Aydemir, Ş., Aydemir, S. Erkonak, Beyazlı, D. Şen, Ökten, N., Sancar C., Özyaba, M. ve Türk ve Y. Aydın (Haz.), Bölüm 3, Akademi Kitabevi, Trabzon, ISBN: 975-95396-7-5, 41-106.
- Aydın, M. Çalışkan and Ayataç, H., 2015, A Pedesterianization Case In The Context Of Public Interest: A Pedesterianization Project In Eminönü Historical Peninsula (Hobyar Neighborhood And Surroundings), *ITU A/Z*, 12 (1), 3-13.
- Ayran, N., 1995, Mimari Çevre Problemlerine Geniş Açından Yaklaşım Gereği, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, 5-7 Haziran 1995 Taşkışla, İstanbul, İTÜ, ISBN: 9789755610566, 45-52.
- Aysu, M.E., 1977, *Eski Kent Mekanlarını Düzenleme İlkeleri (Kent Planlama Bütünü İçinde Sistemik Bir Çözümleme, Planlama, Tasarlama Modeli Trabzon Kenti Orta-İç Kale)*, İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi, İstanbul.

- Baç, S., 2013, Tarihsel Bir Kentin Morfolojisi: Bergama Kent Örgütlenmesi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 21 (1), 23-38.
- Bardill, J., 2010, *Constantine, Divine Emperor of the Christian Golden Age*, Cambridge University Press, U.K., ISBN: 9780521764230.
- Barutçugil, İ. S., 1989, *Turizm İşletmeciliği*, 3. Baskı, Beta Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Baş, T., 2006, *Anket*, Seçkin Yayınevi, Adana, ISBN: 9789753473248.
- Başer, B. and Kubat, A.S., 2007, A New Landscape Design Strategy For Creating Continuous, Perceptible And Productive Urban Green: A Case Study Of Kadıköy–İstanbul, *6th International Space Syntax Symposium*, 12-15 June 2007 İstanbul, ITU Faculty Of Architecture Publications, 114 (1-7).
- Bayhan, N., 2008, *Kartpostallarda İstanbul, Eminönü-Fatih*, İ.B.B. Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-9944-370-46-2.
- Bechtel, R., B., Marans, R. W. and Michelson W., 1987, *Methods in Environmental and Behavioral Research*, In.: Bechtel R. B., Van Nostrand Reinhold Company Inc., New York, ISBN: 9780442211578.
- Belge, M., 2015, *İstanbul Gezi Rehberi*, 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-975-05-0473-0.
- Bentley, I., Alcock, A., Murrain, P., McGlynn S. and Smith G., 1993, *Responsive Environments: A Manual For Designer*, The Architectural Press Ltd., Great Britain, ISBN: 0 7506 0566 7.
- Boynikoğlu, F. ve Çetinkaya, N., 2011, Kentsel Sit Alanlarının Korunması ve Yaşatılmasına Dair Planlama ve Yönetim Modeli: Cumalıkızık Örneği, 7. *Türkiye Şehircilik Kongresi: Herkes İçin Kent, Herkes İçin Planlama: Akıllıca, Adaletle, Yeniden*, 14-16 Kasım 2011 Yıldız Teknik Üniversitesi-Oditoryum, İstanbul, TMMOB Şehir Plancıları Odası, 367-382.
- Brunsdon, C., 1995, Estimating Probability Surfaces For Geographical Point Data: An Adaptive Kernel Algorithm, *Comput Geosci*, 21 (7), 877–894.
- Carbognano, C. C., 1993, *18. Yüzyılın Sonunda İstanbul*, (Çev.: Özbayoğlu E.), Eren Yayıncılık, İstanbul, ISBN: 975-7622-18-4.
- Carmona, M., Heath T., Oc T. and Tiesdell, S., 2003, *Public Places Urban Spaces: The Dimensions Of Urban Design*, 2. Ed., Routledge, USA, ISBN: 9781856178273.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G. and Stone, A.M., 1992, *Public Space (Environment and Behavior Series)*, Cambridge University Press, USA, ISBN: 0-521-35148-0.
- Casa, 2015, *Getting Started With Axwoman*, University College London Press, London.

- Castells, M., 1979, *The Urban Question: A Marxist Approach*, Mit Press, USA, ISBN: 978-0262530354.
- Chao, C.O and Hillier, B., 2007, In Search Of Patterns Of Land-Use In Mexico City Using Logistic Regression At The Plot Level, *6th International Space Syntax Symposium*, İstanbul, ITU Taşkışla, 2007, 016 (1-16).
- Crosby, P. B., 1996, *Quality is Still Free: Making Quality Certain in Uncertain Times*, 2. Ed., McGraw-Hill Publishing, USA, ISBN: 9780070145320.
- Çelik, D., 2004, *Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması: Beypazarı Örneği*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, Z., 2015, *19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul*, (Çev.: Deringil, S.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-605-332-466-9.
- Çelikyay, H. H., 2014, Kültürel Mirasın Korunması Bağlamında Yasal Çerçevenin İncelenerek Tarihi Yarımada Silüetinin Korunabilirliğinin Değerlendirilmesi, *Uluslararası İstanbul Tarihi Yarımada Sempozyumu İSTYAM 2013*, 1-5 Ekim 2013 Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, İBB/Yıldız Teknik Üniversitesi, ISBN: 978-975-461-510-4, 334-347.
- Çerçi, S., 2012, Geçmişten Günümüze Çevresel Kalite Değişiminin Çeşitli Parametrelerle İrdelenmesi, *Niğde Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 66-74.
- Çınar, S. H. ve Kart, N., 2005, Tarihi Kentsel Mekanları Koruma Olgusunun Turizme Etkileri ve Sultanahmet Çevresi İçin Bir Öneri, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri:A*, 55 (2), 71-86.
- Çil, E., 2006, Bir Kent Okuma Aracı Olarak Sistemi Mekan Dizim Analizinin Kuramsal ve Yöntemsel Tartışması, *Megaron YTÜ Mimarlık Fakültesi e-Dergisi*, 1 (4), 218-233.
- Çuhadar, M., 2006, *Turizm Sektöründe Talep Tahmini İçin Yapay Sinir Ağları Kullanımı ve Diğer Yöntemlerle Karşılaştırmalı Analizi (Antalya İlinin Dış Turizm Talebinde Uygulama)*, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dağabakan, A. ve Taş, M., 2012, Tarihi Yerleşimlerin Yeniden Canlandırılmasında Süreç Yönetimi, *24. Uluslararası Yapı Yaşam Kongresi: Dönüşüm, Yaşama ve Mekana Etkileri*, 5-7 Nisan 2012 Tüyp Uluslararası Fuar ve Kongre Merkezi, Bursa, TMMOB Mimarlar Odası, 11-19.
- Dereli, T. ve Baykasoğlu, A., 2011, Kalite Yolculuğunun Neresindeyiz?, *Yönetim ve Kalite: Mühendis ve Makine*, 42 (503), 38-44.
- Envanter, 2015, *Moltke Haritası*, [http://envanter.gov.tr/harita/tarihi?open\[kauffer\]=1](http://envanter.gov.tr/harita/tarihi?open[kauffer]=1), [Ziyaret Tarihi: 20 Aralık 2015].

EOQC, 2015, *Quality*, <http://www.eoq.org/home.html>, [Ziyaret Tarihi: 22.10.2015].

Erdinç, A., Şenol, P. ve Gül, H., 2011, Tarihi Kent Merkezlerinde Koruma, Turizm ve Sürdürülebilir Kent: Prag ve Antalya Örnekleri, 7. *Türkiye Şehircilik Kongresi: Herkes İçin Kent, Herkes İçin Planlama: Akıllıca, Adaletle, Yeniden*, 14-16 Kasım 2011 Yıldız Teknik Üniversitesi-Oditoryum, İstanbul, TMMOB Şehir Plancıları Odası, 341-366.

Erdoğan, E. G., 2012, Bizans Dönemi'nde Ayasofya, Tarihçesi ve Mimari Özellikleri Hakkında Genel Bilgiler, *İstanbul Journal of Social Sciences*, Summer (1), 1-7.

Ergun, N. ve Gülersoy, N. Z., 2008, Tarihi Yarımada'nın Planlama ve Koruma Tarihi, *Tarihi Yarımada Sempozyumu*, 15-16 Kasım 2007 İTÜ Mimarlık Fakültesi Taşkılla, İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi, ISBN: 978-9944-89-609-2, 71-84.

Erkut, G., 1995, Kentsel Mekan ve Yaşam Kalitesi, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, 5-7 Haziran 1995 Taşkılla, İstanbul, İTÜ, ISBN: 9789755610566, 39-44.

Esri, 2016, *ArcGIS 10 Desktop Uygulama Dökümanı*, http://web.itu.edu.tr/tahsin/tahsin/GISLab_files/ArcGIS10_Desktop.pdf, [Ziyaret Tarihi: 5 Şubat 2015].

Ewing, R., Handy, S., Brownson R. C., Clemente, O. and Winston, E., 2006, Identifying and Measuring Urban Design Qualities Related to Walkability, *Journal Of Physical Activity and Health*, 3 (1), S223-S240.

Eyice, S., 2009, *Eski İstanbul'dan Notlar*, Küre Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-975-6614-70-9.

Eyice, S., 2013, *Semavi Eyice İle İstanbul'a Dair*, (Ed.: Doğan, S.), İBB Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-605-4595-26-6.

Eymen, U.E., 2007, *SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri*, İstatistik Merkezi Yayın No: 1, İstanbul.

Fatih Belediyesi, 2015, *Tarihi Yarımada Fatih'in Tarihçesi*, <http://www.fatih.bel.tr/icerik/86/tarihi-yarimada-fatihin-tarihcesi/>, [Ziyaret Tarihi: 6 Ekim 2015].

Feilden, B.M., 2003, *Conservation of Historic Buildings*, 3. Ed., Architectural Press, London-UK, ISBN: 0750658630, 978-0750658638.

Fitch, J.M., 2001, *Historic Preservation: Curatorial Management of Built World*, 5. Ed., Library Of Congress Cataloging The University Press of Virginia In Publication Data, U.S.A., ISBN: 0-8139-12725.

Geh Architects, 2015, *Preserving The Heritage Of The Past For The People Of Today*, <http://gehlarchitects.com/cases/istanbul-turkey/>, [Ziyaret Tarihi: 22 Eylül 2015].

- Gehl, J., 2010, *Cities For People*, Island Press, Washington, ISBN: 978-1-59726-573-7.
- Gehl, J., 2011, *Life Between Buildings: Using Public Space*, 6. Ed., Island Press, Washington, ISBN: 978-1-59726-827-1.
- Galanis, A. and Eliou, N., 2011, Grading Methodology of the Pedestrian Urban Road Environment, *Wseas Transactions on Environment and Development*, 7(6), 157-166.
- Google Earth, 2015, *Image Landsat*, Görüntü Tarihi: 25 Eylül 2015, [Ziyaret Tarihi: 5 Ekim 2015].
- Gospodini, A., 2001, Urban Design Urban Space Morphology Urban Tourism: An Emerging New Paradigm Concerning Their Relationship, *European Planning Studies*, 9 (7), 925-934.
- Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z., 1994, *Turist Sağlığı*, Aydoğdu Ofset, Ankara, ISBN: 975-7572-26-8.
- Greene S., 1992, Cityshape: Communicating and Evaluating Community Design, *American Planning Association Journal of the American Planning Association*, 58 (2), 177-189.
- Günel, B. ve Esin, N., 2007, İnsan-Mekan İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psikososyal Kalitenin İrdelenmesi, *İTÜ Mimarlık, Planlama, Tasarım Dergisi/a*, 6 (1), 19-30.
- Gündoğdu, M., 2014, Mekan Dizimi Analiz Yöntemi ve Araştırma Konuları, *Art-Sanat*, 2, 251-274.
- Gürkaş, E. Tuncer ve Barkul, Ö., 2012, Yer Üzerine Kavramsal Bir Okuma Denemesi, *Sigma*, 4, 1-11.
- Gürkaş, E. Tuncer, 2010, *Yer Üzerine Bir Okuma Denemesi: Samatya'da Yer Kurma Pratikleri*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gyllius, P., 1997, İstanbul'un Tarihi Eserleri, (Çev: Özbay, E.), Eren Yayıncılık, İstanbul.
- Hacılibeyoğlu, F., 2013, Kentsel Mekân Oluşumunda Kullanıcı Katılımı, *TMMOB 2. Kent Sempozyumu*, 28-30 Kasım 2013 İzmir, Ankara, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, ISBN: 978-605-01-0550-6, 185-196.
- Halil, O. ve Börek, Y., 2014, İstanbul Alan Başkanlığı ve Tarihi Yarımada Yönetim Planı, *Uluslararası İstanbul Tarihi Yarımada Sempozyumu İSTYAM 2013*, 1-5 Ekim 2013 Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, İBB / Yıldız Teknik Üniversitesi, ISBN: 978-975-461-510-4, 519-532.
- Hillier, B. and Hanson, J., 1986, *The Social Logic of Space*, Cambridge University Press, Cambridge, ISBN: 0521233658.

- Hillier, B., 1983, Space Syntax: A Different Urban Perspective, *Architects' Journal*, (178) 48, 47-63.
- Hillier, B., 1996, *Space Is The Machine*, Cambridge University Press, Cambridge, ISBN: 052156039X.
- Hillier, B., 1999, Centrality As A Process; Accounting For Attraction Inequalities In Deformed Grids, *2nd Space Syntax International Symposium*, March-April 1999, Brasilia (Brazil), 06 (1-20).
- Hillier, B., Penn, A., Hanson, J., Grajewski, T. and Xu, J., 1993, Natural Movement: Or, Configuration and Attraction in Urban Pedestrian Movement, *Environment and Planning B: Planning and Design*, 20, 29-66.
- İBB, 2012, *Tarihi Yarımada Silueti Koruma Altına Alındı*, (13.01.2012), <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/Haber.aspx?NewsID=19944#.VhTsdPntlBc>, [Ziyaret Tarihi: 7 Ekim 2015].
- İnceoğlu, M. ve Aytuğ, A., 2009, Kentsel Mekânda Kalite Kavramı, *Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi e-Dergisi*, 4 (3), 131-146.
- İnceoğlu, M., 2007, *Kentsel Açık Mekânların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının İncelenmesi*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2003, *Eminönü İlçesi: 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Raporu*, Planlama ve İmar Müdürlüğü, İstanbul.
- Jiang, B. and Claramunt., C., 2002, Integration of Space Syntax into GIS: New Perspectives for Urban Morphology, *Transactions in GIS*, 6 (3), 295-309.
- Jiang, B., Claramunt, C. and Batty, M., 1999, Geometric Accessibility and Geographic Information: Extending Desktop GIS to Space Syntax, *Computers Environment and Urban Systems: An International Journal*, 23, 127-146.
- Juran, J. M., 1998, *How To Think About Quality*, 5. Ed., Juran's Quality Handbook, In: J.M. Juran and A.B. Godfrey (Ed.), Chapter 2, McGraw-Hill, New York, ISBN 0-07-034003-X, 2.1-2.18.
- Kahraman, M. D., 2014, İnsan İhtiyaçları ve Mekansal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde Yaşanılabilirlik Olgusu ve Mekansal Kalite, *Planlama*, 24 (2), 74-84.
- Kart, N., 2008, *İstanbul Tarihi Yarımada Yeşil Alanlarının Tarihsel Süreç İçerisindeki Değişiminin İrdelenmesi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaşlı, Ö., 2007, *Tarihi Yarımada'da Öncelikli Aydınlatmalar ve Tarihi Yarımada'nın İstanbul Silüetine Gece Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Kaya, E., 2004, *Kentleşme ve Kentlileşme*, İlke Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, ISBN: 975-7105-40-6.
- Kentleşme Şurası, 2009, *Kentsel Miras, Mekan Kalitesi ve Kentsel Tasarım*, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Ankara.
- Kiper, H. P., 2004, *Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması-Türkiye-Bodrum Örneği-*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Klarqvist, B., 1993, A Space Syntax Glossary, *Nordiskarkitekturforskning*, 2, 11-12.
- Kol, Ç. ve Küpcü, S., 2008, *ArcGIS Spatial Analiz*, İşlem Coğrafi Bilgi Sistemleri Müh. ve Eğitim Ltd. Şti., Ankara, ISBN: 978-9944-5863-5-1.
- Korkmaz, E., 2007, *Kentsel Kamusal Mekanda Değer Yaratma Yaklaşımında Katılımcı Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kós, K., 2008, *Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Mimarisinin Doğu Kökeni*, (Çev: Güngörmüş, N.), Kaynak Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-975-343-535-2.
- Koseoglu, E. and Onder, D. E., 2011, Subjective and Objective Dimensions of Spatial Legibility, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30 (2011), 1191-1195.
- Köse, A., 2011, *Kentsel Alanlarda Turizmin Planlanması ve Yönetimi: Beypazarı Örneği*, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Köse, K., 2015, *Korelasyon ve Regreasyon Analizi*, http://file.toraks.org.tr/TORAKSFD23NJKL4NJ4H3BG3JH/mse-ppt-pdf/Kenan_KOSE3.pdf, [Ziyaret Tarihi: 22 Kasım 2015].
- Krier, R., 2005, *Stadtraum/Urban Space*, 2. Ed., Umbau-Verlag, Germany, ISBN: 3-937954-05-8.
- Kuban, D., 1996, *İstanbul Bir Kent Tarihi: Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, ISBN: 9757306274.
- Kuban, D., 2000a, *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu: Kuram ve Uygulama*, Yem Yayınları, İstanbul, ISBN: 975-7438-96-0.
- Kuban, D., 2010b, *Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları*, Yem Yayınları, İstanbul, ISBN: 975-7438-65-0.
- Kuban, D., 2013, *Osmanlı'nın İstanbul'u Osmanlı Başkenti İstanbul'u Simgeleyen 112 Anıtsal Yapı*, Yem Yayınları, İstanbul, 978-605-4793-16-7.

- Kubat, S., 1996, Şehirselle Mekan Biçimlenmesinin Sosyal Mantığı: İstanbul Tarihi Yarımada Örneği, *Habitata Doğru İstanbul 2020 Sempozyumu*, 17-19 Nisan 1996 İTÜ Mimarlık Fak., İstanbul, İTÜ Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü, 329-346.
- Kurt, S., 2009, *Turizm Yönetimi ve Pazarlama Stratejileri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Çalışma Raporu.
- Kuter, N., 2007, Çankırı Kenti ve Çevresinin Turizm Açısından Değerlendirilmesi, *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (11), 71-77.
- Leung, Y. F., Marion, J. F. and Farrell, T. A., 2008, *Recreation Ecology in Sustainable Tourism and Ecotourism: A Strengthening Role*, In: McColl, S.F. and Moisey, R.N. (Ed.), *Tourism, Recreation and Sustainability: Linking Culture and The Environment*, Chapter 2, Cabi, USA, ISBN: 9780851995052, 19-37.
- Li, C., Zhao Y., Sun X., Su X., Zheng S., Dong R. and Shi L., 2011, Photography-Based Analysis of Tourists' Temporal-Spatial Behaviour in the Old Town of Lijiang, *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 18 (6), 523-529.
- Lietsala, K. and Sirkkunen, E., 2008, *Social Media, Introduction to the Tools and Processes of Participatory Economy*, Tampere University Press, Finland, ISBN: 978-951-44-7374-6.
- Lynch, K., 1984, *Good City Form*, MIT Press, Cambridge, ISBN: 9780262620468.
- Lynch, K., 1960, *The Image of the City*, MIT Press, Massachusetts, ISBN: 9780262620017.
- Madden, K., 2000, *How To Turn A Place Around: A Handbook For Creating Successful Public Spaces*, 2. Ed., Project For Public Spaces Inc., New York, ISBN: 0-9706324-0-1.
- Madran, E. ve Özgönül, N., 2005, *Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması*, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara, ISBN: 975-395-827-7.
- Madran, E., 2009, Tarihi Çevrenin Tarihi-Osmanlıdan Günümüze Tarihi Çevre: Tavırlar-Düzenlemeler, *Dosya 14.1: Tarihi Çevre Koruma Yaklaşımlar, Uygulamalar (TMMOB Mimarlar Odası)*, Haziran (2009), 6-15.
- Mango, C., 2011, *Bizans: Yeni Roma İmparatorluğu*, (Çev.: Güven, G. Çağalı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-975-08-1410-5.
- Mantran, R., 2015, *İstanbul Tarihi*, 4. Bas., (Çev.: Tunçdoğan, T.), İletişim Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-975-470-870-7.
- Marcus, C. and Francis, C. A., 1990, *People Places: Design Guidelines For Urban Open Space*, Van Nostrand Reinhold, USA, ISBN: 0-442-31929-0.

- Mazı, F., 2009, Tarihi Çevrenin Korunmasında Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Etkisi, *Mevzuat Dergisi*, 12 (138) Haziran, ISSN: 1306-0767.
- Mazumdar, S., 2003, *Sense of Place Considerations for Quality of Urban Life*, Quality of Urban Life: Policy Versus Practice, In: Gülersoy, N.Z., Esin, N. and Özsoy, A. (Ed.), Istanbul Technical University Urban and Environmental Planning Research Centre, Istanbul, 83-97.
- McLeod, S., 2014, *Maslow's Hierarchy of Needs*, (Published 2007, Updated 2014), <https://d3jc3ahdjad7x7.cloudfront.net/rx9Wb7OU8R83rfYAdYUsKScg85FnHrnW2qPSvPSLbO9Ugo4R.pdf>, [Ziyaret Tarihi: 22 Aralık 2014].
- MGM, 2015, *Meteoroloji Genel Müdürlüğü İstanbul Resmi İstatistikler*, <http://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=ISTANBUL>, [Ziyaret Tarihi: 6 Ekim 2015].
- Millingen, A. Van, 2003, *Konstantinopolis İstanbul*, Alkım Yayınevi, İstanbul, ISBN: 9756363088.
- Mimarlar Odası, 2015, *Tarihi Yarımada Dava Dilekçesi*, http://www.mimarist.org/application/uploads/assets/files/42_donem/9_05_Tarihi_Yarimada.pdf, [Ziyaret Tarihi: 5 Eylül 2015].
- Morval, J., 1985, *Çevre Psikolojine Giriş*, In.: Bilgin, N., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir.
- Mumcu, S., 2009, *Açık Mekânlarda Davranış Konumları: Oturma Davranışının Değişiminin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Mumford, L., 2015, "What is a City?" (*Architectural Record*, 1937), http://www.contemporaryurbananthropology.com/pdfs/Mumford,%20What%20is%20a%20City_.pdf, [Ziyaret Tarihi: 5 Eylül 2015].
- Müller-Wiener, W., 2007, *İstanbul'un Tarihsel Topografyası: 17. Yüzyıl Başlarına Kadar Byzantion-Konstantinopolis-İstanbul*, (Çev.: Sayın, Ü.), 2. Bas., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ISBN: 9789750801587.
- Oğur, R. ve Tekbaş, Ö. F, 2003, Anket Nasıl Hazırlanır?, *Sted*, 12 (9), 336-340.
- Olgun, İ., 2009, *Kentsel Değişim Sürecinde Kentsel Okuma ve Bellek İlişkisi*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Onur, B. Erdoğan, 2009, *Çevre Kalitesinin Yükseltilmesinde Katılımcı Yaklaşım: İ.Ü. Avcılar Kampusu Örneği*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Oruç, G. D. ve Giritlioğlu, C., 2006, Şehir Eski Merkezlerinde Yeniden Canlandırma: İstanbul-Eminönü Örneği, *İTÜ Mimarlık, Planlama, Tasarım Dergisi/a*, 5 (2) 2, 231-239.

- Osgood, C. E., Suci, G. J. and Tannenbaum, P. H., 1957, *The Measurement of Meaning*, The University of Illinois Press, New York.
- Özbek, M. Ö., 2007, *Fizik Mekan Kurgularının Sosyal İlişkiler Üzerinden Arnavutköy Yerleşimi Bütününde Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi İle İncelenmesi*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özdağoğlu, A., 2010, Bilişsel Haritalama ve Analitik Serim Süreci (ASS) Entegrasyonu, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi*, 17 (1), 1-10.
- Özdemir Işık, B., Bayramoğlu E. ve Demirel, Ö, 2013, Peyzaj Mimarlığında Modelleme Çalışmalarının Kullanıcılar Üzerine Etkisinin Araştırılması, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı: 13 (1), 15-23.
- Özden, E. Örnek, 2006, 'Kentsel Sit Alanı' İlanı 'Mutlak Korunuyor' Anlamına Geliyor Mu?, *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der.*, 21 (4), 651-660.
- Özen, H., 1995, Günümüz Kentlerinin Kimlik Arayışı İçinde Tarihsel Kent Mekanlarının Rolü, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, 5-7 Haziran 1995 Taşkışla, İstanbul, İTÜ, ISBN: 9789755610566, 287-290.
- Özgüç, M., 1999, *TEM Hadımköy-Kınalı Arası Peyzaj Planlaması Üzerinde Görsel Araştırmalar*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özgünel, C., Özgönüş N. ve Yavaş, M., 2002, Tarihi Kent Dokularının Korunması Sürecinde, Koruma Kültürünün Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması (Komisyon Çalışması), *Türkiye'de Tarihi Kent Dokularının Korunması ve Geleceğe Taşınması Sempozyumu*, 8-11 Şubat 2002 Kemer, Antalya, T.C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, 147-160.
- Özkan, Ü., 2002, *Konya Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Tasarımı Üzerine Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Öztaş, Ç. Çörek ve Akı, M., 2014, *İstanbul Tarihi Yarımada Yayalaştırma Projesi Mevcut Durum Değerlendirmesi Embarq Türkiye*, Creative Commons Copy, İstanbul.
- Özyaba, M., 2004, *Koruma ve Planlama Teknikleri*, Kentsel Alanlarının Planlanması ve Tasarımı, In: Aydemir, Ş., Aydemir, S. Erkonak, Beyazlı, D. Şen, Ökten, N., Sancar C., Özyaba, M. ve Türk ve Y. Aydın (Haz.), Bölüm 17, Akademi Kitabevi, Trabzon, ISBN: 975-95396-7-5, 503-557.
- Panoramio, 2015, *Photos of the World*, http://www.panoramio.com/help/photos_google_earth, [Ziyaret Tarihi: 10 Eylül 2015].
- Parfect, M., and Power, G., 1997, *Planning For Urban Quality: Urban Design in Towns and Cities*, Routledge, New York, ISBN: 0-145-15967-9.

- Pralong, A., 2011, *Bizans Yapılar, Meydanlar, Yaşamlar*, (Çev.: Bayrı, B. Kitapçı), Kitap Yayınevi, İstanbul, ISBN: 9786051050720.
- Ramadier, T. and Moser, G., 1998, Social Legibility, The Cognitive Map and Urban Behaviour, *Journal of Environmental Psychology*, 18 (3), 307-319.
- Ramadier, T., 2004, Transdisciplinarity and Its Challenges: The Case of Urban Studies, *Futures*, 36 (4), 423-439.
- Ratii, C., 2004, Urban Texture And Space Syntax: Some Inconsistencies, *Environment and Planning B: Planning and Design*, 31, 1-12.
- Relph, E., 1976, *Place and Placelessness*, Pion Limited, California, ISBN: 9780850861112.
- Ryan., C., 2003, *Aspects of Tourism: Recreational Tourism: Demand and Impacts*, Channel View Publications, Clevedon, ISBN: 1-873150-57-1.
- Sahil, S., 1995, Kent Kimliği ve Çevresel Kalite İlişkilerinde Mimarın Sorumlulukları, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, 5-7 Haziran 1995 Taşkılla, İstanbul, İTÜ, ISBN: 9789755610566, 35-38.
- Sakaoğlu, N., 1994, *Atmeydanı*, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, In: Akbayar, N. (Ed.), Cilt 1, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, ISBN: 9789757306009, 414-418.
- Sarı, H., 2015, *Sosyal Medya ve Uygulamalarının On-Line Halkla İlişkiler Açısından Değerlendirilmesi*, <http://www.hasansari.com.tr/upload/98603353.pdf>, [Ziyaret Tarihi: 12 Eylül 2015].
- Sayan, Y., 1994, Tarihi Çevrenin Bazı Tahrip Sebepleri ve Korunması İçin Öneriler, *Ekoloji*, 11 (Nisan-Mayıs-Haziran), 46-49.
- Saygın, N. Yılmaz, Kiper, N. ve Güçer, E., 2004, Bir Stüdyo Çalışması, İYTE: Alaçatı Tarihi Yerleşim Alanı Koruma Projesi, *Planlama*, 4 (30), Sayfa: 34-47.
- Scharpf, H., 1998, *Sürdürülebilirlik Açısından Bölgesel ve Yerel Yönetimlerin Turizm Politikasındaki Görevleri*, Çev. Semra Atabay, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, İstanbul.
- Seçkin, Y.Ç., 2005, *Tarihi Kentlerdeki Açık Mekânların Değişen Kullanımlarının Değerlendirilmesi: Amasya Örneği*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sinanlar, S., 2005, *Bizans Araba Yarışlarından Osmanlı Şenliklerine Atmeydanı*, Kitap Yayınevi, İstanbul, ISBN: 975 6051-06-X.
- Sommer, R. and Sommer, B., 2002, *A Practical Guide to Behavioral Research; Tools and Techniques*, 5. Ed., Oxford University Press, New York, ISBN: 978-0195142099.

- Sönmez, N., 1987, *Restorasyon Kuram ve Teknikleri*, Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Basılmamış Ders Notları, İstanbul.
- Space Syntax, 2015, *Space Syntax Network*, <http://www.spacesyntax.net/>, [Ziyaret Tarihi: 18 Ekim 2015].
- Stratmann, R., 2010, *Istanbul: The Most Inspiring City In The World 13 Nisan 2010*, <http://www.fotografokulu.org/etiket/istanbul-the-most-inspiring-city-in-the-world>, [Ziyaret Tarihi: 7 Ekim 2015].
- Şahin, E. ve Dostoğlu, N., 2007, Kentsel Mekân Tasarımında Doğal Verilerin Kullanımı, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 29-40.
- Şahin, İ., 1995, Planlama Süreci İçinde, Planlamanın Tarihi-Kültürel Miras İle Kent Biçimi ve Kimliği Üzerine Etkileri, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, 5-7 Haziran 1995 Taşkışla, İstanbul, İTÜ, ISBN: 9789755610566, 142-149.
- Şahin, M., 2008, Tarihi Yarımada Planlama Süreci, *Tarihi Yarımada Sempozyumu*, 15-16 Kasım 2007 İTÜ Mimarlık Fakültesi Taşkışla, İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, ISBN: 978-9944-89-609-2, 202-234.
- Şensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, Y. ve Balta, İ., 2015, *Türkiye İklimi*, http://www.mgm.gov.tr/files/iklim/turkiye_iklimi.pdf, [Ziyaret Tarihi: 15 Eylül 2015].
- Taylor, N., 2009, Legibility and Aesthetics in Urban Design, *Journal of Urban Design*, 14 (2), 189–202.
- The Bartlett, 2015, *The Bartlett Space Syntax Laboratory*, <https://www.bartlett.ucl.ac.uk/space-syntax/research>, [Ziyaret Tarihi: 18 Ekim 2015].
- Thorns, D. C., 2004, *Kentlerin Dönüşümü (Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam)*, (Çev. Nal, E. ve Nal, H.), CSA Global Yayın Ajansı, İstanbul.
- Topçu, K. D., 2011, Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 1048-1072.
- Tulgar, S., 2014, Sultanahmet Meydanı Örme Dikilitaş ve Alman Çeşmesi Metallerinin Konservasyonu, *Uluslararası İstanbul Tarihi Yarımada Sempozyumu İSTYAM 2013*, 1-5 Ekim 2013 Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, İBB/Yıldız Teknik Üniversitesi, ISBN: 978-975-461-510-4, 114-120.
- Turgut, S. ve Özden, P., 2005, Sürdürülebilir ve Turizm Eksenli Bir Kentsel Dönüşüm Hedefine Doğru: Eminönü Tarihi Kent Merkezi, *Planlama*, 1, 49-62.

- Tutal, O., 1999, *Toplu Konut Alanlarında Biçimsel Yapının Mekan Dizimi Yöntemiyle Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- TÜİK, 2013, *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660>, [Ziyaret Tarihi: 5 Eylül 2015].
- Universal McCann (Wave 7), 2013, *Cracking The Social Code The Story Of Why*, <http://www.slideshare.net/madhavitumkur/wave7-slides-final>, [Ziyaret Tarihi: 17 Ekim 2015].
- UNWTO, 1995, *Technical Manuel: Collection of Tourism Expenditure Statistics*, <http://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1034/1034-1.pdf>, [Ziyaret Tarihi: 20 Eylül 2015].
- Urry, J., 2002, *Consuming Places*, Taylor&Francis Group, London-New York, ISBN: 0-415-11310-5.
- Uslu, A. ve Kiper, T., 2006, Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 305-314.
- Van Der Voordt, D. J. M. and Van Wegen, H. B. R., 2005, *Architecture in Use: An Introduction to the Programming, Design and Evaluation of Buildings*, Routledge Publishing, Netherlands, ISBN: 1136428399, 9781136428395.
- Velioğlu, A. ve Öztürk, K., 1993, Tarihi Çevrelerde Mimari Değerler ve Tasarım Üzerine Bazı Ölçütler, *Yapı Dergisi*, Mayıs 138 (93), 154-162.
- Velioğlu, S., 1999, Bir Mimari Tasarım Modeli, *Mimarlık Dergisi*, 287 (3), 46-47.
- Vural, Z. B. Akıncı ve Bat, M., 2010, Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, *Journal of Yasar University*, 20 (5), 3348-3382.
- Walsh, R., 2013, *İstanbul Manzaraları Rumeli'de ve Batı Anadolu'da Gezintilerle*, (Çev.: Türkömer, Ş.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-605-360-748-9.
- We Are Social, 2014, *Global Dijital Statistics 2014*, <http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2014/>, [Ziyaret Tarihi: 17 Ekim 2015].
- Wiberg, U., 1993, Medium Sized Cities and Renewal Strategies, *The Journal of the Regional Science Association International*, 72 (2), 135-143.
- Yaşlıca, E., Şenlier, N., Çalışır, S. ve Hovardaoğlu, O., 2015, *Tarihi Kentsel Dokularda Yaşam Kalitesinin Artırılmasında Ulaşım Sorunu İçin Çözüm Önerileri*,

<http://www.trafik.gov.tr/SiteAssets/Yayinlar/Bildiriler/pdf/A2-24.pdf>, [Ziyaret Tarihi: 23 Eylül 2015].

- Yenen, Z. ve Özden, E. Örnek, 2008, Kentsel Arkeolojik Sit Alanında Planlama Konuları, *Tarihi Yarımada Sempozyumu*, 15-16 Kasım 2007 İTÜ Mimarlık Fakültesi Taşkışla, İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, ISBN: 978-9944-89-609-2, 90-106.
- Yenen, Z., Dinçer, İ., Şengezer, B., Yakar, H. ve Dikçınar, B., 1996, İstanbul Metropolitan Alanında Merkez Gelişimi ve Tarihi Yarımada'nın Değişen Rolü, *Habitata Doğru İstanbul 2020 Sempozyumu*, 17-19 Nisan 1996 İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, İTÜ Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü, 285-301.
- Yıldırım, S. Özgencil, 2008, *Kuş Bakışı Kent Betimlemesi İle Birlikte Kentin Anlam Haritaları: Gravürlerde İstanbul*, Kitabistanbul, İstanbul, ISBN: 9789750126604.
- Yılmaz, İ., 2006, *Verilerin Çözümlemesi-İlişki-Korelasyon*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yönetim Planı, 2011, *İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı 2011*, http://www.alanbaskanligi.gov.tr/files/Y%C3%B6netim%20Plan%C4%B1_24%C5%9Fubat2012_k.pdf, [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2015].
- Yüksel, İ. A., 1994, *Firuz Ağa Camii*, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, In: Akbayar, N. (Ed.), Cilt 3, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, ISBN: 9789757306009, 321.
- Zancheti, S. M. and Jokilehto, J., 1997, Values and Urban Conservation Planning: Some Reflections On Principles and Definitions, *Journal of Architectural Conservation*, 3 (1), 37-51.
- Zarella, D., 2010, *The Social Media Marketing Book*, O'Reilly Media Inc., Canada, ISBN: 978-0-596-80660-6.

EKLER

EK-1: REFERANSLANDIRILMIŞ FOTOĞRAF TABANLI YÖNTEM ANALİZ TABLOSU

EK-2: REFERANSLANDIRILMIŞ FOTOĞRAF TABANLI YÖNTEMİN UYGULAMA AŞAMALARI

EK-3: REFERANSLANDIRILMIŞ FOTOĞRAF TABANLI YÖNTEM SONUÇLARINA GÖRE “EMİNÖNÜ” TARİHİ YARIMADA BÖLGESİ NİSAN AYI GÜNLÜK KULLANIM DEĞERLERİ

EK-4: REFERANSLANDIRILMIŞ FOTOĞRAF TABANLI YÖNTEM SONUÇLARINA GÖRE “SULTANAHEMET” MEYDANI VE ÇEVRESİ NİSAN AYI GÜNLÜK KULLANIM DEĞERLERİ

EK-5: TÜRKÇE ANKET FORMU

EK-6: İNGİLİZCE ANKET FORMU

EK-7: ANKET YÖNTEMİ ALGI SORULARI DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ

EK-1: Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Analiz Tablosu

Bölge	No	Fotoğraf İsim	Fotoğrafçı İsmi	Uyruk	Zaman	Koordinat	Görüntü	Beğeni	Gün	Ay	Yıl	Saat	Yorum Sayısı	Yorumlar
1	1	Unkapanı-Yavuz Sinan	Thanos	TC	Akşam	41° 1' 17.81" N 28° 57' 40.19" E	2146	16	25	6	2009	23:31	2	Güzel gece manzarası
1	2	Unkapanı	Pilfer	Diğer	Sabah	41° 1' 19.07" N 28° 57' 38.88" E	221	0	7	5	2011	09:32	3	Hoş, güzel, fantastik,
1	3	Yavuz Sinan-Kavsak	Power-1A	TC	Sabah	41° 1' 18.39" N 28° 57' 39.88" E	1199	0	4	9	2008	16:59	0	0
1	4	Unkapanı	Yusuf Tasar	TC	Akşam	41° 1' 17.53" N 28° 57' 40.74" E	290	0	27	1	2011	18:23	0	0
1	5	İstanbul (Unkapanı)	Tarihsiz	0	0	41° 1' 17.81" N 28° 57' 38.95" E	282	0	0	0	0	00:00	0	
1	6	İstanbul (Unkapanı)	Tarihsiz	0	0	41° 1' 19.21" N 28° 57' 40.19" E	606	0	0	0	0	00:00	0	0
1	7	Unkapanı	Tarihsiz	0	0	41° 1' 17.90" N 28° 57' 37.79" E	1271	0	0	0	0	00:00	0	0
1	8	İsimsiz	Tarihsiz	0	0	41° 1' 17.46" N 28° 57' 36.86" E	841	0	0	0	0	00:00	0	0
1	9	Unkapanı	Pilfer	Diğer	Sabah	41° 1' 19.07" N 28° 57' 38.88" E	221	0	7	5	2011	09:32	0	0
1	10	Haliç-Sütlüce	Ömer Gürel	TC	Sabah	41° 1' 21.08" N 28° 57' 41.42" E	52	0	4	2	2012	14:24	0	0
1	11	Unkapanı	ACS	Diğer	Sabah	41° 1' 20.84" N 28° 57' 42.13" E	1712	0	16	4	2010	15:52	0	0
1	12	İstanbul-Türkiye	Fikoo	TC	Sabah	41° 1' 20.61" N 28° 57' 43.28" E	355	0	11	6	2011	05:40	1	Hoş
1	13	Haliç_İstanbul	Haluk Cömertel	TC	Sabah	41° 1' 21.08" N 28° 57' 43.89" E	1651	0	1	5	2010	10:21	0	0
1	14	İstanbul	Fatih Yalçın	TC	Sabah	41° 1' 22.71" N 28° 57' 44.82" E	1268	0	25	12	2008	12:48	2	Nadir bir bakış, olağanüstü görüntü
1	15	Estambul	Chema02z	Diğer	Sabah	41° 1' 22.47" N 28° 57' 44.51" E	2557	0	16	10	2007	09:42	0	0
1	16	Unkapanı-Kapalı-Gece	Volkan Barisik	TC	Akşam	41° 1' 22.21" N 28° 57' 43.97" E	335	0	29	7	2008	03:58	0	0
1	17	Atatürk Köprüsü	M . Feyzi Yaman	TC	Sabah	41° 1' 22.34" N 28° 57' 45.23" E	255	0	15	9	2008	08:50	2	Etkileyici, çok iyi
1	18	İstanbul Sunrise	Peter Mok	Diğer	Sabah	41° 1' 22.47" N 28° 57' 45.75" E	615	0	7	3	2010	12:42	1	Güzel
1	19	İstanbul	Tarihsiz	0	0	41° 1' 22.21" N 28° 57' 45.44" E	1307	0	0	0	0	0	2	Fantastik, ilginç
1	20	Bosphorus View	Waniebesh	Diğer	Sabah	41° 1' 22.12" N 28° 57' 46.13" E	1334	1	10	6	2007	13:25	0	0
1	21	The Atatürk Bridge	Morrique	Diğer	Sabah	41° 1' 21.89" N 28° 57' 45.90" E	0	0	3	4	2008	10:25	3	İnanılmaz manzara, harika, iyi
1	22	Park	Yeri yanlış	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
.
40	27390	Mezquita Nueva	Pedroj_ejea	Diğer	Sabah	41° 1' 3.18" N 28° 58' 7.30" E	31	0	16	9	2010	17:19	0	0

EK-2: Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemin Uygulama Aşamaları

Araştırmada, Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Google Earth Programı üzerinden mekânsal, zamansal ve yorumsal analizler yapılmasına olanak tanımıştır. Google Earth Programı ile Panoramio web sitesine yüklenerek, araştıma alanına ilişkin fotoğraflar analiz edilmiştir.

Fotoğraflar yardımı ile; fotoğraf ismi, fotoğraf sayısı, fotoğrafçı ismi, fotoğrafların bağlı bulunduğu alt bölge ismi ve numarası, fotoğrafların görüntülediği zaman dilimi (sabah/akşam), fotoğrafların koordinat bilgisi (enlem ve boylam), görüntülenme sayısı, fotoğrafların çekildiği tarih (gün, ay ve yıl), fotoğrafların çekildiği saat ve saat dilimi ile fotoğraflara yapılan yorum sayıları ve bilgileri elde edilmiştir.

Aşağıda yer alan grafikte Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem'in uygulanma aşamaları görülmektedir.

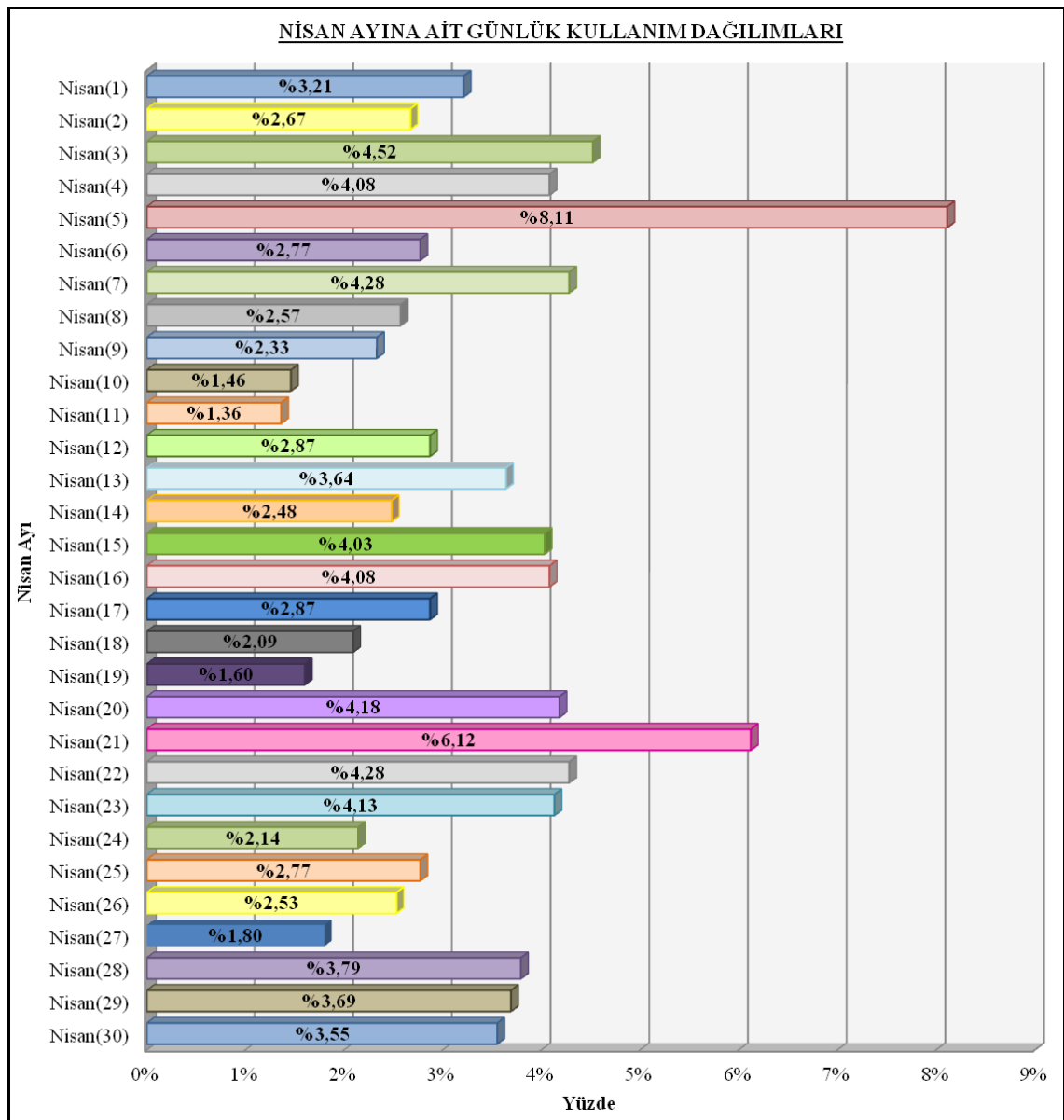
Elde edilen sayısal bilgiler (konum ve yorum bilgileri hariç) Excel Programı yardımı ile grafiklere dönüştürülmüş, konum (koordinat) bilgileri ArcGIS Programı yardımı ile işlenmiş, yorum bilgileri ise Word Programı yardımıyla sınıflandırılmıştır.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntemin Uygulama Aşamaları Şeması.

EK-3: Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Sonuçlarına Göre “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Nisan Ayı Günlük Kullanım Değerleri

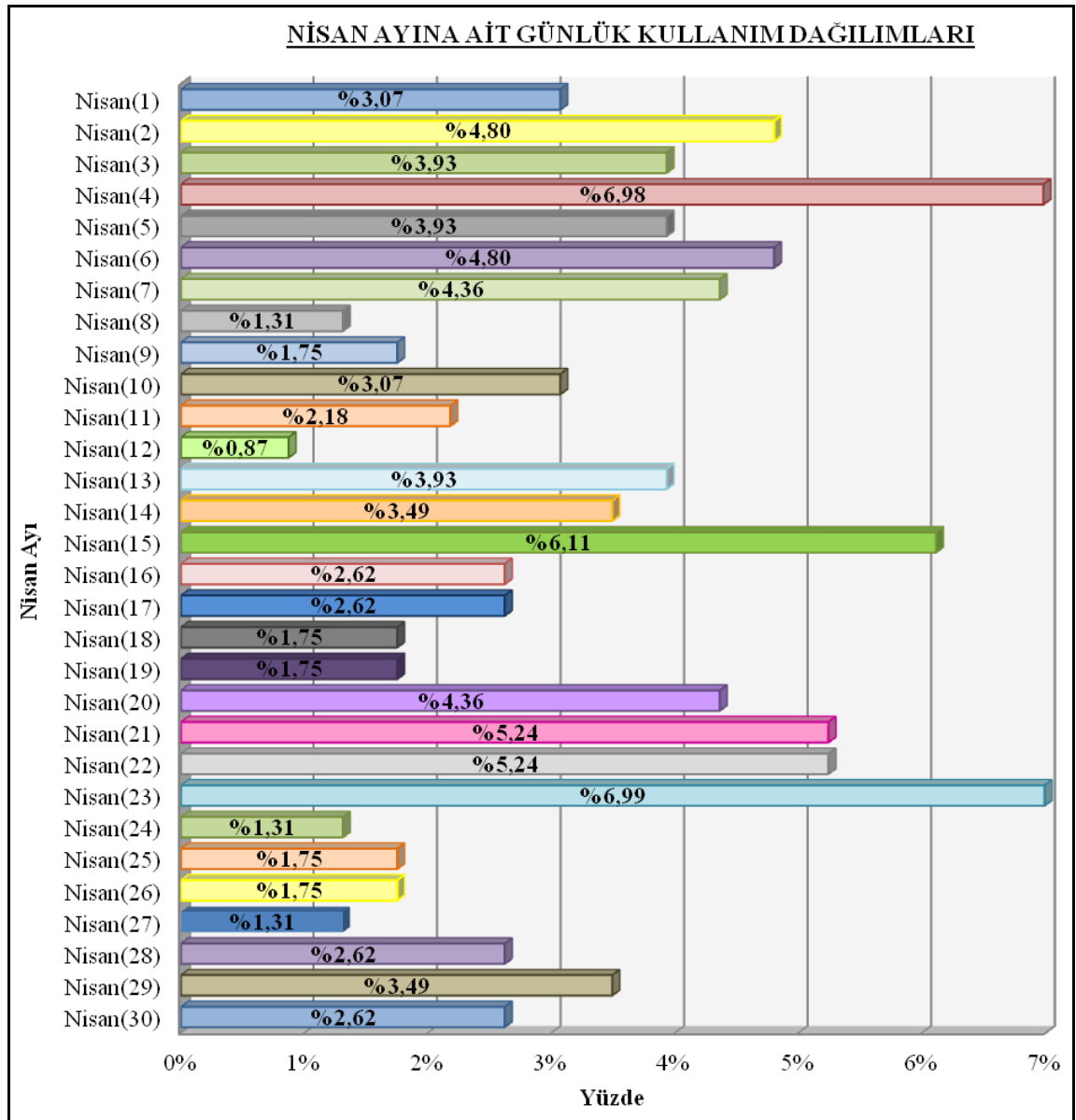
Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem’e göre; “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi’nin yoğun olarak ziyaret edildiği Nisan ayında, 2058 fotoğraf çekilmiştir. Nisan ayı 30 gün için ayrı ayrı incelendiğinde ise; 1 Nisan’da 66, 2 Nisan’da 55, 3 Nisan’da 93, 4 Nisan’da 84, 5 Nisan’da 167, 6 Nisan’da 57, 7 Nisan’da 88, 8 Nisan’da 53, 9 Nisan’da 48, 10 Nisan’da 30, 11 Nisan’da 28, 12 Nisan’da 59, 13 Nisan’da 75, 14 Nisan’da 51, 15 Nisan’da 83, 16 Nisan’da 84, 17 Nisan’da 59, 18 Nisan’da 43, 19 Nisan’da 33, 20 Nisan’da 86, 21 Nisan’da 126, 22 Nisan’da 88, 23 Nisan’da 85, 24 Nisan’da 44, 25 Nisan’da 57, 26 Nisan’da 52, 27 Nisan’da 37, 28 Nisan’da 78, 29 Nisan’da 76, 30 Nisan’da 73 fotoğraf çekildiği görülmektedir.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Sonuçlarına Göre “Eminönü” Tarihi Yarımada Bölgesi Nisan Ayı Günlük Kullanım Değerleri.

EK-4: Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Sonuçlarına Göre “Sultanahmet” Meydanı ve Çevresi Nisan Ayı Günlük Kullanım Değerleri

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem’e göre; “Sultanahmet” Meydanı ve Çevresi’nin yoğun olarak ziyaret edildiği Nisan ayında, 229 fotoğraf çekilmiştir. Nisan ayı 30 gün için ayrı ayrı incelendiğinde ise; 1 Nisan’da 7, 2 Nisan’da 11, 3 Nisan’da 9, 4 Nisan’da 16, 5 Nisan’da 9, 6 Nisan’da 11, 7 Nisan’da 10, 8 Nisan’da 3, 9 Nisan’da 4, 10 Nisan’da 7, 11 Nisan’da 5, 12 Nisan’da 3, 13 Nisan’da 9, 14 Nisan’da 8, 15 Nisan’da 14, 16 Nisan’da 6, 17 Nisan’da 6, 18 Nisan’da 4, 19 Nisan’da 4, 20 Nisan’da 10, 21 Nisan’da 12, 22 Nisan’da 13, 23 Nisan’da 16, 24 Nisan’da 2, 25 Nisan’da 4, 26 Nisan’da 4, 27 Nisan’da 2, 28 Nisan’da 6, 29 Nisan’da 8, 30 Nisan’da 6 fotoğraf çekildiği görülmektedir.

Referanslandırılmış Fotoğraf Tabanlı Yöntem Sonuçlarına Göre “Sultanahmet” Meydanı ve Çevresi Nisan Ayı Günlük Kullanım Değerleri.

EK-5: Türkçe Anket Formu**ANKET FORMU**

Tarih:/../....

Bu anket, İ.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde yürütülen "Tarihi Kent Merkezlerinde Mekan Kalitesinin Okunabilirliği Üzerine Araştırmalar" konulu doktora tezine veri toplamak amacıyla Sultanahmet Meydanı'nda yapılmaktadır. Meydanın sınırları 3. sayfada açıkça belirtilmiştir. Ankette; ad, soyad, telefon numarası adres vb. kişisel bilgiler hakkında bilgi istenmeyecektir. Elde edilen veriler gizli tutulacaktır. Yardımlarınız için teşekkürler.

KULLANIM ÖZELLİKLERİ (Cevap kutucuklarından size yakın geleni x sembolü koyarak işaretleyiniz)

1. Sultanahmet meydanını ne sıklıkla ziyaret ediyorsunuz?

☐ İlk kez	☐ Haftada bir	☐ Nadiren (Yılda birkaç kez)
☐ Her gün	☐ Ayda birkaç kez	☐ Diğer:
☐ Haftada birkaç kez	☐ Ayda bir	
2. Sultanahmet meydanını haftanın hangi günleri kullanırsınız?

☐ Hafta içi	☐ Hafta Sonu	☐ Her zaman	☐ Değişken
------------------------------------	-------------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------
3. Sultanahmet meydanını günün hangi saatlerinde kullanırsınız? (En fazla 2 tercih)

☐ 06:00-08:59	☐ 12:00-14:59	☐ 18:00-20:59	☐ 00:00-02:59
☐ 09:00-11:59	☐ 15:00-17:59	☐ 21:00-23:59	☐ 03:00-05:59
4. Alanı tercih etmenizin nedeni nedir? (En fazla 3 tercih, cevaplarınızı yanına 1,2,3 yazarak sıralayınız)

☐ Yakınlık (ev, iş, okul vb)	☐ Buluşma yeri niteliği	☐ Tarihi ve turistik niteliği
☐ Dini mekanlar	☐ İçerdiği fonksiyonlar	☐ Alışkanlık
☐ Tavsiye	☐ Nedensiz/rastlantı	☐ Diğer:
5. Alanda yaptığınız etkinlikler nelerdir? (En fazla 5 tercih, cevaplarınızı yanına 1,2,...,5 yazarak sıralayınız)

☐ Geçiş	☐ Dinlenme/oturma	☐ Oyun oynama
☐ Gezme/inceleme	☐ Okuma	☐ Spor yapma
☐ Seyir	☐ Müzik dinleme	☐ İbadet etme
☐ Sohbet/sosyalleşme	☐ Fotoğraf çekme	☐ Diğer:
☐ Kuş yemleme	☐ Alışveriş	
☐ Yeme/içme	☐ Bekleme	
6. Sultanahmet meydanında tahmini kalış süreniz ne kadardır?

☐ 1-10 dakika	☐ 1 -2 saat	☐ 4-6 saat
☐ 10 dakika-1 saat	☐ 2 -4 saat	☐ 6 saatten fazla
7. Sultanahmet meydanı gerçekleştirmek istediğiniz kullanımlar ve fonksiyonlar için yeterli midir?

☐ Evet	☐ Hayır
-------------------------------	--------------------------------
8. Yeterli değilse alanda hangi fonksiyonların olmasını istersiniz? (En fazla 3 tercih, cevaplarınızı sıralayınız)

☐ Dinlenme alanı	☐ Açık hava gösteri alanı	☐ Su öğesi/oyunu
☐ Yeşil alan	☐ Açık hava sergi alanı	☐ Işık oyunu
☐ Çocuk oyun alanı	☐ Otopark	☐ Çok amaçlı merkez
☐ Spor alanı	☐ Restoran/kafeterya	☐ Diğer:

DONATILAR (Cevap kutucuklarından size yakın geleni x sembolü koyarak işaretleyiniz)

9. Sultanahmet meydanındaki açık ve yeşil alanlar yeterli mi, kullanım ve yer açısından uygun mu?

☐ Yeterli-Uygun	☐ Yetersiz-Uygun
☐ Yeterli-Uygun değil	☐ Yetersiz-Uygun değil
10. Alandaki kentsel mobilyalar (bank, çöp kutusu, vs.) yeterli mi, kullanım ve yer açısından uygun mu?

☐ Yeterli-Uygun	☐ Yetersiz-Uygun
☐ Yeterli-Uygun değil	☐ Yetersiz-Uygun değil
11. Uygun değilse, Sultanahmet meydanında yeterli ve uygun olmayan kentsel mobilyalar hangileridir? (En fazla 7 tercih, cevaplarınızı yanına 1,2,...,7 yazarak sıralayınız)

☐ Bank	☐ Büfe/satış birimleri/kiosklar	☐ Danışma ve güvenlik birimi
☐ Çöp kutusu	☐ Gölgelek	☐ Spor/oyun aletleri
☐ Anıt,heykel,sanatsal öğeler	☐ WC	☐ Posta kutusu
☐ Çeşme	☐ Çiçeklik	☐ Saat
☐ Havuz	☐ Döşeme kaplamaları	☐ Durak
☐ Telefon kulübeleri	☐ Tabelalar/ işaret levhaları	☐ Bisiklet parkı
☐ Bilgilendirme panoları	☐ Bariyerler/sınırlayıcılar	☐ Reklam panoları
☐ Bina/vitrin/dükkan cepheleri	☐ Su oyunları	☐ Kuş kafesleri
☐ Aydınlatma elemanları	☐ Bankamatikler	☐ Diğer:

ULASIM (Cevap kutucuklarından size yakın geleni x sembolü koyarak işaretleyiniz)

12. Sultanahmet meydanına nereden geliyorsunuz?

☐ Şehir içi	☐ Şehir dışı	☐ Ülke dışı
------------------------------------	-------------------------------------	------------------------------------
13. Güzergahınızda Eminönü Tarihi Yarımada Bölgesi'nde gideceğiniz başka bir nokta var mı, varsa neresi?

☐ Evet,	☐ Hayır
--------------------------------------	--------------------------------

14. Sultanahmet meydanının çevresiyle ulaşılabilirliği yeterli midir?

- Evet Hayır

15. Sultanahmet meydanına hangi ulaşım aracıyla geliyorsunuz? (En fazla 2 tercih)

- Yaya Tramvay Vapur
 Bisiklet Taksi Marmaray
 Motorsiklet Otomobil Otobüs
 Metro

16. Alana giriş noktaları belirgin ve yeterli midir?

- Evet Hayır

17. Sultanahmet meydanı içinde istediğiniz noktalara ulaşabiliyor musunuz?

- Evet Hayır

18. Alandaki ulaşım problemleri nelerdir? (En fazla 3 tercih, cevaplarınız yanına 1,2,3 yazarak sıralayınız)

- Yoğun taşıt trafiği Durak yeri yanlış Ulaşım araçları yetersiz
 Yoğun yaya trafiği Ulaşım araçları kalabalık Yönlendirme yetersiz
 Döşemelerin bozukluğu Otopark alanı yetersiz Diğer:

İMAJ (Cevap kutucuklarından size yakın geleni x sembolü koyarak işaretleyiniz)

19. Sultanahmet meydanının şu anki genel durumundan memnun musunuz?

- Evet Hayır

20. Alanda sizi en çok rahatsız eden unsurlar nelerdir? (En fazla 2 tercih, cevaplarınızı sıralayınız)

- Seyyar satıcıların varlığı Gürültü Engelli düzenlemelerinin eksikliği
 Vandalizm Kirlilik Kalabalık Diğer:

21. Alanı üç kelime ile nasıl anlatırdınız? Sizi alanda en çok çeken özellik nedir?

-

22. Sultanahmet meydanının fiziksel kurgusu ile sağladığı aktiviteler mekanın tarihi yapısı ile örtüşüyor mu?

- Evet Hayır

BEĞENİLME ÖLÇÜTÜ (Sıfatlar için size uygun gelen derecelendirmeyi x işareti koyarak yapınız)

23. Sultanahmet meydanını aşağıda verilen sıfat çiftleriyle değerlendirir misiniz?

	-2	-1	0	+1	+2	
Sıradan						İlginç
Sıkıcı						Eğlenceli
Monoton						Hareketli
Huzursuz						Huzurlu
Çirkin						Güzel
İtici						Davetkar
Kullanışsız						Kullanışlı
Kalitesiz						Kaliteli
Güvensiz						Güvenli
Bakımsız						Bakımlı
Konforsuz						Konforlu
Düzensiz						Düzenli
Yetersiz (aktivite ve donatı)						Çeşitli ve Zengin
Silik						Popüler
Modern						Tarihi/Geleneksel
Yeni-eski doku uyumsuz						Uyumlu
Sade						İhtişamlı
Mimari özelliklerce zayıf						Mimari özelliklerce görkemli
Kötü peyzaj düzenlemesi						Güzel peyzaj düzenlemesi

ALGI (Cevabınızı harita üzerinde, kırmızı ile işaretlenmiş alan olan Sultanahmet meydanında, x sembolü ile işaretleyerek gösteriniz. Harita arka sayfada yer almaktadır)

24. Alanda en çok kullandığınız, tercih ettiğiniz nokta neresidir? (Çizim)

- Haritada cevabınızı x(24) olarak gösteriniz

25. Alanda en kullanmadığınız, tercih etmediğiniz nokta neresidir? (Çizim)

- Haritada cevabınızı x(25) olarak gösteriniz

26. Alanda görsel hakimiyetin sağlandığı nokta neresidir? (Çizim)

- Haritada cevabınızı x(26) olarak gösteriniz

27. Alanda görsel hakimiyetin sağlanamadığı nokta neresidir? (Çizim)

- Haritada cevabınızı x(27) olarak gösteriniz

KULLANICI ÖZELLİKLERİ (Cevap kutucuklarını x sembolü koyarak işaretleyiniz)

28. Cinsiyet

- Bay Bayan

29. Yaş

- 18 Altı 31-45 61-75
 18-30 46-60 75 üstü

30. Uyruk

-

31. Eğitim Durumu

- Okuryazar değil Lise Mezunu Yüksek lisans/Doktora Mezunu
 İlkokul Mezunu Üniversite Mezunu
 Ortaokul Mezunu Diğer:

32. Meslek

-

33. Gelir

- 0-1000 TL 3001-5000TL
 1001-3000TL 5000'TLden fazla

34. İnternet kullanıyor musunuz?

- Evet Hayır

35. Takip ettiğiniz paylaşım siteleri (blog, fotoğraf, video) var mı, varsa hangileri?

- Evet (Blog:, Fotoğraf:, Video:)
 Hayır

36. Takip ettiğiniz paylaşım sitesi varsa bu sitelerde paylaşımda bulunuyor musunuz?

- Evet Hayır

TRANSPORTATION FEATURES:

12. Where did you come to Sultanahmet from?
 Intercity Suburban Abroad
13. On your journey route, is there any other place that you will visit in the Historical Peninsular District? If any, where is it?
 Yes, No
14. Is the transportability of the Sultanahmet Square adequate with its surrounding areas?
 Yes No
15. What is your preference for transportation in Sultanahmet? (You have to make 2 choices in a maximum)
 Pedestrian Street railway Ship/boat Metro/Subway
 Bicycle Taxi Marmaray
 Motorbike Auto/car Bus
16. Are the entrances to the Sultanahmet Square are certain and adequate?
 Yes No
17. Can you access the points within the Sultanahmet Square as you like?
 Yes No
18. What is the transportation problem in the Sultanahmet Square? (You have to make 2 choices in a maximum, and list your choices by marking up with 1,2,3)
 Intensive vehicle traffic jam Auto parking lot is inadequate
 Intensive passenger traffic jam Transportation vehicles are inadequate
 Failure of floor covering Guidance is inadequate
 Location of vehicle stop is wrong Other:
 Transportation vehicles are over-crowded

IMAGE FEATURES:

19. Do you enjoy the present general status of the Sultanahmet Square?
 Yes No
20. What are the factors in the Sultanahmet Square which disturb you most? (You have to make 3 choices in a maximum, and list your choices by marking up with 1,2,3)
 Peddlers Noise Shortcomings of the arrangements which should be made for the disabled
 Vandalism Pollution
 Transportation problem and traffic Crowd Other:
21. How can you describe the Sultanahmet Square with three words? What is the peculiarity which attracts you most in the Square?

22. Do the activities which the Sultanahmet Square provides through its the physical structure overlap with its historical structure?
 Yes No
23. Do you evaluate the Sultanahmet Square with the following adjective pairs?

SEMANTIC DIFFERENTIAL:

	-2	-1	0	+1	+2	
Ordinary						Attractive, interesting
Boring						Enjoyable
Monotonic						Dynamic
Uneasy						Welfare
Ugly						Beautiful
Repellant						Tempting
Non-functional						Functional, usable
Unqualified						Qualified
Untrustable						Trustable
Neglected						Well-groomed
Non-comforted						Comfortable
Complicated, untidy						Tidy
Inadequate (activity and equipment)						Diverse, rich, adequate
Insignificant						Famous, popular
Historical, traditional						Modern
New-old tissue discordant						New-old tissue adaptable
Simple, plain, easy						Magnificent
Poor acc. to architectural peculiarities						Refulgent acc. to architectural peculiarities
Bad landscaping arrangement						Beautiful landscaping arrangement

PERCEPTION QUESTIONS:

24. **Where is the place that you use and prefer most in the Sultanahmet Square?**
 By inserting the sign to anywhere suitable for you, and write the question number in the parenthesis. Example: X(24)
25. **Where is the place that to do not use and prefer in the Sultanahmet Square?**
 By inserting the sign to anywhere suitable for you, and write the question number in the parenthesis. Example: X(25)
26. **Where is the point in the Sultanahmet Square which you provide visual domination?**
 By inserting the sign to anywhere suitable for you, and write the question number in the parenthesis. Example: X(26)
27. **Where is the point in the Sultanahmet Square which you can not be achieved visual domination?**
 By inserting the sign to anywhere suitable for you, and write the question number in the parenthesis. Example: X(27)

USER FEATURES:

28. **What is your gender?**
 Male Female
29. **What is your age?**
 <18 (Under 18) 31-45 61-75
 18-30 46-60 75< (Older than 75)
30. **What is your nationality?**

31. **What is your education?**
 Noneducated High school Other:
 Primary school University graduate
 (middle) school Master/doctorate
32. **What is your profession?**

33. **What is your average income?**
 0-500 € 1501-2500 €
 501-1500 € More than 2500 €
34. **Do you use internet?**
 Yes No
35. **Are there any websites (for sharing such as blog, photograph, video, etc.) which you have been already following up? If any, which are they?**
 Yes (Blog:, Photograph:, Video:)
 No
36. **If there are any sharing sites, do you share your ideas and words in such sites?**
 Yes No

EK-7: Anket Yöntemi Algı Soruları Değerlendirme Örneği

Ankete katılan 229 ziyaretçiden formda yer alan algı sorularını, harita üzerine işaretlemeleri ve seçmek istedikleri yeri "x" koyarak tercihlemeleri istenmiştir.

Yan tarafta yer alan harita, işlenmiş anket formu örneklerinden biridir. Buna göre; ziyaretçi sorulara karşılık gelen yerleri "x" işaretleri ile yaklaşık olarak belirtmiştir.

Anket Yöntemi'nde algı soruları değerlendirilirken, her bir soru ArcGIS Programı'na işlenerek karşılaştırılmıştır. Daha sonra tüm noktalar ArcGIS Programı'nda yer alan Nokta Yoğunluk Analizi ile değerlendirilerek, her bir soru için en yoğun olarak işaretlenen noktalar tespit edilmiştir.

Bu şekilde, Kullanım Haritası ve Nokta Yoğunluk Haritası oluşturulmuştur.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Beyza ÇERMİKLİ
Uyruğu	TC
Doğum tarihi, Yeri	1983, İstanbul
E-mail	beyza.cermikli@gmail.com

Eğitim

Derece	Kurum/Anabilim Dalı/Programı	Yılı
Doktora	İÜ FBE./Peyzaj Mimarlığı ABD/ Peyzaj Mimarlığı Programı	2016
Yüksek Lisans	İÜ FBE./Peyzaj Mimarlığı ABD/ Peyzaj Mimarlığı Programı	2010
Lisans (ÇAP)	İÜ Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü	2007
Lisans	İÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü	2005
Lise	Vefa Anadolu Lisesi	2001

Bildiri / Tez

<p>ÇINAR, H.S., ÇERMİKLİ, B., 2012, Behavior Analysis in Urban Spaces, BENA 21-24 June 2012: Sustainable Landscape Planning and Safe Environment, Conference Proceedings, ITU Taşkışla, İstanbul.</p>
<p>ÇINAR, H.S., EKŞİ, M., ÇERMİKLİ, B., 2010, An Overview To The Volume Art In Public Space, 27th ECLAS 29 September-2 October 2010: Cultural Landscape, Conference Proceedings, ITU Taşkışla, İstanbul.</p>
<p>ÇERMİKLİ, B., 2010, Yaya Bölgeleri Kullanım Analizi Üzerine Bir Araştırma: Beyazıt Meydanı ve Çevresi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İÜ FBE.</p>